

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת לך תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

לא תאכל - ואפילו זרע אין לה - "ושבה אל בית אביה" חזרת לתרומה, ואינה חזרת לחזה ושוק. לשכניה בן ארץ - ישראל היה. ותו מפאי דהוו לחו בני - לטוביה ולבנו מנשים הללו, מנת שכניה ומנת משלה. ותו - אפילו היה להם, ממאי דמבבל עלו אותם נשים ונביהם? דילמא בארץ ישראל נותרו כימי גדליה אותם שכניה ומשלם, ושם נשאו טוביה ובנו את בתותיה! ויהי יכלו להגיד ביה אבותיה וירעם אם מישראל הם" - היינו שחוקי אסופי). למעשה סדום - שדחו מגלי עריות, דכתיב (בראשית י) "רעים וחסאי" רעים - בגופם, וחסאי - בממונם. ואורכינן ב'האיק" (מתהרין קט.ב). דמדוי לאתארת דחבריה ומפיליה, אמר ליה תהוי גבך עד דמעבראי, הרי ממזרים לבני ישראל. חישאל - לשון מחירשה. בית אבותם

1 לא תאכל. "צורי וחרורי". מנלן? - אמר רב חסדא: דאמר קרא "וכל הנבדל מממאת
2 גויי הארץ אלהם". "ממזור". מנלן? - דכתיב "וישמעו סנבלט החרני ונפיה העבד הקמוני"
3 וכתוב "כי רבים ביהודה בעלי שבועה לו פי חקן הוא לשכניה בן ארץ ויהיו חקן בנן לחם
4 את בת משלם בן ברכיה". קסבר: נכרי ועבד הפא על פת ישראל - תולד ממזור. - הניחא
5 למאן דאמר תולד ממזור, אלא למאן דאמר תולד בשר מאי איפא למיזר? ותו, מפאי דהוו
6 ליה בני? דילמא לא הוו ליה בני! ותו: מפאי דהקא הוו להו וסליקו, דילמא התם הווי!
7 אלא מהקא "ואלה העולים מתל מלח תל חרשא פרוג אדון ואמר ולא יכלו להגיד בית
8 אבתם וירעם אם מישראל הם". "תל מלח" - אלו בני אדם שדומים מעשיהם למעשה
9 סדום, שנחפכה לתל מלח. "תל חרשא" - זה הוא אסופי שאנספך מן השוק. "פרוג אדון
10 ואמר" אמר רבי אבהו: אמר אדון: אני אמרתי יהו ישראל לפני השוכים ככרוב, והם שמו
11 עצמם ככרוב. איפא אמר רבי אבהו: אמר אדון: אף על פי ששמו עצמם ככרוב -
12 הן השוכים לפני ככרוב. אמר רבה בר רב הנה: כל הנזשא אשה שאינה הוגנת לו - מעלה
13 עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם פולו, וזרעו מלח, שנאמר "ואלה העולים מתל מלח
14 תל חרשא". אמר רבה בר רב אדא אמר רב: כל הנזשא אשה לשום קמון - הויין לו בנים
15 שאינן מהוגנים, שנאמר "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו". ושפא תאמר ממון פלט - תלמוד
16 לומר "עתה יאכלם חרש את חלקיהם", ושפא תאמר חלקו ולא חלקה - תלמוד לומר
17 "חלקיהם", ושפא תאמר לזמן מרובה - תלמוד לומר "חדש". מאי משמע? אמר רב נחמן
18 בר יצחק: חדש נכנס וחדש יצא, וממונם אבד. ואמר רבה בר רב אדא, ואמרי לה אמר
19 רבי סלא אמר רב המנונא: כל הנזשא אשה שאינה הוגנת לו - אליהו פופתו, ותקדוש
20 ברוך הוא רוצעו. ותנא: על פולם אליהו פותב ותקדוש ברוך הוא חותם: אוי לו לפוסל
21 את זרעו, ולפוגם את משפחתו, ולנזשא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו פופתו ותקדוש ברוך
22 הוא רוצעו. וכל הפוסל - פסול, ואינו מדבר בשבחה לעולם. ואמר שמואל: במומו פוסל.
23 ההוא גברא דמנהדרקא דעל לבי ממוכחא: בפומבדיתא, אמר להו: הבו לי בישרא. אמרו
24 ליה: נטר עד דשקיל לשמעיה דרב יהודה בר יוחנא! ונתיהב לך. אמר: מאן יהודה בר
25 שושקאל דקדים לי דשקל מן קמאי? אלו אמרו ליה לרב יהודה. שמתיה. אמרו: רגיל
26 דקרי אינשי עבדי - אכרו עליה דעבדא הוא. אול ההוא אומניה דלינא לקמיה דרב נחמן.
27 אייתי פיתקא דהוקנא, אול רב יהודה לקמיה דרב הונא. אמר ליה: איזיל או לא איזיל? -
28 אמר ליה: מיזל לא מיבעי לך למיזל, משום דגברא רבה אתה. אלא משום דקרא דבי נשיאה
29 קום יזל. אתה אשפחיה דקעבד מעקה. אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא
30 בר אדי אמר שמואל: פיון שנחמנה אדם פתנס על הצבור - אסור פעשיית מלאכה בפני
31 שלשה? - אמר ליה: פורתא דגונגדיתא הוא דקא עבידנא. אמר ליה: מי סניא מעקה
32 דכתיב פאורייתא, או מחייה דאמור רבנן? - אמר ליה: יתיב מר אקרפיטא. אמר ליה:
33 ומי סני ספקל דאמור רבנן, או אימכא דאמרי אינשי? - אמר ליה: איכיל מר אחרונא.
34 אמר ליה, הכי אמר שמואל: כל האומר אחרונא - תילתא ברמות רוחא. או אחרונא
35 פדקרייה רבנן, או אחרונא דאמרי אינשי - אמר ליה: לישתי מר אנבנא. אמר ליה: מי
36 כני איספרתנס דקרייה רבנן, או אנפך דאמרי אינשי? - אמר ליה: תיתי דוגנ תשקינן. -
37 אמר ליה, הכי אמר שמואל: אין משתמשים באשה. - קטנה היא. - בפירוש אמר שמואל:
38 אין משתמשים באשה כלל, בין גדולה בין קטנה. - נשדר ליה מר שלמא לילתא! - אמר ליה:
39 הכי אמר שמואל: קול באשה ערוה. - אפשר על די שליה. - אמר ליה: הכי אמר שמואל:
40 אין

והוי רגילין לשתות כוס אחד ממשקה העשוי לשתותו שחריית, וקוריהו אספירגט ממסכת ברכות (א.א.א.) אנפך - כוס של רביעית. ולשון אנפך היה שגור בפייה. תיתי דוגנ - תבא
בתי, שכך שמה. אין משתמשינ באשה - שלא לזכרנה לחיות רגילה בין האנשים. קטנה היא - רב נחמן קאמר לה. לילתא - שם אשתו. קול באשה ערוה - שנאמר "השמיעני את
קולך", ואם אשאל בשלומה - תשיבני. אמר ליה רב נחמן - אפשר לשלוח לה שאילת שלום על ידי שליח.

אין שואלין בשלום אשה כלל - והא דאמר ביהושע את הפתולים" (בבא מציעא פ"א.) "איה שרה אשרך" ששואלין בשלום האשה על ידי בעלה - היינו דוקא בשאלת שלום, אבל לשלוח לה בשלום - אפילו על ידי בעלה אסור. **קשים** גרם - פירש בקונטרס: לפי שאינם בקיאים במצות. ומביאים פורענות, ועוד שמלמדים את

אין שואלין בשלום אשה - שמא מתוך שאלת שלום יהיו רגילים זה עם זה על ידי שלוחם, ויבואו לידי חיבה. אמר ליה רב נחמן על ידי בעלה - איהא אני שליח דרב. אין שואלין בשלום אשה כלל - שמרגיל לבה ודעתה אצל. שלחה ליה - ילחא לרב נחמן. שרי ליה תנייה - פטור אותו מלפניו. הך לשון אגודה לומר "משירי ליה תיגריה" בשמדת לעשות בקשת האישה או דינה, כדי להפטר ממנו.

ישראל ממועשים וכו'. ויש מפרשים: לפי שכל ישראל ערבין זה בזה. ולא מילתא היא, והא לא נתערבו בשביל הגרים כשקבלו התורה, כדאמרין בסוטה (ל"ב): מנא ללך אתר שקיאים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות החמישים בריהוין, שכולן נתערבו זה בזה - אלמא לא נתערבו מן הגרים. שהרי הרבה ערב רב עלה אתם. ויש מפרשים: דקשין גרים לישראל כספחת - לפי שהווהי הקדוש ברוך הוא עליהם בעשרים וארבעה יצומות שלא להנות אותם, ואי אפשר שלא יצומות. ויש מפרשים: לפי ששלח ידי הגרים ישראל בעולם, כדאמר (פסחים פ"ב.) מפני מה ישראל מפחדים בכל ארצות יותר

מאי שיאמיה דבר הכא - מה דרב על אודני לטוט הלום, כדאמר: למה לא אדוניי הני? שווא דבר לא ידענא - שבהא שחא לא אדוניי אני מבקי, לדבר בצחות לשונו. לדינא מוסינא ליה - בתמימה. אפיק דיסקא דאמונתא - הוציא שטר הזמנה מחיקו, שללח לו רב נחמן שיבא לפניו. בניי חיה - מתוך חקיק. לימא מר מיליה - דבר דבר וזכותו על ריבו של אותו האיש. ציער שליחא דרבנן - ביהא את שלוחו לפניו. וחיבי מלקוח. דרב מנני דאמא דמצער דרבנן - כדאמר בפרק קמא (פ"א.) לימא רב דרע"א מניה - חמורה ממנה עשיתי לו לקנס. איהבי אמר הנהו בר דיניה לרב יהודה לרדיי - דאתנא מביית חשמונאי, קריח לו עבד? כל דאמר מביית חשמונאי אמר עבד הוא - שכל דרע"א הרג הורדוס, ועבד היה, ומלך תחתיקו, וקרא בניו על שם בית חשמונאי. אמר עבד הוא - שבת חשמונאי נסיב, והורדוסים הם להשיא בתותם לעבדים, והווי כליל כולם עבדים. אם קודם שבט מעשה ליה אמיה - להאי שמועה לתלמידיו בשם רבו - נאמן לאמונה בשבת מעשה. ואם לאו - אינו נאמן להאמיר בשם רבו. שמא חשמונאי מעשה הכא לידו דאמר בן. אגודא - שפת תורה. אמברא - על הגשמי. אי ימני בתוך הספינה לעבור הגדה. איקרען במה כתובתא - מנשיח אותה ממשפחה. כי קא נפיק - רבי יהודה - ליריגמיה - לפי שנוצלה את פסולת. וריעותא - וקם אפמא בנהר מלכא - באותו האבנים שהשליכים בנהר עמד מכשול. תימניה, בניי הגדה, ומנע את מחלך דגמים. אמברא - סתימול. כדברמגם "סתומם" - עמומן (רמב"ם ח"ב.) מכריזי רב ויהודה בפומבדיתא - שם היה יושב. כלאי דגמי מלאי - גבעוני. כדאמר, על שם שהיו גבעונים וקראו בבבל ובגואי קרוב לגבעונים בשמך. ורוננית דרא תנינא - כפר תנינא היה. דרא - כפר. כדאמר (עירובין ז"ב.) דרא דרעותא. אמר ליה מרי דראי (ספ"ח ח"ב.) ועל שם שהוא כפר תניני, נקרא דרוננית. בני כוכבי דפומבדיתא - כפר הסקמא לא פומבדיתא. דמקרי כי כוכבי פשחור כי אים - כימי ירימה היה. וכולם נשפיעו בכחות - ולא סריגין גדולה. נשפיעו - נדמגה, נשאו בתו כהנים. שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אובלים תרומה מחמת לשונו עבד כהנים. אל תהרהר אחריו - אתר משפחתם, שהם בני מריבה. כדכתיב "מכריזי כחך". קודת לישראל - אותן שחן ישראל הוא מעיד עליהן שחן משלו. משהוהי ישראל אל מעדות שהם ישראל גמורים. בישראל כתיב - "יהייתו להם אלהים" אף על פי שאינם לי לעם. ומתוך שאני מקרבן אתן מן השמים, אלא אם כן מקרבין עצמם החילה להיות טובים. קשין גיים - שאינם זדירים במצות, והרגילים אצלם מנמיכים אצלם, ולמודים מן מעשיהם.

1 דרבנן. - ונגדיה מר, דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן? - דעירוף מיניה עבדי ליה. -
 2 מאי טעמא אכרוי מר עליה דעבדא הוא? - אמר ליה: דרגיל דקרי אינשי עבדי, ותניו: כל הפוסל פסול, ואינו מדבר בשבחה לעולם. ואמר שמואל: במומו פוסל. - אימר דאמר שמואל למיחש ליה, לאכרוי עליה מי אמר? אדהכי והכי (אתא ההוא בר דיניה מנהרדעי.) אמר ליה ההוא בר דיניה לרב יהודה: לדידי קרית לי עבדא, דאתינא מביית חשמונאי מולקא!? - אמר ליה, הכי אמר שמואל: כל דאמר "מדיבת חשמונאי קאתינא" - עבדא הוא. - אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: כל תלמיד חכם שמונה הלכה וזבא, אם קודם מעשה אמהה - שומעין לו, ואם לאו - אין שומעין לו? - אמר ליה: הא איכא רב מתנה דקאי פותוי. רב מתנה לא חויה לנהרדעא תליסר שני, ההוא ויזא אתא, אמר ליה: דכור מר מאי אמר שמואל כי קאי היא פרעא אגודא וחדא פרעא במברא? - אמר ליה, הכי אמר שמואל:
 2 כל דאמר מדיבת חשמונאי מולקא קאתינא - עבדא הוא. דלא אישתרי מיניהו אלא ההיא רביהא, דסקלא לאיגרא ורמיא קלא. ואמרה: כל דאמר מביית חשמונאי אמר - עבדא הוא. נקלה מאיגרא ומיתה. אכרו עליה דעבדא הוא. ההוא ויזא אפרען קמה פתובתא בנהרדעא. כי קא נפיק - נפקי אבתריה למירגמיה. אמר להו: אי שתיקו - שתיקו, ואי לא - מגלינא עליכו. הא דאמר שמואל: תרתי ורעייתא איפא בנהרדעא, חדא מיקררא "דבי יוגה" וחדא מיקררא "דבי עורבתי", וסימניד: סמא - סמא, סהור - סהור. שרייה להו ריגמא מידיהו, וקם אטמא בנהר מלכא. מכריזי רב יהודה בפומבדיתא: אדא ויונתן - עבדי, יהודה בר פפא - ממוזיא, כמי בר טוביה - ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא. מכריזי רבא במחוזא: בלאי דנאי מלאי מלאי ונאי - פולס לפסול. אמר רב יהודה: גוכאי - גבעוניא, דרונניתא דראי - תנינא. אמר רב יוסף: האי כי מוכי דפומבדיתא - פולס דעבדי. אמר רב יהודה אמר שמואל: ארבע אמר עבדים, ואמרי לה ארבעת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר, וכולם נטמעו בכחות, וכל פהן שיש בו ענות פנים - אינו אלא מהם. אמר אבוי: פולחו ותבן בשורה דבנהרדעא, ופליגא דרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: אם ראתי פהן בענות מצה - אל תהרהר אחריו, שגאמר "עמדן כמריבי כהן". אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב: כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, כשקדוש ברוך הוא משרה שכינתו - מעיד על כל השבטים, ואין מעיד עליו, שגאמר "שבטי יה עדות לישראל", אימתי היו עדות לישראל - בזמן שהשבטים שבטי יה. אמר רבי חמא ברבי חנינא: כשקדוש ברוך הוא משרה שכינתו - אין משרה אלא על משפחות מיוחדות שבארץ, שגאמר "בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל", לכל ישראל - לא נאמר, אלא לכל משפחות. ["והמה"י יהיו לי לעם" אמר רבה בר רב הונא: זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים, דאילו בישראל כתיב מהו "יהייתו להם לאלהים והמה יהיו לי לעם" ואילו בגרים כתיב "מי הוא זה ערב את לבו לנשאת אלי נאם ה'. והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים". אמר רבי חלבו: קשים גרים לישראל כספחת, שגאמר "ונלוהו חגר עליהם ונספחו על בית עקב". כתיב הכא "ונספחו" וכתבי הים "לשאת ולספחת". אמר רבי חמא בר חנינא: כשקדוש ברוך הוא

יותר משאר אומות כדו שיתסופו עליהם גרים. ולא נהירא, דהא אמר ביבמות (מזא): נכרי הבא להתיייר אומרים לו: מה ראית שבאת להתיייר? תדע שישאל דיווים דחופים. ואמרין תהם: משום דפירשו הוא, ודאמר מר: קשין גרים לישראל כספחת. אלמא דבתר שיתגיירו קשים הם. והרב רבנו אברהם גר פירש: לפי שהגזיקין בקיאי במצות מוהדקדק בהם - קשים הם לישראל כספחת, ומתוך כן הקדוש ברוך הוא

מזכיר עונותיהם של ישראל כשאין עושין רצונו. וכדאי גזונא גבי הצרפת (מלכים א ז) שאמרה: 'מה' לא עשה אליהם (כ) באת אלי להוכיח' (ואת) עוני, שמתוך שהוא צדיק גמור היה ראה לה שמכיר השם עונה. ורבינו יצחק פירש: דלפיכך קשים - שנטמעה ישראל, ואין השכינה שורה אלה על משפחה מוחסנת. וכן נראה, דמשום הכי מייחיי' את דרבי הלכו על הא מילתא דרבי חמא בר חנינא.

כאן

לכבול. בימי רבי לקשו לעשות ככל עיפה לארץ ישראל. אמר להן: קוצינן אתם משימים לי בין עיני? רצונכם, ויפלו עמכם רבי חנינא בר חמא. ויפלו עמכם רבי חנינא בר חמא, אמר להם: כך מקובלני כרבי ישמעאל ברבי יוסי, שאמר משום אביו: כל ארצות עיפה לארץ ישראל, וארץ ישראל עיפה לכבול. בימי רבי פנתם בקשו לעשות ככל עיפה לארץ ישראל, אמר להם לעבדיו: כשאני אומר שני דברים בבית המדרש - מלוגי בעריסה ורועי כי עייל, אמר להם: אין השמיטה לעוף מן התורה. אדיתבי וקמעיני בה, אמר להן: כל ארצות עיפה לארץ ישראל, וארץ ישראל עיפה לכבול. נמלוהו בעריסה ורצו, רצו אחריו ולא הגיעוהו. ישבו וקדקו, עד שהגיעו לספנה, ופירשו: אמר רבי יוחנן? היכלא! בדינו היא, אבל מה אעשה, שהרי גדולי הדור נמטעו בה. סבר לה פרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: משפחה שנטמעה - נמטעה. אמר אביו: אף אנן נמי תגינא: משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן וירחקה בן ציון פורע, עוד אחרת היתה וירחקה בן ציון פורע. בגזן אלו - אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרוב. בגזן אלו - דידעו, אבל משפחה שנטמעה - נמטעה. תאנא: עוד אחרת היתה, ולא רצו חכמים לגלותה. אבל חכמים מוסרים אותה לבניהם ולתלמידיהן פעם אחת בשבוע, ואמרי לה פעמים בשבוע. אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע, כדתנא: "הריני נזיר אם לא אגלה משפחות" - והנה נזיר ולא יגלה משפחות. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותה לתלמידיהן פעם אחת בשבוע, ואמרי לה: פעמים בשבוע. אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע, דכתיב "וה שמי לעלם" לעלם" כתיב. רבא סבר למדרשה בפירקא, אמר ליה ההוא סבא: "לעלם" כתיב. רבי אביןא רמי: כתיב "וה שמו" וכתיב "וה זכרי", אמר הקדוש ברוך הוא: לא כשאני נקתב אני נקרא, נקתב אני - כיו"ד ה", ונקרא - באל"ף דל"ת. הנו רבנן: בראשונה שם בן שנים עשרה אותיות היו מוסרין אותה לכל אדם, משרבו תפריצים - היו מוסרים אותה לצנועים שבבבונה, והצנועים שבבבונה מכליעים אותה בנעימת אחיהם הפהנים. תניא, אמר רבי טרפזן: פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן, והפיתו אותי אצל בן דול, ושמעתי שהקבילע שם בנעימת אחיו הפהנים. אמר לי והוה אמר רב: שם בן ארבעים השנים אותיות אין מוסרין אותה אלא למי שצנוע, ועניו, ועומד בחצי ימיו, ואינו פועם, ואינו משתפר, ואינו מעמיד על מדותיו. וכל היודעו, והחוריו בו, והתשמרו מהתרה - אהוב למעלה ונחמד למטה, ואימתו מופלגת על הבריות, ונחל שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא. אמר שמואל משמיה דסבא: ככל בהוקת קשרה עומדת - עד שיודע לך במה נפסלה, שאר ארצות - בהוקת פסול הן עומדות, עד שיודע לך במה נקשרה. ארץ ישראל, מוחזקת לפסול - פסול, מוחזקת לכשר - כשר. הא גופא קשיא! אמרת מוחזקת לפסול - פסול, הא סתמא - כשר, והדר תני: מוחזקת לכשר - כשר, הא סתמא - פסול! - אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרב: לא קשיא; כאן

מטהר השבמים - מיחסם. כסף מטהר סבורים - המטומעים בישראל מחמת מזומם, והוא גורם להם שיהיו. ולעילתא לבא אין הקדוש ברוך הוא מבדילם. מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל הרבה. שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף - אותם שנטמעו מחמת עורם, וספיה דקרא 'והוה' ממש במצות בחדק' - צדקתו של הקדוש ברוך הוא

היא שאינו מבדילם, אלא אוחזי שנטמעו - נטמעו. ורבי יוחנן בן בלי סבירא ליה האי מטהר - לא מבדיל פסולתין קאמר, אלא מטהרו ומכשירם כולם. עי' בעישה שהיא מעורבת. ורשב ורבי משה 'מרומאטי' שמעת? עיפה - כפסולת עובים שנסחם משקה שלהם. בקשו לעשות ככל עיפה - להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות, ולבדוק אותן משפחות בבל, כל הבאים ליחיה משם אשה. קוצינן אתם משימים בין עיני - משום דרבי ממשפחת בבל הדי. מנבי בניו של הלל שעלה וקבל נשיאותו של בני בתירא. ויפלו לבם כי חנינא - להשיבכם דבר. מלוגי בעריסה ורועי - שלא יפשעו אחר דבריו, והיא צריך לגלות משפחות. והוא היה וזה היה יובל לרוץ. אמר להם אין שחימה לעוף - דבר שהוא תימה להם, ולא גלה להם טעמו, כדי שיהיו טרודים בסברא הראשונה, ולא יחזרו אחר טעם השניה עד שפטר מהם. וטעם דאין שחימה לעוף מן התורה - ב'שחימה חולק' (מג) יליף מ'מפרך את דמו' - כל גלה להם טעמו, ולא יבדוק - במשפחות ארץ ישראל לברר את דבריו. כיון שהגיעו לכסבה - לפסול משפחות אנשי דורע שיהרגום, פירשו. היכלא - שבוטה בהיכל של מקום. כיון הוה - לגלות פסול משפחות ארץ ישראל. חנינא - דכל משפחה שנטמעה נטמעה, דאין להפרישה ולהדריקה ולברר ספק מטיעיהם, ומ נטמעו מי לא נטמע. אלא יתירום. והם ספק, והם כשרים לעילתא. בית הצריפה - שם המשפחה. בן ציון - אדם חשוב, ואש ורועי ירחיק - הכריזו שחן פסולין, אליהו בא - לעילתא לבא, דכתיב (מלאכי א) 'והשביע אבות על בנים' - זה חבני בניו של זה. וירחיק - שהכל מחזיקים אותם בפסולים, שנתקרו בוועי. אבל משפחה שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה נטמעה. עוד אחרת - משפחה אחרת היתה, לבד אותה שערבה בן ציון. שם בן ארבע אותיות - קריאתו וכתיבתו ופירושו, הכניסו מוסרין אותו בו, לעלם - להעלים. כתיב זה שמי וכתוב זה זכרי - מדלא כתיב שמי והכרי - משמע שלמדנו שני שנות, ואמר לו: זה שמי מיוחד, ובוה השני אני נזכר. שם בין שתיים עשרה וכן ארבעים ושתים לא פירשו לנו. משרבו תפריצין - להמטמטשין בו. לצנועים שבבבונה - לברך בו דעתם מברקש, לאחר עבודת ציבור של תמיד של שחר. מכליעים אותו בנעימת אחיהם הפהנים - אותן שלא היו בקיאי בו ומברכין בם כשם בן ארבע אותיות. כשהיו מושפין את קולם בנעימה - היו אלו ממתיחים להבליע את השם בן שתיים עשרה ולא היה נשמע לרבים מקול נעימות הכהנים בנעימת ביסוס קול, שררין "טרף". אחר אחי אמי - שהיה בתו, ורבי טרפזן היה בתו, בתוספתא דתבנות (פרק ה) מעשה דרבי טרפזן שקדש שלש מאות נשים בשני בצורה, כדי להאבילם תרומה. לדיבן - לברך ברכת כהנים. ואינו מעמיד על מדותיו. לא נטעו איבה, שמוא שחמשו בו להנסם. עד שיועד לך - במשפחה שאחיה לא יברך בה, במה נפסלה. עד שיועד לך במה נכשרה - צריך אתה לבדוק אחר המשפחה. כמו שאמרה משנתנו (קדושין ע"א): ארבע אמהות שחן שמנה. להשא

כאן להשיאו אשה - פירוש: מיוחסת מארבע אמהות. דאי משום ישראלית - לא אריך להיות בחוקת כשר, ובלאו הכי מותר בישראלית, כדאמר בעלמא (בבבא מ"א, ב) גבי נכרי הנולד מנכרי אב על בת ישראל דאמרין ליה: זיל גליא וא נסיב בת מינך. אלא מאי משמע דבמקום שאין מבין אותו נותקין לו ישראליות, ומותר לשאנה.

עד היכן היא אבל - פירש בקונטרס: דלפי הענין נראה שבעל היתה בין שני הנרות גדולים הללו, וחזק ופרת, זה מן המורה זה מן המערב, ובאין בחוקת מן הדרום לצפון, וסופו של פרת שופך בחדקו, כל זה יש ללמוד מכאן. ארץ ישראל בדרומה של בבל, בדרכיה "מצפון פתחה הרעה" - אלמא דבבל מצפון, ופרת יורד מארץ ישראל לבבל, כדאמר בעלמא (שבת ס"ה, ב) מיטרא במערבא סהדא רבא פרת, שמימי הדי רבין ומלאים על שפתיו, וקא בני גמרא: מה שבין שתי הנרות - פשיטא לן דרבב הוא, אבל משפת חזקיה ומבחינו עד היכן מתפשט רחבה של בבל? אמר רב: עד נהר עזק, ורבינו תם פירש: שנהר פרת היה בא ומושבך עד הצפון לדרום, שהרי נהר פרת בא מקדמתו עדן, וכן הוא מצפון של עולם וארץ ישראל לדרום, ופרת בא שבת מן הדיה מושך מצפון לדרום, הוא דאמר: מיטרא במערבא סהדא רבא פרת, דמשמע דמושבך מדרום לצפון - יש לומר דהכי מקום: שהמים של פרת רבים כל שכן שחרור ומים למקום שבא, והיינו מדרום לצפון.

לחד

בציון ענו בתלת בערי יהודה". וכו' תימא נכרי ועבד הפא על פת ישראל הולך כשר - ודילמא מהנד דכתיב בהו "השכבים על מפות שן וסרחים על ערשותם", ואמר רבי יוסי ברבי חנינא: אלו בני אדם המשתנים מים בפני מפותיהם ערומים, ומגדף בה רבי אבהו: אי הכי היינו דכתיב "לכן עתה וגלו בראש גלים"? משום דמשתנים מים בפני מפותיהם ערומים וגלו בראש גלים? אלא אמר רבי אבהו: אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה, ומדביקין מפותיהם זו בזו, ומחליפין גשותיהם זה לזה, ומסרחים ערשותם בשכבת ובע שאניה שלהם. - אמר ליה: הכי געביד? - אמר ליה: זיל פתר שתיקתא. כי האי דבדקו בני מערבא, כי מיצניו בי תרי ביהי דרדי, חווי הו מיצניו דקדדים ושתיק - אמרו: האי מיוחס מפי אמר רב: שתיקותיה דבבל היינו יחוסא. איני? והא איקלע רב לבי בר שפי חלא ונדק בהו, מאי לאו ביהוסתא? - לא, בשתיקותא. הכי קאמר להו: בדוקו אי שתקו אי לא שתקו. אמר רב יהודה אמר רב: אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה - שמען פסול וש פאחד מהן, ואין מניחין אותו לידבק אהד בבחירו. אמר רבי יהושע בן לוי: אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו - שמען פסול: ש פאחת מהן, ואין מניחין אותה לידבק בתרבתה. אמר רב פפא סבא משמיה דרב: בבל - בריאה, מישון - מיתה, מדי - חולק, עילם - גוססת, ומה בין חולין לגוססין? רוב חולין - לחיים, רוב גוססים - למיתה. עד היכן היא כבל? רב אמר: עד נהר עזק, ושמואל אמר: עד נהר יואני. לעיל דביגלת עד היכא? רב אמר: עד נהרא ואונא, ושמואל אמר: עד מוששני. ולא מוששני כבל? והאמר רבי חייא בר אבא אמר שמואל: מוששני הרי היא כגולה ליוחסין! אלא: עד מוששני, ומוששני כבל. לתחתית דביגלת עד היכא? אמר רב שמואל: עד אפמיא תמאה. תרתי אפמיא הווין, חדא עיליתא וחדא תתיתא, חדא פשירה וחדא פסולה, ובין חדא לחדא פרסה, וקא קפדי אהרדי, ואפילו נהרא לא מושלי אהרדי. וסימניו דפסולתא - הא דמישטעיא מישנית. - לעיל בפרת עד היכא? רב אמר: עד אקרא דתולפקני, ושמואל אמר: עד גישרא דבי פרת. ורבי יוחנן אמר: עד מעברת דגזומא. לייט אבין, ואיתימא רב יוסף אדרב. - אדרב לייט, אדשמואל לא לייט? - אלא, לייט אדרב, וכל שכן אדשמואל. ואיפית אמא: לעולם אדרב לייט, אדשמואל לא לייט, וגישרא דבי פרת לתמאה הוה קא,

להשיאו אשה - סתמא בעי בדקה, להוציא מפני אשה - שנשאה כבר, מסתמא לא מפקין, כל שסחיתו כבבל - שמספר בלשון אנשי בבל - משיאין לו אשה, דמחוקין ליה מבבל. דאיכא רמאי - שמלמדים שיחת בבל, להחזיק במיוחסים, דהוה אמר ליה רבי יוחנן, נסיב ברתא - ולא היה חפץ בה, מפני שהיא מגורי ישראל, והוא היה מבבל. אורייתן כשרה ברתין לא כשרה - תלמידי אתה, ותורתך כשרה לך, ובתי איך חפץ. מאי דעתך - שאתה מחזיק בבל במיוחסים דרתין (קדושין ט"א, ב) "עשרת מות נטרו אביה, אתה שעלו לו הפסולין. מהיבא נסיבא - איזו אשה מיוחסת, וזו ברת שתקתא - שאל ק"ל משפחה שתקתו, שסתם בני מריבה הם פסולין, שמתוך פסולן שהיו פושטין מהם נטרו אביה, והחזיקו במריבה, ומיוחסת דבבל היינו שתקתא. מתוך שדום שתקתו החזיק במיוחסים, אם כן הבא לבדוק בבבל אינו בודק אלא בשתיקה, לבדוק בשתיקה. לבי בר שפי חלא - שם האישי שופה חומץ, כמו "השופה יין לחבירו" (בבא מציעא ט"ז, א) ואין מניחין אותו - מן השמים לידבק בחבירו, לכך הטילו מן השמים פסולין בנייהו, בריאה - מיוחסת ונתיב, מהה - ממזרים גמורים כולם, חולה - רובם שורים ומעשן פסולין, כחולים הללו שרובן לחיים, גוססת - רובן פסולין ומיעוטן כשרין, עד היכן אבא - לייט, עד נהר עזק עד נהר יואני - לפי הענין נראה שבבל בין שני נהרות גדולים וחזק ופרת, מניעים אותה בנייהם, זה מן המורה זה מן המערב, ובאין מוששני עד הדרום לצפון, וסופו של פרת שופך בחדקו, כל זה יש ללמוד מכאן, ארץ ישראל בדרומה של בבל, בדרכיה "מצפון פתחה הרעה" כלומר, בבל בצפון, ופרת יורד מארץ ישראל לבבל, כדאמר בעלמא (שבת ס"ה, ב) מיטרא במערבא סהדא רבא פרת, וקא בני גמרא: מה משנת חזקיה ולחוץ, עד היכן מתפשט רחבה של בבל? אמר רב: עד נהר עזק, ומגדף אהר מה נהר יואני. לעיל דביגלת עד היכן - למתנו רחבה שבין שני הנרות, ועוד הלחן מהדקל עד נהר עזק, ורביצין ליעד ארכה כמה. לעיל דביגלת - ליעד דרום עד היכן, עד נהרא ואונא - מקומות הם סמוכות זו לזה, וחזק פסטיק ביניהן, ושמואל - מוסף בארכה לדרום עד משכניו, כגולה - ממבדיתא קריו גולה בראש השנה (גמ'.) לתחתית דביגלת עד היכן - לצפון, ועל שפת חזקיה במורה של בבל, עד היכן ארכה משוך צפון? תמאה - התחתונה, לפי ששתים היו, זו עליונה זו תחתונה, דרך משיכת הנהר ויחס של בבל על התחתונה, ולא היא כבלל, היא כשרה - העליונה, והיא פסולה - התחתונה, ואפילו נהרא לא מושלי אהרד - כדי שלא יהו רגילים אצלם, שלא להתחתן בהם, דפסולתא היא דמשטעיא מישנית וסימניו דא היא ביהא חלא תמעה לא זו פסולה - דן דמשטעיא בלשון מישן, שהיא קרובה למישן, ואמר לעיל: מישן מיתה, בפרת - על שפת פרת במערב של בבל, עד היכן ארכה משוך לדרום? עד גישרא ופרת - שמואל היה מוסף, לייט - כל שסימנו על זה, שאין יחסה של בבל משוך כל כך, אדשמואל לא לייט - בתמיה, והרי הוא מוסף אדשמואל לא לייט -

והאינא הוא דליוה פרסאי - שלקחווהו ממקומו ובנאוהו למעלה מאקרא. ולחכי לא בעי לתחת פרת עד היכן - לפי שפרת נופל בחדקל. ועוד, בכל מושבת למטה ממנו עד אפמיא תחאה, כדאמר לעיל. לך גיסא דפרת עדי היכא - בשפתא כלפי מערב עד היכן מתפשט ריבא של בבל? מאי דעתך - שבתא לישראל. משום גירם - שמוא בירם שישבת

בדך גיסא מיביעא לך. מייחסי דפומבדיתא -

- 1 שהיא בין שתי הנדרות, ומרים כספי - שמע
- 2 מינה מוחזקין הם בה בחזקת יחס. כמחלוקת
- 3 ליוחסין - בבבל וירחבה של בבל. כן מחלוקת
- 4 לגיטין - דקיימא לן (גיטין בא:) המביא וג
- 5 משאר ארצות - צריך שיאמר 'בפני נכתב ובפני
- 6 נחתם' לפי שאין בקיאן לשמה. והמביא וג
- 7 מארץ ישראל לבבל - אינו צריך לומר. ובבל
- 8 הרי היא בארץ ישראל לגיטין, שאף הם היו
- 9 חכמים ובקיאן לשמה. עדי ארבע גיטות - אגם
- 10 של קנים וערבה, שקרוין *אשוראי. תנינא
- 11 דגישורא - שני אגמים היו למטה מהושר, וה
- 12 למטה מזוה. חביל ימא - שם מקום. תבילתא
- 13 דבבל - מכילתא ותפארתה של בבל ליוחסין.
- 14 שוטיא וגוביא ורציפארא מקומות הם. תבילתא
- 15 הדביל ימא - שפארתא של חביל ימא. איתתא
- 16 בעא מייניהו - כותיים לא נתערבו בהם, אבל
- 17 הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם.
- 18 אבל הם לא נתנו לה. ויש אומרים: רב פפא בעא
- 19 מנייהו שתי פסולות. ולא דיביל ליה, לכך היה כותי
- 20 עליהם שמתא פסול. וקשה בעיני לומר: כן מגולה
- 21 - פומבדיתא קרי גולה בראש השנה (כגג).
- 22 מאידי דקריא - מקום על נדר פרת. למעלה
- 23 מכל המקומות הנזכרים למעלה. והאמר עדי
- 24 יוחנן - לעיל: מייחסותא דבבל בפרת רב
- 25 מעברתא דגדמא, ותו לא! אפר אביי רצועה
- 26 נפקא - באלכסון ממעברתא דגדמא. ומקפת
- 27 את הפסולין עד מעלה מאידי דקריא שוטיא מן
- 28 הפסולין, ועוד משוט בפי הרצועה על פרת.
- 29 חלוון - נהר. וינחם בחלה ובחבור - בעשרת
- 30 השבטים שהגלה סנחריב משתיני. וכולן לפסול
- 31 - כל מקום שגלה השבטים ושטענו זרים
- 32 בבנותיהם, ונכרי ועובד האב על בת ישראל,
- 33 אפילו למאן דאמר (ביבמות מהא) הולד ממזר לא
- 34 הוי - פגום מיהא הוי. ותלת עלעין בפומה -
- 35 בחיה הנינה שבמראה דינאל כתיב, והיא בכל.
- 36 בפומה בין שניה - "בפומה" משמע מבפנים.
- 37 "בין שניה" משמע שכוללות מבחור. בולעתן -
- 38 משולת עליהם. ומסורבליים כרוב - גלי בשר,
- 39 לשון עובי ושומן וגו'. ובעלמא (שבת קלא.) נמי
- 40 אמרינן: קטן מוסרבל בבשר - ההולבש בבשר
- 41 כסרבל. דוב אין לו מנוחה - כשהוא קשור
- 42 הולך ובה תמיד סביבתי. דובא גירא = דוב
- 43 נודד. הרגני פרסיים - בעל משלות ודומיות

דהי לוי, וקאמר לו רבי: משול לי פרסיים למנה הם דומים. כחיליות של בית דוד - בגורים. חבירן - אומה הסמוכה לפרסיים, ומשתיחים הם. ותרפינים הם יותר מפרסיים. לשעירים מלובשים שחורים, ודומים לשרים. דומים למלאכי השרת - לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת, ובתיב (יוחקאל ט) "ואהיש לבוש הברדים". והכי נמי אמרינן ב"במה מדליקין" (שבת כהג.) על רבי יהודה שהיה מתעטף ורובש כסדינים המצויצין, ודומה למלאך כו'. ובגדרים (ג.ב.) נמי אמרינן: מאן מלאכי השרת - רבנן. ואמאי קרי להו מלאכי השרת - משום דמוצינין כמלאכי השרת במלבושים גאים. כי יא ניהא נפשיה - נזקקה נבואה בפומיה. הומניא - עיר ששמה כך. פסגריא - עיר היא, וכל הך כולוהו מקומות ניהו. בירתא דסביא - על שם שסתי מאתריה מקומן, ופישר רבי ודאך טרו. דאקפי פירא דכוורי ואויל וציידי בשבתא ושמתנתו וכו' - הצוף הכיביר דגים הרבה, והלכו וצדו. דאקפי = הצוף. כדמתרגמין

לךך גיסא דפרת עד היכן - פירש בקונטרס: לחכי לא בעי לתחת פרת עד היכא. לפי שפרת נופל בחדקל. ועוד: בכל מושבת למטה ממנו. עד אפמיא תחאה כדאמר לעיל. איתתא בעא מינייהו ולא יחבו ליה - ולכך הוציא עליהם לעו. ויש מפרשים: דקאי אדרב פפא. ולא נהרא, דחס ושלוש שעולא בעדעו של אותו צדיק לחוציאנו לעו עליהם שלא

כדון. בין הנחרות הרי היא כגולה ליוחסין -

וצריך לומר דשני מקומות הן. דאי משום חדקל ופרת - לא היה בעי גמרא: וכי בני הנחרות נמי הוי? דפשיטא לבכולי עדיק דמייחסי, ולעיל נמי לא בעי אלא מן הצדדין, אבל כן הנחרות פשיטא ליה דמייחסיין הן.

היום

- 1 רמי בר אבא: חביל ימא - תבילתא דבבל, שוטיא וגוביא - תבילתא דחביל ימא. רבינא
- 2 אמר: אף ציצורא. תניא נמי הכי, חנן כן פתח אומר: חביל ימא - תבילתא דבבל, שוטיא
- 3 ואיתא וציצורא. תבילתא דחביל ימא. אמר רב פפא: והאידין איערכי בהו פותאי. - ולא
- 4 היא, איתתא הוא דבקעא מינייהו ולא יחבו ליה. - מאי חביל ימא? אמר רב פפא: זו פרת
- 5 דבורסי. ההוא גברא דאמר להו: אגא מן שוט מישוט. עמד רבי יצחק נפחא על רגליו,
- 6 ואמר: שוט מישוט בין הנחרות עומדת. - וכי בין הנחרות עומדת מאי הוי? - אמר אביי,
- 7 אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא: בין הנחרות - הרי היא כגולה ליוחסין.
- 8 והיכא קיימא? - אמר רבי יוחנן: מאידי דקריא ולעיל. והא אמר רבי יוחנן: עד מעברתא
- 9 דגדמא? - אמר אביי: רצועה נפקא. אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: חלוון
- 10 ניהונד הרי היא כגולה ליוחסין. אמר להו אביי: לא תציתו ליה, רבמא היא דנפלה ליה
- 11 התם. - אמר ליה: אפוי דידי היא? דרב חננאל היא. אויל שייחיה לרב חננאל. אמר להו,
- 12 הכי אמר רב: חלוון ניהונד הרי היא כגולה ליוחסין. ופליגא דרבי אבא בר פהא, דאמר
- 13 רבי אבא בר פהא: מאי דכתיב "וינחם בחלה ובחבור נהר גזון וערי מדי". הלח - זו חלוון,
- 14 חבור - זו הדייב, נהר גזון - זו גינקה, ערי מדי - זו חמרון והכרותיה. ואמרי לה: זו נהונד
- 15 והכרותיה. מאי הכרותיה? אמר שמואל: בוך מושבי חוסין ורומקין. אמר רבי יוחנן: וכולם
- 16 לפסול. קסלקא דעתא מושבי היינו מושבני. והאמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל: מושבני
- 17 הרי היא כגולה ליוחסין! אלא, מושביי לחוד ומושבני לחוד. "ותלת עלעין בפומה בין שנה",
- 18 אמר רבי יוחנן: זו חלוון הדייב וצייכין, שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן. "וארו חייה אחרי
- 19 הנניגה דמיה לדב", תני רב יוסף: אלו פרסיים, שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין כדוב,
- 20 ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב. רבי אמי כי הוה חיו פוסא דרכיב אמר: היינו
- 21 דובא גירא. אמר ליה רבי ללוי: הרגני פרסיים - אמר ליה: דומים לחיליות של בית דוד.
- 22 הרגני חבירן - דומין למלאכי השרת. הרגני לשמעאלים - דומין לשעירים של בית הכפא.
- 23 הרגני תלמידים חכמים שבבבל - דומים למלאכי השרת. פי הוה ניהא נפשיה דרבי אמר:
- 24 הומניא איפא בבבל - פולא עמונאי היא, מסגריא איפא בבבל - פולא דממזורא היא, בידקא
- 25 איפא בבבל - שני אחים יש שמחליפים ושותיהם זה לזה, בירתא דסביא איפא בבבל -
- 26 היום סרו מאתרי המקום, דאקפי פירא ככוורי בשפתא, ואויל וצדו בהו בשפתא, ושמתנתו
- 27 רבי אחי ברבי יאשהי ואישתמוד. אקרא דאגמא איפא בבבל - אדא בר אבהי יש בה,

היום

היום

היום יושב בחיקו של אברהם אבינו - פירש בקונטרס, יש אומרים, מה, ואם כן אין זה רב אדא בר אהבה שבגמרא. ונראה לומר יושב בחיקו של אברהם - שנכנס לבית מילה, וזה רב אדא בר אהבה. שהאר"ך ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים כימי רב נחמן בר יצחק, כדארמין בבבא (בבא) אן רבינו יצחק פירש דשרי בר אדא בר אהבה

היום יושב בחיקו של אברהם - יש אומרים: מת היום. ואם כן אז זה רב אדא שבגמרא. ונראה דהא יושב בחיקו של אברהם אבינו - שנכנס לבית מילה, וזה רב אדא בר אהבה שהאר"ך ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים כימי רב נחמן בר יצחק, כדארמין בבבא (בבא) אן רבינו יצחק פירש דשרי בר אדא בר אהבה

ההו' המשמה קהלי כתבי - פירושו: גבי אהדת פסולי יחסין, אבל קהל דגבי פצוע דכא לא חשיב, ולא בפסולי יחסין משתעי. עוד אמור רבינו יצחק משום דלא שייך ביה קהל. (וחד)

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר וזרח השמש וכן השמש. עד שלא כבתה שמשו של עלי - וזחה שמשו של שמואל הרמתי, שנאמר ויגד אלהים מרם יכבה ושמואל שוכב וגו' צוה ה' לעיבק סביביו צרו' רב יהודה אמר: כגון הומניא לפום נהרא. ויהי כהנבאי ופלטתיה בן בניה מת ואפל על פני ואועק קול גולד ואמר אהה אדני ה". רב ושמואל; חד אמר: למובה, וחד אמר: לרעה. מאן דאמר למובה - כי הא דאיסתדרא דמישן תהניא דנבוכדנצר הנה, שלח ליה: מפולי האי שכניה דאייתית לך לא שדרת לן דקאי למקון. בעי לשדורי ליה מישראל. אמר ליה פלמיהו בן גניהו: אגן דחשבינן

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

למקון, ועבדין גילו לחתם. ואמר נביא: מי שעשה טובה בישראל ימות בחצי ימיו? מאן דאמר לרעה - דכתיב ויתבא אתי אל שער בית ה' הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש ואתראת בתוכם את האוננה בן עזר ואת פלמיהו בן גניהו שרי העם וכתוב ויתבא אתי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה. ממשמע

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

שנאמר ופניהם קדמה? איני יודע שאחוריהם כלפי מערב? מה תלמוד לומר [ואחריהם] אל היכל ה" - כלמד שהיו פוערעין עצמם, ומתרווין עצמם כלפי מעלה. וקאמר נביא: מי שעשה רעה הוואת בישראל ימות על מיפותו! תסתים דשמואל דאמר לרעה, דאמר רבי תיא בר אבון אמר שמואל: מושפני הרי היא פגולה ליוחסים, מישון - לא חשו לה לא משום עבדות ולא משום כמזורת, אלא כהנים שהיו בה לא הקפידו על הנהגות. - לעולם

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

אימא לך שמואל אמר למובה. ושמואל לטעמיה, דאמר: המפקיר עבדו - נא לחירות, ואינו צריך גמ שחרור, שנאמר כל עבד איש מקנת כסף. עבד איש ולא עבד אשה? אלא: עבד שיש לו רשות לרבו עליו - קרוי עבד, עבד שאין לרבו רשות עליו - אין קרוי עבד. אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל ארצות

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

בחוקת פשרות הם עומדות. אממר שרא ליה לרב הניא בר נתן למינסב איתתא מחווייתא. אמר ליה רב אשי: מאי דעתיד, דאמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל ארצות בחוקת פשרות הן עומדות, והא בן רב הניא לא מתני הכי, ובי רב פפא לא מתני הכי, ובי רב זביד לא מתני הכי? אפילו הכי לא קיבלה מיניה, משום

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

דשמע ליה מרב זביד דנתרעדא. תנו רבנן: מקווין ונתנינו טהורים לעתיד לבא, דברי רבי יוסי. רבי מאיר אומר: אין טהורים. אמר לו רבי יוסי: והלא כבר נאמר וורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם! - אמר לו רבי מאיר: כשהוא אומר מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם - ולא מן המזורות. - אמר לו רבי יוסי: כשהוא אומר ואטתה אתכם - הוי אומר אף מן המזורות. בשלמא לרבי מאיר - היינו דכתיב וישב ממור באשדוד, אלא לרבי יוסי - מאי

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

ווישב ממור באשדוד? - דקמתרגם רב יוסף: ותבון בית ישראל לחוצן בארעהון דהון דמו בה לנורבאין. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה פרבי יוסי. אמר רב יוסף: אי לאו דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה פרבי יוסי - הוה אתי אליהו מפיק מינן צוורני צוורני קולרין. תנו רבנן: גר נושא ממורת, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: גר לא ישא ממורת. אחד גר, אחד עבד משהדר, והלל מותרים כבתת. מאי מעמא דרבי יוסי? תמשה קהלי פתיבי, חד

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

קהל, והולד ממור, דכתיב לו - הלך אחר פסול. לא ישא ממורת - קטבר קהלי גרים איקרי קהל. ומתירם כבתת - ואף על פי שהכוננים אסורים גיורת ומשודרת וחללה. דקטבר לא אחזורי כהנות כשירות להנשא לפסולין, לאותן שהפסול אינו מותר עליהן, כגון אלו. חמשה קהלי בתיבי - בני אהרת פסולי יחסין: לא יבא ממור בקהל ה' (דברים כג), לא יבא לו בקהלי (שם), לא יבא עמוני ומואבי בקהל (שם), לא יבא עמלקי בקהלי (שם), יורו שלשני כלם באה בקהל' דמצרי ואורוני (שם). וקהל דגבי פצוע דכא (שם) לא חשיב.

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

דלא מן פסולי יחסין קא מתני.

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

היום יושב בחיקו של אברהם. היום גולד רב יהודה בבבלי. דאמר מר: בשמת רבי עקיבא - גולד רבי, בשמת רבי - גולד רב יהודה, בשמת רב יהודה - גולד רבא, בשמת רבא - גולד רב אשי, למדך

קידושין עשרה יוחסין - פרק רביעי דף עג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קפס רש"י

חד לבתנים - מדרוה גמי למיתבניהו לבולוה בחדא אחרה וחד קהל: "לא יבא ממזר ועמינו ומואבי בקה גדר עד עשירי לא ביה להם קהל עד ועולם", וגבי מצרי ואדומי "וד' שליש יבא להם בנים", חד לקהל לבתנים וחד לקהל ליה וחד לקהל ישראלים" דאי הוה כתב חד - הוה אמאי: כהנים קאמר, אבל לויים - מותרים, ואי כתבי תרי - הוה אמאי לויס וכהנים, אבל ישראלים - לא.

1 וחד למישרי מותרת בשותקי - אף על פי שזה
2 ודאי וחד ספק - וחד חישנין שמא הד כשר
3 ואסור לישא ממזרת. דהכי דרשינן: בקהל ודאי
4 הוא לכתוב יבא ממזר, הוא בקהל ספק, בנותן שותקי
5 יבא. וחד למישרי שותקי ישראל - דהדרשינן
6 הכי: ממזר ודאי וחד יבא בקהל, הוא ממזר
7 ספק - יבא. דקתני מתנינן שותקי - פסול
8 הוא מדרבנן. כדלקמן, שמא ישא אחרתו מאביו.
9 קהל גרים לא איירי קהל - דלא אייתר לן אר
10 לקהל גרים. מחד קהלא ספק - וחדא אחרתו קהל,
11 ואין לקרות "קהל" חצי השבט. הני גמי תרי
12 קהלי יניחו - גבי כהנים ולויים איצטרכו תרי
13 קהלי לדרשה, ואפילו הכי אייתר ליה חד לקהל
14 גרים. פסוה בשותקי ושותקי בישראל מחד קהלי
15 נפקי - חד מקהל ודאי, חד ממזר ודאי. דהכי
16 דרשינן. לא יבא ממזר ודאי בקהל ודאי, הוא
17 ממזר ספק יבא. וקהל ישראל ודאי, אמר ממזר ודאי
18 בקהל ספק - יבא. ואיבעית ודאי הני גמי תרי
19 קהלי יניחו - כלומר, ליתן תרתי דרשות תרי
20 קהלי איצטרכו, ואי לא אייתר קרא - לא הוה
21 דרשינן: ממזר ודאי הוא לא יבא אמר ספק
22 ממזר יבא. אלא הוא אמרין בכל שאר ספיקי
23 איסור: על הודאי - אחרת ודאי, ללקות עליו.
24 ועל אחרת ספק - אחרת ספק, לאיסורא.
25 הקהל חוקק אחת לבם ולגי - למי לה לכתב
26 "קהל" הוה? אלא למיכא דגר אקהל קאי,
27 ולא שמועין דאיירי קהל. לא הוהוה בישותי -
28 כהנות, לינשא לפסולין - לפסולי כהונה - גר,
29 חלל משוחרר, שהכהנים הוהוה על בתויהם,
30 וחד על הוהוה עליהם מלישא אותן, אבל
31 לפסולין, שהאנשיהם הפסולין הוהוה עליהן
32 מלישא אותן, כגון ממזרין או נתנינים - אף
33 הנשים הוהוה עליהם, הדרשה הכותב אשה
34 איש לכל עונשים שבחורה. וחד אמרין
35 ביבמות בפרק "ישא שותרת" (פ"ה). רמב"ם בול
36 עלמא - שהיו שם גרים הרבה, והוקשה להם
37 שאמר קהל גרים לא אייתר קהל, יבא דרשינן
38 כו' - בתמיה. מותר כהנת, לא אלא הוהוה
39 כשורת לינשא לפסולין. וזב כשרים אצל -
40 דכיון דמכירים את אמו דפניה היא - רוב
41 העולם כשרים אצלם, ואין הרוב מותרים
42 וקורבין שהולד הכי ממזר. ואף נברי ועבד אם
43 בא עליה - אין הולד ממזר. ומיעוט פסולין -
44 כגון ממזרין וקורבין, ואי ראויי אינהו לגבה -
45 ואם בבבליה זו הלך הבעל אצלם, הדרשתא נד
46 ליה ממזקם קביעתה, ואין לדנוה תורת קבוע
47 שהוא נדון כמותה על מחצתה - יש לנו לומר:

[וחד] למישרי שותקי בישראל: תימה: הדין מירדש שותקי בישראל מיתרדא דקהל? ויש
לומר: דמיקש ממזר לקהל, מה גבי קהל ומיעטין קהל ספק - הכי גמי גבי ממזר
מעטעטין ממזר ספק. תוספות ישנים. **אלא** מעתה שותקי ספק לישא - קשה:
דמשמע דפשיטא ליה דמותר בה, ובפרק "החולץ" (יבמות ל"א), אמר דרבא גופיה סבירא
ליה כרבי אלעזר ממתניתין, אמרי: ספיקן אסורו
ויש לומר: דהתם קאמר רבא אליביה, אבל כשר
דקאמר מאי טעמא אכורו שותקי פסול - קא בעי
אליבא דבבלי עלמא. **מאי** איבא מיעוט ארסות
כו' - תימה דמשמע טעמא דליבא למיחש,
משום דהוה מיעוט, ולא ידעינן משאורסה היא.
הא אמר אנו ידעינן, שהאורסה היא - ודאי איבא
לאחזוקי בממזרות. ולא דאפוילו ידעינן
שמוארוסה היא - לא הוה ממזר, הוה אמרין
דקרינן עה.ה.א. ארסות שיעברא - חולד כשר.
ועוד קאמר רמאי קאמר: ומיעוט שותקי בעליהם
למדינת היס: דהאי גמי יש לנו להכשירו, דשמו
בא על ידי שם ושימש, כי הוה עובדא
(בירושלמי) דאבהו הוהוה שהלך למדינת היס
ובא על ידי שם ושימש, הוהוה לא שמואל? ויש
לומר: דהכא איבא ריעותא, שהשליכות, ואם אנו
ידעים שהוא מארוסה - מחזיקין ליה בודאי
ממזר, שאם היה מן הארס - לא היה
השליכות. אי גמי יש לומר: דלא תלינן שבא
עליו על ידי שם אלא קודם שאומרת בו, אבל
האי אסופי, כיון דאין אמו מעידה עליו - אין
לחלות בהכי.

במה
1 וחד לבתנים, וחד ללויים, וחד לישראלים, וחד למישרי
2 ממוזר בשותקי, וחד למישרי שותקי בישראל. קהל
3 גרים - לא איירי קהל. ורבי יהודה: פתנים ולויים
4 מותר "קהל" נפקי, אייתר ליה לקהל גרים. ואיבעית
5 אימא: הכי גמי תרי קהלי יניחו, ממוזר בשותקי
6 ושותקי בישראל מחד "קהל" נפקא: "לא יבא ממזר
7 בקהל ה" ממוזר ודאי הוא דלא יבא, הוא ממוזר
8 ספק - יבא. בקהל ודאי הוא דלא יבא - הוא בקהל
9 ספק יבא. ואיבעית אימא: הני גמי תרי קהלי יניחו,
10 וטעמיה דרבי יהודה - מהכא "תקהל חקה אחת
11 לכם ולגרי הגר". - ולגרי יוסי: "חקה אחת" הפסיק
12 הענין. "אחד גר ואחד עבד משוחרר וחלל מותרין
13 בכהנת". מסייעא ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר
14 רב: לא הוהוה בשירות להנשא לפסולים. דרש רבי
15 יורא במחוזא: גר מותר בממזרות. ורמב"ם פולין עלמא
16 בפתורגויהו. אמר רבא: מו איבא דדריש מלישא כו'
17 האי בדוכתא דשכיחי גויהו? דרש רבא במחוזא: גר
18 מותר בכהנת. מענהוה בשריאי. הדר דרש ליה: גר
19 מותר בממזרות. אמרו ליה: אפסידתא לקמייתא. אמר להו: דטבא לכו עבדי לכו, אי בעי
20 מהכא נסיב, ואי בעי - מהכא נסיב. ותילכתא: גר מותר בכהנת, ומותר בממזרות.
21 מותר בכהנת - לא הוהוה בשירות להנשא לפסולים, ומותר בממזרות - פרבי יוסי. "אלא
22 הן שותקי כל שמפיר". אמר רבא: דבר תורה שותקי פשר. מאי טעמא - רוב פשרים
23 אצלם, ומיעוט פסולין אצלם, ואי אולי אינהו לגבה - כל דפריש מרובא פריש. מאי אמרת,
24 דילמא אולה אייה לגבייהו - הוה ליה קבוע, וכל קבוע פמחצה על מחצה דמי, והתורה
25 אמרה "לא יבא ממזר" - ממוזר ודאי הוא דלא יבא, הוא ממוזר ספק - יבא. בקהל ודאי
26 הוא דלא יבא - הוא בקהל ספק יבא. ומה טעם אמרו שותקי פסול - גויהו שמוא ישא
27 אחותו מאביו. אלא מעתה, שותקי - שותקי לא ישא, שמוא ישא אחותו מאביו כל כי
28 הני מונו ואולי? - בת שותקית לא ישא, שמוא ישא אחותו מאביו! אלא, לא שכיחא -
29 הכי גמי לא שכיחא. אלא, מעלה עשו ביוחסין. ואמר רבא: דבר תורה אסופי פשר. מאי
30 טעמא? אשת איש בבבילה תולה. מאי איבא - מיעוט ארסות, ומיעוט שהלך בעליהם
31 למדינת תים. כיון דאיבא פגויה, ואיבא גמי דמחמת רעבון - הוה פלגא ופלגא, והתורה
32 אמרה "לא יבא ממזר בקהל ה" ממוזר ודאי הוא דלא יבא - הוא ממוזר ספק יבא. בקהל
33 ודאי הוא דלא יבא - הוא בקהל ספק יבא. ומה טעם אמרו אסופי פסול - שמוא ישא
34 אחותו מאביו. - אלא מעתה אסופי אסופית לא ישא, שמוא ישא אחותו בין מאביו בין
35 מאמו! כל הני שדי ואולי?! בת אסופי לא ישא, שמוא ישא אחותו, אלא - לא שכיח,
36 הכי גמי לא שכיח. אלא, מעלה עשו ביוחסין. אמר רבא בר רב הונא: מצאו מהול
אין

כל דפריש מרובא פריש, והולד כשר. מאי אמרת - מאיזה טעם תבא לפסול - דילמא אולה אייה כו' - אין זה אלא ספק, והתורה אמרה: ממזר ודאי הוא דלא יבא, הוא ממזר ספק
יבא. כל כי הני מונו - בתמיה: וכי כל בעלות הנמצאות נטול על אביו של זה, לומר הוא הולד כל שותקי העיר? בת שותקי - שגולדה על ידי שוואין, שנשאת לומר לה.
לא ישאנה - שותקי, שמא בנה של בעל השותקית הוא. שבא על אמו של זה החלה בנותו, ואחר כך נשא שותקית. אלא לא שכיח - מסקנה דקדושיה היא: אלא להכי לא חיישינן -
משום ליה שכיח שמואנו לא יבא, וגמי שותקי מילתא דלא שכיחא, ומילתא דלא שכיחא - לא גזרו בה רבנן. וזה עיקר. ודבר תורה אסופי כשר - אף על פי שאין מכירים את
אמו. ויחוש: שמא מאשת איש שנבעלה לאחר, דרוב פסולין אצלם - ליבא למימר הכי. מאי טעמא אשת איש בבבילה תולה - אם ילדה ממזר - אינה משליכתו, לפי שיש לה
לומר: כבעלי הוא. מאי איבא - לאחזוקי בממזרות? איבא מיעוטא. שון ארסות ואין להם לחלות בבבל, לא נשאותו שהלכו בעליהן למדינת היס - כיון דאיבא גמי למימר של
פגיה הוא ובכשר, או של איש מבבילה והשליכות אמו מחמת רעבון. שמוא ישא אחותו מאביו - לא אחותו מאמו ליבא למיחש. כיון דמכירין את מחמתו שהיא בחוקת כשרה - לא
מספקין לה לחוש, לומר שהוא הולד בנה השליכות. כל הני שדי ואולי - וכי כל בנים שחיו לה השליכה, שחזיקו כל האנאסופי את אביו. ובספיקא פני אב אחד ומשתי אמות -
גמי לא, כדאמר לעיל: כל הני מונו ואולי. כל הני אסופי - מן השוואין, שמא בעל האנאסופי הוא אביו.

במה

דברים אמורים בזמן שקמו בידו - פירש בקונטרס: דרמי עליה למדיק, לפי שהוא בש"מ שפרע" אם יחזור בה שנתן המעות, ויחזיר לו דמי. אבל בזמן שאין מקחו בידו, אלא שנתן אחריו בו - לא יצא נאמן, דכיון דלא עליה רמא - לא ידויק לזכור מה היה. ופרקי' וניחוי וזי ממאן נקטי! איני מקחו בידו פרקי' לפירוש הקונטרס, דפירש שלא קבל המעות

אין בו משום אסופי - דאי לאו דכשר הוא - לא היה טרחה בה למימלה ליה. משלטי הדמיה - איבריו מתוקנים ומישרים. אין בו משום אסופי - דאי פסול היה. לא היה מתקנה ליה, והואיל גרועיה להשליכו. אלא ממתן ריבון הדיסק. שלא שואב אחרת: משלטי הדמיה - איבריו גדוליה ומלובן ומזוורו - אין זה מנהג, אלא מבעלה, שמתוך תשמיש תדיר הולד מלובן ומזוור, כאמר במסכת נדה (א.א.) ש"ש שלשה חדשים אחרונים תשמיש יפה

לאשה ויפה לולד, שמתוך כך הולד מזוור ומלובן. הדמיה - איבריו, כמו 'הודמי' ניהדמי/ ערובין (א.א.) ו'הודמין תתעברך' דהניאל. מלי כוחלא - סביבות עיניה, לפחות. רפי חופרי - דאקרינן עשויים לזמניה ותולין לתניוק, דקרינן במסכת שבת (טו.ב.) הנינים יוצאים בקשרים. תלי פתיקא - קמיע של כהן. תלי קמיע - של עיקרי. אין בו משום אסופי - דאזתה על דחוי, והוכיחו חז"להיא שאזובתה, ולא השליכוהו למות. תלי בריקלא אי מציא ליה חיה רעה - וריכולה לטרופו משם - יש בו משום אסופי. כללו של דבר: כל מקום שיש הבדן לדעת מיתה השליכתה, ולא חסיה עליו - אי בו משום אסופי. ודרתא רבתי, דאזתא למתא - אי תלי באילן ששמו ודרתא = 'שליר'י' בלעז, אי סמיכא למתא. אף על גב דלא מציא ליה חיה

יש בו משום אסופי. דאמר בו ערבי פסחים (פסחים ק"א.) דלא ארפתא דסמיכא למתא - לא פחיתא משתן שירי. בי כנישתא - בתי כנסיות, שלחם חוץ לעיר הוה, ואי לא שכבו בה ריבין, כגון ארודים - יש לראג ממוזיקים. פירא דסופלי - נמצא כפידיה העשויה לחטיל של רעייני תמרים למאכל בהמות יש בו משום אסופי. דחוי לעיר עבדי ליה, ושכבו בהו מוזיקין. חריפתא דנהרא - נהרונה בעריבתה, ופחיתותה לאמצעות נהרו. מקום הפחיתות ועברות תמיד - אין בו משום אסופי. דלכך טרחה להוליקו על חריפות נהרו - יש בעיבורו פסניות שם ומציאותו. פירא - מקום שיפוע הנדר על ידי הפשרת שלגים, שאין דרך פסניות לעבור שם - יש בו משום אסופי. נאמנין עליו - לומר: בנינו הוא. בניני רבנן - שררהו בשלכין, לא רצו הכמים ופולסו חמתו יציאת קול. נאמנין לאתרי - ולא לאתח חזק. אבל כל שאר הנאמנין - נאמנים נמי לאחר זמן. ופופרת כריתות - מן הטומאה, כדמפרש. חיה יצא ראשון - וכבוד הוא. אף החוקק על עופיה - כדמפרש, דלא אדרתא אפה - נאמנת. ואם לאו

דאדרתא אפה - אינה נאמנת. שהיו ישינות ודוכות דה (א.א.) מוקף לה משלכות ודוכות דהו. בוו כשיעור וסת - לאחר יציאה מיד ובמסכת ב"ה (ד.ה.) מפרש שיעור וסת - שעומד העד, הוא הקינות בצד המשקוף, ואינו מחוסר אבית לקנת מיד. זה הן הן לוי - נשים שילדו בבית אחת, אשת כהן ולי נאן ומזוור. שלא קרא עליה ערער - שלא יצא ממנו על שם הולד, לומר: זה הנה של אשת ממור. חיבא דאית ליה חוקק דכשרות - שהיו מחוקקין בו בחוקק כשר. אבל חיבא דלית ליה חוקק דכשרות - שלא נודע בלבוש מן הוא הכשר, ולא יצא אחד מיהם ידיו שלגים, נאמן בעל המקח - סיפא דברייתא דלעיל. לוח כפרייה כו' - אם שם

בזמן מדיעתו ואחד בעל כרחו. בזמן שפוקח בידו - דרמי עליה למדיק, וישינה אחיו בו - אינו נאמן, דכיון דלאו עליה רמא - ות לא דייק לזכור למי הוא. ושינה אחיו בו - אינו נאמן, דכיון דלאו עליה רמא - ות לא דייק לזכור למי הוא.

אין בו משום אסופי, משלטי הדמיה - אין בו משום אסופי, שיהו משחא ומלא כוחלא, רמי חופרי, תלי פתיקא, ורת קמיעא - אין בו משום אסופי. תלי בדיקלי; אי מציא ליה חיה - יש בו משום אסופי, אם לאו - אין בו משום אסופי. ודרתא סמיכא למתא - יש בו משום אסופי, ואם לאו - אין בו משום אסופי. בי כנישתא סמיכא למתא, ושכבו ביה רבים - אין בו משום אסופי, ואם לאו - יש בו משום אסופי. אמר אמיכור: האי פירא דסופלי - יש בו משום אסופי. חריפתא דנהרא - אין בו משום אסופי, פשרי יש בו משום אסופי. צידו רשות הרבים - אין בו משום אסופי, רשות הרבים - יש בו משום אסופי. אמר רבא: ובשני רעבון אין בו משום אסופי. הא דרבא אהניא? אילמא ארשות הרבים, אידי דשני רעבון מקלא ליה? ואלא איצידו רשות הרבים - מאי אידיא שני רעבון? אפילו בלא שני רעבון! אלא, כי אתמר דרבא - אהא, דאמר רב יהודה אמר רבי אבא אמר רבי יהודה בר זבדי אמר רב: כל זמן ששבוע - אביו ואמו נאמנים עליו, נאסף מן השוק אין נאמנים עליו. מאי מעמא? אמר רבא: הואיל ויצא עליו שם אסופי, ואמר רבא: ובשני רעבון, אף על פי שנאסף מן השוק - אביו ואמו נאמנים עליו. אמר רב הוה: שלשה נאמנים לאלו הן: אסופי, חיה, ופופרת כריתות. אסופי - הא דאמרן, חיה - דתניא: חיה נאמנת לומר: זה יצא ראשון וזה יצא שני. במה דברים אמורים - שלא יצחה ויחורה, אבא יצחה ויחורה - אינה נאמנת. רבי אילעור אמר: הוה חוקק על עופיה - נאמנת, ואם לאו - אינה נאמנת. מאי בינייהו? איכא בינייהו דאיהר אפה. פופרת כריתות מאי היא? - דתני:

ש"ש נשים שהיו ישינות במטה אחת, ונמצא דם תחת אחת מהן - פולסו כמאות. דבקה אחת מהן ונמצא טמאה - היא טמאה, וכולן מהורות. אמר רב הוה: שבדקה עצמה פשיעור וסת. תנו רבנן: נאמנת חיה לומר: זה פהן וזה לוי, זה נתין וזה ממוזר. במה דברים אמורים - שלא קרא עליה שם

ערער, אבל קרא עליה ערער - אינה נאמנת. ערער דמאי? אילמא ערער חד - והאמר רבי יוחנן: אין ערער פחות משנים! אלא ערער תרי, ואיבעית אימא: לעולם אימא לך ערער חד. וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים - הני מילי היכא דאיתא חוקה דכשרות, אבל היכא דליכא חוקה דכשרות - חד נמי מהימן. נאמן בעל מקח לומר: ליה מכרתי וזה אין מכרתי. במה דברים אמורים - בזמן שמקחו בידו, אבל אין מקחו בידו - אינו נאמן. דארייתא, כדפירשתי.

שדא ערער, אבל קרא עליה ערער - אינה נאמנת. ערער דמאי? אילמא ערער חד - והאמר רבי יוחנן: אין ערער פחות משנים! אלא ערער תרי, ואיבעית אימא: לעולם אימא לך ערער חד. וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים - הני מילי היכא דאיתא חוקה דכשרות, אבל היכא דליכא חוקה דכשרות - חד נמי מהימן. נאמן בעל מקח לומר: ליה מכרתי וזה אין מכרתי. במה דברים אמורים - בזמן שמקחו בידו, אבל אין מקחו בידו - אינו נאמן. דארייתא, כדפירשתי.

שדא ערער, אבל קרא עליה ערער - אינה נאמנת. ערער דמאי? אילמא ערער חד - והאמר רבי יוחנן: אין ערער פחות משנים! אלא ערער תרי, ואיבעית אימא: לעולם אימא לך ערער חד. וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים - הני מילי היכא דאיתא חוקה דכשרות, אבל היכא דליכא חוקה דכשרות - חד נמי מהימן. נאמן בעל מקח לומר: ליה מכרתי וזה אין מכרתי. במה דברים אמורים - בזמן שמקחו בידו, אבל אין מקחו בידו - אינו נאמן. דארייתא, כדפירשתי.

שדא ערער, אבל קרא עליה ערער - אינה נאמנת. ערער דמאי? אילמא ערער חד - והאמר רבי יוחנן: אין ערער פחות משנים! אלא ערער תרי, ואיבעית אימא: לעולם אימא לך ערער חד. וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים - הני מילי היכא דאיתא חוקה דכשרות, אבל היכא דליכא חוקה דכשרות - חד נמי מהימן. נאמן בעל מקח לומר: ליה מכרתי וזה אין מכרתי. במה דברים אמורים - בזמן שמקחו בידו, אבל אין מקחו בידו - אינו נאמן. דארייתא, כדפירשתי.

שורא - דייני - פירש בקונטרס: שאן תלמי בטעם, אלא הכל פירש ראות עיני דיינין, כי הדין דכחובות (פ.ה.ב.) הדיהו דאמר "בכסי לטוביה", ואחו תרי טוביה, שנידים קרובים, שנידים שכנים, ואמר: שורא דייני. פירושו: למה למתנחב לו הדין לומר שזה היה אהובו יותר מזה - לזה נתן. וקשה לרבינו תם: דאי בסברא תליא מילתא, כדפירש בקונטרס - אמאי לא אמרינן דנהדר ונדידינה? דמסתמא

לא דיחפך סברתן ראשונה ועוד פרק קמא דגיטין (ה.ב.) אמרינן: דתרו ליה פלפולו כו'. תני דא: הלך ומצאו שמת - חזרו לירושי המשלה, ותני אידי: לירושי שמשנתלחו לו. ומסקי: אבל אמר שודא עדיף, והתם אי אפשר לפרש פירוש הדיקונטרס לכתב פירש רבינו תם: שורא דייני - דכל מה שירצה הדיין לעשות יעשה, הדפקר בית דין הפקר. ו"שורא" לשון השלחה, כמו: "רמה בים" דמתוך רבינו: שדי בימא" (שמות 10) וריא דפירוש רבינו תם מהחזיא אהרן פרק"י מה שודא נשוי (כתובות צ.ב.) גבי שטרות שזוי ביום אחד, אתו תירויהו קמיה דרב ששת, ואגבי רב ששת לחד מניהו. הדר אתו לקמיה דרב נתנן ואגביה אידך, אלא קמיה דרב ששת, אמר ליה: מאי טעמא עבד מר הכי? אמר ליה: שודא קדימא פירושו: שאחד מן השטרות נכתב בבקר, והאחר בערב. ואמר ליה: אטו בירושלמי "תיבין דחבבי שעיני ואמר ליה: ואת מאי דערקין אמר ליה: שודא דייני. אמר ליה: מאי טעמא עבד מר הכי? אמר ליה: אגא דינא ומר לאו דינא. השתא פירוש רבינו תם נראה את דקאמר "אגא דינא ומר לאו דינא" - דצריך ליה קבוע, ולומר הדפקר בית דין הפקד, ורב נתנן היה דין קבוע, אבל לפירוש הדיקונטרס דפירש דבסברא תליא מילתא - מה לנו דין קבוע? פשיטא דסברת רב נתנן לא הוה עדיפא מסברת רב ששת.

כשם שאדם נאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני גרשה וחלוצה - ואם תאמר: מנא ליה לרבי יהודה את דבאנמי לומר זה בני גרשה וחלוצה? בשלמא "זה בני בכור" - קד הוא שדיא אהא עליה, משום דהוי טוב ולד, שעיני ידיו כן טיול פני שנים. אבל לפוסלו - אמאי נאמינו ויש לומר: דהא דבאנמי לומר "זה בני בכור" - מיירי בתיבין כל הבנים, דאמר על קטן שבבניו שזה בכור - ואפילו הכי נאמן, ואף על גב ששל ידו שהוא מעיד על זה שהוא בכור מחזיק את הגדולים לממורם. ורבינו אליהו פירש: הדיינו טעמא דבאנמי - ומסתמי כדתיב "כי את הבכור כן השנואה יכיר", ואמרינן לעיל (ס.ה.א.) שנואה בנישואיה, כלומר שדיא בלאה, וקאי "יכיר" תרתי: כי יכיר שהוא בכור, וכיכי שהוא בני גרשה וחלוצה דשנואה בנישואיה. וכן מצאתי בירושלמי. ודאמר קמא כשם כו' - משום דפשיטה דקרא משמע דקאי טפי אהכרת בכור. תוספות וישע"ו.

אי מהתם הוה אמינא דהוה מילי היכא דרוב כשרים אצלה - בנות פנויה, רוב העיר משיאין לכהונה. ואם תאמר: אמאי לא פריך למאן דאמר (כתובות ג.ב.) דמאן דמכשר - מכשיר אפילו ברוב פסולין אצלה, מאי אתא אתא שאלו לאשמעינן? הוה ליה למיתני מילתא דבא שאלו גבי האי מילתא דאמר מגליאל דכתובות (ס.ה.א.), כדפריך בסמוך למאן דאמר דלברי המכשיר בה כח מותרת ויש לומר: דמיתנייהו דהתם לא אשמעינן רבן מגליאל מידי אפילו ברוב פסולין, כי אם ממרייתא דמיתנייהו: וזו ערוה שהאשה כשריה לה כו', ולכן איצטרך לאשמעינן הכא מילתא דאמר שאלו. אלא דלברי המכשיר בה במשך

ונחיו וזוי מפאן נקט - קא סלקא דעתך שלא קיבל מעות אלא מאחד מהם, הא ודאי מדכיר דכיר וזוי דמאן קביל. ולא ידע - אי ידוע לנו. כוונן שבעלי דינין עומדין לפניו - רמאי עליה למדבר, שעתיין לא יצאו משם משגמרו את דינם, ואומר: רמאי פלוגי - זכאי, איש פלוגי - חייב. שאין בעלי דינין עומדין לפניו - תו לא רמאי עליה למדוכר. ונחיו וכותא מאן נקט - ביד איהוה מהם פסק

דן של זכות. ויהדר ונדידינהו - למא ליה כולי האי, למימא איהוה מאנן מהו דלנו ולאמנותו? נהדר הוא עצמו, או אחר ורובו לעטנותו בשודא דייני - בדין שאינו תלוי בטעם, אלא הכב בפני של דין. כי הדיא דכחובות (פ.ה.ב.) דאמר "בכסי לטוביה", ואחו שני טוביה - שנידים קרובים, שנידים שכנים. ואמרינן: שורא דייני - למי שיתנדה כל הדיין לומר: ריחא לי שזה היה רגיל אצלו יותר - לזה נתן. וכיון שפסק כן אם בא לחלו - אינו חוזר, ולפיכך, אינו ארען לחור מדין, שמוא יטנו לבו לצד השני. כל שבעה שעותין אן אבין מכיר, ושאן יצא מתחת ידי אמר ליכנס לביתה. ומאן איתך - מוטל על אבין ליכנס, כדתיבין "יכיר", והתמני אסורים אינו נאמן - אבן גרשה וחלוצה הוא דפליגי. שבודקין את אמר ומפאנת כמאן רבין נפליאל בתמייה: למא ליה לרבי מלמיתיה לפלוגתא בריה דרבתי? ליתנהו אתא דאבא שאול התם: וכן היה אבא שאול אומר כדבריו: וכן הוא - כלומר, מיוחס הוא. הוה להכשר בה - רבן מגליאל דלא אמניהה אלא לעצמה - שלא תתחלה מן התרומה, אבל לא להכשרי אוח עובר - שאם תב דיא, לא תישא לבחוק. אבא שאול מכשר אף בבתה, דהא מתניתין אף בולד קאי, שהוא שתוקי. הניחא למאן דאמר כי - בפרק קמא דכתובות (ג.ב.) דאי פהתה הוה אמניא ליה מילי תיבין דרוב כשרים אצלה - כגון פנויה, ורוב העיר משיאין לכהונה. אבל היכא דרוב פסולין אצלה, כגון ארוסה ודיא אומרת מן הארוסה הוא, או פנויה ואין רוב העיר משיאין לכהונה. **משנה** לה האסורין לא בקהל פותיין לבא זה כוזה - כגון ממודי בשתוקי. ואף על גב שוה ודיא חו ספק, ואיכא למימר שמוא כשרי הוא - אפילו הכי שרי, כדלפנינו לעיל (קדושין ע.א.) בקמא דהוי לעיל יבא, אבל בקהל ספק יבא. ובגמרא פריך: דהא נתנא ליה רישא. ורבי יהודה אומר - בגמרא מפרש ליה. ודיא אומר - כגון ממודים בנתינים. ודיא בספיקו - כגון ממודי נתניי בשתוקי ואסופי. ספיקו בודאן - שתוקי ואסופי בממודי נתניי. ספיקו בספיקו - שתוקי בשתוקית, אסופי באסופית. אסופי בשתוקית. אסור - אסוי בה כשר וזה פסול, וכותי - בגמרא מפרש מאי ספיקיהו. וכותיים - אותם שהיבס מתירב בעירי שמואל, כדתיבין (מלכים ב' יז) "ויבא מלך אשור, ואנשים מספרתיים ומכותה" וזו ועל שם שתיבאיש מכותה כקראו כותיים. ונתגידו מאימת האריות, כדתיבין (שם) "ושלח (בם את) האריות" וגו' וכולה עניניה במלכים. **גמרא** וכו' תימא רבי יהודה אומר: אגא כממורת - לאשמעינן ליה דאמר הכי לעיל (קדושין ע.ב.) רבי יהודה אומר: רב לא ישא ממורת. ובמידה אחרינא לא שמעינן דפליגי לענין יוחסין, מידי גר כממורת קתני - לעיל, דאחי רבי יהודה לאפלוגי עליה? כל האסורין לבא בקהל - וגר לאו נא האסורין הוא!

בבחה - שמעינן שפיר משמנה דהתם, מוקמינן ראה מדברת, והיהה מעוברת - חד להכשיר בה וחד להכשיר בבתה, כדאיתא התם.

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי ניהו גירות פחותה כו' - ואם תאמר: אמאי לא פריך: הא תנא ליה רישא, דגר מותר בממורה, כדפריך לעיל: ויש לומר: דלאו עיקר קושיא היא דפריך "הא תנא ליה רישא", אלא עיקריה אידך קושיא סמוך רבי יהודה אוסר, ואומאי: כל דמותר בהנה מותר בממורה - ואם תאמר: מאי פריך?

הרי הטעם שהוא מותר - לפי שלא הוחררו כשרות להישא לפסולים, ולא משום העבר גר הוא, דעולם אמרינן דמותר אסור בגירות. ומותר אסור, דלעיל אמרינן דמותר לבא בקהל, מטעם יחוס - אסור ליקח ממזרת: ונראה לפרש: הרי גר ששנא בת ישראל, שהבת מותרת לבחן ומותרת בממור כרבי אליעזר בן יעקב. ובהאי גזנא פריך בסמוך.

דתנא קמא סבר ממור מאחורו הוי ממור - ואם תאמר: הדין משמע פלוגתיהו ממזניתין: ופיש קונטרס, דהכי קאמר: כל הגולדים מאיסורי ערוה - ממזרים הם, ומותרים לבא זה בזה, בני חיבי כריתות בני חיבי מיתות, עד כאן לשוננו, ולא נתיירא, דדוחק הוא. לכך פירש רבינו יצחק, דהכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל, שפאילו קידושין און תפסין בהם, כגון חיבי כריתות - מותרין לבא זה בזה. כלומר, כל שבא מאיסור תפיסת הקידושין, הדינו בני חיבי כריתות חיבי מיתות, הוא קידושין תופסין בהם - כגון מותרין לבא זה בזה, דקסבר: שיש שמור מכל דבר דלא תפסי קידושין. **מאי** קא שמעע עלן תנינא כו' רבי יהושע אמור כל שחיבין עליו מיתת בית דין - ופירושה: כמו "תנינא חדא זימנא" דלעיל דאבא שאול, דאין לה למיחל מיתתיהם גבי מילתא דרבי יהושע: וכן היה רבי יהודה אמור כדבריו, ואם תאמר: אמאי איצטרך למפוך "תנינא" ל"פירך רבי יהודה אדרבי יהודה: והכא קאמר רבי יוחנן דאין ממור אל תחייב מיתות בית דין, ובמסכת יבמות (טז,א) קאמר "לא יגלה כנף אביו" איירי באונסא אביו שהיא בלאו, וסמוך ליה "לא יבא ממזר" - משמעו שממור היה אפילו מחייב לאוני, ודא רבי יהודה גמי דריש סבריה בשמעת לאוני, דהוה רבי לומר: דרבי אומר הכתם דאשת אב דכתיב, בין "לא יקח" ובין "לא יגלה" - הוי מיתות, דהשאת אונסא אביו לא יקח, כדכתיב "לא יגלה כנף אביו" אשתו מיבעיא: ואם כן למדרשה ולומר "דאין ממזר" - ודיקא מאשת אביו, ולמא הדין: מילא יקח" עד "לא יגלה" הדינו אשת אביו - הוי ממור, טפי לא הוי ממור.

והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי ניהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כרבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונקומה מבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצודה תברה: אלא מעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה וחקלה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמוותר בכהנת ומותר בממורת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, כל שפנה אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שגשא גזירת, וכרבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שפנה אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? והרי חלל שגשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין גמי לבא זה בזה! - לא קשיא, רבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שגשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור גמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שגשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הקא ממור מאחורו וממור מאשת איש איפא ביניהו. תנא קמא סבר: אפילו ממור מאחורו גמי הוי ממור, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממור, מאחורו - לא הוי ממור. מאי קא משמע לן? תנינא: אוהו ממור - כל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: כל שחיבין עליו פרת פדי שמים, והלקה דכרייו. רבי יהושע אומר: כל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומזאבי לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומזאבי - אי הכי מאי רבי יהודה אוסר? - תכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אוסר גר במקמורה, הני מילי - גר דראוי לבא בקהל, אכל גר עמוני ומזאבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומזאבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתין, חלל, וממור שפאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - [פסולות]. רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל

הכי קאמר - כלומר, לעולם רבי יהודה אגר בממורת קאי, דשמע ליה לתנא קמא דאיירי בה. והאי "בקהל" דקאמרת - קהל כהונה הוא, דכון אסור בגירות, ואפילו פחותה מבת שלש שנים, דלאו בת ביאה היא, ואין שם משום חשש ערוה - דכתיב (ויחזקאל ג') "כי אתם תולדות מורע בית ישראל". ודלא כרבי שמעון - דאמר לקמן בפירוק (תמ"א): גירות פחותה מבת שלש - כשירה לכהונה. והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, ומאי ניהו דמריב האי כלאא ליה דהא ראשונים אסורין בקהל ישראל - גירות שפחותה מבת שלש שנים, וכל שכן יתירה על בת שלש שנים - מותרין הנך אסורין. גירות וממזרים ונתנין ושוקין, לבא זה בזה. והנה נוקמה מבת שלש - ולא בפחות. וזנא פחותה מותרת לבחן, ובה לא איירי. אם בן - דכרבי שמעון מיתוקמא, דממורת אלא האסורין לבא כהונה - הוי משמע: הוי אלא פחותה ליה דאסורה לממור. מצידה תברה - תשובות ומכנת לצידו. אסורין לבא זה בזה - בתמימה: היא בממור וממור בזה? והרי גירות ותו, דכין קהיל גרים לאו קהל הוא - לא זנא פחותה ליה תיירא - ועל כירוך תנא יודין דמשרי יתירה על בת שלש לממור - שנעמ מינה אית ליה קהל גרים לא אויקי קהל. וכללא הוא - בתמימה: דכל האסורין לבחן מותרין ומותרות וזנא מותר אסור - מנדלא תהיר לבא בממורת אלא האסורות לכהנים, הא המותר בקהל כהונה - אסור בממורת. והרי גר כיון דאית ליה קהל גרים לאו אויקי קהל. אלא אמר רבן - לא תנימא כל האסורין, דתקשי לך אלמנא לבחן גדול, ותיקשי לך גר מדוקיא, אלא הכי קאמר תנא קמא: כל שבחו אסורה לכהונה, ומאי ניהו דרמסוף האי כלאא על האסורין - דאמר רבי יהודה, ורבי אליעזר בן יעקב, שבחן במתניתין (קידושין ע"א): גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה - מותרים לבא זה בזה. והיני גר מותר בממורת, ומצור בו. דאילו גר שנשא ישראלית - לא מותר לבא בקהל, דגמין שמעת ליה דאמר כון אסור לישא בתו - רבי יהודה, דאמר במתניתין (שם): בת גר וכו' כבת חלל וכו', ומסיפא רבי יהודה, דקתני: רבי יהודה אוסר - רשא לאו רבי יהודה. להכי מקמי לה כרבי אליעזר בן יעקב. ושמעיה רבי יהודה לתנא קמא דאית ליה קהל גרים לא אויקי קהל, ופליגי עליה. כרבי דוסתאי כרבי יהודה - סבירא ליה לתנא דבי, דאמר (שם): בנות ישראל מקוח טהרה לחללים, ותו זנא הפותר - לישא כון בתו, אסור לבא באסורין. והרי גר שנשא בת ישראל כו' - ומותר לבא בממזרים, חדא האמרי קהל גרים לאו קהל הוא. פמור מאחורו - כריתות. פמור מאשת איש - מיתות. איבא בנייהו - לאו בגר איפליגו, אלא דקסבר: ש ממור מחייבי כריתות. והכי קאמר כל הגולדים מאיסורי ערוה - ממזרים הם, ומותרים לבא זה בזה, הני חיבי כריתות בני חיבי מיתות, כגון אשת איש, דכולן ממזרים הם.

והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי ניהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כרבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונקומה מבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצודה תברה: אלא מעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה וחקלה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמוותר בכהנת ומותר בממורת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, כל שפנה אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שגשא גזירת, וכרבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שפנה אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? והרי חלל שגשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין גמי לבא זה בזה! - לא קשיא, רבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שגשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור גמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שגשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הקא ממור מאחורו וממור מאשת איש איפא ביניהו. תנא קמא סבר: אפילו ממור מאחורו גמי הוי ממור, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממור, מאחורו - לא הוי ממור. מאי קא משמע לן? תנינא: אוהו ממור - כל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: כל שחיבין עליו פרת פדי שמים, והלקה דכרייו. רבי יהושע אומר: כל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומזאבי לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומזאבי - אי הכי מאי רבי יהודה אוסר? - תכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אוסר גר במקמורה, הני מילי - גר דראוי לבא בקהל, אכל גר עמוני ומזאבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומזאבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתין, חלל, וממור שפאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - [פסולות]. רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל

והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי ניהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כרבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונקומה מבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצודה תברה: אלא מעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה וחקלה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמוותר בכהנת ומותר בממורת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, כל שפנה אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שגשא גזירת, וכרבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שפנה אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? והרי חלל שגשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין גמי לבא זה בזה! - לא קשיא, רבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שגשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור גמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שגשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הקא ממור מאחורו וממור מאשת איש איפא ביניהו. תנא קמא סבר: אפילו ממור מאחורו גמי הוי ממור, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממור, מאחורו - לא הוי ממור. מאי קא משמע לן? תנינא: אוהו ממור - כל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: כל שחיבין עליו פרת פדי שמים, והלקה דכרייו. רבי יהושע אומר: כל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומזאבי לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומזאבי - אי הכי מאי רבי יהודה אוסר? - תכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אוסר גר במקמורה, הני מילי - גר דראוי לבא בקהל, אכל גר עמוני ומזאבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומזאבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתין, חלל, וממור שפאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - [פסולות]. רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל

והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי ניהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כרבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונקומה מבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצודה תברה: אלא מעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה וחקלה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמוותר בכהנת ומותר בממורת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, כל שפנה אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שגשא גזירת, וכרבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שפנה אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? והרי חלל שגשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין גמי לבא זה בזה! - לא קשיא, רבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שגשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור גמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שגשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הקא ממור מאחורו וממור מאשת איש איפא ביניהו. תנא קמא סבר: אפילו ממור מאחורו גמי הוי ממור, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממור, מאחורו - לא הוי ממור. מאי קא משמע לן? תנינא: אוהו ממור - כל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: כל שחיבין עליו פרת פדי שמים, והלקה דכרייו. רבי יהושע אומר: כל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומזאבי לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומזאבי - אי הכי מאי רבי יהודה אוסר? - תכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אוסר גר במקמורה, הני מילי - גר דראוי לבא בקהל, אכל גר עמוני ומזאבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומזאבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתין, חלל, וממור שפאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - [פסולות]. רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל

והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי ניהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כרבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונקומה מבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצודה תברה: אלא מעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה וחקלה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמוותר בכהנת ומותר בממורת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, כל שפנה אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שגשא גזירת, וכרבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שפנה אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? והרי חלל שגשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין גמי לבא זה בזה! - לא קשיא, רבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שגשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור גמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שגשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הקא ממור מאחורו וממור מאשת איש איפא ביניהו. תנא קמא סבר: אפילו ממור מאחורו גמי הוי ממור, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממור, מאחורו - לא הוי ממור. מאי קא משמע לן? תנינא: אוהו ממור - כל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: כל שחיבין עליו פרת פדי שמים, והלקה דכרייו. רבי יהושע אומר: כל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומזאבי לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומזאבי - אי הכי מאי רבי יהודה אוסר? - תכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אוסר גר במקמורה, הני מילי - גר דראוי לבא בקהל, אכל גר עמוני ומזאבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומזאבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתין, חלל, וממור שפאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - [פסולות]. רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל

והכי קאמר: כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי ניהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כרבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונקומה מבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצודה תברה: אלא מעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה וחקלה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמוותר בכהנת ומותר בממורת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, כל שפנה אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שגשא גזירת, וכרבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שפנה אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? והרי חלל שגשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין גמי לבא זה בזה! - לא קשיא, רבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שגשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור גמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שגשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הקא ממור מאחורו וממור מאשת איש איפא ביניהו. תנא קמא סבר: אפילו ממור מאחורו גמי הוי ממור, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממור, מאחורו - לא הוי ממור. מאי קא משמע לן? תנינא: אוהו ממור - כל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: כל שחיבין עליו פרת פדי שמים, והלקה דכרייו. רבי יהושע אומר: כל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומזאבי לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומזאבי - אי הכי מאי רבי יהודה אוסר? - תכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אוסר גר במקמורה, הני מילי - גר דראוי לבא בקהל, אכל גר עמוני ומזאבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומזאבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתין, חלל, וממור שפאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - [פסולות]. רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל

קידושין עשרה יוחסין - פרק רביעי דף עה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) צפצ

רש"י

כל שאתה נושא בתו - לכהן קאמר, ולקמן מפרש. מצדי שני איבא בינייהו - לתנא קמא: כל מצרי סתם האסור בקהל קאמר, ואפילו שני. ומהוה, שליש לאו מצרי קרי ליה, דישראל מעליא הוא. מכהן גדול באלמנה - שמיצונו שמהללה בביתוהו, כדילפינן לה לקמן (ע"ג) מ"א ויול"ג - שני החולקין בשמעט, מרלא כתיב "לא יחל", אחד לה ואחד לזרעה, ופוסל את אשה בביתוהו. אף כל בו -

ומצרי שני ביאתו בעריה הוי. גר עמוני ומואבי
 איבא בינייהו - ורבי יוסי פוסל, דהא שני שורעו.
 שהוה אפילו - שהרובים אסורים איהו עולם.
 ולרבי שמעון, הואיל ובתו כשרה, דעמוני ולא
 עמונית - אלמנתו נמי כשרה. מה כהן גדול
 באלמנה שורע ממנו פוסל - חלה אלמנת
 יעיה - בכתובת (פ"א) מפרש: אלמנת ספק
 חלה, שהיתה מעורבת בספקות. בעלה היה ספק.
 והיא באה מכהן, והואיל דהא ספק ספקא. למעוטי
 אלמנת יעיה - והואיל דהא אתה גושה תנא.
 שמת חלה היה, ותנן (ע"א) כל הלך בן סוטה
 מן הכהונה לעולם - אי אתה נושא אלמנתו.
 ספק ספקא - בעלה היה ספק, והיא באה מכהן
 להדפסיל. חלה שונה - משנה אחת בברייתא:
 עשרה יוחסין הן, וכל האסורין שבתו מותרת:
 לבה זה בזה. ארוסה שעירבה - ואין ידוע אם
 מארסו או מאיש אחר. חולק שתוקי - שמת
 מארסו וכשר, שמת מארסו ופוסל. ורב אמר
 הוה למיז - ודאי, דאמרן: מרובא דעלמא
 הוא, והכל פסולין אצלה. אלמא: לרב - ספק
 כודאי משוי ליה, כתנא קמא דאמר ספקין כודאן
 מותר. דאי איתמר כהא - גבי שתוקי דמתניתין,
 בהא מן הפניה. בתהוה קאמר רב - הלכה
 כרבי אליעזר דאסור בממורה, משום דרובא הוי
 כשרים אצלה. והא דרין כהנהב - ישראל -
 משום דשתוקי הוא. מרין כהנהב - אם היה
 הארוס יורש - מי ידעינן אבהו מני? דניפוק נכסי
 משאר יורש של הארוס, וניתבי להאי דתפיס
 - נכסי הארוס משמת, ואמר: אבי היה.
 ואשמעינן שמואל דמפקינן להו מניה. הכי
 גרסינן. תניא רבא רבי אלעזר אומר: רב, עשאוהו
 כגרי לאור עשרה דורות - לפי שנתשינו
 בישראל, ונראין כישראל, ואסור בפסולות
 לקהל, שמת אמרו: ישראל גוש פסולה. התם
 - גבי רב וממורתו. רב ישן - והוראה אינו מכירו
 לפניהם. דסבור שהוה ישראל כהנהב אשכנזית.
 והמפורת חדשה - כלומר, ידועה וניכרת
 לממורת. אמר ישראל נסיב ממורת - הוראה
 אומרי ישראל נסיב ממורת. אידי ואידי כהודו
 הוא - ואי גריס גשימם - המותיקין את רב
 בכשרות מחזיקין גם את זו בכשרות.
 רבי

ושניהם לא למודה אלא מכהן גדול באלמנה - ואם תאמר: מאי קאמר דלמודה מכהן גדול? והא עיקר דרשה נפקא לן בפרק "אלמנה לכהן גדול", (יבמות ס"ח.) מ"כי תהיה לאיש זר", דכין שנבעלה לפסול לה - פסלהו ויש לומר, הדכי קאמר: דלא תוקשי לזו מכהן גדול באלמנה, דמצונו למילף מניה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. כדמפרש גמרא בסמוך. וכן צריך לומר בירש מסכת נדה (ז,ג.) גבי שניהם לא למודה אלא מסתו.

ובלן מותרין לבה זה בזה - ואם תאמר: מאי ובלן? ופרש"י קבונטו: כל האסורין - מותרין לבה זה בזה. קשה לרבינו יצחק; דמדיד כל האסורין תקניו ונראה לרבינו יצחק לפרש: כל אחד ואחד מותר במינה היינו דלא כרבי אלעזר דמתניתין, ולדידה ספקין בספקין אסור. עוד יש לומר: ומותרין לבה זה בזה - כסדר דמתניתין. ונראה והלכה כרבי אלעזר, דהא רב פסק כותיה. והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל. ועוד: דבא גמי סבר דהלכה כרבי אלעזר, בפרק "החולץ" (יבמות ל"א) דאי ספק בן תשעה לראשון וכן שבעה לארבעין. והלכה כרבי. **כותי** לא ישא כותית - ואם תאמר: היאך מסופק מאי טעמא? והא רבי אליעזר נופיה קאמר בבתניתין (קדושין ע"ד.) דספקין בספקין אסור, וכותי הוא מן הספקות. כדתנן במתניתין ונראה להרב רבינו משה דהכי פירשה. שהרי אם שניהם ממורים - הותר גמיר ויהוה. ואפילו אם אחד ממור והאחר אינו ממור - מכל מקום גר הוא, ומותר בממורת. ולא דמי לשאר ספקות דמתניתין דשתוקי ואסופי.

ובלן מותרין לבה זה בזה. קשה לרבינו יצחק; דמדיד כל האסורין תקניו ונראה לרבינו יצחק לפרש: כל אחד ואחד מותר במינה היינו דלא כרבי אלעזר דמתניתין, ולדידה ספקין בספקין אסור. עוד יש לומר: ומותרין לבה זה בזה - כסדר דמתניתין. ונראה והלכה כרבי אלעזר, דהא רב פסק כותיה. והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל. ועוד: דבא גמי סבר דהלכה כרבי אלעזר, בפרק "החולץ" (יבמות ל"א) דאי ספק בן תשעה לראשון וכן שבעה לארבעין. והלכה כרבי. **כותי** לא ישא כותית - ואם תאמר: היאך מסופק מאי טעמא? והא רבי אליעזר נופיה קאמר בבתניתין (קדושין ע"ד.) דספקין בספקין אסור, וכותי הוא מן הספקות. כדתנן במתניתין ונראה להרב רבינו משה דהכי פירשה. שהרי אם שניהם ממורים - הותר גמיר ויהוה. ואפילו אם אחד ממור והאחר אינו ממור - מכל מקום גר הוא, ומותר בממורת. ולא דמי לשאר ספקות דמתניתין דשתוקי ואסופי.

ובלן מותרין לבה זה בזה. קשה לרבינו יצחק; דמדיד כל האסורין תקניו ונראה לרבינו יצחק לפרש: כל אחד ואחד מותר במינה היינו דלא כרבי אלעזר דמתניתין, ולדידה ספקין בספקין אסור. עוד יש לומר: ומותרין לבה זה בזה - כסדר דמתניתין. ונראה והלכה כרבי אלעזר, דהא רב פסק כותיה. והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל. ועוד: דבא גמי סבר דהלכה כרבי אלעזר, בפרק "החולץ" (יבמות ל"א) דאי ספק בן תשעה לראשון וכן שבעה לארבעין. והלכה כרבי. **כותי** לא ישא כותית - ואם תאמר: היאך מסופק מאי טעמא? והא רבי אליעזר נופיה קאמר בבתניתין (קדושין ע"ד.) דספקין בספקין אסור, וכותי הוא מן הספקות. כדתנן במתניתין ונראה להרב רבינו משה דהכי פירשה. שהרי אם שניהם ממורים - הותר גמיר ויהוה. ואפילו אם אחד ממור והאחר אינו ממור - מכל מקום גר הוא, ומותר בממורת. ולא דמי לשאר ספקות דמתניתין דשתוקי ואסופי.

ובי

רבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא דאמר נבר ועבד הבא בעל בת ישראל הולך ממזר —
 האריך בקונטרס, וצריך פירוש לפירושו מהו איסור. גורץ לפרש: דהיינו מוחשא
 דלמא ממזר בן ישראל ואי כותיה שהיא בריית גמורה, שהיא מבתי וכוותיה, והיא כבית
 גמורה מאחד דכותים גירי אריות הוה ונמצא שממזר לוקח נברית. ואם תאמר: אמאי
 איצטרך למימר דקסבר נברי ועבד הבא על בת

- 1 ישראל הולך ממזרו? אלא הולך כשר, וכל שכן
- 2 דאיבא למיחש טפי שיש אגשא לבנרי? ושגמי?
- 3 לומר: אם הולך כשר — כן הוא הולך אחר
- 4 הנברי, כדאמר בסוף פרק לזעיל (קדושין ס"ב),
- 5 וליבא למיחש לכך אם תנשא לבנרי. אלא
- 6 דקסבר הולך ממזר — אם כן הולך אחר אמו.
- 7 ואיבא למיחש טפי שלא תנשא לבנרי. אי נמי:
- 8 דעל כרחיך סבר רבי אלעזר הולך ממזר, מדחשיב
- 9 כותי במיתניתן ביהדי שפיקות — והיינו שפע
- 10 ממזרת. מיהו, קשה לפירושו הקונטרס: דממע
- 11 דבשום עילום גירות גמור — ליבא למיחש
- 12 למידי — שדחי רג מותר בממזרות לכך נראה
- 13 לרבינו יצחק לפרש: דיהיב דבנות ישראל,
- 14 נשמעו ברוך — הגמי בני נשמעו בני חי ישראל.
- 15 וכיון דאיבא נברי ועבד הבא על בת ישראל הולך
- 16 ממזר — אלא למיחש שמא אחד מהן ישראל
- 17 גמור שנולד מישראל וישראלית, והאחד שמא
- 18 ממזר הוא ממברי שבא על בת ישראל. ואם תאמר:
- 19 הניבא אשכחן דקסבר רבי עקיבא נברי ועבד הבא
- 20 על בת ישראל הולך ממזרי! לא אשכחן בשום
- 21 דוחתא, אלא משום דאמר (ביבמות ט"א), על
- 22 ממזר מחייבי לאיין. בשלמא עבד — אית ביה לאו
- 23 דלא יהיה קדש (דברים כג), אלא נברי היכן
- 24 מציעו לאו בביאות? ארבה, בת דין של שם גזרו
- 25 עליו, כדכתבינן (בראשית לח) "הוציאתי תרשי",
- 26 ואין כברא לומר רגשת מיהו דאית תיה ממזר
- 27 קרא ד"הוציאתה ותרשי" וכדברי ישבב, דאמר
- 28 (קדושין ס"א), לא היה עליו עושה רבי עקיבא
- 29 ממזרי ואפילו מחייבי עשה — אין סבר לומר
- 30 כן, ד"כרבי ישבב" קאמר, מאחר שאינו מפרש.
- 31 ואי משום דכתיב (דברים ז) "בחור לא תחן לבנו
- 32 ובתו לא תחן לבנך" — היינו אזרחיה לפיסית
- 33 קדושיה, אבל אזרחתו לביאות — אין שמעין?
- 34 וגרין לומר: דכיון דאין קידושיה תופסין ברוך —
- 35 היי ממזר, דהא הוא תליא, כדפירשתי בסוף פרק
- 36 "אומרו" (קדושין ס"ב), מיהו קשה דרחה ליה

ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא. רבי אלעזר
סבר לה כרבי ישמעאל - דאמר: **פותים גירי אריות**
הם, ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא, דאמר:
נכרי ועבד הבא על בת ישראל - הולך ממזר.
ומי סבר לה רבי ישמעאל כרבי עקיבא? והאמר
רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: מנין לנכרי ועבד
שבאו על הפהנת, ועל הלוי, ועל בת ישראל,
ששפלה - שצאמר "ובת כהן פי תהיה אלמנה
וגרושה ורוע אין לה", מי שיש לו אלמנות וגרושין
וצא נכרי ועבד שאין לו אלמנות וגרושין. ואי
סלקא דעתך סבר לה כרבי עקיבא - השתא ממזר
הו, מיפסל בביאותו מיבעיא? אלא, רבי אלעזר סבר
לה כרבי ישמעאל, דאמר: פותים גירי אריות, וסבר
לה כרבי עקיבא דאמר: נכרי ועבד הבא על בת
ישראל - הולך ממזר. ו**מי סבר לה רבי אלעזר**
כרבי עקיבא? והאמר רבי אלעזר: אף על פי ששחלקו
בית שמאי ובית הלל בצרות - מודים שאין ממזר
אלא ממי שאיסורו איסור ערה ועגוש כרת! אלא,
כי אתא רבין אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי
יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבא בר זבדא אמר רבי
חינאי, ואמרי לה אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי
יהושע בן לוי: שלש מחלוקות בדיבר; רבי ישמעאל
סבר: פותים גירי אריות הן, וכהנים שצממו בהם
פגני כמות", ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מן הקוצים שפגעם, ומשום הכי
פסלתיהו. ורבי עקיבא סבר: פותים גירי אמת הן, וכהנים שצממו בהן - פתנים שפגרום
היו, שצאמר "ונעשו להם מקצותם פגני כמות", ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מן הקוצים שפגעם, ואלא מפני מה אחסוים - מפני שהיו מיובמים את הארפות,
יוחנן: מן התחוריים שפגעם. ואלא מפני מה אחסוים - מפני שהיו מיובמים את הארפות,
ופוטרים

רבי אלעזר — דאמר כותי לא ישת כותיה — סבר לה כרבי יוחנן כו'. לא איתפרש
 הכיבא אימרו לא במשנה ולא בביראתי. אלא ממזר דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי,
 דאמרו לקמן: שלש מחלוקות בדבר. נירי אריות הן — והיו קן כשאר כריים שבנושא בת
 ישראל. ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא כו' — דהא חיבי לאיין הן. הולך כותי לא
 ישא כותיה — והייהויהו ספיקו ממזרים הם. דיש

למרוב בכל אחד מהם הוא אמר שאישראלית
 הנשאת לכנרי והדי הוא ממזר. וזה בא כמות
 וכותית מעולם. אי נמי איפכא. אלמנה גרושה
 — "ושבה אל בית אביה" — מי שיש לו אלמנות
 וגרושה בה. יש לו קידושין — וזאקא דמי
 פוסלה בביאותו משובת השתא ממזר הו —
 הולך. מיפסל בביאה מיבעיא — ולמה לי האי
 קרא? אלא אין הולך ממזר סבריה ליה, ואף על
 גב דלא תפיס ליה בה קידושין. והא דתנן
 (קדושין ס"ב), כל שאין לה עליו קידושין הולך
 ממזר — דוקא ביש לה ולו קידושין על ידי
 אחרים. ובמידה דאשת אב, דכתיב "לא יבא
 ממזר" — אף על פי שאין להו, וצריכי ובית
 הלל בצרות — כשית שמאי אומרים צרת ערתי
 מתיבמות, ובית הלל אסורים לזיבם. אלא תינשא
 לשוק בלא הליצה, כפרק קמא דיבמות (י"ג א).
 מודים הו לזה שכן סברו כו' — ובני הערשים
 כבית שמאי — ממזרים הם בית הלל הן, דהו ר' אב
 בני אשת את שלא במקום מצלה, שהיא כברת.
 אבל בני הערשים כבית הלל — לבית שמאי אי
 "ממזרים" לפי שהן בני חיבי לאיין, שנשאת יבמה
 לשוק בלא הליצה. שלש מחלוקות נברב —
 בבתייהו וכהנים האמורים בקרא. שנשמעו בהם.
 כדכתבינן ויעשו להם מקצותם כהני כמות —
 בספר מלכים (י"ג ח) "בני כותים, בגלות סורבי
 שהגלה השטנים בני הושע בן נחמן. איש מן
 הקוצים — שלש קוץ, שהיא פסולה. לישא
 אחרניא: מוקצין הן קן העם, לפסול.
 ופוטריין

לממזר. אליבא דמיהא דאגוסת אביו, לדלדייה לא תפיס קדושי — הא לאחרני תפיס. שהרי רבי עקיבא מאנסת אביו לויף דיש ממזר מחייבי לאיין, בסוף פרק "החולין" (יבמות
 ט"ט), דמוק "לא יגלה בנף אביו" באגוסת אביו. ואם כן הוה ליה למימר דאין ממזר אלא דומיא דאגוסת אביו. כדחאי נונוא אמרינן לשיאר תנאים. דקסברי באשת אב הבתוב מדבר — עינין
 דומיא דאשת אב, לדלדייה לא תפיס בה קידושין, הא לאחרני תפיס! ויש לומר: דעל כרחיך רבי עקיבא לא בעי דומיא דאגוסת אביו, שהרי קסבר רבי עקיבא יש ממזר אפילו מחייבי לאיין
 דלאו יאשרא. כגון פגניו ומאבי, ואין קחן דומיא דאגוסת אביו שהוה לאו דשאר, פירוש: קרוביה. אבל רבנן בעי דומיא דאשת אביו לכל מילי. **השתא** — ממזר הוה מיפסיל בביתו מיבעיא
 — אם תאמר: תקשה דרבי ארדכי יוחנן, דהא שמעין לרבי יוחנן דאמר פרק "החולין" (שם מד), אם נבר ועבד הבא על בת ישראל — הולך ממזר. ואם כן אלמנה גרושה למה ליה
 והשתא ממזר הו, מיפסלה בביתו מיבעיא ואמר רבינו יוחנן: אלא לרבי עקיבא, דאמר אין קדושין תופסין בחיבי לאיין, ורדישי "לא יגלה לאיש הו" — היינו אליבא דרבי ישמעאל רביה, וליה לא כביראל ליה. והבינו
 שמשן מוקציה פירוש: דלאו הוא בהא תליא. ואפשר דליהו ממזר, ואפילו הכי אינו פוסל בביתו. דאם לא כן בפרק "אלמנה לכהן גדול" (שם ט"א), דפרין לרבי עקיבא, דאמר: אין קדושין
 תופסין בחיבי לאיין, ומאי "לא יגלה לאיש הו" — כי תבעל, אלמנה גרושה למה ליה פירוש: בשלמא לשאר תנאים דאמרו דקדושין תופסין בחיבי לאיין, ורדישי "כי תהיה" — הכי אמר
 רחמנא הו, דאית בהו הדיה. ומפי מהאי קרא — דנבעלה לפסול לה, מפסלה מן הכהונה. אבל נכרי ועבד דליה בהו הדיה — לא אתו מהאי קרא. ולדידהו אצטריך שפיר אלמנה גרושה
 לבנרי ועבד, ודכרפישתי באה משום רבי ישמעאל. אלא לרבי עקיבא, דאמר אין קדושין תופסין בחיבי לאיין, ורדישי "לא יגלה לאיש הו" — כי תבעל לאיש הו — כי תבעל לאיש הו, כמו שאר פסולים —
 אלמנה גרושה למה ליה? והשתא ליה? והשתא ליה? קשה מידי דרבי יוחנן ארדכי יוחנן, דאף על גב דאית ליה כרבי עקיבא בבני רבי ועבד רהוי הולך ממזר — מיהו לא סבר כותיה כהני חיבי לאיין, ורדישי
 שפיר "כי תהיה" — דאית בהו הדיה, כמו רבנן דרבי עקיבא. ואם כן איצטרך אלמנה גרושה לבנרי ועבד. מיהו, הלשון קצת קשה, דקאמר: השתא ממזר הו כו'. הוה ליה לממזר: אלמנה
 גרושה למה ליה? כדאמר בפרק "אלמנה" (שם ט"א), ונראה ליישב הכי. השתא ממזר הו בבנרי ועבד כמו שאר פסולין, שפיסול בביתו מיבעיא. כמו בשאר פסולים דמי "תבעל". ואם כן
 אלמנה גרושה למה ליה? מ"כ תבעל" נפקא אהרב רבינו שלמה מטיהוד"ש משום הכי השתא ממזר הו בבנרי, ולא אזי כביאאת אהרב רבינו הולך אין תפיסול — מיפסיל

שאיין — ממזר אלא מאיסור ערה ועגוש כרת — פירוש: אם כן לא סבר רבי אלעזר כרבי עקיבא. ואף על גב דיש אנת מהיס (יבמות מד), וסבר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולך ממזר,
 ולא סבר כרבי עקיבא, דאמר אין קדושין תופסין בחיבי לאיין — מיהו הלשון דקאמר הכא "שאיין קדושין ערהו" וכו' — משמע דוקא מהני, אבל נכרי ועבד הבא על בת
 ישראל — אין הולך ממזר. ולעיל פי פרקי: ומי סבר לה כרבי עקיבא, והאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל כו' — הוה מיצי לשינון דאף על גב דאין ישמעאל לא כביראל ליה כרבי עקיבא,
 דאמר יש ממזר מחייבי לאיין — אפילו הכי מיצי סבר דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולך ממזר. והא דלא תריץ ליה הכי — משום דאשכחן דרבי אלעזר לית ליה נכרי ועבד הבא על בת
 ישראל הולך ממזר — לא חש לתרץ דרבי רבי ישמעאל, דהא לא מיייר רבי ישמעאל אלא משום דבריו של רבי אלעזר.

קידושין. עשרה יוחסין – פרק רביעי דף עז ע"א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזליץ) ר"ש"

ופורשין את הנשואות – מן החליצה. ולרבי עקיבא בני חיבי לאון ממזרים הם. החוצה החיצונה, שלא נכנסה עדיין לרשות הבעל לנשואין. ויש אומרים – היינו רבי אליעזר. לפי שאין בקיאה – אסרום. ולמקנ מפרש לענין יוחסין מאי בקיאה איכא. הלכך, לרבי אליעזר כותי לא ישא כותיה – שנא אחד מן הבקיאין שלא אירע פסול בנישואי אבותיה, והשני – משאנין בן, ואירע ספק אשת איש

1 בקידושי אבותיה, שנתקדה באתר ואמר אין קודשין ונשאת לאחר. מצת בתי מותרת –
 2 לאלבלה בפסה, ואין בה משום חששא דחימוץ.
 3 ואדם יוצא בה – בלילי יום טוב הראשון
 4 והוא חשש חובה, ויוצא בה – ולא הוי בקמחין
 5 ובצוקות של נכרים שלא חמוצו, ופשיטא לן
 6 (פסחים מ"א) אדם ממלא כרסיו מהם, ובלבד
 7 שיאכל כזית מצה אחרת באחרונה. משום
 8 דבצמת מצוה ביניה שימור של מצוה. אבל
 9 מצת כותי אין עדיין לאכול מצה אחרת
 10 באחרונה, דבקיאי במצות שימור. ואלא הכא –
 11 גבי יוחסין, מאי "אין בקיאין" שייך לנמימ? נמי
 12 קא משמע לן – דהא נימור מאחרתו דקא פריש
 13 ממאי הוה, ולא חת מנמו סתמא. ומשני: יש
 14 ממוז מחייבי כריתות קא משמע לן – ולאפוקי
 15 ממאן דאמר (יבמות מט"א) אין ממזר אלא
 16 מחייבי מיתות ביד דתי. ויגני הדיא – ממזר
 17 מאחרתו נתערב בתן. עבד ופשיטא לתערבו בני
 18 עבד – גבי נשואי בנימתידי, ושפחה נשאת לאחר
 19 מהם, ואין אותה משפחה ידועה, ופרכינן.
 20 איסורא משום שפחה – דעדל ברוך נביר ועבד
 21 הבא על בת ישראל הוליד כשר, אלא שפחה
 22 וולדה עבד. יגניני – שפחה לזרחה.
 23 משנה אשה כהנת – דווקא נקט, כדתני
 24 סיפא: ליה ליה ישראלית מוסיפין עליה עוד אחת.
 25 ארבע אמהות שחן שפנה – בודקין בדרויתא
 26 ארבע אמהות, שתיים מן האב ושתיים מצד
 27 האם, שהם שפנה – כל אחת מהם, אמה ואם
 28 אמה. בודקין – שלא היו ממזרות, או אחת מן
 29 הפסולות לקדל. ואם אבי אמה – של אשה זו
 30 שהוא נשוא, ואמה – אם אבי אמה, ואם
 31 אביה – של זו שהוא נשוא. ואמה – של אם
 32 ואמה, ליה ישראלית – לבתן, אל כהנת –
 33 מוסיפין עליה עוד אחת – אם אחת בתו וזו
 34 חוה, כגון אמה ואם אמה ואמה, וכן כולם. אין
 35 בודקין: מן הטובא ולמעלה – התחיל לבדוק
 36 באמהות, ומצא שאבי אביה שימש על המזבח
 37 – בדיעבד שמינחם הויא, ולא מן היתובן ולמעלה
 38 – אם הועד עליו שעמד אצל הלויים בדיבן
 39 לשורר שיהי, ולא מן הפסולות ולמעלה – אם
 40 נמנה בסנהדרין אין צריך לבדוק אותה. וכן
 41 שטורי הריבם ובגאי צדקה – משיאין בנימתידי
 42 לבתן ואין צריכין לבדוק. וטעמא דכולהו מפרש
 43 בגמרא, אף מי שהיה תחום עקביי הישנה של
 44 ציפורי – עיר סמוכה לציפורי ששמה "ישנה/
 45 כדאמרין בעירובין (א.ט.) כעיר חדשה

מצת כותי מותרת – פירושה: מותרת לאלבלה בפסה, ואין בה משום חששא דחימוץ, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסה בלילי יום טוב ראשון שאבילתה חובה, ולא היא בקמחין ובצוקות של נכרים. דקיימא לן (פסחים מ"א) דאדם ממלא כרסיו מהן, ולבדד כותי מצה באחרונה. ואם תאמר: והא אמרין (בפרקי דרבי אליעזר פרק לח) כל האוכל פת כותי כאילו אוכל חיזיו ויש לומר: היינו דווקא פת שהכותי לא עושה בביתו, ולא העיסה שהכותי עושה בביתו של ישראל – מותר. ובהבתי הא דקאמר: ואדם יוצא בה ידי חובתו – היינו דוקא שגם הכותי יאכל ממנה, דאם לאו לא יצא ידי חובתו, דהא לית לאו פריש עור לא תתן מכושל".

הנשוא אשה כהנת – לפני שיש עור לא תתן לינשא אשה כהנת. וקאמר דרבי לבדוק משום שאנו רוצים שבנה ישמש על גבי המזבח. אבל אף לרפשי בני ישראל לא ישא אשה כהנת. ונצט שיהא גמירי כהן לבדונה – דאם כן אמאי יגני כהנת? אפילו היתה חללה נמי הוי בנה כשר לבדונה. ובני ישראל מקוה טהרה לחללת. צריך שיבדוק אחריה ארבע אמהות – פירש בקטנות: בודקין משום חשש דממזרות. ולא נהרא, מדפרין מגמרא: ואידי נמי תבדוק בדידיה ומשני: דהא הוזהרו שערות לינשא לפסולין. ומאי קאמר? דהא הוזהרו לינשא לממזרים, והא אפילו במאן דאמר לא הוזהרו – היינו דוקא לינשא לחלל קאמר, אבל לממזרים לא לכך צריך לומר: דחששא דמתניחין הוא משום חללות, אבל משום ממזרות – לא שייך חששא כלל, ומכדיין ישראל ממזרים שביניהם. ומיהו, תימיה דהא קתני ליה ישראלית – מוסיפין עוד אחת. ואי לא בדיק אלא בפסול חללות ליה ישראלית אמאי צריכין בדיקה? כיון דבבא ליה אז ישראל – לא אפשר בשום ענין לחיות בה פסול חללה, שדרי לבולי עלמא בני ישראל מקוה טהרה לחללת, ואם כן ישראל שנשא חללה – בתו שרחה לבדונה? ויש לומר: דעיקר הבדיקה ותקנה משום פסול חללות, ואגב בדיקה לחללות בדיק נמי הכא לכל שייך אלא פסול ממזרות. כגון ליה ישראלית, אבל בני אחיה, דליכא פסול חללות, ולא הוזהרו בשערות לינשא לפסולין – לא צריך לבדוק משום ממזרות. ורבינו חם כתב בספר הדשר: דהא צריכין לבדוק – היינו דוקא להכשיר בניהם לעבודה, אי נמי להכשיר עצמן לעבודה: אבל לאכילתו בתרומה – אין צריך בדיקה, כדאמר פרק "האשה שנתארומת" (כתובות כ"א). "אני כהן וחברי כהן" – נאמן להאכילו בתרומה, ואין נאמן להשיאו אשה. אין

ואידי נמי תבדוק ביה בדידיה? – מסייע ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב: לא הוזהרו בשערות לינשא לפסולין, רב אדא בר אבהו תני: ארבע אמהות שהם שתיים עשרה, במתניתא תנא: ארבע אמהות שהם שש עשרה, בשלמא לרב אדא בר אבהו מוקים

שבידודה, דהיינו עיר ששמה "חדשה", כדתיב (יהושע טו) "ענן חדשה". בעריי – שהיה כתוב בסדרי הדיינין, שהיו רגילין ליחס את הארמים לרון שהיו מיוחסין, ובתבין על הסדר פלוני ופלני מיוחסין, שאין רגילין בני המקום למנות דין שאינו מיוחד. באיפסרייא של מלך – בגמרא מפרש לה **גמרא** מאי שנא מנשים דביקנין – כדתנן: ארבע אמהות, ולא קתני ארבע אבות, שהיו בודקין אביה ואבי אביה, שלא היו ממזרים? בעריית הוא דנמנו – אין זו מגנה את זו בפסול ייחוס, אלא כוונת. ואם איתא דאיכא כהן מילתא – לפסול יוחסין – לית ליה קלא, אהוי נמי – הכהנת, אמאי לא הצריכה לבדוק ביחוס בעלה ארבע אמהות? דילמא איכא מילתא בנשי משפחתו ביחוסין לא הוזהרו כשרות – כוונת, לינשא לפסולין, כגון חללי גידי וחרורי. וכין דלא הקפידו טורה עליהם ליוחסין – רבנן נמי לא עבד בהו מעלה לאצרכיניהו בדיקה, ואפילו מחמת ממזרות ושחוקות, אלא כי איתחוק איסורא ביה, אבל לחששא ולמיקוד – לא אצרכיניהו. שהם שתיים עשרה – על כל זוג מוסף לבדוק עוד אם למעלה. שש עשרה – על כל זוג של משנתנו מוסף אמה של עליונה, ואם אמה.

אין בודק מן המזבח ולמעלה כו' – ואם תאמר: אמאי לא תני: אין בודק משטרות ולמעלה: דהא אמרין בפרק ב דכתובות (כד, ב): מעלים משטרות לייחסין ויש לומר: דאין זה רבואתא, דהא ערוד מעליא הוא. ואם תאמר: ניתני נמי: אין בודק בנשיאות כמים ולמעלה, ומתרומוה ולמעלה, כדמפיש. אף על גב דלמר: דגם זה אינו רבואתא, כיון דלא שייך אלא בכהנים. אבל הא דתנן אין בודק מן המזבח ולמעלה – רבואת הוא, ומיידי אפילו בעבודות הכשרות כורים: כגון שחיטה או הפשט. אף על גב דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים – היינו דיעבד, אבל לכתחילה לא עבדי בי אם כשרים מיוחדין. והקל מעליך ונשאו אתך – הכי גרס רש"י. ולא גרסינן "במשא העם" – שהיו גבי שכניה כתיב: כן, הכאי קרא דהכא כתיב ביתרו, ולא כתיב ביה "במשא העם".

מוקי לה בלוייה וישראלית – דקתני מתניתין: מוסיפין עליהן עוד אחת. מי לימא פליגי – אמנתיתך? מאי מוסיפין עוד אחת – דקתני מתניתין. וזו אחת – שתי אמנות. זו דברי רבי מאיר – סתם מתניתין, דמצריך בדיקה. כשקרא עליו ערער – אין צריך בדיקה אלא אם קראו עליה שני עדים שמען על פסול. ולא מעמידים עודת מבורה, אלא מבורה קול.

ובין דקרא עליה ערער – אמאי פליגי רבנן? מאן דמתני הא – משמיה דרב. לא מתני הא – ואמראי ניהו, ניהו, רב יהודה ורב חמא אליבא דרב. צריך לברוק אחריה – אפילו לרבנן. שישא חזי יושבים – בלשכת הגזית היו יושבים סנהדרין ממניד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ומייחסים את הכהנים והלוים, להבדיל פסולים מן העבודה וכן הדין, מכל מום – פסול יוחסין, ובסנהדרין קאמר, או גדולה אף קטנה. אבל דיינין בעלמא – לא, כדלקמן. עפ"ך – מייחסין כמותך. והלמא משום שכניה – סנהדרין שבאותה שעה הוצרכו להיות מייחסין משום שכניה, על שם בנואה נאספו שם, כדכתיב (במדבר יא) "ואצלתי את בני ישראל אל גרם במשא העם", אלא סנהדרין מן הרוח וכו'". אבל סנהדרין שוק לרין, כגון סנהדרין דיתרו חותן משע – לא. ונשאו אתך – גרסינן, ולא גרס "במשא העם". אלא סנהדרין דיתרו קאי, "והקל מעליך ונשאו אתך". שופרי הדיים – דיינין בעלמא. שאינו ממנין עשרים ושלש של סנהדרין טענה. בירושלים – היו מקפידים על כל דיינין לייחסן, מפשטנין – ונטלים משכונות על צדקה שביסקו עליו, ואינו נותן. ואפילו בערב שבת – שהאדם טרוד, ומתוך כך מרביע עמקן ומבזוי אותו, כל כשישיות – מרבייבא דמשמעות דקרא קל יליף, מישום תשיס' – מקרב אחיך תשיס' כל משמיות. ואפילו סנהדרין טענה. כמילי דשמיא – בגביא צדקה, ובקריאתה וחלוקתה. וסדר מתורגמנין ומפטיקין. ובמילי דתמא – שאר צרכי צבור לדברי הרשות – לטורניא, לכריא פתיא. לאגלי נפא. לאשרי – כמו: "לתור להם מנחה" (במדבר ז) – "אתר בית משרי". מיפפל בהו – מתעסק בהם לכבדם ולהושיבם בשררה. ריש בורי – מננה על המדות. לשיבן לתך וכו'. גינרא – להשקות בית השלחן. פעמים שהם של רבים, ובמנים שוטר עליו שלא ישקא אש בינום של חבירו. בחיילות של בית דוד – שהיו באים בחלוקה חדש בחודש וחוזרין לילה. והוא לשון איסטרטיא. וכותבין בשמות: משפחת פלוני ופלוני בחודש פלוני. והיו חוזרין לייחסן מכל מום, כדמפרש: שתיסעים זכות אבותם במלחמה. וליכא לא גרסינן. צלך קמנין – בראשי גבורים אשר לדוד נמנה. דתני מעמון – ותניגרי, אלמא לא הקפיד על הגרים. והא אמר רב נחמן – במסכת בעררה זרה (מדא: כא) אתר הגיזי שהיה נכרי ונטלה לעבודתו וזה של עטרת מלכם, והוא שם שיקוף עמונים. ילדים – בחורים, היו לדוד בחילולותיו, ולא היו בניו. כי יפת תואר – נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה, כדכתיב (דברים כא) "והבאת אל תוך ביתך". ומתוך כך היו נוהגים כמשפטי הנכרים.

מוקים לה בלוייה וכת ישראל. אלא מתניתא, נימא פליגי? – לא, מאי "עוד אחת" – זוג אחת. אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל משפחות פחותת פשרות הן עומדות. איני? והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב: משנתנו כשקורא עליו ערער! – מאן דמתני הא – לא מתני הא. איפא דאמר, אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל משפחות פחותת פשרות הן עומדות. אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: מאי קורא עליו ערער? צריך לברוק אחריה. "אין בודקין מן המזבח ולמעלה". מאי טעמא? אי לאו דבדקוה לא הוה מסקי ליה. "ולא מן הדוכן ולמעלה" מאי טעמא? דאמר רבי: ששם היו יושבים מייחסים בהנהגה ומייחסים לניה. "ולא מפנהדרין ולמעלה" מאי טעמא? דתני רב יוסף: פיש שביית דין מנוקין בעצד – קד מנוקין מפל מום. אמר מרימר: מאי קראה – "פלך יפה רעיתי ומום אין בך". – אימא מויבא ממיש! – אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא "והיתעבבו שם עמך" – "עמך" – גדומים לך. – ודלמא משום שכניה? – אמר רב נחמן: אמר קרא "והקל מעליך ונשאו אתך" – גדומים לך. "כל מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים". למימרא דלא מוקמינן מפסולים? ורמיננהו: הכל פשרים לדון דיני ממונות, ואין הכל פשרים לדון דיני נפשות. והיונן פה: הכל לאיתווי מאי? ואמר רב יהודה: לאיתווי ממור! – אמר אביו: בירושלים. וכן תני רב שמעון בר יורא בקדושי דבי לוי: בירושלים. "ונבא דקדק משאיאם". מאי טעמא? כיון דמנצו בהדי אינשי, דאמר מר: ממשפנים על הדקדק ואפילו בערב שבת, ואם איתא דאיפא – אית ליה קלא. אושפויקניה דרב אדא בר אהבה גיזרא הוה, והוה קא מניצו איהו ורב ביבי. מר אמר: אגא עבידנא סרוותא דמתא, וקר אמר: אגא עבידנא סרוותא דמתא. אתו לקמיה דרב יוסף, אמר להו: תנינא, "שום תשיס עליו מלך... מקרב אחיך" – כל משמיות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך. אמר ליה רב אדא בר אהבה: ואפילו אמו מישראל? אמר ליה: אמו מישראל – "מקרב אחיך" קרינא ביה. הלכך, רב ביבי דנקרא רבא הוא – לעיניו כמילי דשמיא, וקר – לעיניו כמילי דמתא. אמר אביו: הלכך, מאן דמשרי צורבא מדדנן באושפויקניה – לאשרי קרב אדא בר אהבה, דרע למהפיד ליה בזכותיה. רבי יורא מטפל בהו, רבה בר אבהו מטפל בהו, כמערבא אפילו ריש בורי לא מוקמי מיניהו, כנהדרעא אפילו ריש גרונתא לא מוקמי מיניהו. "רבי יוסי אומר אף מי שהיה וכו'". מאי טעמא – דייקן ומחמתו. "רבי חנינא בן אנטונינוס וכו'". אמר רב יהודה אמר שמואל: בחיילות של בית דוד. אמר רב יוסף: מאי קרא – "והיתחשם בצצא בפסיעתן". ומעמא מאי? – אמר רב יהודה אמר רב: כרי שמתא וכו'תן וזכות אבות מסייעתן. והאיפא צלק העמוני, מאי לאו דאתי מעמוני? – לא, דיתבי בעמון. והאיפא אוריה החתי, מאי לאו דאתי מחת? – לא, דיתבי בחת. והאיפא אתי הגיתי! – וכו' תיקא הכי נמי דיתבי גנת – והא אמר רב נחמן: אתי הגיתי בא ובמלתי! ועוד, אמר רב יהודה אמר רב: ארבע מאות ילדים היו לו לדוד, וכולם בני יפת תואר היו, וכולם מסתפרים קומי ומגדלים בלורית היו, וכולם יושבים בקרונות של זהב, והיו מהלכים בראשי גייסות, והן הן בעלי אגרופים של בית דוד! – דאזלי לבעותי עלמא.

מספחים קומי ומגדלי בלורית – מאחורי ערפם. לבעותי עלמא – אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל. משנה בת

אמר ליה: והתנינן: נחתום שעשה שאור לחלק – תיב בחלה. אמר ליה: לא תתיביני נחתום! נחתום – לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הלקוחות הדבר תלוי, שפא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיפה.

אמר ליה: והתנינן: חורי הנמלים שלנו בצד הערימה תיבת – הרי אילו תיבין. הא בצד ערימה פטורה – פטורין. אמר רבי יונה, אמר לו רבי יוסי, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: משום יאוש. שמואל בר אבא אמר: והן שגרו ראשי שבליים.

מתיב רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: והתנינן: הקדישן עד שלא נגמר, ונגמון הגיזבר ואחר כך פדיין – פטורין. הרי גזבר פאחד הוא, ואת אמרת מה שעשה עשוי. אמר ליה: תיפתר: כמאן דאמר: גיזבר כבעלים. ודלא כרבי יוסי, דרבי יוסי אמר: הוא גיזבר, הוא אחר.

רבי תנניה חברין דרבנין בעי: ואפילו יש בשל אחת מהן פשיעור יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתן ויהא פטור מן החלה! דאמר רבי יוסי בשם רבי יעירא, רבי יונה, רבי יעירא בשם רבי לעזר: אף במה שבלגין – לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזיר לדבר שלא נגמרה מלאכתו.

איזהו עיפת כלבים? רבי שמעון בן לקיש אמר: כל שעירב בה מורסן. מתניתא אמר, בזמן שהרועין אוכלין מפנה. פעמים, שאין הרועים אוכלים מפנה.

רבי יוחנן אמר: כל שעשה בלימודין.

ותני בן: עשאן בעבין – תיבת. עשאה לימודין – פטורה. רבי בא בשם שמואל, רבי אמי בשם רבי חייה

[דף ט' ע"א]

רובא: אפילו עשה קלוקמין. והא תנינן: אם אין הרועין אוכלין מפנה! תיפתר, שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים מפנה.

ונעשית ביו"ט. מתניתין – דרבי שמעון בן אלעזר. דתני: אין עושין מיום טוב למוצאי יום טוב. והתני: ממלאה אישה גדירה בשר, אף על פי שאינו אוכל מפנה אלא התיבה אחת. קומקום חמין, אף על פי שאינו שותה מפנה אלא בום אחד. אכל לאפות אותה – אינה אופה אלא צורכה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: ממלאה היא אשה את התנור פת, מפני שהפת יפה בשעה שהתנור מלא.

תני: מצה גזולה – אסור לקרף עליה. אמר רבי הושעיא: על שם (תהלים י, א) **ובצע ברך נאץ ה'.** אמר רבי יונה: הדיא דתימא בתחילתה. אכל בפוף – לא דמים הוא תיב לז? רבי יונה אמר: אין

עבירה מצוה. רבי יוסי אומר: אין מצוה עבירה. אומר רבי הילא: (ויקרא כו, לד) אלה המצות. אם עשיתן כמצותן – הן מצות. ואם לאו – אינן מצות.

הלכה ו' מתני' החלה והתרומה – תיבין עליהן מיתה, וחמש, ואסורה לזרים. והם נכסי כהן. ועולין באחד ומאה. וטעונין רחיצת ידים, ותערב שמש. ואינן נטלין מן הפתור על הטמא, אלא מן המקור. ומן הדבר הנמור. האומר: "כל גרני

[דף ט' ע"ב]

תרומה" "וכל עפתי חלה" – לא אומר כלום, עד שישאיר מקצת.

גמרא רבי יודה בר פוי, רבי חנין בשם רבי שמואל בר רב יצחק: "חלה" – חולין הוא. הייתי אומר: מותר לגלגל בהן. לפום בן צריך מימר: החלה והתרומה – תיבין עליהן מיתה וחמש. עשר מצות אדם עושה עד שלא יאכל פרוסה! משום לא תהרוש. בל תזרע. בל תחסום. לקט. שכחה. ופיאה. תרומה. ומעשר ראשון. ומעשר שני. וחלה.

רבי יצחק בידו אתי מיסב לידוי, הוא פשט עשרתי אצבעתייה, ואמר: "הרי קיימתי עשר מצות!"

חלה על הכל, תרומה על הכל.

תרומה לה'. זה שם המיוחד.

מניין שלא עשה כלום עד שישאיר מקצת? תלמוד לומר (במדבר טו, כא): **מראשית** – ולא כל ראשית.

הדרן עלה חמשה דברים

פירק שני

[דף י' ע"א]

הלכה ז' מתני' פרות הוצה לארץ שנכנסו לארץ – תיבין בחלה. יצאו מיפן לשם – רבי ליעזר מחיב, ורבי עקיבא פוטר. עפר הוצה לארץ שפא כספינה לארץ – תיב בפעשרות ובשביעית.

אמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שהספינה גוששת. עפה שגלושה כמי פרות – תיבת בחלה. ונאכלת בידים מסואבות. האשה יושבת וקוצה חלתה ערמה, מפני שהיא יכולה לכפות את עצמה, אבל לא האיש.

גמרא פירות היוצא לארץ כו'. בתיב (במדבר טו, יט): אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. שמה אתם חייבין. אין אתם חייבין הויז לארץ. תני: זו דברי רבי מאיר. אבל דברי רבי יהודה, פירות הויז לארץ שנכנסו לארץ – רבי אליעזר פוטר, ורבי עקיבא מחייב.

מה טעמו דרבי אליעזר? לחם הארץ. לא לחם הויז לארץ. מאי טעמא דרבי עקיבא? אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות הויז לארץ.

מה מקיים רבי אליעזר טעמא דרבי עקיבא? אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. חברייא בשם רבי לעזר. רבי בא בשם רבי לעזר, רבי הילא בשם רבי שמעון בן לקיש, כה משיב רבי עקיבא את רבי לעזר: אין את מודי לי בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחין וסלתות שהן חייבין בחלה? ולא גדולי פטור תן? והוא מקבל מיניה.

אמר רבי יוסי: תמינהי אידך רבי עקיבא מוטיב את רבי לעזר והוא מקבל מיניה? תפן – עד שלא נכנסו לה, למפריעה ירשו. דאמר רבי הונא בשם

[דף י' ע"ב]

רבי שמואל בר נחמן: לזרעה אתן אין בתיב באו, אלא לזרעה נתתי – כבר נתתי.

מה מקיים רבי עקיבא טעמא דרבי לעזר, לחם הארץ? בפסינה שנכנסה לארץ. אם קירמו פניה מן החוט ולפנים – חייבת. מן החוט ולחוץ – פטורה. על דעתיה דרבי עקיבא – היא ספינתה, היא עיפת הגוי, היא הכנסתן – שהכל הולך אחר קרימה בתנור.

מודין חכמים לרבי עקיבא בהכנסתן לארץ – שהכל הולך אחר קרימה בתנור. מן מה דרבי עקיבא מתיב לרבי לעזר, והוא מקבל מיניה.

רבי יונה בעא קומי רבי ירמיה: בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצא קמה לחה, מהו שתהא אסורה משום חדש? אמר ליה: למה לא! עד כדון לחה. אפילו יבישה? אמר ליה: אפילו יבישה, אפילו קצורה. מעתה, אפילו חייטין בעלייה! כה אני אומר. לא יאכלו ישראל מצה בלילי הפסח!

אמר רבי יונה: מן דנפקות תהית. דלא אמרת ליה, שגייא היא שמצות עשה דוחה למצות לא תעשה.

על דעתיה דרבי יונה דו אמר מצות עשה דוחה בלא תעשה אף על פי שאינה כתובה בצידה – ניהא. על דעתיה דרבי יוסי דו אמר אין מצות עשה דוחה למצות בלא תעשה אלא אם כן היתה כתובה בצידה?

מה שיהיו תגרי גזים מוכרין להם. וקרבי ישמעאל. דרבי ישמעאל אומר: כל ביאות שנאמרו בתורה – לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו, שבע שפיבשו, ושבע

[דה"א ע"א]

שהילקו.

התיב רבי בון בר בהנא: והכתיב (יהושע ה, יא): ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. לא בששה עשר! התיב רבי לעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: והכתיב (במדבר לג, א): ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים. לא בחמשה עשר! יצאו מיכן לשם – רבי אליעזר מחייב, ורבי עקיבה פוטר.

אמרי רבי לעזר מן אתריה, ורבי עקיבה מן אתריה. רבי לעזר מן אתריה. מאי טעמא דרבי לעזר? לחם הארץ – בכל מקום שהוא. רבי עקיבה מן אתריה. מאי טעמא דרבי עקיבה? אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. שמה אתם חייבין, ואין אתם חייבין חוץ לארץ.

רבנין דקיסרין בשם רבי הנינה:

[דה"א ע"ב]

במחלוקת. (יהושע א, ג) כל מקום אשר תדרוך בה רגלכם בו, לכם יהיה. אין בכלל אלא מה שבפרט. וקרבי יודה. מתיבין לרבי יודה: אם בספרי ארץ ישראל? והכתיב (יהושע א, ד): מהמדבר והלבנון הנה ועד הנהר הגדול נהר פרת, כל ארץ החתים ועד הים הגדול מבוא השמש, יהיה גבולכם! אלא, אם אינו ענין לספרי ארץ ישראל, תניהו ענין לספרי חוץ לארץ.

מעיתה, מה שהיה דוד הולך ומכבש בארם נהרים ובארם צובה – יהו חייבין בחלה! שנייא היא שהיה דוד מניח ספרי ארץ ישראל ומכבש ספרי חוץ לארץ.

תוי בעיי מימור: מה דאמר תמון חייב – אוף הקא חייב. מה דאמר תמון פטור – אוף הקא פטור. אפילו כמאן דאמר תמון פטור – הקא חייב. פיון שנכנסו ישראל נתחייבו.

בתיב (מלכים ב' יד, כח): הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אלהי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מגת החפר.

רבי הנינה ורבי מנא. חד אומר: כל מה שכיבש יהושע – כיבש זה. והרנה אומר: יותר ממה שכיבש יהושע – כיבש זה.

[דה"ב ע"א]

תנא רבי סידור: מסייע לרבי מנא ימים קלים עשו ישראל באותה הארץ.

עפר הויז לְאָרְצֵי שְׂבָא לְסוּרְיָא – נַעֲשֶׂה בְּסוּרְיָא. יֵצֵא מִשָּׁם לְכָאן – נְתַחֲיִיב.

אָמַר רַבִּי יוֹדָה: אֵימַתִּי? בְּזִמְנֵי שְׁהַסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת. אָמַר רַבִּי חַגַּי: רַבִּי יוֹדָה – בְּדַעַתִּיהָ. דְּרַבִּי יוֹדָה פּוֹטֵר בְּמוֹם, לְפִי שְׂאִין בְּהֵן מִמּוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי אֲבִין: לֹא מִסְתַּבְּרָא דְלֹא מִחֻלְפָּא שְׂוִיטִיתִיה! לֹא הֵיחָה הַסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת בְּמוֹ שְׁהַסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת!

לֹא הֵיחָה סְפִינָה גּוֹשְׁשֶׁת, מַעֲשָׂרוֹתֶיהָ – מִחֻלְכָּה. תּוֹרְמִין מִפְּנֵה עַל עֲצִיץ שְׂאִין נְקוּב, וּמַעֲצִיץ שְׂאִין נְקוּב עָלֶיהָ. בְּהֵדָא דְתַנִּי: עֲצִיץ שְׂאִינוֹ נְקוּב – מַעֲשָׂרוֹתָיו מִחֻלְכָּה, וְתַרוּמָתוֹ אֵינָה כּוֹדְמַעַת, וְאִין תְּחִיבִין עָלָיו הוֹמָשׁ.

רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעֶזֶר: הַקּוֹנֵה עֲצִיץ נְקוּב בְּסוּרְיָא, אַף עַל פִּי שְׂלֵא קָנָה עֶפֶר שְׁתַּחֲתָיו וְקָרַע שְׁעַל גַּבּוֹ – קָנָה לְחִיבּוֹ לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׂבִיעִית. אֲפִילוּ נְתוּן עַל גַּבִּי שְׁתֵּי יְתִידוֹת. אַף רַבִּי יוֹדָה מוֹדִי בָּהּ. מַה בֵּינֵנוּ לְבֵין הַסְפִּינָה? סְפִינָה – עוֹלָה וְיִוֵּרְדָת, וְזוֹ – בְּמִקּוּמוֹ הוּא.

רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי חֲנִינָה אָמַר: דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בִּירְתוֹתָא הִיא! דְּתַנִּינן תַּמָּן: רַבִּי לְעֶזֶר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בִּירְתוֹתָא אָמַר מִשָּׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: פָּסַל אֶת כּוֹלָהּ, וְרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר מִשָּׁמוֹ: לֹא פָּסַל אֵלָּא מְקוֹם מַגְעוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁהוֹכְשָׁרָה וְאַחַר כֶּךָ נִילוּשָׁה, שְׁמִי פִירוֹת מְהוֹוֵרִין לְהַכְשִׁיר. אֲבָל אִם נִילוּשָׁה וְאַחַר כֶּךָ הוֹכְשָׁרָה – אִין מִי פִירוֹת מְהוֹוֵרִין לְהַכְשִׁיר.

רַבִּי חִיִּיה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דְּבַרִּי חֶפֶל הִיא! אַף עַל גַּב דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר תַּמָּן: אִין מִי פִירוֹת מְהוֹוֵרִין לְטוּמְאָה, מוֹדִי הוּא הֵכָא שְׁמִי פִירוֹת מְהוֹוֵרִין לְחֻלָּה. רַבִּי בָּא,

[דף י"ב ע"ב]

רַבִּי חִיִּיה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לָוִי: אִין לָךְ מְהוֹוֵר אֵלָּא שְׁבַעַת הַפּוֹשְׁקִין בְּלֶבֶד. רַבִּי יוֹסִי בְּעֵי: מַה אֵיתְאָמְרַת? לְחֻלָּה? לְטוּמְאָה? אִין תֵּימַר לְחֻלָּה – כֹּל שְׁכַן לְטוּמְאָה. אִין תֵּימַר לְטוּמְאָה, הָא לְחֻלָּה – לֹא.

רַבִּי יוֹנָה – בְּדַעַתִּיהָ. דְּרַבִּי יוֹנָה תַנִּי דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לָוִי תַנִּי דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי. דְּתַנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: רַבִּי מֶרְפוּן אָמַר: נֶאֱמַר כָּאן חֻלָּה, וְנֶאֱמַר לְחֻלָּן (ויקרא ת, כו) חֻלָּת לְחֵם שְׁמֵן. מַה חֻלָּה שְׁנֶאֱמַר לְחֻלָּן – עֲשׂוּיָה בְּשֵׁמֶן. אַף חֻלָּה שְׁנֶאֱמַר כָּאן – עֲשׂוּיָה בְּשֵׁמֶן. וְשֵׁמֶן – אֶחָד מִשְׁבַּעַת הַפּוֹשְׁקִין הוּא!

רבי יוסי בשם רבי שבתי, רבי הניא בשם רבי שמעון בן לקיש: לחלה, ולגמילת ידים – אדם מהלך ארבעת מילין. רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: הדיא דתימר, לפניו. אבל לאהריו – אין מטריחין עליו.

שומרי גנות ופרדסיין, מה את גבד לוז? כלפניהן? כלאהריהן? גישמעניה מן הדיא: האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה. והדיא אשה, לא בתוך ביתה יושבת? ותימר: אין מטריחין עליה. והכא – אין מטריחין עליו.

תני: הפנים שלפני המזון – רשות. ושל אחר המזון – חובה. אלא שבראשונים – נוטל ומפסיק, ובשניים – נוטל ואינו מפסיק. מהו מפסיק? רבי יעקב בר אהא אמר: נוטל ושונה.

רבי יעקב בר רב יצחק בעי: נוטל ושונה, ואת אמרת רשות! אין דבעי מימר: ארבעת מילין, ואת אמרת רשות.

אמר רבי יעקב בר אידו: על הראשונים – נאכל בשר חזיר. ועל השניים – יצאת אשה מביתה. ויש אומרים: שנהרגו עליה נפשות.

הדיא אמרה: עגבות – אין בהן משום ערוה. הדיא דאת אמר: לברכה. אבל להביט, אפילו כל שהוא – אסור.

בהדיא דתני: המסתכל בעקיבה של אשה – כמסתכל בבית הרחם. והמסתכל בבית הרחם – כילו בא עליה.

שמואל אמר: קול באשה – ערוה. מה טעם? (ירמיה ג, ט) והיה מקל זנותה ותחנף הארץ וגומר. רב הונא אמר: עומד הוא אדם על הצואה, ומתפלל. ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בצואה. ישב ולא קינה – אסור.

אמר רבי מנא: אף על גב דלא אמר רבי יוסי הדיא מילתא, אמר דכוותה. דרב הונא אמר: עומד הוא אדם על גבי צואה, ומתפלל. ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בצואה.

ישב ולא קינה – הרי בשרו נוגע בצואה.

[דף י"ג ע"א]

הלכה ב' מתני' מי שאינו יכול לעשות עסתו בטהרה – יעשנה קבין, ואל יעשנה בטמאה. ורבי עקיבא אמר: יעשנה בטמאה ואל יעשנה קבין. שפישם שהוא קורא לטהורה, כך הוא קורא לטמאה. לזו קורא חלה בשם, ולזו קורא חלה בשם, אבל קביים – אין להן חלק בשם.

הַעוֹשָׂה עִפְתּוֹ קַבִּיין וְנִגְעוּ זֶה בְּזֶה – פְּטוּרִין מִן הַחֵלְהָ עַד שִׁישׁוּכּוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אַף הַרְוֵדָה וְנוֹתֵן לֶסֶל – הִסֵּל מִצָּרְפֵן לַחֵלְהָ.

גַּמְרָא מַה? פְּחוֹת מֵאַרְבַּעַת מִיֵּל – יַעֲשֶׂנָה בְּטַהֲרָה. אַרְבַּעַת מִיֵּל – יַעֲשֶׂנָה קַבִּיין. אִי אַרְבַּעַת מִיֵּל – יַעֲשֶׂנָה בְּטַהֲרָה. יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַת מִיֵּל – יַעֲשֶׂנָה קַבִּיין? נִשְׁמְעִינָה מִן הַדָּא דְאָמַר רַבִּי הֵיֵא בַר וּוְאֵ: כְּגוֹן קִיסְרִין. וְקִיסְרִין לֹא אַרְבַּעַת מִיֵּלִין הִיא? הַדָּא אָמְרָה אַרְבַּעַת מִיֵּל – יַעֲשֶׂנָה בְּטַהֲרָה, יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַת מִיֵּל – יַעֲשֶׂנָה קַבִּיין.

רַבִּי אֲמִי הוֹרִי בְּכַפֵּר שְׁמִי, לַעֲשׂוֹת עֵיפָה גְדוּלָה בְּטוֹמְאָה. וְהֵלֵא אֵין שָׁם אַרְבַּעַת מִיֵּלִין? מַכִּיין דְּנַהֲרָא מִפְּסִיק – כְּמִי שִׁישׁ שָׁם אַרְבַּעַת מִיֵּל.

מִתְנִיתִיה דְּרַבִּי עֶקִיבָא? דְּרַבִּי עֶקִיבָא אָמַר: יַעֲשֶׂנָה בְּטוֹמְאָה, וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קַבִּיין! עֵיפָה גְדוּלָה הֵיֵתָה, נוֹחַ הֵיָה לוֹ לַחֵלְהָ פְּפֹה, וְלֹא לַעֲשׂוֹתָה קַבִּיין.

מִחֻלְפָה שִׁיטְתִּיה דְּרַבִּי עֶקִיבָא! תַּפְּזֵן הוּא אָמַר – נוֹטֵל מִקַּב חֵלְהָ. וְכֹא הוּא אָמַר הַכִּין! תַּפְּזֵן – לְשַׁעֲבֵר. בְּרַם הַכֹּא – לְכַתְּחִילָה.

רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי הֵיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי יוֹסִי, רַבִּי אִימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן; וְהֵן שָׁנְשָׁכוּ. אֵית תַּנְיִ תַּנְיִ: הִסֵּל מִצָּרְפֵן, וְאֵין הַתַּנּוּר מִצָּרְפֵן. וְאֵית תַּנְיִ תַּנְיִ: הַתַּנּוּר מִצָּרְפֵן וְאֵין הִסֵּל מִצָּרְפֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵיתִיתִיה מִדְּחִילְפִי, נִשְׁכּוּ בָּאן וְכֹאן – מִצָּרְפֵן. לֹא נִשְׁכּוּ בָּאן וְכֹאן – אֵינוּ מִצָּרְפֵן. מִתְנִיתָא, כְּגוֹן אֵילִין רִיפְתָא דְּבַבְלָה.

הַלְכָה ג'

מִתְנִי' הַמְּפָרִישׁ חֻלְתּוֹ קַמַּח – אֵינָה חֻלְהָ, וְגוּל בְּיַד כַּהֵן. הָעֵסָה עֲצֻמָּה – תֵּיבֵת בַּחֵלְהָ. וְהַקַּמַּח, אִם יֵשׁ בּוֹ בִּשְׁעוֹר – תֵּיבֵת בַּחֵלְהָ, וְאִסּוּרָה לְזָרִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה וְקַפְּשָׂה זָקֵן זָר! אָמַר לְהֵן: אַף הוּא קַלְקַל לְעֲצֻמוֹ וְתַקֵּן לְאַחֵרִים.

חֻמְשֵׁת רַבְעִים קַמַּח – תֵּיבִים בַּחֵלְהָ. חֵם, וּשְׂאוֹרֵן, וְסַבֵּן, וּמְרַסְנֵן חֻמְשֵׁת רַבְעִים – תֵּיבִין. נִטֵּל מְרַסְנֵן מִתּוֹכֵן, וְחֹזֵר לְתוֹכֵן – הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין.

שְׁעוֹר חֻלְהָ – אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת. הַעוֹשָׂה עֵסָה לְעֲצֻמוֹ, וְהַעוֹשָׂה לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ – אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת. נִהְתּוּם שְׁהוּא עוֹשָׂה לְמַכּוֹר לְשׁוֹק, וְכֵן הָאִשָּׁה שְׁהִיא עוֹשָׂה לְמַכּוֹר בְּשׁוֹק – אֶחָד מֵאַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֵת. נְטִמָּאת עִפְתָּהּ, שׁוֹנְגָת אוֹ אֲנוּסָה – אֶחָד מֵאַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֵת. נְטִמָּאת מְזִידָה – אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת, כְּדִי שְׁלֹא יְהֵא חוֹטָא נִשְׁכָּר.

רבי יעקב אומר: נטלת מן הפהור על הפטמא. ביצד? עפה מהורה ועפה טמאה – נוטל כדי חלה מעפה שלא הורמה חלתה, ונותן פחות מפביצה באמצע, כדי שיטול מן הפוקף. וחכמים אוסרין.

[דה"ג ע"ב]

גמרא אומר להן: אף הוא קילקל לעצמו ותיקון לאחרים. קילקל לעצמו, דאכלה ואיתענש. ותיקון לאחרים, דאינון אכלין ותליי ביה. אית תניי תני: תיקון לעצמו וקילקל לאחרים. תיקון לעצמו, מפל מקום אכלה. וקילקל לאחרים, דאינון סכרין מימר: הוא פטור. והיא – חייבת.

רבי אימי בשם רבי יצאי: קב טיברני – חייב בחלה. חד חליטר שאל לרבי יוחנן, אומר: איזיל עביד ארבע ופליגי. ויאמר ליה תלתא ופליגי! אומר רבי זעירא: קבייא באתריהון רובעיא אודרעון. ויאמר ליה: חמישה פרא ציבחד! שלא יבוא לידי ספק חייב חלה.

אמר רבי יוחנן: דרף עיסה שנו. אומר רבי שמעון בן לקיש: דרבן שמעון בן גמליאל היא! דרבן שמעון בן גמליאל אומר: לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה דגן בשיעור.

תלמידוי דרבי חייא רובא, פר לוליתא בשם רבי יהושע בן לוי: דברי הכל היא! אומר רבי מנא: אף על גב דלא

[דה"ד ע"א]

אמר רבי יוסי רבי תדא מילתא, אומר דכוותה. דאמר רבי יוחנן: דרף עיסה שנו. וכאן, מבינן שניטל מורסנן וקור לתוכן – אין זה דרף עיסה.

תני: אומר רבי יודה: מפני מה אפרו: בעל הבית – אחד מעשרים וארבעה, ונחתום – אחד מארבעים ושמונה? אלא, שהנחתום – עינו רעה בעיסתו. ובעל הבית – עינו יפה בעיסתו.

וחכמים אומרים: לא משם הוא זה, ולא מפעם זה. אלא (במדבר יח, כח) ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן. עשה שינתנו לכהן בכהונתו. אלא, שהנחתום – עיסתו מרובה, ויש בה כדי מתנה לכהן. ובעל הבית – עיסתו מעוטה, ואין בה כדי מתנה לכהן.

והתנינו: העושה עיסה לעצמו, והעושה למשתה בנו – אחד מעשרים וארבעה! שלא תחלוק לעיסת בעל הבית.

והתנינו: וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק – אחד מארבעים ושמונה! בשעה שהיא עושה לביתה – עינה רעה בעיסתה. בשעה שהיא עושה למכור בשוק – עינה יפה בעיסתה.

אמר רבי: מתניתא – בלימודת להיות מפרשת אחד מעשרים וארבעה. אבל בלימודת להיות מפרשת אחד מארבעים ושמונה – ניתני כדי שלא יהא החוטא נשכר. ואין הבית מצטרף? דבר שהוא מקפיד על תערוכתו – אין הבית מצטרף. ושאין מקפיד על תערוכתו – הבית מצטרף.

[דף י"ד ע"ב]

עיסה טמאה, עיסה טהורה – עשו בדבר שהוא מקפיד על תערוכתו

ועיסתה תחלה. אבל בעיסה שניה – אין לשני מנע אצל הטבל.

תני: רבי לעאי אמר משום רבי ליעזר: תורמין מן הטאהור על הטמא בלח. ביצד? כבש זיתין בטומאה, והוא מבקש לתורמן בטרה – מביא משפך שאין בפיו כפיצה, ומקלא אותו ונתנו על פי חבית, ונמצא תורם מן המוקף.

למה לי פחות מכפיצה? אפילו כפיצה, ולא פירורין אינון? שלא לטמאות זיתים הרבה.

אמרו לו: אין לה קרוי לח אלא זין ושמן בלבד. היך עבידא? קורה אחת לשתי בורות, שתי קורות לבור אחד, מביין שנטמא מקצתו – אין בולו טמא!

רבי הילא בשם רבי יסא: תיפתר שהיה בדעתו לעשותו תפיסה אחת, ונמלך ועשאן שתי תפיסות.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: הך דתימר: כשניטמא מששילה ומשקיפה, שכבר נראה לתורמן בטרה. אבל אם ניטמא עד שלא שילה ועד שלא קיפה – לא בדיא.

רבי טבי, רבי יאשיה בשם רבי ינאי: הלכה כרבי ליעזר. רבי יצחק בר נחמן בשם רבי הושעיה:

הלכה כרבי ליעזר. רבי הונא בשם רבי חנינא: אין הלכה כרבי ליעזר. רבי יוסי בי רבי בון, רב

יהודה בשם שמואל: אין הלכה כרבי ליעזר. אתא עובדא קומיה, ולא הורי. אמר: תרתיי כל קבל

תרי אינון. אמר ליה: והא רבי יצחק בר נחמן מוריו אפילו בן לא הורי.

הדרן עלה פירות הוצה לארין

פרק שלישי

מתני' אוכלין עראי מן העסה עד שתגלגל בחטים וטמטמם בשעורים.

גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים, האוכל מפונה – חיב מיתה.

ביון שהיא נותנת את הפנים – מנבחת חלתה. ובלבד שיהא שם חמשת רבעים קמה.

גמרא אוכלין עראי מן העיסה כו'. אמר רבי חניי: לא שנו אלא עראי, אבל קבע –

[דף ט"ו ע"א]

אסור, מפני שהוא מערים לפוטרה מן החלה. אמר רבי יוסי: אי מן הדא – לית שמע מינה בלום. שאפילו שהוא נוטל ממונה שתים שלש מקרצות, מבין שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו – מותר. דאמר רבי יוסי בשם רבי זעירא בשם רבי ליעזר: אף מה שבגלין – לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו.

והדא אמרה: מי שאינו יכול לעשות עיפתו בטרה. מפני שאינו יכול. הא אם היה יכול – לא בדא. הדא אמרה: שאסור לאדם לעשות עיפתו קבין.

ושאר כל הדברים – את מחלה בהן אחר הפיטום. עשה עיפה מן החטים ומן האורז, אחר מי את מחלה. אחר הגילגול או אחר הפיטום?

תני רבי הושעיה: חלה – כמין גבול. משתגלגל בחיטים ותטמטם בשעורים. רבי לעזר בשם רבי הושעיה: משתעשה גבולין גבולין. מה? ופליג? כן – להלכה. כן – לדבר תורה.

תני רבי יהודה בן בתירה אומר: משתעשה מקרצות מקרצות. מה טעמא דרבי יהודה בן בתירה? (במדבר טו, כ) בתרומת גרן בן תרימו אותה. מה תרומת גרן – נישלת מן הגמור, אף זו – נישלת מן הגמור. מעתה, לכשתאפה! רבי מתניה לא הוקשה לתרומת הגרן, אלא

[דף ט"ו ע"ב]

למלאכת העירוס בלבד. רבי יוסי בשם רבי שמעון בן לקיש: דרבי עקיבה היא. דתנינן תפון: הנוטל חלה מן חקב, רבי עקיבה אומר: חלה. וחכמים אומרים: אינה חלה. בלום אמר רבי עקיבה אלא לשעבר. שמא בתחילה? והכא – בתחילה נן קיימין.

רבי יונה, רבי חייא בשם רבי שמעון בן לקיש: ירדו לה בשיטת רבי עקיבה. אמר רבי יוחנן: דברי חבל היא. בין שהיא נותנת את הפים – זו היא ראשית עריסותיכם.

תני: מעשר טבל שנתערב בחולין – אוסר כל שהוא. אם יש לו פרנסה ממקום אחר – מוציא לפי השבון. ואם לאו, רבי לעזר בן ערף אומר: יקרא שם לתרומת מעשר שבו, ויעלה באחת ומאה.

רבי יעקב גבוליא בשם רבי חנינה: הלכה כרבי אלעזר בן ערף. אמר רבי יוחנן: מפנה שלימדו את הפהנות, הדא אמרה: אין הלכה כרבי לעזר בן ערף.

מה למדו את הכהנות? הרי זה חלה על העיפה הזאת, ועל שאור המותערב בה, ועל הקמח שנשתיר בה, ועל הקרין שניתן תחתיה, ולכשתעלה פולה גוש אחד הוקדש זה שפירי לשם חלה.

הוין מן הטמא שבה. ואמר הוא והטמא שבה, ויעלה באחד ומאה! רבי יונה אמר רבי שמואל קפודקיא, וחד מן רבניו, חד אמר: כאן – בשויש בו כדי להעלות, וכאן – בשאינ ביה כדי להעלות. והרנא אמר: מכיין שהוא זקוק להעלות – כמי שיש לו פרנסה ממקום אחר. אמר רבי יוסי: נראין דברים בערבי

[דף ט"ז ע"א]

שבתות, שזה מביאה וזה מביאה, כמפריש מחיוב על חיוב. אבל בחול, תקנו בחלה – שתהא ניטלת מן הטמא על הטמא, ושלא מן המוקף. שפא מפטור על החיוב?
 אמר רבי יונה: לא מכתברא דלא בחול. אבל בערב שבת – צריכה לומר היא והטמא שבה. למה?
 עד שלא תעשה גוש אחד, היא ניטלת לשום חלה. משתעשה גוש אחד – היא קדישה לשם חלה. אם אומר את: הוין מן הטמאה שבה, נמצא טבל טמא מעורב בעיסה ובחלה. מתוך שאת אומר: היא והטמא שבה – חולין טמאין הן, לא מוטב להפריש מטמא על הטמא? ולא יהא טבל טמא מעורב בחולין.

אמר רבי שמואל בר אבדומא: ולא למפריעו היא קדישה? מכיין שהיא קדישה

[דף ט"ז ע"ב]

למפריעה – כמפרישת מחיוב על חיוב.

למה לי, ובלבד שלא יהא שם המשת רבעים קמח? אמר רבי מתניא: מתניתא – קודם עד שלא למדו את הפהנות.

הלכה ב' מתני' נדמעה עפטה עד שלא גלגלה – פטורה, שהמדמע – פטור. ומשגלגלה – חיבת. נולד לה ספק טמאה, עד שלא גלגלה – תעשה בטמאה. ומשגלגלה – תעשה בטהרה.

גמרא אמר רבי יונה: תרתין מילין תני רבי חיאי רובא, ואינון פליגין חדא על חדא! טבל מנינו בחולין, וכל הספק פוסל את התרומה ופוסל את החולין מלעשות תרומה. וקשיא, אם טבל מנינו בחולין, למה לי פוסל את התרומה, ואת החולין מלעשותן תרומה, והא מנינו בחולין?

אמר רבי יונה: אוף אנן תנינן תרתיהון. טבל מנינו בחולין. דתנינן תמן: אוכל מעשר שהוכשר במשקה, ונגע בו טבול יום או ימים מסואבין – מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה, מפני שהוא שלישי. הדיא אמרה: שהטבל מנינו בחולין.

מִסְכַּת פְּלָאִים פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

כָּרַם. אַחַת נִכְנַסְתָּ וְאַחַת יוֹצֵאת - הָרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם:

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֲרִיץ שֶׁנִּטְוֶע כְּהִלְכָתוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה מִקֵּף כְּשׁוֹכֵף הַזֶּה עֵגוּל - הָרִי זֶה אֵינוֹ חֲרִיץ. כָּרַם שֶׁנִּטְוֶע עֲרֻבּוּכִיא, אִם יֵשׁ בוֹ לִכְוֵן שְׁתֵּים כִּנְגַד שְׁלֹשׁ - הָרִי זֶה כָּרַם, וְאִם לֹאוֹ - אֵינוֹ כָּרַם. זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבָאוּ וּשְׁאַלוּ אֶת רַבִּין גַּמְלִיאֵל, אָמַר לָהֶם: צֵאוּ וּשְׁאַלוּ אֶת יוֹסִי בֶן גִּילְאִי, שֶׁהוּא בֵּר וּבְקִי בְּהִלְכוֹת הַכָּרַם. יֵצְאוּ וּשְׁאַלוּהוּ, אָמַר לָהֶן: אִם יֵשׁ בוֹ לִכְוֵן שְׁתֵּים כִּנְגַד שְׁלֹשׁ - הָרִי זֶה כָּרַם, וְאִם לֹאוֹ - אֵינוֹ כָּרַם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּרַם שֶׁנִּטְוֶע עַל פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת - הָרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם:

ז. כָּרַם שֶׁנִּטְוֶע שְׁאִינוֹ כְּהִלְכָתוֹ, וְשׁוֹרֵה אַחַת נִכְנַסְתָּ וְאַחַת יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד - נוֹתֵן לְכָרַם אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלִשְׁוֹרֵה שֶׁשָּׂה טַפְחִים. הָיָה נִטְוֶע כְּהִלְכָתוֹ, וּגְפָנִים הַחִיצוֹנִים כִּנְגַד בֵּינֵיתִים, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד מִבְּפָנִים, נוֹתֵן לְכָרַם מִבְּפָנִים - אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלִגְפָנִים - שֶׁשָּׂה טַפְחִים:

ח. גִּפֵּן שֶׁנִּטְוֶעַה בַּמְדֻרְגָּה - נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוּדָתָהּ. הַזְרָעִים וְהַיִּרְקוֹת שֶׁנִּטְוֶעִין בַּמְדֻרְגָּה - נוֹתֵנִין לָהֶן עֲבוּדָתָן. הָיָה שְׁתֵּי שְׂדוֹת זוֹ לַמַּעֲלָה מִזוֹ, הַתַּחְתּוֹנָה נִטְוֶעַה כָּרַם, וְהָעֲלִיוֹנָה אֵין נִטְוֶעַה כָּרַם - זוֹרַע אֶת הָעֲלִיוֹנָה עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְאֹיִר עֲשָׂרָה שָׁל תַּחְתּוֹנָה. הָעֲלִיוֹנָה נִטְוֶעַה כָּרַם, וְהַתַּחְתּוֹנָה אֵין נִטְוֶעַה כָּרַם - זוֹרַע אֶת הַתַּחְתּוֹנָה וְאֶת הַמְדֻרְגָּה עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְעֵקֶר גְּפָנִים:

ט. גִּפֵּן שֶׁנִּטְוֶעַה בְּנִקְעַ עֲמוֹק עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבַּעַה - נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוּדָתָהּ לְמַטָּה. פְּחוֹת מִכֵּן - נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוּדָתָהּ לְמַעֲלָה:

י. חֲרִיץ שֶׁעוֹבֵר בְּכָרַם עֲמוֹק עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבַּעַה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן, וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּחֲרִיץ מִבְּרִיץ:

א. אֵיזוֹ הִיא קֶרַחַת הַכָּרַם? כָּרַם שֶׁחֹרֵב אֶמְצַעוֹ, וְנִשְׁתִּירוֹ אַרְבַּע וָחֵמֶשׁ שׁוֹרוֹת גְּפָנִים, בֵּין מְאַרְבַּעַה רֹחוֹת, וּבֵין מְשֻׁלְשָׁה רֹחוֹת, וּבֵין מְשֻׁתֵּי רֹחוֹת, זוֹ כִּנְגַד זוֹ:

ב. אֵיזוֹ מְחוּל הַכָּרַם? בֵּין שְׁנֵי כְרָמִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם אֵין שָׁם אֶלָּא שְׁתֵּים עֲשָׂרָה אַמָּה - לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיָה שָׁם שְׁתֵּים עֲשָׂרָה אַמָּה - נוֹתֵנִין לוֹ עֲבוּדָתוֹ, וְזוֹרַע אֶת הַמּוֹתֵר:

ג. יֵשׁ בְּמַחִיצַת הַכָּרַם לְהִקֵּל וְלְהַחֲמִיר. כִּיצַד? מַחִיצָה סְמוּכָה לְגְפָנִים - זוֹרַע חוּצָה לָהּ, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְעֵקֶר מַחִיצָה, שְׁאֵלוֹ אֵין שָׁם - נוֹתֵנִים לְכָרַם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרַע אֶת הַמּוֹתֵר. הָיְתָה מְשׁוּכָה אַחַת עֲשָׂרָה אַמָּה - לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, שְׁאֵלוֹ אֵין שָׁם מַחִיצָה - נוֹתֵן לְכָרַם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרַע אֶת הַמּוֹתֵר:

ד. מַחִיצַת הַכָּרַם שֶׁנִּפְרָצָה, אוֹמְרִים לוֹ: 'גְּדוּר'. גְּדוּרָה וְנִפְרָצָה, אוֹמְרִים לוֹ: 'גְּדוּר'. אִם נִתְיָאֵשׁ הַיִּמֵּנָה - הָרִי זֶה קֹדֶשׁ וְחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָהּ. כִּמָּה תְּהֵא מְטַעֲתָה? שְׁלֹשׁ כִּנְגַד שְׁלֹשׁ. נִטְלָה אַחַת מִן הַקִּיצוֹנָה - הָרִי זֶה כָּרַם. כִּמָּה יֵהָא בֵּינֵיהֶן? שְׁתֵּים כִּנְגַד שְׁתֵּים, מְאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה. וְהַזֵּנֵב - מְאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה. הָיָה שְׁתֵּים כִּנְגַד שְׁתֵּים, מְאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה, וְהַזֵּנֵב פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה, אוֹ שְׁתֵּים כִּנְגַד שְׁתֵּים פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה, אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה, וְהַזֵּנֵב מְאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה - הָרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם, עַד שֶׁיְהִיוּ שְׁתֵּים כִּנְגַד שְׁתֵּים מְאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה, וּמַזֵּנֵב, מְאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה:

ה. כְּוֵרַת מְכוּן וְנוֹף אֵין מְכוּן - הָרִי זֶה כָּרַם. נוֹף מְכוּן וְכְוֵרַת אֵין מְכוּן - הָרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם. הָיָה דְקוֹת וְלֹא הָיָה מְכוּנוֹת, הָעֵבֹב וְנִעֲשׂוּ מְכוּנוֹת - הָרִי זֶה כָּרַם. כִּיצַד יוֹדַע אִם הָיָה מְכוּנוֹת אִם לֹאוֹ? מוֹתַח אֶת הַחוּט לְעֵקֶר גְּפָנִים, אִם הָיָה כִּלְן נוֹגְעוֹת בַּחוּט - הָרִי זֶה

בזרעים - לא תהא כלאים בכרם. אלו ואלו מודים: שחייב בערלה:

מִסְכַּת כְּלָאִים פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רבן גמליאל ובית דינו התקינו: שיהו מרחיקין ארבע אמות מעקר גפנים ולשדה. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - בטל ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לגפן גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - בטל ששה טפחים שבגפן. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה - לא בטל ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה - לא בטל ששה טפחים שבגפן:

ב. בכל עושין מחיצה, באבנים ובמחצלות, בקשים ובקנים ובקולחות, אפלו שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי. רבי אליעזר אומר: רעפים שהעביר על גבי חריץ - הרי הרעפים כמחיצה, ובלבד שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו. רבי יהודה אומר: קנים שהעבירו על גבי חריץ - הרי הקנים כמחיצה צריך שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי. רבי יוסי אומר: אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם פאה מלמעלה - מתר:

ג. נמצאת אומר, שלש מדות במחצה. כל שפחות משלשה - צריך שלא יהא בינו לחברו שלשה טפחים כדי שלא יכנס הגדי. וכל שהן שלשה, משלשה עד ארבעה - צריך שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו, כדי שלא יהו פרוצות כבנין. היו יתרות על בנין, אף כנגד הבנין - אסור. כל שהן ארבעה, מארבעה ולמעלה - צריך שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו, כדי שלא יהא פרוץ כעומד. אם הפרוץ מרבה על העומד, כנגד העומד - מתר, כנגד הפרוץ - אסור. אם היה עומד מרבה על הפרוץ, אף כנגד הפרוץ - מתר. ובלבד שלא תהא פרצה יתרה על עשר אמות. אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם

יא. הנוטע ירק בכרם, או המקים - הרי זה מקדש ארבעים וחמשה גפנים. אימתי? בזמן שנטועות על ארבע ארבע, או על חמש חמש. היו נטועות על שש שש, או על שבע שבע - הרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל רוח, עגלות לא מרבעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: תוקע יתד בארץ ומודד שש עשרה אמה לכל רוח, עגלות לא מרבעות, מפני שנראית כקרן טבלא. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי אלעזר בר שמעון: הזורע, וסערתו הרוח לאחוריו - מתר, מפני שהוא אנס. סערתו הרוח לפניו - אסור:

יב. בעל הבית שקים ירקות שדה בכרם - אסור לו ואסור לכל אדם. אחר מפל מקום שקים ירקות שדה בכרם - אסור לו ומתר לכל אדם:

יג. הלשישות, והלביצין, והברמיר, והבולפסין, והפרכוס, והקינרה, והחמיתה, והתלמית, והסיאה, והאזוב, והקורנית, והקשוואין, והדלועין, והאבטיחין, והמלפפונות, ופול המצרי - מיני זרעים, הרי הן כלאי הכרם. האירוס, והקיסוס, ושושנת המלך - מיני זרעים, ואינן כלאים בכרם. רבי דוסתאי בן יהודה אומר: מיני דשאים, והן כלאים. החשיפה, והאוסין, והגמי, וכל הגדלין באפר - מיני דשאים, והן כלאים בכרם. הקנים, והחבין, והורר, והאטדין - מין אילן, ואינן כלאים בכרם. זה הכלל: כל המוציא עלין מעקרו - הרי זה ירק. וכל שאין מוציא עלין מעקרו - הרי זה אילן:

יד. החצב, רבי ישמעאל אומר: כלאים. וחכמים אומרים: אין כלאים. כשות, רבי טרפון אומר: אין כלאים. וחכמים אומרים: כלאים. צלה, בית שמאי אומרים: כלאים בכרם ואינם כלאים בזרעים. ובית הלל אומרים: אינן כלאים, לא בכרם ולא בזרעים. אמר רבי טרפון: אם כלאים בכרם - תהא כלאים בזרעים, ואם אין כלאים

פּאָה מלמעלה, אַפּלו יתרה על עֶשׂר אַמוֹת - מתר:

ד. כָּל מְחִיצָה שֶׁעֲשׂוּיָה שְׁתֵּי וְאֵין עֲשׂוּיָה עָרֵב, עָרֵב וְאֵין עֲשׂוּיָה שְׁתֵּי - הָרִי זֶה מְחִיצָה. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מְחִיצָה אֲלָא עַד שֶׁתְּהֵא עֲשׂוּיָה שְׁתֵּי וְעָרֵב. מַעֲשֵׂה שְׁהֶלֶךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲצֵל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּכֶפֶר עֲזִיזִי, הִרְאָהוּ גִפֶן שֶׁמִּדְּלָה עַל מִקְצֵת תְּאֵנָה, אָמַר לוֹ: מָה אָנִי לְהִבִּיא זֶרַע תַּחַת הַמּוֹתֵר? אָמַר לוֹ: מִתֵּר, שְׂאֵין אָדָם מְבַטֵּל תְּאֵנָתוֹ מִפְּנֵי גִפְנוֹ. הֵעֲלֵהוּ מִשֶּׁם לְבֵית הַמַּגְנִים¹, וְהִרְאָהוּ גִפֶן שֶׁמִּדְּלָה עַל מִקְצֵת קוֹרָה וְבוֹ סֵדֵן שֶׁל שְׁקֵמָה וְבוֹ קוֹרוֹת הַרְבֵּה, אָמַר לוֹ: תַּחַת קוֹרָה זֶה - אָסוּר, וְהַשָּׂאֵר - מִתֵּר, שְׂאֵנִי רוֹאֵה שֶׁכָּל קוֹרָה וְקוֹרָה בְּאֵילָן - אֵילָן בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם הָיָה מִפְּסִיק בֵּין קוֹרָה לַחֲבֵרְתָּהּ - כְּאֵלוֹ אֵילָן אֶחָד:

ה. אֵלוֹ הֵן פְּסָקֵי עָרִיס: עָרִיס שֶׁחָרַב אֲמָצְעוֹ, וְנִשְׁתִּירוֹ בּוֹ חֲמֵשׁ גִּפְנִים מִכָּאֵן וְחֲמֵשׁ גִּפְנִים מִכָּאֵן, אִם אֵין שֶׁם שְׁמוֹנֶה אַמוֹת - לֹא יִבִּיא זֶרַע לְשֶׁם. אִם הָיָה שֶׁם שְׁמוֹנֶה אַמוֹת וְעוֹד - נוֹתְנִין לוֹ עֲבוּדָתוֹ וְזוֹרְעַת אֶת הַמּוֹתֵר. כִּמָּה הוּא 'וְעוֹד'? אֶחָד מִשְׁשֵׁה טְפָחִים בְּאַמָּה:

ו. הַעוֹשֶׂה מְחִיצָה לְכָרִם גְּבוּהַ עֲשָׂרָה וְאֵין רְחֵבָה אַרְבָּעָה - לֹא בִטֵּל אֶת אַרְבַּע אַמוֹת שֶׁבְּכָרִם. הַעוֹשֶׂה מְחִיצָה לְגִפֶן, גְּבוּהַ עֲשָׂרָה וְאֵינָה רְחֵבָה אַרְבָּעָה - לֹא בִטֵּל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבְּגִפֶן:

ז. זְמוּרָה שֶׁל גִּפֶן שֶׁהִיתָה מִדְּלָה עַל גְּבִי תְּבוּאָה, אַפּלוֹ הִיא מֵאָה אַמָּה - כָּל הַגִּפֶן אָסוּרָה, הִיא וּפְרוֹתֶיהָ. תְּבוּאָה שֶׁנִּטְעָה תַּחַת הַגִּפֶן - מִחֲזִיר וְאֵינוֹ מְקַדָּשׁ. הַגִּפְנִים וְהִירְקוֹת שֶׁנּוֹטֵין לְתוֹךְ הַגִּפֶן, אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יַחֲזִיר. וְבֵן עֲזַאי אוֹמֵר: יִסְפֵּר:

ח. הָיָה שְׂרָשִׁין יוֹצֵאִין בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמוֹת שֶׁבְּכָרִם - הַכֵּל מוֹדִים שִׁיעָקֵר. שְׂרָשִׁי פּאָה יוֹצֵאִין בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמוֹת שֶׁבְּכָרִם, אַפּלוֹ לְמִטָּה מִשְׁלֹשָׁה טְפָחִים - מִתֵּר:

ט. הַמְּבָרִיךְ אֶת הַגִּפֶן בְּאַרְצֵן, וְאֵין עַל גְּבִיו עֵפֶר, אֲלָא כָּל שֶׁהוּא - מִתֵּר לְזֶרַע מִכָּאֵן וּמִכָּאֵן, וְאָסוּר לְזֶרַע עַל גְּבִיו. הִיָּה עַל גְּבִיו עֵפֶר שֶׁלֹּשָׁה טְפָחִים - מִתֵּר לְזֶרַע עַל גְּבִיו. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עֲשֶׂרָה טְפָחִים, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: שִׁשָּׁה טְפָחִים. הַבְּרַכָּה שֶׁבִּסְלַע, אָף עַל פִּי שְׂאֵין עֵפֶר עַל גְּבִיו אֲלָא שְׁתֵּי אֲצַבְעוֹת - מִתֵּר לְזֶרַע עַל גְּבֵה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ אֲצַבְעוֹת:

י. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תְּבוּאָה שֶׁהִשְׂרִישָׁה - הָרִי זֶה אָסוּרָה וּמְקַדָּשֶׁת וּמְתַקְדָּשֶׁת. גִּפְנִים שֶׁהִשְׂרִישוּ - הָרִי אֵלוֹ אָסוּרִין וּמְקַדָּשִׁין, אֲבָל אֵין מְתַקְדָּשִׁין עַד שִׁיעֲשׂוּ כְּפוּל הַלֶּבֶן. מִקְצֵתָם עֲשׂוּ כְּפוּל הַלֶּבֶן, וּמִקְצֵתָן לֹא עֲשׂוּ, אֶת שֶׁעֲשׂוּ כְּפוּל הַלֶּבֶן - אָסוּרִין, וְאֶת שֶׁלֹּא עֲשׂוּ כְּפוּל הַלֶּבֶן - מִתֵּרִין:

יא. הַמְּעַבִּיר עֲצִיץ נְקוּב בְּכָרִם, אִם הוֹסִיף מֵאֲתָם - אָסוּר, אֲבָל אֵין מְתַקְדָּשׁ עַד שִׁינִיחֵנוּ תַּחַת הַגִּפֶן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין בֵּין עֲצִיץ נְקוּב לְשְׂאֵינוֹ נְקוּב, אֲלָא הַכָּשֶׁר זֶרְעִים בְּלֶבֶד:

מִסְכַּת כְּלָאִים פְּרָק חֲמִישִׁי

א. כְּלָאֵי הַכָּרִם - מִתֵּרִין מִשּׁוּם גְּזֵל, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר. כְּלָאֵי זֶרְעִים - אָסוּרִין מִשּׁוּם גְּזֵל, וְחֵיבִין בְּמַעֲשְׂרוֹת:

ב. סוֹס שֶׁיִּלְדָּה מִין חֲמוֹר - מִתֵּר עִם אִמּוֹ. וְאִם הָיָה אָבִיו חֲמוֹר - אָסוּר עִם אִמּוֹ. חֲמוֹר שֶׁיִּלְדָּה מִין סוֹס - מִתֵּר עִם אִמּוֹ. רַחֵל שֶׁיִּלְדָּה מִין עֵז - מִתֵּר עִם אִמּוֹ. אִם הָיָה אָבִיו עֵז - אָסוּר עִם אִמּוֹ. עֵז שֶׁיִּלְדָּה מִין רַחֵל - מִתֵּר

¹ בַּמִּשְׁנָאוֹת (כְּלָאִים ו, ד): 'הַמַּגְנִיחַ'.

עם אמו. אם הִיָּה אָבִיו רָחֵל – אָסוּר עִם עִמּוֹ, וְאִין קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבַּח. כּוּי – מִטְּלִין עָלָיו שְׁנֵי חוֹמְרִין:

ג. אִין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס לְצַדֵּי הַקְּרוּן, וְלֹא לְאַחַר הַקְּרוּן. וְלֹא אֶת הַלְּבָדָקִים לְגַמְלִים. רַבִּי מֵאִיר מַתִּיר. אִם הָיוּ מְסִיעֵין בִּירִידָה וּבַעֲלִיָּה – הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהוּא אָסוּר:

ד. לֹא יִקְשֶׁר סוֹס לְפָרֶד, וּפְרָד לְחִמּוֹר, וְחִמּוֹר לְעֶרּוֹד, מִפְּנֵי שֶׁמְנַהֲגִין זֶה אֶת זֶה. אִם עָשָׂה כֵּן – רַבִּי מֵאִיר מַחִיב, וְחַכְמִים פּוֹטְרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵי סוֹסָה וּבְנֵי חִמּוֹרָה – אָסוּרִין זֶה עִם זֶה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: כָּל הַפְּרָדוֹת מִיֵּן אֶחָד הֵן. אֲסִי הַבְּבֵלִי אוֹמֵר: אָסוּר לָרֶכֶב עַל גְּבֵי הַפְּרָדָה מִקַּל וְחִמּוֹר, וַיֵּמָּה אִם בְּמָקוֹם שֶׁמְתָר לְלִבֵּשׁ שְׁנֵי חִלּוּקוֹת כְּאֶחָד – הָרִי הוּא אָסוּר בְּתַעְרוּבָתָן, מְקוֹם שֶׁאָסוּר לְנַהֵג שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת – אִינוֹ דִּין שִׁיָּהָ אָסוּר בְּתַעְרוּבָתָן? אָמְרוּ לוֹ: הָרִי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א א, לג): "וְהִרְפַּכְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְּנֵי עַל הַפְּרָדָה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גַּחֲזוֹן". אָמַר לָהֶן: אִין מְשִׁיבִין מִתְּקוּעָה.² אָמְרוּ לוֹ: הָרִי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טו, ה): "אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' וְלֹא סָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו רַק בְּדַבַּר אוֹרֵיָהּ הַחֲתִי":

ה. כָּלֵב – מִיֵּן חֲתִיָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִיֵּן בְּהֵמָה. מַה הַפֶּרֶשׁ בֵּין רַבִּי מֵאִיר וְחַכְמִים? אֵלֶּא: שֶׁהַפּוֹתֵב חֲתִיו לְבָנוּ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: לֹא כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. הַכּוֹתֵב בְּהֵמָתוֹ לְבָנוּ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. כָּלֵב כּוֹפְרִי – מִיֵּן חֲתִיָּה:

ו. הִירוּדִין וְהַנְּעֻמוֹת – הָרִי הֵן כְּעוֹפוֹת לְכָל דָּבָר. וְאִין בְּהֵמָה טְמֵאָה יוֹלְדָת מִן טְהוּרָה, וְלֹא טְהוּרָה מִן טְמֵאָה, וְלֹא גִסָּה מִן דִּקְהָ, וְלֹא דִקְהָ מִן גִּסָּה, וְלֹא אָדָם מִן כְּלָן, וְלֹא כְּלָן מִן אָדָם.

מִן אָדָם. כָּל שֵׁישׁ בִּישׁוּב – יֵשׁ בַּמִּדְבָּר. הִרְבֵּה יֵשׁ בַּמִּדְבָּר מֵה שְׁאִין בִּישׁוּב. כָּל שֵׁישׁ בִּישׁוּבָה – יֵשׁ בֵּינֵם. הִרְבֵּה יֵשׁ בֵּינֵם מֵה שְׁאִין בִּישׁוּבָה. אִין מִיֵּן חֲלָדָה בֵּינֵם:

ז. הַחוֹסֵם אֶת הַפֶּרָה, וְהַמְּזוּג אֶת הַכִּלָּאִים – פְּטוּר, שְׁאִין לָךְ שֶׁהוּא חֵיב אֶלָּא הַנּוֹהֵג וְהַמְּנַהֵיג בְּלֶבֶד:

ח. צֹמֵר הַגַּמְלִים וְצֹמֵר הַרְּחֵלִים שְׁטָרְפָן זֶה עִם זֶה, אִם הִרְבּ מִן גַּמְלִים – מְתָר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנֵן שְׁטָרְפָן זֶה בְּזֶה וְהֵבִיא פִּשְׁתָּן בִּינֵיהֶם. אֲבָל הַעוֹשֶׂה חִלּוּק שְׂכוּלָל צֹמֵר הַגַּמְלִים וְכוּלָל צֹמֵר הָאֲרָנְבִים, וְאָרְג בּוֹ חוּט אֶחָד שֶׁל צֹמֵר בְּצַד זֶה, וְחוּט אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד זֶה – אָסוּר. בְּגַד שֵׁישׁ בְּרֵאשׁוֹ אֶחָד כְּלָאִים – לֹא יִתְכַסֶּה בְּצַד הַשְּׁנַי, אֲף עַל פִּי שֶׁהַכִּלָּאִים מְנַח בְּאַרְץ:

ט. חִלּוּק שֶׁל צֹמֵר שְׁנַפְרָם וּפְרָפּוֹ בְּחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְשֶׁל פִּשְׁתָּן שְׁנַפְרָם וּפְרָפּוֹ בְּחוּט שֶׁל צֹמֵר – אִין בּוֹ מְשׁוּם כְּלָאִים, וְאִין יוֹצֵאִין בָּהֶם בְּשִׁבְתָּ. תְּפָרֵן – אָסוּרִין מְשׁוּם כְּלָאִים, וְיוֹצֵאִין בָּהֶן בְּשִׁבְתָּ:

י. לּוֹבֵשׁ אָדָם שְׁתֵּי חֲלָקוֹת שֶׁל צֹמֵר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן זוֹ עַל גַּב זוֹ, אֲף עַל פִּי שֶׁפְּנִדְתּוֹ חֲגוּרָה עָלָיו מִבְּחוּץ, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִתֵּן אֶת הַמְּשִׁיחָה וְיִקְשֶׁר בֵּין שְׁתֵּי כְּתָפָיו. בְּלֵאָרֵי נָשִׁים – אִין בָּהֶן מְשׁוּם כְּלָאִים. תְּפָרֵן – מְקַבְּלוֹת הַטְּמֵאָה וְאָסוּרוֹת מְשׁוּם כְּלָאִים. מְטַפְּחוֹת תְּבָה – אִין בָּהֶן מְשׁוּם כְּלָאִים. מְטַפְּחוֹת יָדַים, וּמְטַפְּחוֹת סְפָרִים, וּמְטַפְּחוֹת סְפוּג – אִין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, וְחַכְמִים אוֹסְרִין:

יא. לֹא יִתֵּן אֶת הַמְּרַדְעַת עַל כְּתָפוֹ אֶפְלוֹ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַזָּבֵל. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר. בְּגַד שְׂאֵבֵד בּוֹ כְּלָאִים – לֹא

² פְּרוּשׁ: מִן הַמְּלָכוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁהַפְּנוּהָ עַל עִירָא רַבּוֹ שֶׁל דָּוִד שְׁתִּיָּה מַעִיר תְּקוּעָה.

ימכרנו לנכרי, ולא יעשנו מרדעת לחמור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא יעשה הימנו טלאי לבגד אימרא המפרסמת. אבל יעשה הימנו תכריך למתים:

יב. כפה של צמר שנתנו בפשתן - מתר. עשה שני ראשיו בצד אחד - אסור. צמר שנתנו בפשתן להיות אורג עליו - הרי זה אסור, שבשעה שהוא אורג היה נטוה. אמר רבי שמעון בן אלעזר: למה נקרא שמו שעטנז? מפני שמליז את אביו שבשמים עליו:

יג. רבי חנניה בן גמליאל אומר: לא יקשר סרק של צמר ושל פשתן לחגור בו את מתניו, אף על פי שהרצועה באמצע הפוקרית והציפה - אין בהם משום כלאים. ואם תפרן - מקבלין טמאה ואסורין משום כלאים. פשתן שצבעו בחרת - לא ימכרנו לנכרי, ולא יעשנו אימרא לפשתן המפרסמת. בכרים ובכסתות - הרי זה מתר:

יד. אספלנית מלוגמא ורטיה - אין בהן משום כלאים. המת, והבהמה, והאהלין, והאכסלים, והאסטמא, וקלע, ווילון, ובגדי כהנים, ובגדי כהן גדול - אין בהן משום כלאים. בגדי כהן גדול, היוצא בהן למדינה - חיב. ובמקדש, בין לשרת ובין שלא לשרת - פטור, מפני שהן ראויין לעבודה:

מסכת שביעית פרק ראשון

א. שלשה אילנות בתוך בית סאה - הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן. ובלבד שתהא מטעתן ממטע עשרה לבית סאה; דברי רבי מאיר ורבי יהודה. ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אין חורשין להם אלא צרפן. כמה רוח יהא ביניהן? רבן שמעון בן גמליאל אומר: כדי שיהא בקר עובר בכליו. רבן גמליאל ובית דינו התקינו: שיהו מתרין בעבודת הארץ עד ראש השנה:

ב. אילן העומד בבית קבים, ושנים העומדים בבית ארבע קבים - אין חורשין להם אלא צרפן. שלשה אילנות של שלשה

בני אדם, אילנות של אחר, והשדה של אחר, אף על פי שבעל השדה חורש מפני צרך שדהו - הרי זה מתר. זקנה שהיא נראית בנטיעה - כנטיעה. נטיעה שהיא נראית בזקנה - כזקנה. מה בין זקנה לנטיעה? זקנה - עד עצרת. נטיעה - עד ראש השנה. זקנה - מעין שלשה, ונטיעה - מעין עשר. ושדה קנים - נדון כנטיעה:

ג. שלשה קשוואין שלשה דלועין וארבע נטיעות - הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן. ובלבד שתהא מטעתן עשרה לבית סאה. כמה רוח יהא ביניהן? רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שתחתיו וחוצה לו - מלא צמד וכליו:

ד. איזו היא נטיעה? רבי יהושע אומר: בת חמש, בת שש, בת שבע. אמר רבי: מפני מה אמרו בת חמש בת שש וכת שבע? אלא גפנים - בני חמש, תאנים - בני שש, וזיתים - בני שבע:

ה. מוכרין ומוציאין זבלים ערב שביעית מישראל החשוד על השביעית. ומן הנכרי ומן הכותי, אפלו בשביעית - מתר. עד מתי מתר לזבל? כל זמן שמתר לחרש - מתר לזבל:

ו. משקין את הנטיעות - עד ראש השנה. רבי יוסי בן כפיר אומר משום רבי אליעזר: בית שמאי אומרים: משקה על הנוף ויורד על העקר. בית הלל אומרים: על הנוף ועל העקר. אמרו בית הלל לבית שמאי: אם אתה מתיר לו מקצתו - תתיר לו את הכל. אם אין אתה מתיר לו הכל - אל תתיר לו מקצת:

ז. ומכנין את הנטיעות עד ראש השנה. רבי יהודה אומר: אם היו מכורכות לפני שביעית - נוטלין אף בשביעית. אלו הן עוגיות, אלו בדידין שבעקרי אילנות. מותרין ומשמטין בקנים. מקום שנהגו לותר ולשמש לפני החג - מותרין ומשמטין לפני

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פָּרָק שְׁנִי

א. מְרַבֵּיצִין שְׂדֵה בְּעָרְב שְׁבִיעִית כְּדֵי שְׁתַּעֲלֶה יְרֻקוֹת בַּשְּׁבִיעִית. וְלֹא עוֹד: אֵלָא אָף בַּשְּׁבִיעִית, וּמְרַבֵּיצִין אוֹתָהּ כְּדֵי שְׁתַּעֲלֶה יְרֻקוֹת לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית:

ב. בְּצִלִּים שְׁנֹכְנְסוּ מְעָרְב שְׁבִיעִית לְשְׁבִיעִית, אוֹ שִׁיבָא מְשִׁבֵּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מְרַבֵּיצִין עֲלֶיהֶן מִים כְּדֵי שִׁיְהוּ נוֹחִין לְעֵקֶר. הַלּוֹף שֶׁהֶעֱלָה תְּמָרוֹת בַּשְּׁבִיעִית - לֹא יִטְלוּ הֵימָנוּ בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינַן:

ג. הַנוֹטֵעַ וְהַמְּכַרְיָךְ וְהַמְּכַרְכֵּיב שְׁלֹשִׁים יוֹם לְפָנָי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - עֲלֹתָהּ לוֹ שָׁנָה, וּמִתְרַ לְקִימָן בַּשְּׁבִיעִית. פְּחוֹת מִכֵּן - לֹא עֲלֹתָהּ לוֹ שָׁנָה, וְאִסוּר לְקִימָן בַּשְּׁבִיעִית. פְּרוֹת נְטִיעָה זוֹ - אִסוּרִין עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר בַּשָּׁבֵט. אִם עָרְלָה - עָרְלָה. אִם רְבִיעִי - רְבִיעִי:

ד. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל הַגְּמוּר - שֶׁהוּא לְשַׁעֲבֹר. וְעַל שְׁלֹא הֵנִיץ - שֶׁהוּא לְעֵתִיד לְבוֹא. עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל הַתּוֹרְמַל, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לְשַׁעֲבֹר, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְעֵתִיד לְבוֹא.

ה. פּוֹל הַמְּצָרִי שְׁמַנֵּע מִמֶּנּוּ מִים שְׁלֹשִׁים יוֹם לְפָנָי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשֵּׂר לְשַׁעֲבֹר וּמִתְרַ לְקִימָן בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לֹא - אִסוּר לְקִימָן בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשֵּׂר לְשָׁנָה הַבָּאָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁל שְׁקִיא. אֲבָל בְּשֵׁל בַּעַל - שְׁמַנֵּע הֵימָנוּ שְׁתֵּי מְרַבְּעוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁלֹשׁ. רַבִּי יוֹסִי בֶּן כִּיפּוֹר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׁזָרְעוּ לִירֵק וְחָשַׁב עָלָיו לְזָרְעוֹ. אֲבָל אִם זָרְעוּ מִתְחִלָּה לְזָרַע, וּמִקְצָתָן הִשְׁרִישׁ לְפָנָי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִקְצָתָן הִשְׁרִישׁ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵין מְעַשְׂרִין מִזּוֹ

הַחֶג. לְאַחַר הַחֶג - מוֹתְרִין וּמְשַׁמְשִׁין לְאַחַר הַחֶג:

ח. פְּגִי עָרְב שְׁבִיעִית שְׁנֹכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְסוּף - אֵין סֹכִין מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה. מְקוֹם שֶׁלֹא נֵהֲגוּ לְסוּף - סֹכִין. וְשֵׁל שְׁבִיעִית שִׁיבָאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - הַכֹּל שׁוֹיִן שְׁאִין סֹכִין אוֹתָן, וְאֵין מְקַנְחִין אוֹתָן. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ פְּגִים מִחֲבָרוֹ בַּשָּׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, אָף בְּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְסוּף - סֹכִין. לֹא יִקְנַח שְׂרָף בְּעֵקֶר, מִפְּנֵי שְׁמִתְרִין. אֲבָל מְקַנְחוּ בְּעֵלִין:

ט. תְּאֵנָה שְׁנִתְקַלְפָה - אֵין טוֹחִין אוֹתָהּ בְּטִיט, שֶׁהִיא מְלֹאכְתָּה. אֵין תּוֹלִין תְּחוּמִין בְּתֵאנָה, וְאֵין מְרַכִּיבִין בְּתֵאנָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּמוֹעֵד - צוּרְרוּ, בַּשְּׁבִיעִית - הוֹפְדוּ:

י. סוֹקְרִין אֵת הָאֵילִן בְּסִקְרָא, וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בְּאֲבָנִים, וְאֵין חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֲמוּרִי. מִסְּלִקִין, מְקוֹצִין, מְקַטְפִין³, מְסַתְתִין⁴, וּמְצַדְדִין⁵, וּמְגַמְזִין - עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְנוֹטֵל אֵת הַרוּאָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין אוֹכְלִין אֵת הַפְּגִים בַּשְּׁבִיעִית:

יא. חוֹרְשִׁין שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלַחִין, וּמְשַׁקִּין אוֹתָן שְׁלֹשִׁים יוֹם לְפָנָי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי אוֹמֵר: עַד לְפָנָי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלְּשָׁה יָמִים כְּדֵי שִׁיטַע וַיִּשְׂרִישׁ:

יב. אֵין בּוֹדְקִין אֵת הַזְּרַעִים בְּאֲדָמָה בְּגִלְלִים וּבְעֵצִין. אֲבָל דּוֹבְקִין אוֹתָם בְּגִלְלִים וּבְעֵצִין, וּמְשַׁרִּין מְשִׁבֵּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּמְקִימִין אֵת הָעֵלוּיִם⁶ שְׁבַגְג, אֲבָל אֵין מְשַׁקִּין אוֹתָן:

⁵ שְׁמִתְקַנִּים אֵת הַמְּצָר וְהַצֵּד.

⁶ מִזֵּן פְּרִי

³ כֹּל אֵלוֹ הֵם לְשׁוֹנוֹת שֶׁל סְלוּק הַקּוֹצִים מִהַשָּׂדֶה

בַּשְּׁבִיעִית.

⁴ נְקוּי הָאֲבָנִים.

על זו, אלא כונס גרנו לתוכו ומעשר הימנו עליו. נמצא מעשר מן החדש על החדש, ומן הישן על הישן.

ו. מעשר עני ומעשר שני לפי חשבון - נוטל את העישור ועושה אותו מעשר⁷, ופודה אותה, ועושה אותה מעשר עני. אם זרעו מתחלה לזרע וירק, או שזרעו לזרע וחשב עליו לירק, זרעו - מתעשר לשעבר, וירקו - משעת לקיטתו. נמצאת אומר, שש מדות בפול המצרי: זרע לזרע - מתעשר לשעבר. וזרע לירק - מתעשר לעתיד לבוא. זרע לזרע ולירק, או שזרע לזרע ואחר כך חשב עליה לירק - מעשר מירקו על זרעו ומזרעו על ירקו. בשלקט לפני ראש השנה. אבל אם לקט לאחר ראש השנה - זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו. כשהביא שלישי לפני ראש השנה. אבל הביא לאחר ראש השנה, בין זרעו בין ירקו - מתעשר לבוא. זרע לזרע, וחשב עליו לירק - באה במחשבה. זרע לירק וחשב עליו לזרע - לעולם אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן מנע ממנה שלש מרביות. עשה כלן קצצן גמורין לפני ראש השנה, זרעו - מתעשרת לשעבר, וירקו - בשעת לקיטתו. לא עשה קצצן - צובר לתוכו, ונמצא מעשר מזרע על ירק ומירקו על זרעו. השבת והפוסק שזרעו לירק, אף על פי שהשרישו לפני ראש השנה ולקטן לאחר ראש השנה, בשעת לקיטתן - עישורן. ומתעשרין מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו. ואם הביאו שלישי לפני ראש השנה זרעו מתעשר לשעבר וירקו בשעת לקיטתו. השבת שזרע לזרע - מתעשרת זרע, ופטורה זירין וירק. זרעה ירק

- מתעשר זרע וירק. (זירין⁸, ופטור). זרעה זירין - מתעשר זרע וירק וזירין⁹.

ז. כל ירקות שזרען לזרע - בטלה דעתו. ירקן - חייב, וזרען - פטור. התבואה והקטניות שזרען לזרע - בטלה דעתו. זרען - חייב, וירקן - פטור. הפול והשעורין והתלתן שזרען לירק - בטלה דעתו. זרען - חייב, וירקן - פטור. השחלים והגרגיר שזרען לזרע - מתעשרין זרע וירק. זרע לירק - מתעשרין ירק וזרע:

ח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בצלים הקיצונין שרבצין לפני ראש השנה - מתעשרין לשעבר ומתירין בשביעית. ואם לאו - אסורין בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה. היתה שניה ונכנסה שלישית - אין מודכין, ואין מונעין מהן מים, כדי שיהא מעשר שני. היתה שלישית ונכנסה רביעית - מודכין ומונעין מהן, כדי שיהא מעשר עני. ומתיר לדכן ברגל. וכן כל אדם נוהגין:

ט. כל ירקות שהוקשו לפני ראש השנה - מתיר לקימן בשביעית. אם היו רפין - אסור לקימן בשביעית מפני מראית העין. אין מחיבין אותו לשרש את הלוף, אלא מניחין כמות שהיא. אם צומח למוצאי שביעית - מתיר. אין מחיבין אותו לשרש את הקונדס, אבל גוזזה בעלים. אם צמחה למוצאי שביעית - מתרת:

י. התבואה והקטניות שהביאו שלישי לפני ראש השנה - מתעשרין לשעבר, ומתירין בשביעית. ואם לאו - אסורין בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה. רבי שמעון שזורי אומר: פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה, וכן פולין הגמלונין וכל כיוצא בהן שהשרישו

⁷ פרוש: מעשר שני.

⁸ גבעולין - קנים.

⁹ ב'חזון יהזקאל' גרם לפי גרסת הירושלמי (מעשרות סוף פרק ד): זרעו לזרע - מתעשרת

זרע ואינה מתעשרת ירק. זרעה לירק - מתעשרת זרע וירק ואינה מתעשרת זירין. זרעה לזירין - מתעשרת זרע וירק וזירין.

זוה גוּזוּ לְתוֹכָהּ, וּמְכַנִּים וּמוֹצִיא בְּדֶרֶךְ עֲלֶיהָ:

טו. בְּכָל עוֹשֵׁין סְהָרִין: בְּאַבְנִים, וּמְחַצְלוֹת, בְּקֶשׁ, בְּקִנִּים, וּבְקַלְחוֹת, אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁה חֻבְלִים זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה וְזֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, וּבְלִבְד שְׁלֹא יֵהָא בֵּין חֻבַּל לְחֻבְרוּ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, כְּדִי שִׁיכְנֶס הַגְּדִי:

טז. אֵין מְדִירִין לֹא בְּשִׁבְתוֹת וְלֹא בִּימִים טוֹבִים וְלֹא בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֶפְלוּ בְּטוֹבָה. אִם בָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן - מִתֵּר. אֵין מְסִיעִין אוֹתָן, וְאֵין מִתֵּר לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר וְלִנְעַר אֶת הַצֶּאֱן. אִם הָיוּ מְדִירִין לְשִׁבְתוֹת, לְחֻדְשִׁים, וְלִשְׁנַיִם - מִתֵּר לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר וְלִנְעַר אֶת הַצֶּאֱן. רַבִּי אוֹמֵר: מְדִירִין בְּשִׁבְתָּ - בְּטוֹבָה. בְּיוֹם טוֹב - בְּמִזְוֹנוּ. בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד - אֶפְלוּ נוֹטֵל שְׁכָרוֹ:

מַסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. לֹא יִפְתַּח אָדָם מַחְצָב בְּתַחֲלָה בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, עַד שִׁיְהוּ שְׁלֹשׁ מְרַבִּיּוֹת שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ עַל רוּם שְׁלֹשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שִׁמְתַּכּוֹן לַעֲשׂוֹת שְׂדֵה. אָבֵל בְּזִמְן שֶׁאֵין מְתַכּוֹן לַעֲשׂוֹת שְׂדֵה - אֶפְלוּ דְּבַר מְעַט מִתֵּר. אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁאֵין מְתַכּוֹן לַעֲשׂוֹת שְׂדֵה. אָבֵל בְּזִמְן שִׁמְתַּכּוֹן לַעֲשׂוֹת שְׂדֵה - אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר:

ב. סֹלַע שֶׁצָּפָף עַל גְּבֵי הָאָרֶץ, וְאִיגֵד יוֹצֵא מִמֶּנָּה, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּשַׁעוֹר הַזֶּה - מִתֵּר, וְאִם לֹאוּ - אָסוּר. אֲבָנִים תּוֹשְׁבוֹת שֶׁהִמְתַּרְשָׁה מִזְעוּצֶתָן, אִם יֵשׁ בָּהֶן שְׁתִּים שֶׁל מִשׁוּי שְׁנַיִם שְׁנַיִם - הָרִי אֵלָיו יִנְטֹלוּ. רַבִּי נְחֻמִּיה אֹמֵר: בּוֹנִין מְדַרְגוֹת עַל גְּבֵי גְּאִיּוֹת בְּעָרֵב שְׁבִיעִית, וּבְשִׁבְעִיעִית סוֹמֵךְ לָהֶם עֶפְר וְנוֹתֵנָן עַל גְּבֵי גְּאִיּוֹת:

ג. מְסַקְלִין דֶּרֶךְ רִשׁוֹת הַרְבִּים; דְּבָרִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי עֲקִיבָה אֹמֵר: כִּשֵּׁם שֶׁאֵין לוֹ

לְפָנָי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר, וּמִתְרִין בְּשִׁבְעִיעִית. וְאִם לֹאוּ - אָסוּרִין בְּשִׁבְעִיעִית, וּמִתְעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבֹּאֶה. אָמַר בֶּן עֲזַאי לְפָנָי רַבִּי עֲקִיבָה מִשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִף מִשְׁהַשְּׂרִישׁוֹ. חֲזַר רַבִּי עֲקִיבָה לְהִיּוֹת שָׁנָה כְּדַבְרֵי בֶּן עֲזַאי:

יא. אֵין מְלַקְטִין עֲשׂוּבִים מִגְּבֵי זֶבֶל, אָבֵל מְלַקְטִין מִמֶּנּוּ קְשׁוּשׁוֹת. נוֹתֵנִין עֲלָיו קֶשׁ אוֹ תֵבֶן, כְּדִי שִׁירְבֶה. נוֹתֵנִין עֲלָיו מִים, כְּדִי שִׁיפְרַח. וְעוֹדְרִין אוֹתוֹ, כְּדִי שִׁיתַּפַּח:

יב. אֵין מוֹסִיפִין לֹא עַל הַמְשַׁפְּלוֹת וְלֹא עַל הָאֲשָׁפוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹסִיפִין עַל הַמְשַׁפְּלוֹת וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאֲשָׁפוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף עַל הָאֲשָׁפוֹת. וּבְלִבְד שְׁלֹא יִפְחוֹת מִשְׁלֹשׁ אֲשָׁפוֹת לְבֵית סָאָה:

יג. הַמְדִיר אֶת שְׂדֵהוּ - עוֹשֶׂה סֵהָר¹⁰ לְבֵית סֵאתִים. נִתְמַלֵּאת - עוֹקֵר מִתּוֹךְ הַסֵּהָר, וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה בֵית הַסֵּהָר אַחַר, וְעוֹשֶׂה אֲשָׁפוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְּזוּבְּלִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהֵיְתָה צֶאֱנוּ מְעֻטָּת. אָבֵל אִם הֵיְתָה צֶאֱנוּ מְרַבָּה, אֶפְלוּ בֵית כוֹר אֶפְלוּ בֵית כּוֹרִים - מִתֵּר. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תּוֹקֵעַ יִתֵּד בְּאֲמָצַע, וּמְקִיף לָהּ אֲרַבַּע סֵהָרִים מֵאַרְבַּע רִחוּתֵיהָ:

יד. הֵיְתָה כָּל שְׂדֵהוּ בֵית סֵאתִים - לֹא יַעֲשֶׂה כְּלָה סֵהָר, אֶלֶּא מִשִּׁיר הֵימְנָה מִקְצַת מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי מִתֵּר. עוֹקֵר מִסֵּהָר זֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ סֵהָר אַחַר, וּבְלִבְד שְׁלֹא יִחֲזִיר לְרֹאשׁ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים מִתִּירִין. עוֹקֵר מִסֵּהָר זֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ סֵהָר אַחַר, וּבְלִבְד שְׁלֹא יֵהָא בֵּינוּ לְחֻבְרוּ בֵית שְׁמוּנָה סָאִין; דְּבָרֵי רַבִּי דוֹסְתַאי בְּרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי בֶּן כִּיפּוֹר אָמַר מִשׁוּם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר: בֵּית סֵאתִים וּבֵית סֵאתִים - זֶה חוֹלֵב

¹⁰ תּוֹקֵעַ מְחִיצָה.

דְּקָה. אָבֵל מְגַדְלִין בְּהֵמָה גְּסָה, שְׁלֵא גָדְרוּ אֶלָּא גָדַר שְׂיֹכֵל לְעַמּוּד:

ח. הַקּוֹצֵץ קוֹרֵה שֶׁל שְׁקָמָה - הָרִי זֶה לֹא יִחְלִיק וְלֹא יִדְרִיג, אֶלָּא מְצִין כְּדֵי שֶׁתְּהֵא קִיצְתָּהּ שׁוּהָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ לְדָרַג - יִחְלִיק. לְחִלִּיק - יִדְרִיג. הָרִי זֶה מְגַבִּיָּה טַפַּח וְקוֹצֵץ טַפַּח. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקַח בְּתוּלָה שֶׁל שְׁקָמָה מִחֲבָרוֹ, בְּשֶׁאֵר שְׁנֵי שְׂבֹועַ - הָרִי זֶה מְגַבִּיָּה עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְקוֹצֵץ. נִמְצְאתָ אוֹמֵר: שְׁלֵשׁ בְּתוּלוֹת הֵן: בְּתוּלַת אָדָם. בְּתוּלַת אָדָמָה. בְּתוּלַת אֵילָן. בְּתוּלַת אָדָם - כָּל שְׁלֵא נִבְעֵלָה מִימֵיהָ. בְּתוּלַת אָדָמָה - כָּל שְׁלֵא נִבְעֵבְדָה מִימֵיהָ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שְׂאִין בְּהָ חֲרָס. בְּתוּלַת אֵילָן - כָּל שְׁלֵא נִקְצָצָה מִימֵיהָ:

ט. אֵין עוֹקְרִין גָּדַר שְׁבִין שְׁתֵּי שְׂדוֹת, אֶחָד גָּדַר שֶׁל עֲצִים, וְאֶחָד גָּדַר שֶׁל אֲבָנִים. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁמִּתְכַּפֵּן לְעֲשׂוֹת שְׂדָה. אָבֵל עֲצִים - מִתָּר. הַמְּשָׁרֵשׁ עֵקֶר חֲרוּב וְסֹדֵן שְׁקָמָה, לְעֲצִים - מִתָּר, וְלִשְׂדָה - אֶסוּר:

י. מִחֲפָרִיּוֹת שְׁנוּטֵל מֵהֵן אֵילָן¹¹ - הָרִי זֶה לֹא יִכָּסֵם בְּעֶפֶר. אָבֵל מְכָסֵם בְּאֲבָנִים אוֹ בְּקֶשׁ. הַקּוֹצֵץ בְּקָנִים - הָרִי זֶה מְגַבִּיָּה טַפַּח וְקוֹצֵץ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ לְקוּץ - יִחְתֹּף. לְחִתְּוֹף - יְקוּץ. הָרִי זֶה מְגַבִּיָּה טַפַּח וְקוֹצֵץ:

יא. אֵין מְדַלִּין אֶת הַקָּנִים בְּחִיצוֹת הַקָּנִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְלֹאכְתָּן. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִתִּיר. וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִתָּר אָדָם לִיטַע אֵילָן סָרֵק כְּדֵי לְעֲשׂוֹת סִיג:

יב. בְּשִׁבְעֵיַת - אֵין מְלַמְדִין אֶת הַפֶּרֶה אֶלָּא בְּחִילַת¹² בְּלִבָּד. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵף בְּתוֹף שְׂדָה חֲבָרוֹ מִתָּר. וּבְלִבָּד

רְשׁוֹת לְקַלְקֵל - כִּךְ אֵין לוֹ רְשׁוֹת לְסַקֵּל. וְאֵם סָקֵל - יוֹצִיא לִים אוֹ לְנֹהַר, אוֹ לְמְקוּם הַטָּרְשִׁין. מְסַקֵּלִין מִפְּנֵי דֶרֶךְ הַיִּחִיד, וּמִפְּנֵי דֶרֶךְ הָרַבִּים, וּמִפְּנֵי דֶרֶךְ הַסֶּפֶק, וְעוֹשִׁין סְפִיחִים שְׁבֵרָאשׁ גְּגוֹת, וּמְקַיְמִין אוֹתוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין, לֹא מִשׁוּם שְׁבִיעֵית וְלֹא מִשׁוּם עֲבוֹדַת הָאָרֶץ:

ד. זִיתֵי עֵרֵב שְׁבִיעֵית שְׁנוֹכְנְסוּ לְשִׁבְעֵיַת - מְסַלְקִין מְקוּמָן. מִמְּלֵאֵין נִקְעִין שֶׁתְּחַתִּיהֵן עֶפֶר, וְעוֹשִׁין עוֹגִיּוֹת לְגַפְנִים מִזוֹ לְזוֹ. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא אֵף זִיתֵי שְׁבִיעֵית שְׂיֹצְאִים לְמוֹצְאֵי שְׁבִיעֵית - מִתָּר לְעֲשׂוֹת כֵּן:

ה. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם זִיתִים מִתוֹף שְׁלוֹ, כְּדֶרֶךְ שְׁמַלְקֵט מִתוֹף שֶׁל חֲבָרוֹ. אֶת הַגֶּס - הַגֶּס. חֲזָרוּ לְהִיּוֹת נוֹתְנִין זֶה לְזֶה בְּטוֹבָה. הַתְּקִינוּ: שִׁיְהוּ מְבִיאִין מִן הַמְּצוּי וּמִן הַקָּרוּב. וְהַלֵּב יוֹדַע, אִם לְעַקֵּל וְאִם לְעַקֵּלְקֵלוֹת. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם צְרוּרוֹת וְחֲרָסִין מִתוֹף שְׁלוֹ, כְּדֶרֶךְ שְׁמַלְקֵט מִתוֹף שֶׁל חֲבָרוֹ. אֶת הַגֶּס - הַגֶּס. מְשֻׁרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבָרָה - חֲזָרוּ לְאֶסוּר:

ו. שְׂדָה שְׁנֻטִיבָה - אֵין זוֹרְעִין אוֹתָהּ בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעֵית. אֵיזוֹ הֵיא שְׂדָה שְׁנֻטִיבָה? כָּל זִמָּן שְׁבִנֵי אָדָם חוֹרְשִׁין חֶמֶשׁ וְהוּא חוֹרֵשׁ שֵׁשׁ, שֵׁשׁ וְהוּא חוֹרֵשׁ שְׁבַע. שְׁמַאי הִזְקֵן אוֹמֵר: אִלוֹ הָיְתָה שְׁעָה פְּנוּיָה, גּוֹזְרֵנִי עָלֶיהָ שְׁלֵא תִזְרַע. בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרָיו גָּזַר עָלֶיהָ שְׁלֵא תִזְרַע:

ז. אֵין חוֹכְרִין נִירִין מִיִּשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד עַל הַשְׁבִּיעֵית. אָבֵל לּוֹקַחִין הֵימְנוּ שְׂדָה זוֹרְעָה, שְׁלֵא גָזְרוּ אֶלָּא עַד מְקוּם שֶׁהֵן יְכוּלִין לְזַרְע. הַמְּקַבֵּל שְׂדָה מִן הַנְּכָרִי - פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנַת שְׁהַנְּכָרִי זוֹרְעָה. הַנְּכָרִי וְהַכּוֹתֵי שְׁחָרְשׁוּ - אֵין עוֹשִׁין אוֹתָן בֵּית הַפָּרֶס, שְׁלֵא גָזְרוּ אֶלָּא עַד מְקוּם שֶׁהֵן יְכוּלִין לְגַזֵּר. אֵין מְגַדְלִין בְּהֵמָה

¹² מְקוּם חוֹל שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְזַרְע שָׁם.

¹¹ בְּמִנְחַת בַּפּוּרִים' הִכִּיא גְרַסַת הַגְּרָ"א:

מִחֲפָרִיּוֹת שְׁנוּטֵל מִהֵאֵילָן.

שלא יסמך לה מענה. אבא שאול אומר: מגדר בחרשין, וגוממין מעם הארץ, ובבלבד שלא יקוץ בקורדום:

יג. פגין של ערב שביעית - אין חולקין אותן בשביעית, מפני שהיא מלאכתן. ובסיפות - מתר. בקר ובכפניות - מתר. מאימתי אדם רשאי לקוץ את האילן בשאר שני שבוע? משיבא לעונת המעשרות:

יד. אין מוכרין שדה אילן לחשוד על השביעית, אלא אם כן פוסק עמו על מנת שאין לו באילן. וכן לא ימסר בשאר שני שבוע למי שחשוד על המעשרות. רבי שמעון מתיר, מפני שהוא אומר לו: 'אני מכרתי את שלי, צא ותבע את שלך':

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רבי יהודה אומר: הפרסאות - שביעית שלהן מוצאי שביעית, שהן עושין לשתי שנים. אמר לו: הרי הן אצלך בטבריא ואינן עושות אלא בנות שנתן. הטומן את הלוף בשביעית, רבי אומר: דרוך ארץ טמנו בעציץ כדי שלא יצמח, אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (ירמיה לב, יד): "ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים":

ב. הלוף שעברה עליו שביעית, רבי אליעזר אומר: אם שהה שלש שנים - נותן לעניים רביע. אם שהה שתי שנים - נותן לעניים שלישי. שנה אחת - נותן לעניים מחצה. מאימתי מתר אדם לקח הלוף במוצאי שביעית מכל מקום? רבי יהודה אומר: מיד. אמר רבי יהודה: מעשה והיינו בעין כושי, והיינו אוכלין לוף במוצאי החג של שביעית, על פי רבי טרפון. אמר לו רבי יוסי: משם ראיה? עמכם הייתי, ומוצאי פסח היה:

ג. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית. אחד זרעים הנאכלין, ואחד זרעים שאינן נאכלין. בית שמאי אומרים: לא ימכר לו שדה בשביעית, ובית הלל מתירין:

ד. ואיזו היא ארץ ישראל? מנהר¹³ דרומה של כזיב ואילך עד כזיב. סמוך¹⁴ לעמון ומואב, ארץ מצרים - שתי ארצות הן, או נאכל ונעבד, או לא נאכל ולא נעבד. עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר - מושיבין עליהן שומר, כדי שלא יפוצו נכרים, ויבזו פרות שביעית:

ה. עירות המתרות בתחום ביתו¹⁵ נאסרו: - כגון ציר, וציר, ונשמי, וזיוזיון, ויגרי טב, ודגב, חורבתא, וברכה דבית חרב. עירות האסורות בתחום צורא: שגן, וכצת, ופומא ציבא, וחניתא עיליתא, וחניתא ארעיתא דאשמיעא, ובית מזיל כריא, ועמק מזיל. עירות שחיבות במעשרות בתחום: ציציתה, ועינישת, ועין תרעא, ורומברך, עין יערים, וכפר יערים, דכב, חצפאי, וכפר צמח. רבי התיר כפר צמח. תחום ארץ ישראל: פרשת אשקלון, ואומר, מגדל, שרשינה, ידור, ושורא דקיסרא, שורא דעכו, וריש מיא דגעתינן, וזעתינן, גרמא, וכברתא, וכזניתא, וקצטרי דגלילה, וקושעאיא דראתינן, ומלתא דכור, וטריי רבתא, ותפנית, וסנפתה, וסוחרתתא דיתר, ומצאיא דגתא, ומדפה וטרחשה, ונחלה דיפצאל, ועולשתא, ואולם רבתא, ומגד¹⁶ חרוב, ורקנתא דעיון, ומישא, ותקרא כרבא סינגורא, ותרנגלא עיליאי דקסרין, וקנת, ורפה, וטרכתא דמתחת לבצרת, ויגר שהדותא, ונמרים, מלח דחראי, ויבקא, וחשבון, ונהלא, ורפח, וחונדא, ועמון

¹⁵ יש גורסים: 'צווי' (אור הגנוז).

¹³ צריף לומר: 'מוצד דרומה' (חסדי דוד).

¹⁶ בירושלמי: 'ומגדל'.

¹⁴ יש גורסים: 'סימון'.

וּמוֹאֵב, וְרָקִם גָּאָה, וְנִגְנָנְיָה דְאַשְׁקָלוֹן, וְדַרְךְ
הַגְּדוּלָה הַהוֹלֶכֶת לַמְדַבֵּר:

ו. מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָה: שְׁאִין זוֹרְעִין, וְאִין
חוֹרְשִׁין, וְאִין מְנַכְשִׁין בְּסוּרְיָא, לְפִי שְׁאִין
כִּיּוֹצֵא בְהוֹ. הַנּוֹתֵר בְּאַרְץ, שְׁכָל כִּיּוֹצֵא בּוֹ
מִתֵּר בְּאַרְץ - עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא. אִין עוֹשִׂין
אוֹתוֹ בְּמַחְבֵּר בְּקַרְקַע בְּסוּרְיָא. אֲבָל עוֹקְרִין
וְאוֹגֵד עַל יְדִיהֶן. וּבִלְבָד שְׁלֵא יְהֵא הוּא
מְלַקֵּט, וְהֵן אוֹגְדִין עַל יְדֵינוּ. בּוֹצְרִין וְדוֹרְךְ
עַל יְדִיהֶן. מוֹסְקִין וְאוֹטֵם עַל יְדִיהֶן. בְּמָה
דְּכָרִים אָמוּרִים? בְּמוֹצֵיא פְרוֹת לְחִבְרוֹ
מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹ שְׁשַׁלַּח לוֹ חִבְרוֹ פְרוֹת. אֲבָל
הַלוֹקַח לוֹ מִן הַשּׁוּק - הֲרִי זֶה מִתֵּר, מְלַקֵּט
בֵּיד וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ:

ז. בְּצָלִים שֶׁנִּכְנָסוּ מֵעֵרֵב שְׁבִיעִית לְשְׁבִיעִית,
אוֹ שִׁיעָאוּ מִשְׁבִּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אִם
עָשׂוּ כִּיּוֹצֵא בְהוֹ - מִתְרִין, וְאִם לֹאוּ -
אִסוּרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֵׂה שְׁזָרְעוּ כָרִם
גְּדוֹל בְּצָלִים בְּצִיפּוּרֵי לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.
זָרְעוּהוּ שְׁעוּרִין, וְהֵיוּ פּוֹעֲלִין יוֹרְדִין
וּמְנַכְשִׁין בְּתוֹכוֹ וּמְבִיאִין יָרֵק בְּתוֹךְ
קְפוּתֵיהֶן. וְכֹא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן
נּוּרִי, וְאָמַר: אִם עָשׂוּ כִּיּוֹצֵא בְהוֹ - מִתְרִין,
וְאִם לֹאוּ - אִסוּרִין:

ח. אוֹכְלִין עֲלֵי יָרֵק, מִן הָאֶפֶל עַל הַבְּכִיר,
מִן הָרְחוֹק עַל הַקְּרוֹב. הִתֵּר מְקוֹם אֶחָד -
הִתֵּרוּ כָל הַמְקוֹמוֹת. הַלוֹף וְהַשּׁוֹם וְהַבְּצָלִים,
הִתֵּרוּ יְבֻשִׁים - הִתֵּרוּ לְחִין. לֹא הִתֵּרוּ יְבֻשִׁים
עַד שֶׁתִּגִּיעַ הַגֶּרֶן. אִין מֵינוּ מִתֵּיר אֶת שְׁאִין
מֵינוּ, וְאִין מִתֵּירִין אֶת מֵינָן אֲלֵא עַל פִּי חֲכָם,
וְכֻלָּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - חִיבוֹת בְּמַעֲשָׂרוֹת:

ט. יָרֵק שֶׁנִּטְעוּ בְּעֵרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל
שְׁבִיעִית - הֲרִי זֶה לֹא יִטּוֹל מִמֶּנּוּ בְּשְׁבִיעִית
עַד שֶׁיִּרְבֶּה חֲדָשׁ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר
אוֹמַר: נוֹטֵל הֵימְנוּ שְׁלוֹ, וּמְכַנֵּס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ,
אִף עַל פִּי שְׁאִין כִּיּוֹצֵא בְהוֹ נִמְכֵּר בַּשּׁוּק:

י. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אִין כּוֹבְשִׁין וְאִין
מִיבְשִׁין יְבֻשֶׁת וְכִבְשֶׁת מַחוּצָה לְאַרְץ לְאַרְץ.
אִין מְבִיאִין יְרִקוֹת מַחוּצָה לְאַרְץ לְאַרְץ.

רְבוּתֵינוּ הִתִּירוּ שִׁיהוּ מְבִיאִין יְרִקוֹת מַחוּצָה
לְאַרְץ לְאַרְץ. וְכֵשֶׁם שְׁמְבִיאִין יְרִקוֹת מַחוּצָה
לְאַרְץ לְאַרְץ - כִּף מְבִיאִין תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת
מַחוּצָה לְאַרְץ לְאַרְץ. רַבִּי וְבֵית דִּינּוּ הִתִּירוּ
לְקַח יָרֵק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִיַּד:

יא. פְרוֹת שְׁבִיעִית שְׁכָאוּ לְאַרְץ - אִין מוֹכְרִין
אוֹתָם, לֹא בַמֶּדֶה, וְלֹא בַמִּשְׁקָל, וְלֹא בַמִּנְיָן,
אֲלֵא הֲרִי הֵן כְּפְרוֹת הָאֶרֶץ:

יב. מְבִיאִין שְׁחָלִים וְקְרוֹסְטָמְלִין מַחוּצָה
לְאַרְץ לְאַרְץ, אֲבָל לֹא מַחוּצָה לְאַרְץ לְאַרְץ
לְעִשׂוֹתָן בְּאַרְץ. אִין מְבִיאִין עֲנָבִים מַחוּצָה
לְאַרְץ לְאַרְץ, וְדוֹרְכִין אוֹתָן בְּאַרְץ. וְלֹא
זֵיתִים מַחוּצָה לְאַרְץ לְאַרְץ, וְעוֹטְנִין אוֹתָן
בְּאַרְץ. וְלֹא הוֹצֵנִי פִשְׁתָּן מַחוּצָה לְאַרְץ
לְאַרְץ, וְשׁוּרִין אוֹתָן בְּאַרְץ. מְבִיאִין גְּרוּגְרוֹת
וְצִמּוּקִין מַחוּצָה לְאַרְץ, אֲבָל לֹא מַחוּצָה
לְאַרְץ לְאַרְץ לְעִשׂוֹתָן בְּאַרְץ. רַבִּי הִתִּיר,
שִׁיהוּ מְבִיאִין אוֹתוֹ מַחוּצָה לְאַרְץ לְעִשׂוֹתָן
בְּאַרְץ:

יג. כָּל אֵילָן שֶׁחֲנָטּוּ פְרוּתָיו קִדְּם חֲמִשָּׁה
עָשָׂר בְּשֶׁבֶט - הֲרִי הֵן לְשַׁעֲבֵר. לְאַחַר חֲמִשָּׁה
עָשָׂר בְּשֶׁבֶט - הֲרִי הֵן לְעִתִּיד לְבֹא. רַבִּי
נַחֲמִיָּה אוֹמַר: בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים? בְּאֵילָן
שְׁעוּשָׂה שְׁתֵּי בְּרוֹכוֹת בְּשָׁנָה, אֲבָל אֵילָן
שְׁאִינוּ עוֹשֵׂה אֲלֵא בְּרֵךְ אַחַת, כְּגוֹן: הַזֵּיתִים
וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין, אִף עַל פִּי שֶׁחֲנָטּוּ
פְרוּתָיו קִדְּם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשֶׁבֶט - כְּאֵלוֹ לֹא
חֲנָטּוּ אֲלֵא לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשֶׁבֶט:

יד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: מֵהוּצָאת עֲלִין עַד
הַפְּגִים - חֲמִשִּׁים יוֹם. מִן הַפְּגִים וְעַד שִׁיהִיו
נוֹבְלוֹת - חֲמִשִּׁים יוֹם. וּמִשֶּׁהֵן נוֹבְלוֹת עַד
הַתְּאֲנִים - חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי אוֹמַר: בֶּלֶן -
אַרְבַּעִים אַרְבַּעִים יוֹם. וְכֻלָּן קִדְּם הַזְּמַן הַזֶּה -
הֲרִי הֵן לְשַׁעֲבֵר. לְאַחַר הַזְּמַן הַזֶּה - הֲרִי הֵן
לְעִתִּיד לְבֹא:

טו. מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁלְקַט אֶתְרוּג
בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט, וְנִהְגָּה בּוֹ כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי
וְכַדְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
אוֹמַר: כְּדַבְּרֵי רַבִּין גַּמְלִיאֵל וְכַדְּבָרֵי רַבִּי

אֲלִיעֶזֶר. אֲבָטוּלָמוֹס בְּרַבִּי יוֹסִי הָעִיד מִשּׁוֹם
חֲמִשָּׁה זְקָנִים: שְׂאֲתָרוּג - כְּשַׁעַת לְקִיטָתוֹ
לְמַעֲשֵׁר. וְרַבּוֹתֵינוּ נִמְנוּ עָלָיו בְּאוֹשָׁא:
שְׂאֲתָרוּג - כְּשַׁעַת לְקִיטָתוֹ לְמַעֲשֵׁר וּלְבַעוֹר:

טז. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר: אֲתָרוּג שְׁנַכְנַס מֵעֶרֶב
שְׂבִיעִית לְשְׂבִיעִית, אוֹ שִׁיְצָא מִשְׂבִּיעִית
לְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית - פָּטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת,
וּפָטוּר מִן הַבַּעוֹר. שְׂאִין לֶךְ דְּבָר שְׂחִיב
בְּמַעֲשָׂרוֹת, אֲלֵא דְבָר שְׂגָדֵל בְּחֻבָּה וְנִלְקָט
בְּחֻבָּה. אִין לֶךְ דְּבָר שְׂחִיב בְּבַעוֹר, אֲלֵא דְבָר
שְׂגָדֵל בְּשְׂבִיעִית וְנִלְקָט בְּשְׂבִיעִית:

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ עֵבֶר וְאָמַר יְיָ לְאַבְרָם אֵינִיל לְךָ מֵאֶרֶץ עֵבֶר וּמִיַּלְדוֹתָהּ וּמִמְלוֹדֹתָהּ וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָתָּ: וּמִבֵּית אֲבוֹד לְאֶרֶץ דַּחְזוּנִיָּהּ:

לך לך – להנאתה ולטובתה, ושם אעשה לגוי גדול, פאן אי אתה זוכה לבנים. ועוד: שאודיע טבעה בעולם.

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאֶגְדְּלֶה שְׁמִי וְהָיָה וְאֶעֱבְדְּךָ לְעַם סְגִי וְאַבְרָכְךָ וְאֶרְבִּי שְׁמִי וְהָיָה בְרַכָּה: מְבָרָךְ:

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל – לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים: ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם. לך הנקם לשלש ברכות הללו, שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם. וְאַבְרָכְךָ – בממון. וְהָיָה בְרַכָּה – הברכות נתונות בדרך. עד עכשו היו בני: ברכתי לאדם נח, ומעכשו אתה תברך את אשר תחפוץ. דבר אחר: "וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל" – זה שאומרים "א-להי אברהם". "וְאַבְרָכְךָ" – זה שאומרים "א-להי יצחק". "וְאֶגְדְּלֶה שְׁמִי" – זה שאומרים "א-להי יעקב". יכול יהיו חותמין בכלן? תלמוד לומר: "וְהָיָה בְרַכָּה" – בך חותמין ולא בהם. מֵאֶרֶץ עֵבֶר – והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד חרן? אלא כך אמר לו: התרחק עוד משם וצא מבית אביה. אֶשֶׁר אֲרָאָךְ – לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו, ולתת לו שכר על כל דבור ודבור. פיוצא בו: "את בנה את יחידך אשר אהבת את יצחק". פיוצא בו: "על אחד ההרים אשר אומר אליך". וכיוצא בו: "וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך".

וְאַבְרָכָה מִבְּרַכְיָהּ וּמִקְלָלָהּ אָאָר וּנְבָרְכוּ בָךְ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָדָמָה: וְאַבְרָךְ מִבְּרַכְךָ וּמִלְטָטָךְ אֱלוֹט וַיִּתְבָּרְכוּן בְּדִילָךְ כָּל זְרַעֲת אֶרֶץ:

וּנְבָרְכוּ בָךְ – יש אגדות רבות, וזה פשוטו: אדם אומר לבנו "תהא פאברהם", וכן כל "וּנְבָרְכוּ בָךְ" שבמקרא. וזה מוכיח: "בך יברך ישראל לאמר ישמך א-להים פאפרים וכמנשה".

וַיִּלְךָ אַבְרָם פֶּאֶשֶׁר דָּבַר אֱלֹוֹי יְ-הוָה וַיִּלְךָ אִתּוֹ לֹוט וְאַבְרָם בְּן-תָמָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:

וַיִּדְבַר אַבְרָם יַת שְׂרֵי אֶתְתִּיה וַיַּת לֹוט בַּר אַחִוִּי וַיַּת כָּל קַנְיָהוֹן דְּקִנּוּ וַיַּת נַפְשָׁתָא דְשַׁעֲבִידוֹ לְאוֹרִיתָא בְחָרָן וַיַּנְפְּקוּ לְמִיזַל לְאֶרֶץ דְּכַנְעַן וַיַּת לְאֶרֶץ דְּכַנְעַן:

אשר עשו בחרן – שהכניסום תחת פנפי השכינה: אברהם מגיר את האנשים, ושרה מגירת הנשים. ומעלה עליהם הפתוב פאלו עשאום. ופשוטו של מקרא: עבדים ושפחות שקנו להם, כמו: "עשה את כל הפבוד הזה", "וישראל עושה חיל" – לשון קונה וכונס.

וַיַּעֲבַר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׂכָם עַד אֱלוֹן מוֹרָה וַיַּעֲבַר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד אֶתֶר שְׂכָם עַד מִישְׁרֵי מוֹרָה וְהַפְּנֵעֵנִי אֲזַ בְּאֶרֶץ:

וַיַּעֲבַר אַבְרָם בְּאֶרֶץ – נכנס לתוכה. עד מקום שכם – להתפלל על בני יעקב, פשיבאו להלחם בשכם. אֱלוֹן מוֹרָה – הוא שכם. הר גריזים וחר עיבל, ששם קבלו ישראל שבועת התורה. וְהַפְּנֵעֵנִי אֲזַ בְּאֶרֶץ – הנה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם. שבת לקו של שם נפלה פשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר: "ומלכי צדק מלך שלם". לפיכך: "ויאמר אל אברהם לזרעה אתה את הארץ הזאת" – עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם.

וַיָּרָא יְ-הוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעָךָ אֲתָן אֶת-הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה הַנְּרָאָה אֱלֹוֹי:

ויבן שם מזבח – על בשורת הנרע ועל בשורת ארץ ישראל.

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הָהָרָה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיַּיֵּט אֶהֱלֶה בֵּית-אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיָּבֹן-שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְ-הוָה:

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הָהָרָה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיַּיֵּט אֶהֱלֶה בֵּית-אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיָּבֹן-שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְ-הוָה: וַיַּיֵּט אֶהֱלֶה בֵּית-אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיָּבֹן-שָׁם מִזְבֵּחַ לִי-הוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְ-הוָה:

וַיִּשְׁמַע מִשָּׁם – אֶהְלוּ. מִקֶּדֶם לְבֵית אֵל – בְּמִזְרְחָהּ שֶׁל בֵּית אֵל. גִּמְצָאת בֵּית אֵל בְּמִעְרָבוֹ, הוּא שְׁנֹאמַר: "בֵּית אֵל מִיָּם". אֶהְלֵה – "אֶהְלֵה" כְּתִיב: בַּתְּחִלָּה נָטָה אֶת אֶהֱל אֶשְׁתּוֹ, וְאַחַר כֵּן אֶת שְׁלוֹ. וַיִּכֶן שָׁם מִזְבֵּחַ – וַתִּנְבֵּא שְׁעִתִּידִין בְּנֵיו לְהַפְּשֵׁל שָׁם עַל עוֹן עֲכוֹ, וְהַתְּפַלֵּל שָׁם עֲלֵיהֶם.

וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְוִי וְנִסּוּעַ הַגְּגָבָה: **וַיִּטֵּל אַבְרָם אֲזִיל וְנִטִּיל לְדְרוֹמָא:**

הַלְוִי וְנִסּוּעַ – לַפְּרָקִים: יוֹשֵׁב כַּאֲן חֲדָשׁ אוֹ יוֹתֵר, וְנִסּוּעַ מִשָּׁם וְנִטְוֵה אֶהְלוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר. וְכָל מִסְעָיו "הַגְּגָבָה": לְלַכֵּת לְדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהִיא לְצַד יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה שְׁנִטְלוּ בְּדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַר הַמְּזוּרָה שֶׁהִיא נְחֻלְתּוֹ.

פ **פְּרִשְׁת מִצְרִים**

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִמָּה לְגֹוֹר שָׁם כִּי־ כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ: **וַהֲנָה כִּפְנָא בְּאַרְעָא וַנְחַת אַבְרָם לְמִצְרַיִם לְאַתּוֹתְבָא תַמְּן אַרִי תְקִיף כִּפְנָא בְּאַרְעָא:**

רָעַב בְּאֶרֶץ – בְּאוֹתָהּ הָאֶרֶץ לְבִדְדָה, לְנִסּוֹתוֹ אִם יִהְרַהֵר אַחַר דְּבָרָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵמַר לוֹ לְלַכֵּת אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְעַכְשָׁיו מִשְׁיֵאוֹ לְצֵאת מִמֶּנָּה.

וַיְהִי כֹאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹוֹא מִצְרַיִמָּה וַיֵּאמֶר אֶל־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יִדְעַתִּי כִּי אִשָּׁה יִפְת־מְרָאָה אָתָּה: **וַהֲנָה כֵּד קָרִיב לְמִיעֵל לְמִצְרַיִם וַאֲמַר לְשָׂרִי אִתְתִּיהָ הָא כְּעַן יִדְעֵנָא אַרִי אִתְתָּא שְׁפִירַת חִיזוֹ אָתָּה:**

הִנֵּה נָא יִדְעַתִּי – מְדַרְשׁ אַגְדָּה: עַד עַכְשָׁיו לֹא הִפִּיר בַּה מִתּוֹךְ צְנִיעוֹת שְׁבִשְׁנִיחָם, וְעַכְשָׁיו הִפִּיר בַּה עַל יְדֵי מַעֲשֵׂהָ. דְּבַר אַחֵר: מִנְהַג הָעוֹלָם שֶׁעַל יְדֵי טוֹרַח הַדָּרָךְ אָדָם מִתְבַּזֶּה, וְזֹאת עֲמֻדָה בִּיפְנֵיהָ. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "הִנֵּה נָא" – הַגִּיעַ הַשְּׁעָה שֵׁינֵשׁ לְדֹאוּג עַל יַפְיָהּ. "יִדְעַתִּי" זֶה יָמִים רַבִּים כִּי "יִפְת־מְרָאָה אָתָּה", וְעַכְשָׁיו אֲנִי בָאִים בֵּין אֲנָשִׁים שְׁחֹרִים וּמְכֹוֹעֵרִים אֲחֵיהֶם שֶׁל כּוֹשִׁים, וְלֹא הוֹרְגֵלוֹ בְּאִשָּׁה כַּפֶּה. וְדוּמָה לוֹ: "הִנֵּה נָא אֲדֹנִי סוּרוֹ נָא".

וַהֲנָה כִּי־יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרַיִם וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וַהֲרָגוּ אֹתִי וְאַתָּה יִחְיֶי: **וַיְהִי אַרִי יַחְזוֹן יַתִּיף מִצְרָאִי וַיִּימְרוּן אִתְתִּיהָ דָא וַיִּקְטְלוּן יַתִּי וַיַּתִּיף יִקְיִמוּן:**

אִמְרִי־נָא אֲחֵתִי אָתָּה לְמַעַן יִיטְב־לִי בְּעַבְדוֹךָ וַחֲתִנָּה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלְךָ:

לְמַעַן יִיטֵב לִי בְּעַבְדוֹךָ – יִתְנוּ לִי מַתְנוֹת.

שני

וַיְהִי כֹבֹוֹא אַבְרָם מִצְרַיִמָּה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת־ הָאִשָּׁה כִּי־יִפָּה הוּא מְאֹד: **וַהֲנָה כֵּד עָאֵל אַבְרָם לְמִצְרַיִם וַחֲזוּ מִצְרָאִי יַת אִתְתָּא אַרִי שְׁפִירָא הִיא לְחֻדָּא:**

וַיְהִי כֹבֹוֹא אַבְרָם מִצְרַיִמָּה – הִנֵּה לוֹ לֹמַר "כֹּבֹוֹאִם מִצְרַיִמָּה"? אֵלָא לְמַד שְׁהִטְמִין אוֹתָהּ בְּתַבָּה, וְעַל יְדֵי שְׁתַּבְּעוּ אֶת הַמָּכֶס פְּתַחוּ וַיִּרְאוּ אוֹתָהּ.

וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרִי פְרַעֲה וַיִּהְלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פְּרַעֲה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה: **וַחֲזוּ יַתָּה רַבְרַבִּי פְרַעֲה וַשְׁבַּחוּ יַתָּה לְפָרַעֲה וַאֲדַבְּרַת אִתְתָּא לְבֵית פְּרַעֲה:**

וַיִּהְלְלוּ אֹתָהּ אֵל פְּרַעֲה – הִלְלוּהָ בִּינִיחָם, לֹוֹמֵר: הַגְּנִנָּה זֹו לְמַלְךָ.

וּלְאַבְרָם הִיטִיב בְּעַבְדוּרָה וַיְהִי־לּוֹ צֹאן־וּבִקָר וַחֲמֹרִים וְעַבְדִּים וְשִׁפְחֹת וְאַתְנֹת וּגְמָלִים: **וּלְאַבְרָם אוֹטִיב בְּדִילָה וַהֲוֹו לִיהָ עָאֵן וַתּוֹרִין וַחֲמֹרִין וְעַבְדִּין וְאַמְהָן וְאַתְנֹן וּגְמָלִין:**

וּלְאַבְרָם הִיטִיב פְּרַעֲה בְּעַבְדוּרָה.

וַיִּנְגַע יִי־הַנָּה וְאֶת־פְּרַעֲה נִגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דְּבַר שָׂרִי אִשָּׁת אַבְרָם: **וְאִתִּי יִי עַל פְּרַעֲה מְכַתְּשִׁין רַבְרַבִּין וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתִיהָ עַל עֵיסַק שָׂרִי אִתְתָּא אַבְרָם:**

וַיִּנְגַע ה'... – בְּמַכַּת רָאָתוֹ לְקַח, שְׁהִטְשָׁמִישׁ קִשָּׁה לוֹ. עַל דְּבַר שָׂרִי – עַל פִּי דְבוּרָה: אוֹמְרַת לְמַלְאָךְ "הֵךְ" וְהוּא מַכָּה.

וַיִּקְרָא פְרַעֲה לְאַבְרָם וַיֵּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לְמָה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא: **וַיִּקְרָא פְרַעֲה לְאַבְרָם וַאֲמַר מָא דָא עַבְדְּתָ לִי לְמָא לָא חֹוִית לִי אַרִי אִתְתָּךְ הִיא:**

למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועמך
הנה אשתך קח ולך:
למה אמרת אחת היא ודברית יתה לי לאתו וכען ה
אתך דבר ואיזיל:

קח ולך – לא כאבימלך שאמר לו: "הנה ארצי לפניך". אלא אמר לו: לך ואל תעמוד! שהמצרים שטופי זמה הם, שנאמר: "וזרמת סוסים זרמתם".

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת-אשתו
ואת-כל-אשר-לו:
ופקיד עלוהי פרעה גוברין ואלויאו יתיה ונת אתתיה
ונת כל דליה:

ויצו עליו – על אודותיו, לשלחו ולשמרו. וישלחו – פתגומו: "ואלויאו".

וישל אבנם ממצרים הוא ואתו וכל-אשר-לו
ולוט עמו הנגבה:
וסליק אבנם ממצרים הוא ואתתיה וכל דליה ולוט
עמיה לדרומא:

וישל אבנם... הנגבה – לבא לדרומה של ארץ ישראל, כמו שאמר למעלה: "הלוך ונסוע הנגבה", להר המוריה. ומכל מקום כשהוא הלך ממצרים לארץ פנעו, מדרום לצפון הוא מהלך, שארץ מצרים בדרומה של ארץ ישראל, כמו שמוכיח במסעות ובגבולי הארץ.

ואבנם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב:
ואבנם תקיף לחדא בבעירא בכספא ובדהבא:
כבד מאד – טעון משאות.

וילך למסעיו מנגב ועד-בית-אל עד-המקום אשר-
היה שם אהלה בתחלה בין בית-אל ובין העי:
ואזל למטלנוהי מדרומא ועד בית אל עד אתרא
דפרסיה תמן למשפניה בקדמיתא בין בית אל ובין
עי:

וילך למסעיו – כשחזר ממצרים לארץ פנעו היה הולך ולו באכסניות שלן בהם בהליכתו למצרים. למדך דרך ארץ, שלא ישנה אדם מאכסניא שלו. דבר אחר: בחזרתו פרע הקפותיו. מנגב – ארץ מצרים בדרומה של ארץ פנעו.

אל-מקום המזבח אשר-עשה שם בראשונה ויקרא
שם אבנם בשם י-הוה:
לאתר מדבחה דעבד תמן בקדמיתא וצלי תמן אבנם
בשמא דינ:

אשר עשה שם בראשונה – ואשר "קרא שם אבנם בשם ה'". וגם יש לומר: "ויקרא שם" עכשיו "בשם ה'".

שלישי
פרשת הפרדה מלוט

וגם-ללוט ההלך את-אבנם הנה צאן-ויבקר ואהלים:
ואף ללוט דאזיל עם אבנם הו עאן ותורין
ומשפנין:

ההלך את אבנם – מי גרם שהיה לו זאת? הליכתו עם אבנם.

ולא-נשא אתם הארץ לשבת יתדו פיה-הנה רכושם
רב ולא יכלו לשבת יתדו:
ולא סוברת יתהון ארעא למתב פחדא ארי הנה
קנינהון סגי ולא יכילו למתב פחדא:

ולא נשא אתם – לא הייתה יכולה להספיק מרעה למקניהם. ולשון קצר הוא וצריך להוסיף עליו, כמו: "ולא נשא אותם מרעה הארץ". לפיכך כתב "ולא נשא" בלשון זכר.

ויהי-ריב בין רעי מקנה-אבנם ובין רעי מקנה-לוט
והפנעני והפרזי אז ישב בארץ:
והנת מצותא בין רעו בעיריה דאבנם ובין רעו
בעיריה דלוט וכנענאה ופרזאה בכן יתיב בארעא:

ויהי ריב – לפי שהיו רועים של לוט רשעים, ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אבנם מוכיחים אותם על הגזל. והם אומרים: נתנה הארץ לאבנם, ולו אין יורש, ולוט יורשו ואין זה גזל. והכתוב אומר: "והפנעני והפרזי אז ישב בארץ" – ולא זכה בה אבנם עדיין.

וילאמר אבנם אל-לוט אל-נא תהי מריבה ביני ובינך
ובין רעי ובין רעיך פיה-אנשים אחים אנחנו:
ואמר אבנם ללוט לא כען תהי מצותא בינא ובינך
ובין רענתי ובין רענתך ארי גוברין אחין אנחנו:

אנשים אחים – קרובים. ומדרש אגדה: דומין בקלסתר פנים.

הָלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנָיִךָ הַפָּרֹד נָא מַעֲלֵי אִם־הַשְּׂמָאל וְאִימְנָה וְאִם־הַיָּמִין וְאִשְׂמְאִילָהּ:

הָלֹא כָל אֲרֻעָא קְדָמָךָ אֲתַפְרֹשׁ כְּעֵן מַלְוֹתַי אִם אֶת לְצַפּוֹנָא אָנָּא לְדְרוֹמָא וְאִם אֶת לְדְרוֹמָא וְאַצְפֹּנָךָ:

אם השמאל ואימנה – בכל אשר תשב לא אתרחק ממך, ואעמוד לך למגן ולעזר. וסוף דבר הוצרך לו, שנאמר: "וישמע אברהם כי נשבה אחיו...". ואימנה – אימין את עצמי, כמו "ואשמאילה" – אשמאיל את עצמי. ואם תאמר: הנה לו לנכד "ואימנה"? כך מצינו במקום אחר: "אם אש להמין", ואין נקוד "להמין".

וַיִּשְׂאֵל־לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־כָּל־כְּפַר הַיִּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָה לְפָנָי | שַׁחַת י־הָיָה אֶת־סְדוֹם וְאֶת־עַמֹּרָה כַּגִּנְי־הָיָה הָאָרֶץ מִצְרִים בְּאֶכָה צֶעֶר:

וַיִּזְקַף לוֹט יָת עֵינֹוהֵי וַחֲזָא יָת כָּל מִישַׁר יִרְדְּנָא אַרְי כְּלִיָּה בֵּית שְׁקִיָּא קְדָם חֲבָלוֹת יִי יָת סְדוֹם וְיָת עַמֹּרָה כַּגִּנְתָּא דִּי כְּאֲרֻעָא דְמִצְרַיִם מְטֵי צֶעֶר:

כי כלה משקה – ארץ נחלי מים. לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה – הנה אותו מישור פגן ה' לאילנות, כארץ מצרים לנרעים. באכה צער – עד צער. ומדרש אגדה דורשה לגנאי: על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם.

וַיִּבְחַר־לוֹ לוֹט אֶת כָּל־כְּפַר הַיִּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מַעַל אַחִיו:

וּבַחַר לִיָּה לוֹט יָת כָּל מִישַׁר יִרְדְּנָא וּנְטַל לוֹט בְּקִדְמִיתָא וְאֲתַפְרֹשׁוּ גְבַר מַלְוֹת אַחֵוהֵי:

כפר – מישור, כתרגומו. מקדם – נסע מאצל אברהם, והלך לו למערבו של אברהם, נמצא נוסע ממזרח למערב. ומדרש אגדה: הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר: אי אפשר לא באברהם ולא בא-להיו.

אַבְרָם יָשָׁב בְּאֲרֻץ־כְּנָעַן וְלוֹט יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר וַיִּאָּהֵל עַד־סְדוֹם:

אַבְרָם יְתִיב בְּאֲרֻעָא דְכְּנַעַן וְלוֹט יְתִיב בְּקִרְוֵי מִישַׁרָא וּפְרַס עַד סְדוֹם:

ויאהל – נטה אהלים לרועיו ולמקנהו "עד סדום".

וְאַנְשֵׁי סְדוֹם רְעִים וַחֲטָאִים לִי־הָיָה מְאֹד:

וְאַנְשֵׁי סְדוֹם בִּישִׁין בְּמִמוֹנָהוֹן וַחֲטָאִין בְּגִוְיָתָהוֹן קְדָם יִי לַחֲדָא:

וְאַנְשֵׁי סְדוֹם רְעִים – ואף על פי כן לא נמנע לוט מלשכון עמקם. ורבותינו למדו מכאן: "שם רשעים ירקב". רעים – בגופם. וחטאים – בממונם. לה' מאד – יודעים רבונם ומתכוננים למרוד בו.

וַי־הָיָה אָמַר אֶל־אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֹד־לוֹט מַעֲמוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׂם צַפְנָה וּנְגַבָּה וַקְדָּמָה וַיִּמָּה:

וַיִּי אָמַר לְאַבְרָם בְּתַר דְּאֲתַפְרֹשׁ לוֹט מַעֲמִיָּה זְקוּף כְּעֵן עֵינֶךָ וַחֲזִי מִן אֲתַרָא דְאַתָּה תַּמָּן לְצַפּוֹנָא וּלְדְרוֹמָא וּלְמַדְנָחָא וּלְמַעֲרָבָא:

אחרי הפרד לוט – כל זמן שהרשע עמו הנה הדבור פורש ממנו.

כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לִךָ אֲתַנְנָה וּלְזַרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:

אַרְי יָת כָּל אֲרֻעָא דְאַתָּה חֲזִי לִךָ אֲתַנְנָה וּלְבְנֶךָ עַד עַלְמָא:

וְשִׁמְתִי אֶת־זַרְעֶךָ כְּעַפְרָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר | אִם־יֹכֵל אִישׁ לַמְּנוֹת אֶת־עַפְרָה הָאָרֶץ גַּם־זַרְעֶךָ יִמָּנָה:

וְאַשׁוּי יָת בְּנֶךָ סְגִיָּאִין כְּעַפְרָא דְאַרְעָא כְּמָא דְלִית אֲפֹשֶׁר לְגַבַּר לְמַמְנֵי יָת עַפְרָא דְאַרְעָא אַף בְּנֶךָ לֹא יִתְמַנֶּוּךָ:

אשר אם יוכל איש – בשם שאי אפשר לעפר להמנות, כך זרעה לא ימנה.

קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאֲרֻץ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָה כִּי לִךָ אֲתַנְנָה:

קוֹם הִלִּיךְ בְּאַרְעָא לְאוּרְכָה וּלְפוּתְנָה אַרְי לִךָ אֲתַנְנָה:

וַיִּאָּהֵל אַבְרָם וַיָּבֵא וַיִּשָׁב בְּאַלְגֵי מִמְרָא אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וַיִּבְרֹ־שָׁם מִזְבַּח לִי־הָיָה:

וּפְרַס אַבְרָם וְאַתָּא וַיְתִיב בְּמִישַׁרֵי מִמְרָא דְבְּחֶבְרוֹן וּבְנָא תַּמָּן מִדְּבַחָא קְדָם יִי:

ממרא – שם אדם.

וְהָיָה בַיּוֹם אֲמַרְפֵּל מִלֶּדֶד-שֹׁנֵר אַרְיֹד מִלֶּדֶד אֶלְסָר
כְּדָרְלֵעָמֶר מִלֶּדֶד עֵילָם וְתִדְעַל מִלֶּדֶד גּוֹיִם:
וְהָיָה בַיּוֹם אֲמַרְפֵּל מִלֶּדֶד אֶלְסָר
כְּדָרְלֵעָמֶר מִלֶּדֶד עֵילָם וְתִדְעַל מִלֶּדֶד גּוֹיִם:
דְּעַמְמִי:

אמרפל – הוא גמרוז, שאמר לאברהם: פול לתוד כבשן האש. מלד גוים – מקום יש ששמו "גוים", על שם שנתקבצו שמה מפמה אמות ומקומות, והמליכו איש עליהם ושמו תדעל.

עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת-בְּרַעַל מִלֶּדֶד סֹדֶם וְאֶת-בְּרַשַׁע מִלֶּדֶד
עַמְרָה שֹׁנָאָב | מִלֶּדֶד אֲדָמָה וְשִׁמְאָבָר מִלֶּדֶד צַבִּיִּים
צַבּוּלִים וּמִלֶּדֶד בְּלַע הַיָּא-צֹעֵר:
עבדו קרבא עם ברע מלפא דסדום ועם ברשע מלפא
דעמרה שנאב מלפא דאדמה ושמאבר מלפא
דצבולים ומלפא דבלע היא צוער:

ברע – רע לשמים ורע לבריות. ברשע – שנתעלה ברשע. שנאב – שונא אביו שבשמים. שמאבר – שם אבר לעוף ולקפוז ולמרוז בהקדוש ברוך הוא. בלע – שם העיר.

כָּל-אֱלֹהִים תְּחַבְּרוּ אֶל-עַמְקַי הַשָּׁדִים הַיָּם הַמְּלַח:
כָּל אֱלֹהִים אֲתַפְּנִישׁוּ לְמִישַׁר תַּקְלִינָא הוּא אֲתֵר יִמָּא
דְּמִלְחָא:

עמק הש-דים – כף שמו, על שם שהיו בו שדות הרבה. הוא ים המלח – לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח. ומדרש אגדה אומר שנתבקעו הצורים סביבותיו, ונמשכו ואורים לתוכו.

וְשִׁתִּים עֲשֶׂרָה שָׁנָה עֲבָדוּ אֶת-כְּדָרְלֵעָמֶר וְשִׁלְשִׁי-
עֲשֶׂרָה שָׁנָה מֵרְדוּ:
תרתא עסרי שנין פלחו ית כדרלעמר ותלת עסרי
שנין מרדו:

שתיים עשרה שנה עבדו חמשה מלכים הללו את כדרלעמר.

וּבְאַרְבַּעַ עֲשָׂרָה שָׁנָה בָּא כְּדָרְלֵעָמֶר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר
אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶת-רַפְּאִים בְּעִשְׂתֵּרֶת קַרְנִים וְאֶת-הַזּוֹזִים
בָּהֶם וְאֵת הָאֵימִים בְּשׁוּה קַרְיָתִים:
ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמלכים אשר
איתו ויבאו את-רפאים בעשתרת קרנים ואת-הזוזים
בהם ואת האימים בשוה קריתים:

ובארבע עשרה שנה – למרדן בא כדרלעמר – לפי שהוא היה בעל המעשה נכנס בעבי הקורה. והמלכים... – אלה שלשה מלכים. זוזים – הם זמזמים.

וְאֶת-הַחַרִּי בְּהַרְרָם שִׁעִיר עֵד אֵיל פָּאָרְן אֲשֶׁר עַל-
הַמְּדָבָר:
וית חוראי דבטורא דשעיר עד מישר פארן דסמיה
על מדברא:

בהררם – בהר שלקהם. איל פארן – כתרגומו: "מישר פארן". ואומר אני שאין "איל" לשון "מישור", אלא מישור של פארן "איל" שמו, ושל ממרא "אלוני" שמו, ושל נרדן "כפר" שמו, ושל שטים "אבל" שמו: "אבל השטים". וכן "בעל גד" "בעל" שמו. וכלם מתורגמין "מישר", וכל אחד שמו עליו. על המדבר – אצל המדבר, כמו: "ועליו מטה מנשה".

וַיִּשְׁלְבוּ וַיִּבְּאוּ אֶל-עֵין מִשְׁפָּט הוּא קָדֵשׁ וַיִּכּוּ אֶת-כָּל-
שָׂדֵה הָעַמְּלָקִי וְגַם אֶת-הָאֲמָרִי הַיֹּשֵׁב בְּתַצְצֹן תְּמָר:
ותבו ואתו למישר פלוג דינא היא רקם ומחו ית כל
חקל עמלקאה ואף ית אמוראה דיתייב בעין גדי:

עין משפט הוא קדש – על שם העתיד, שעתידין משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין, והם מי מריבה. ואונקלוס תרגמו כפשוטו, מקום שהיו בני המדינה מתקבצים שם לכל משפט. שדה העמלקי – עדיין לא נולד עמלק, ונקרא על שם העתיד. בתצצן תמר – הוא עין גדי, מקרא מלא בדברי הימים ביהושפט.

וַיָּבֹאוּ מִלֶּדֶד-סֹדֶם וּמִלֶּדֶד עַמְרָה וּמִלֶּדֶד אֲדָמָה וּמִלֶּדֶד
צַבִּיִּים צַבּוּלִים וּמִלֶּדֶד בְּלַע הוּא-צֹעֵר וַיַּעֲרְכוּ אִתְּם
מִלְחָמָה בְּעַמְקַי הַשָּׁדִים:
ונפק מלפא דסדום ומלפא דעמורה ומלפא דאדמה
ומלפא דצבולים ומלפא דבלע היא צוער וסדרו
עמהון קרבא במישר תקליא:

את כדרלעמר מלד עילם ותדעל מלד גוים ואמרפל
מלד שנער ואריוד מלד אלסר ארבעה מלכים את-
החמשה:
עם כדרלעמר מלפא דעילם ותדעל מלפא דעממי
ואמרפל מלפא דבבל ואריוד מלפא דאלסר ארבע
מלכין לקביל חמשה:

ארבעה מלכים... – ואף על פי כן נצחו המועטים. להודיעה שגבורים היו, ואף על פי כן לא נמנע אברהם מלרדוף אתריהם.

וְעַמְקֵהּ הַשְׁ-דִּים בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֹמֶר וַיִּגְסוּ מִלֶּדְ-סֹדֶם וְעַמְקָהּ וַיִּפְלוּ-שָׁמָּה וְהַגְּשָׁאִים הָרָה גָּסוּ:

וּמִיִּשְׂרָאֵל תִּקְלִיא בִּירוֹן בִּירוֹן מִסְקִין חִימְרָא וְעַרְקוּ מִלְכָּא דְסֹדוֹם וְעַמְוֶרָה וַיִּפְלוּ תַמָּן וַדְאִשְׁתְּאֲרוּ לְטוּרָא עַרְקוּ:

בְּאֶרֶת בְּאֶרֶת חֹמֶר – בְּאֶרֶת הַרְבֵּה הָיוּ שָׁם, שְׁנוּטְלִין מִשָּׁם אֲדָמָה לְטִיט שֶׁל בִּנְיָן. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: שֶׁהָיָה הַטִּיט מוֹגֵבֵל בָּהֶם, וְנִעְשְׂהָ גָס לְמִלְדֵּי סֹדוֹם שֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם. לְפִי שֶׁהָיוּ בְּאֵמוֹת מְקַצְטָן שֶׁלֹּא הָיוּ מְאֻמִּינִין שֶׁנּוֹצֵל אֲבָרָהֶם מֵאוֹר כֶּשֶׁ-דִּים מִכְּבִישׁן הָאֵשׁ, וְכִינּוֹן שֶׁיֵּצֵא זֶה מִן הַחֹמֶר הָאֻמִּינִי בְּאֲבָרָם לְמַפְרַע. הָרָה גָּסוּ – לֵהֲרֹ גָּסוּ. "הָרָה" כְּמוֹ "לֵהֲרֹ", כֹּל תִּיבָה שֶׁצָּרִיכָה לְמַ"ד בְּתַחֲלִתָּהּ הַטִּיל לָהּ ה"א בְּסוֹפָהּ. וַיֵּשׂ חֲלוּק בֵּין "הָרָה" לְ"הָרָה": שֶׁה"א שֶׁבְּסוֹף הַתִּיבָה עוֹמְדָת בְּמִקוֹם לְמַ"ד שֶׁבְּרֵאשִׁי, אֲבָל אֵינָה עוֹמְדָת בְּמִקוֹם לְמַ"ד וַיִּקְוֶדָה פִּתְחָה תַּחֲתֶיהָ. וְהָרִי "הָרָה" כְּמוֹ "לֵהֲרֹ" אוֹ כְּמוֹ "אֶל הַר", וְאֵינּוּ מְפָרֵשׁ לְאֵינָה הַר, אֲלָא שֶׁכָּל אֶחָד גָּס בְּאִשְׁרֵי מִצָּא הַר תַּחֲלָה. וְכִשְׁהוּא גוֹתֵן ה"א בְּרֵאשִׁי לְכַתוּב "הָרָה" אוֹ "הַמְדְבָרָה", פִּתְרוּנֹהוּ כְּמוֹ "אֶל הָהָר" אוֹ כְּמוֹ "לֵהָרָה", וּמִשְׁמַע לְאוֹתוֹ הַר הַיְדוּעַ וּמְפוֹרָשׁ בְּפִרְשָׁה.

וַיִּקְחוּ אֶת-כָּל-רֶכֶשׁ סֹדֶם וְעַמְרָה וְאֶת-כָּל-אֲבָלָם וַיֵּלְכוּ:

וּשְׁבוּ יָת כָּל קְנִינָא דְסֹדוֹם וְעַמְוֶרָה וַיָּת כָּל מִיכְלֵהוֹן וַאֲזֵלוּ:

וַיִּקְחוּ אֶת-לוֹט וְאֶת-רֶכֶשׁוֹ בְּוֶאֱתֵי אֲבָרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּסֹדֶם:

וּשְׁבוּ יָת לוֹט וַיָּת קְנִינֵיהּ בַר אַחוּהִי דְאֲבָרָם וַאֲזֵלוּ וְהוּא יָתִיב בְּסֹדוֹם:

וְהוּא יוֹשֵׁב בְּסֹדוֹם – מִי גָרַם לוֹ זֹאת? יִשְׁיבְתוּ בְּסֹדוֹם.

וַיָּבֵא הַפְּלִיט וַיַּגִּד לְאֲבָרָם הָעֵבְרִי וְהוּא שָׁכֵן בְּאֵלְנֵי מִמְרָא הָאֻמִּי אֲתֵי אֲשַׁפֵּל וְאֲתֵי עֲזָר וְהֵם בְּעֵלֵי בְרִית-אֲבָרָם:

וְאֵתָא מְשִׁיזְבָּא וְחֻי לְאֲבָרָם עֲבָרָאָה וְהוּא שָׂרִי בְּמִיִּשְׂרָי מִמְרָא אֲמוּרָאָה אַחוּהִי דְאֲשַׁפּוּל וְאַחוּהִי דְעֶזְר וְאֲנוּן אֲנָשׁ קִימִיָּה דְאֲבָרָם:

וַיָּבֵא הַפְּלִיט – לְפִי פְּשׁוּטוֹ זֶה עוֹג שֶׁפִּלַּט מִן הַמְּלַחְמָה, וְהוּא שְׁכֵתוּב "כִּי רַק עוֹג נִשְׂאָר מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים". וְזֶהוּ "נִשְׂאָר", שֶׁלֹּא הִרְגוּהוּ אֲמִרְפָּל וְחִבְרִיּוֹ כִּשְׁהָיוּ הַרְפָּאִים בְּעִשְׂתָּרוֹת קַרְנַיִם, תְּנַחֲמוּמָא. וּמִדְרַשׁ בְּרֵאשִׁית רַבָּה: זֶה עוֹג שֶׁפִּלַּט מִדְּדוֹר הַמְּבּוּל. וְזֶהוּ "מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים", שֶׁנֶּאֱמַר: "הַגְּפִילִים הָיוּ בְּאַרְצָךְ...". וּמִתְפַּנּוֹן שֶׁיִּהְיֶה אֲבָרָם וַיִּשְׂא אֶת שָׂרָה. הָעֵבְרִי – שֶׁבָּא מֵעֵבֶר הַנֶּהָר. בְּעֵלֵי בְרִית אֲבָרָם – שְׁכָרְתוֹ עִמּוֹ בְרִית.

וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם כִּי נִשְׁבְּהָ אַחִיו וַיִּרְק אֶת-חֲנִיכָיו וַיִּלְדֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה עָשָׂר וְשִׁלְשׁ מְאוֹת וַיִּרְדָּף עַד-דָּן:

וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם אֲרִי אֲשַׁתְּבִי אַחוּהִי וְזָרִיז יָת עוֹלִימוּהִי וַיִּלְדֵי בֵיתֵיהּ תְּלַת מְאָה וְתַמְנַת עָסָר וַיִּרְדָּף עַד דָּן:

וַיִּרְק – כְּתַרְגוּמוֹ "וְזָרִיז", אֲרַמִּי"ר בְּלַע"ז. וְכֵן: "וְהִרְיָקוּתִי אֲחֵרִיכֶם חֲרָב" – אֲזַדְּנִין בְּחֲרָבֵי עֲלִיכֶם. וְכֵן "אֲרִיק חֲרָבִי", וְכֵן "וְהִרְק חֲנִית וּסְגוֹר". חֲנִיכָיו – "חֲנִיכּוֹ" כְּתִיב, זֶה אֲלֵי עֲזָר שֶׁחֲנָכוּ לְמִצּוֹת. וְהוּא לְשׁוֹן הַתְּחַלַּת כְּנִיסַת הָאָדָם אוֹ כְּלֵי לְאֻמְנוֹת שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲמוֹד בָּהֶם. וְכֵן: "חֲנוּף לְנֶעֶר", "חֲנַנְתָּ הַמְּזֻבָּח", "חֲנַנְתָּ הַבַּיִת". וּבְלַע"ז קוֹרִין לוֹ אֵינִי צִי"ר. שְׁמוֹנֶה עָשָׂר... – רַבּוּתֵינוּ אֲמָרוּ: אֲלֵי עֲזָר לְבָדוֹ הָיָה, וְהוּא מִנְּנוֹ גִימַטְרִיא שֶׁל שְׁמוֹ. עַד דָּן – שָׁם תִּשָּׂא כַחוֹ, שֶׁרָאָה שֶׁעֲתִידִין בְּנָיו לְהַעֲמִיד שָׁם עָגֹל.

וַיַּחֲלַק עֲלֵיהֶם לְלֵלָה הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּכְּסוּ וַיִּרְדָּפֶם עַד-חוּבָה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשָׁק:

וַיַּחֲלַק עֲלֵיהֶם לְלֵלָה הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּכְּסוּ וַיִּרְדָּפֶם עַד-חַוְבָּה וְדַמְשָׁק וְדַמְשָׁק עַד חוּבָה דְּמַצְפוּנָא לְדַמְשָׁק:

וַיַּחֲלַק עֲלֵיהֶם – לְפִי פְּשׁוּטוֹ סָרַס הַמְּקָרָא: "וַיַּחֲלַק הוּא וְעַבְדָּיו עֲלֵיהֶם לְלֵלָה", כְּדָרָךְ הַרְדָּפִים שֶׁמִּתְפַּלְגִים אַחַר הַגְּדוּדִים כְּשֶׁבוֹרְחִין זֶה לְכַאוֹן וְזֶה לְכַאוֹן. לְלֵלָה – כְּלוּמָר: אַחַר שֶׁחֲשַׁבָה לֹא גִמְעַ מִלְרָדָפֶם. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: שֶׁנֶּחֱלַק הַלְלֵלָה, וּבְחֻצָיו הָרָאוּ שׁוֹן נִעְשְׂהָ לוֹ גָּס, וְחֻצָיו הַשְּׂנִי נִשְׁמַר וְכֹא לוֹ לְחֻצוֹת לְלֵלָה שֶׁל מְצָרִים. עַד חוּבָה – אֵין מְקוֹם שֶׁשְׁמוֹ "חוּבָה". וְדָן קוֹרָא "חוּבָה", עַל שֶׁם עֲבוּדָה זָרָה שֶׁעֲתִידָה לְהִיּוֹת שָׁם.

וַיִּשָּׁב אֶת כָּל-הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת-לוֹט אַחִיו וּרְכֻשׁוֹ הַשְּׂבִיב וְגַם אֶת-הַנְּשִׁים וְאֶת-הָעַמִּים:

וַיָּשִׁיב יָת כָּל קְנִינָא וְאַף יָת לוֹט אַחוּהִי וְקְנִינֵיהּ אֲתִיב וְאַף יָת נְשִׂאֵי וַיָּת עַמָּא:

וַיֵּצֵא מִלְדֵּי-סֹדֶם לְקִרְאָתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מִהַפּוֹת אֶת-כְּדָרְלֵעָמֶר וְאֶת-הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל-עַמְקֵהּ שְׁוָה הוּא עַמְקֵהּ הַמְּלָדָה:

וַיִּפְקֵ מִלְכָּא דְסֹדוֹם לְקַדְמוּתֵיהּ בְּתַר דְּתַב מִלְמַחֲתֵי יָת כְּדָרְלֵעָמֶר וַיָּת מִלְכִּיא דְעַמְיָה לְמִיִּשְׂרָאֵל מְפָנָא הוּא בֵית רִיסָא דְמִלְכָּא:

עַמְקֵהּ שְׁוָה – כֶּךָ שְׁמוֹ, כְּתַרְגוּמוֹ "לְמִיִּשְׂרָאֵל מְפָנָא" – פְּנוּי מֵאֵילָנוֹת וּמְכָל מְכֻשׁוֹל. עַמְקֵהּ הַמְּלָדָה – "בֵּית רִיסָא דְמִלְכָּא", בֵּית רִיס אֶחָד שֶׁהוּא שְׁלִשִׁים קַנִּים, שֶׁהָיָה מִיּוֹחַד לְמִלְדָּה לְצַחֵק שָׁם. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: עַמְקֵהּ שֶׁהוּשׁוּ שָׁם כָּל הָאֵמוֹת וְהַמְּלִיכִי אֶת אֲבָרָם עֲלֵיהֶם לְנִשְׂאָ אֶל-לֵהִים וּלְקַצִּיין.

ומלכּי צַדק מִלֶּךְ שְׁלֹם הוֹצִיא לָחֵם וַיֵּינּוּ וְהוּא כֹהֵן
לְאֵל עֲלִיּוֹן:
ומלכּי צַדק – מִדְּרַשׁ אֲנָדָה: הוּא שֵׁם בֶּן נֹחַ. לָחֵם וַיֵּינּוּ – כִּד עוֹשִׂים לַיְגִיעֵי מַלְחָמָה. וְהִרְאָה לוֹ שְׂאִין בְּלִבּוֹ עָלָיו עַל שֶׁהֵרַג אֶת בְּנָיו.
ומִדְּרַשׁ אֲנָדָה: רָמַז לוֹ עַל הַמְּנַחֲתוֹת וְעַל הַנְּסֻכִּים שֶׁיִּקְרִיבוּ שָׁם בְּנָיו.

וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם
וַאֲרָץ:
וַיְבָרְכֵיהָ וַאֲמַר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם
וַאֲרָץ:
קִנְיָה שָׁמַיִם וַאֲרָץ – כְּמוֹ "עֲשֵׂה שָׁמַיִם וַאֲרָץ", עַל יְדֵי עֲשִׂיתָם קִנְיָן לְהַיּוֹת שָׁלוֹם.

וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר־מִגֵּן צָרִיד בְּנִדְהָ וַיִּתְּנוּ־לוֹ
מַעֲשֵׂר מִכֹּל:
וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר־מִגֵּן צָרִיד בְּנִדְהָ וַיִּתְּנוּ־לוֹ
מַעֲשֵׂר מִכֹּל:
אֲשֶׁר מִגֵּן – אֲשֶׁר הַסְּגִיר, וְכֵן "אֲמַנְנָה וַיִּשְׂרָאֵל". וַיִּתְּנוּ לוֹ אַבְרָם מַעֲשֵׂר מִכֹּל אֲשֶׁר לוֹ, לְפִי שֶׁהִנִּיחַ כֹּהֵן.
חֲמִישִׁי

וַיֹּאמֶר מִלֶּךְ־סָדָם אֶל־אַבְרָם תֵּן־לִי הַנְּפֹשׁ וְהַרְבֵּשׁ
קַח־לָךְ:
וַיֹּאמֶר מִלֶּךְ־סָדָם אֶל־אַבְרָם הֵב לִי נַפְשָׁתָא וְקִנְיָנָא סַב
לָךְ:

תָּן לִי הַנְּפֹשׁ – מִן הַשָּׂבִי שְׁלִי שֶׁהֲצַלְתָּ, הַחֲזֹר לִי הַגּוֹפִים לְבָדָם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־מֶלֶךְ סָדָם הִרְמַתִּי יְדַי אֶל־יְהוָה אֵל
עֲלִיּוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וַאֲרָץ:
וַיֹּאמֶר אַבְרָם לְמֶלֶךְ סָדָם אֲרִימִית יְדַי בְּצִלוֹ קָדָם
יְיָ אֵל עֲלִיּוֹן דְּקִנְיָנִיהָ שָׁמַיִם וַאֲרָץ:

הִרְמַתִּי יְדַי – לִשְׁוֹן שְׂבוּעָה: מָרִים אֲנִי אֶת יְדַי לְאֵל עֲלִיּוֹן. וְכֵן: "בִּי נִשְׁבַּעְתִּי" – נִשְׁבַּע אֲנִי. וְכֵן: "נִתְּתִי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי" –
נִתְּנוּ אֲנִי לָךְ כֶּסֶף הַשְּׂדֵה, קָחְהוּ מִמֶּנִּי.

אִם־מִחוּט וְעַד שָׂרוּף־נֶעַל וְאִם־אֶקַח מִכֹּל־אֲשֶׁר־לָךְ
וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשִׂיתִי אֶת־אַבְרָם:
אִם מִחוּט וְעַד שָׂרוּף נֶעַל – אֶעֱכַב לְעַצְמִי מִן הַשָּׂבִי. וְאִם אֶקַח מִכֹּל אֲשֶׁר לָךְ – וְאִם תֹּאמַר לַתּוֹת לִי שְׂכָר מִבֵּית גְּנֻזָּה לֹא אֶקַח. וְלֹא
תֹאמַר... – שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַבְּטִיחְנִי לְעֲשִׂרְנִי, שֶׁנֹּאמַר: "וַאֲבָרְכֶךָ..."

בַּלְעָדֵי רַק אֲשֶׁר אֶכְלוּ הַנְּעָרִים וְחִלְקוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
הִלְכוּ אִתִּי עֲנֹר אֲשָׁפֵל וּמִמָּרָא הֵם יִקְחוּ חִלְקָם:
בָּר מִדְּאֶכְלוּ עוֹלִימֵינָא וְחוֹלְקוּ גּוֹבְרֵינָא דְאֶזְלוּ עִמִּי עֲנֹר
אֲשָׁפוּל וּמִמָּרָא אֲנִינוּ יִקְבְּלוּן חוֹלְקֵהוּן:

הַנְּעָרִים – עַבְדֵי "אֲשֶׁר הִלְכוּ אִתִּי", וְעוֹד "עֲנֹר אֲשָׁפוּל וּמִמָּרָא...". אַף עַל פִּי שֶׁעַבְדֵי נִכְנסוּ לְמַלְחָמָה, שֶׁנֹּאמַר "הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּכְּסוּ",
וְעֲנֹר וְחִבְרָיו יָשְׁבוּ עַל הַפְּלִים לְשָׂמוֹר, אֶפְלוּ כֵּי "הֵם יִקְחוּ חִלְקָם". וּמִמָּנוּ לְמַד דּוֹד, שֶׁנֹּאמַר: "כִּחְלַק הַיּוֹרֵד בְּמַלְחָמָה וְכִחְלַק הַיּוֹשֵׁב
עַל הַפְּלִים יִתְּנוּ חִלּוּקוֹן". וְלִכְךָ נֹאמַר: "וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמַעֲלָה וַיִּשְׁמָעָה לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט", וְלֹא נֹאמַר "וַהֲלֹאֵה" לְפִי שֶׁכְּבָר נִתְּנוּ חִלּוּק
בְּיַמֵּי אַבְרָהָם.

ס פְּרֻשַׁת בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים

אֲחֵר | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֵינָה דְבַר־יְהוָה אֶל־
אַבְרָם בְּמַחְזָה לְאֹמַר אֶל־תִּירָא אַבְרָם אֲנִכִּי מִגֵּן
לָךְ שְׂכָרְךָ תְּרַבָּה מְאֹד:
בְּתַר פְּתַגְמֵינָא הָאֵלִין הוּוּה פְּתַגְמָא דֵּי עִם אַבְרָם
בְּנִבּוּאָה לְמִימַר לָא תִדְחַל אַבְרָם מִימַרִי תְּקוּף לָךְ
אַגְרָךְ סְגִי לְחֻדָּא:

אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – כֹּל מִקוּם שֶׁנֹּאמַר "אֲחֵר" – סְמוּךְ, "אֲחֵרִי" – מִפְּלַג. "אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" – אֲחֵר שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ נֹס
זֶה שֶׁהֵרַג אֶת הַמְּלָכִים, וְהִנֵּה דוּאָג וְאֹמַר: שְׂמָא קַבְּלַתִּי שְׂכָר עַל כֹּל צְדָקוֹתַי? לָכֵךְ אָמַר לוֹ הַמְּקוּם: "אֵל תִּירָא אַבְרָם". אֲנִכִּי
מִגֵּן לָךְ – מִן הַעוֹנֵשׁ, שְׁלֹא תַעֲנֵשׁ עַל כֹּל אוֹתָן וְנַפְשׁוֹת שֶׁהִרְגֹתָ. וְמָה שֶׁאֲתָה דוּאָג עַל קַבּוּל שְׂכָרְךָ – "שְׂכָרְךָ תְּרַבָּה מְאֹד".

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶ־דַּגִּי יְהוָה מֵה־תִּתְּנוּ־לִי וְאֲנִכִּי הוֹלָךְ
עֲרִירִי וּבֶן־מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַמְשָׁק אֱלִיעֶזֶר:
וַיֹּאמֶר אַבְרָם יְיָ אֱ־לֵהִים מָה תִּתִּין לִי וְאֲנִי אֲזִיל דְּלָא
וְלִד וְבַר פְּרָנְסָא הֵדִין דְּבִבִיתִי הוּא דַמְשָׁקָא
אֱלִיעֶזֶר:

הולך ערירי – מנחם בן סרוק פרשו לשון "יורש", וחבר לו "ער ועונה". "ערירי" – בלא יורש, פאָשר תאמר: "ובכל תבואתי תשרש" – תעקר שרשיה, פד לשון "ערירי" חסר בנים, ובלע"ז די שאנפנטיי"ץ. ולי נראה "ער ועונה" מגזרת "לבי ער", ו"ערירי" לשון חורבן. וכן "ערו ערו", וכן "ערות יסוד", וכן "ערער תתערער", וכן "פי ארנה ערה". וכן משק ביתי – פתגומו, שכל ביתי נזון על פיו. כמו: "ועל פיה ישק" – אפטרופוס שלי. ואלו הנה לי בן, הנה בני ממנה על שלי. דמשק – לפי התרגום מדמשק הנה. ולפי מדרש אגדה: שרדף המלכים עד דמשק. ובתלמוד שלנו דרשו נוטריקון: "דולה ומשקה" מתורת רבו לאחרים.

ויאמר אברהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן-ביתי יורש אתי: ויאמר אברהם הא לי לא יתבת ולד והא בר ביתי גרתי יתי:

הן לי לא נתתה זרע – ומה תועלת בכל אשר תתן לי?

והנה דברי-הנה אליו לאמר לא יירשך זה פי-אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך: והא פתגמא דיי עמיה למימר לא יירתנך דין א-להין בר דתוליד הוא יירתנך:

ויצא אתו החוצה ויאמר הבט-נא השמימה וספר הכוכבים אם-תוכל לספר אתם ויאמר לו פה יהנה זרעך: ואפיק יתיה לברא ויאמר אסתכי כען לשמיא ומני פוכביא אם תכול לממני יתהון ויאמר ליה פדין יהון בנדך:

ויצא אתו החוצה – לפי פשוטו: הוציאו מאהלו לחוץ לראות הכוכבים. ולפי מדרשו אמר לו: צא מאצטגנינות שלך, שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן. אברהם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן. שרי לא תלד, אבל שרה תלד. אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. דבר אחר: הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים. ונהו לשון "הבטה", מלמעלה למטה.

והאמן ביה-הנה ויתשבה לו צדקה: והימין במימרא דיי ותשבה ליה לזכו: והאמן בה – לא שאל לו אות על זאת. אבל על ירושת הארץ שאל לו אות, ויאמר לו "במה אדע". ויתשבה לו צדקה – הקדוש ברוך הוא תשבה לאברהם לזכות ולצדקה על האמנה שהאמין בו. דבר אחר: "במה אדע" – לא שאל לו אות, אלא אמר לפניו: הודיעני באינה זכות יתקנמו בה? אמר לו הקדוש ברוך הוא: בזכות הקרבנות.

שישי

ויאמר אליו אני י-הנה אשר הוצאתיך מאור פשדים לתת לך את-הארץ הזאת לרשתה: ויאמר ליה אנא יי דאפיקתך מאור דכסדאי למתן לך ית ארעא הדא למירתה:

ויאמר א-דגני י-הנה במה אדע פי אירשנה: ויאמר יי א-להים במה אדע ארי אירתנה:

ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוזל: ויאמר ליה קריב קדמי עגלין תלתא ועזין תלתא ודכרין תלתא ושפנינא ובר יונה:

עגלה משלשת – שלשה עגלים, רמז לשלשה פרים: פר יום הפורים, ופר העולם דבר של צבור, ועגלה ערופה. ועז משלשת – רמז לשעיר העזשה בפנים, ושעירי מוספין של מועד, ושעיר חטאת יחיד. ואיל משלש – אשם ודאי, ואשם תלוי, וכבשה של חטאת יחיד. ותור וגוזל – תור וכן יונה.

ויקח-לו את-פל-אלה ויבתר אתם בתוך ויתן איש-בתרו לקראת רעהו ואת-הצפר לא בתר: וקריב קדמוהי ית פל אלין ופליג יתהון בשני ויהב פלגיא פילג לקביל חבריה וית עופא לא פליג:

ויבתר אתם – חלק כל אחד לשני חלקים. ואין המקרא יוצא מידי פשוטו: לפי שהיה כורת ברית עמו לשמור הבטחתו להוריש לבניו את הארץ, כדכתיב: "ביום ההוא ברת ה' את אברהם ברית לאמר...", ודרך פורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה, כמה שנאמר: "העובדים בין בתרי העגל" – אף פאן "תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים", הוא שלוחו של שכינה שהיא אש. ואת הצפר לא בתר – לפי שהאמות נמשלו לפרים ואילים ושעירים, שנאמר: "סבבני פרים רבים...", ואומר: "האיל אשר ראית בעל הקרנים מלכי מדי ופרס", ואומר: "והצפיר השעיר מלך ינו". וישראל נמשלו לבני יונה, שנאמר: "יונתי בחגוי הסלע". לפיכך בתר הבהמות, רמז שיהיו האמות פלין והולכים. "ואת הצפור לא בתר", רמז שיהיו ישראל קמין לעולם.

ויבד העיט על-הפגרים וישב אתם אברהם: ונחת עופא על פלגיא ואפרח יתהון אברהם:

העיט – הוא עוף, על שם שהוא עט ושואף אל הנבלות לטוש עלי אוכל, כמו: "ותעט אל השלל". על הפגרים – "הפגרים" מתרגמין "פלגיא", אלא מתוך שהורגלו לתרגם "איש בתרו" – "ויהב פלגיא", נתחלה להם תיבת "פלגיא" ל"פלגיא" ותרגמו "הפגרים"

– "פלגיא". וכל המתרגם פן טועה, לפי שאין להקיש "בתרים" ל"פגרים", ש"בתרים" תרגומו "פלגיא", ו"פגרים" תרגומו "פלגיא" לשון פגול, כמו: "פגול הוא", לשון "פגור". וישב – לשון נשיבה והפרחה, כמו: "ישב רוחו". רמז שיבא דוד בן ישי לכלותם, ואין מניחין אותו מן השמים עד שיבא מלך המשיח.

ויהי השמש לבוא ומרדמה נפלה על-אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו:
והנה אימה... – רמז לצרות וחשך של גלויות.

ויאמר לאברם ידע תדע פי-גר ו יהנה נרעה בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה:
ויאמר לאברם מדע תדע ארי דיירין יהון בנה בארע לא דילהון ויפלחון בהון ויענון יתהון ארבע מאה שנין:

פי גר יהנה נרעה – משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה. כיצד? יצחק בן ששים שנה כשנולד יעקב, ויעקב כשינדד למצרים אמר: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה", הרי מאה ותשעים. ובמצרים היו מאתים ועשר כמנין "רד"ו", הרי ארבע מאות שנה. ואם תאמר במצרים היו ארבע מאות, הרי קהת מיורדי מצרים הנה, צא וחשוב שנותיו של קהת ושל עמרם ושמונים של משה שהיה כשיצאו ישראל ממצרים, אין אתה מוצא אלא שלש מאות ותשעים, ואתה צריך להוציא מהן כל השנים שחי קהת אחר לידת עמרם, ושחי עמרם אחר לידת משה. בארץ לא להם – ולא נאמר "בארץ מצרים" אלא "לא להם": ומשנולד יצחק "ויגר אברהם...", וביצחק "גור בארץ הזאת", ויעקב גר בארץ חם", "לגור בארץ באנו".

וגם את-הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי-כן יצאו ברכש גדול:
ואף ית עמא דיפלחון בהון דאין אנא ובתר פין יפקון בקנינא סגיי:

וגם את הגוי – "וגם" לרבות ארבע מלכיות, שאף הם פלים על ששעבדו את ישראל. דן אנכי – בעשר מפות. ברכוש גדול – כממון גדול, כמו שנאמר: "וינצלו את מצרים".

ואתה תבוא אל-אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה:
ואת תתפניש לנת אבהתך בשלם תתקבר בסיבו טבא:

ואתה תבוא – ולא תראה כל אלה. אל אבותיך – אביו עובד עבודה נרה והוא מבורו שיבא אליו? למדך שעשה תרח תשובה. תקבר בשיבה טובה – בשרו שיעשה ושמעאל תשובה בנמיו, ולא יצא עשו לתרבות רעה בנמיו. ולפיכך מת חמש שנים קודם זמנו, ובו ביום מרד עשו.

ודור רביעי ישובו הנה פי לא-שלם עון האמרי עד-הנה:
ודרא רביעאה יתובון הלכא ארי לא שלים חובא דאמוראה עד כעון:

ודור רביעי – לאחר שיגלו למצרים יהיו שם שלשה דורות, והרביעי ישובו לארץ הזאת, לפי שבארץ כנען היה מדבר עמו וכרת ברית זו, כדכתיב: "לתת לה את הארץ הזאת לרשתה". וכן היה: יעקב נרד למצרים, צא וחשוב דורותיו: יהודה פרץ וחסרון, וכלב בן חסרון מבאי הארץ היה. פי לא שלם עון האמרי – להיות משתלם מארצו עד אותו זמן, שאין הקדוש ברוך הוא נפרע מאמה עד שתתמלא סאתה, שנאמר: "בסאתה בשלחה תריבנה".

ויהי השמש באה ועלטה הנה והנה תגור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה:
והנת שמשא עלת וקבלא הנה והא תגור דתנון ובעור דאינשא עדא בין פלגיא האליון:

ויהי השמש באה – כמו: "ויהי הם מריקים שקיהם", "ויהי הם קוברים איש". פלומר: ויהי דבר זה. השמש באה – שקעה. ועלטה היה – חשך היום. והנה תגור עשן... – רמז לו שיפלו המלכיות בגיהנום. באה – טעמו למעלה, לכך הוא מבוואר שבאה כבר. ואם היה טעמו למטה באל"ף, היה מבוואר פשהיא שוקעת. ואי אפשר לומר פו, שהרי כבר פתיב "ויהי השמש לבא", והעברת תגור עשן לאחר מפאו היתה, נמצא שבכך שקעה. וזה חלוק בכל תיבה לשון נקבה שישודה שתי אותיות, כמו: בא, קם, שב – פשהטעם למעלה לשון עבר הוא, כגון זה וכגון: "ורחל באה", "קמה אלמתי", "הנה שבה ובמתך". וכשהטעם למטה הוא לשון הונה, דבר שנעשה עכשיו והולך, כמו: "באה עם הצאן", "בערב היא באה ובבקר היא שבה".

ביום ההוא פרת י-הנה את-אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את-הארץ הזאת מנהר מצרים עד-הנה הגדל גהר-פרת:
ביומא ההוא גזר יי עם אברם קים למימר לבנה יהבית ית ארעא הדא מנהרא דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת:

לנרצף נחמי – אמירתו של הקדוש ברוך הוא כאלו היא עשויה. הנהר הגדול – לפי שהוא דבוק לארץ ישראל קוראהו "גדול", אף על פי שהוא מאוחר בארבעה נהרות היוצאים מעדן, שנאמר: "והנהר הרביעי הוא פרת". משל הדיוט: "עבד מלך מלך", "הדבוק לשמור וישמחו לך".

את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמני: **ית שלמאי וית קנזאי וית קדמונאי:**

את הקיני – עשר אמות יש פאן, ולא נתן להם אלא שבעה גוים? והשלשה אדום ומואב ועמון, והם "קיני קנזי קדמני", עתידים להיות ריושה לעתיד, שנאמר: "אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם".

ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים: **וית חתאי וית פרזאי וית גבריאי:**

ואת הרפאים – ארץ עוג, שנאמר בה: "הוא יקרא ארץ רפאים".

ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבوسی: **וית אמוראי וית כנענאי וית גרגשיאי וית יבוסאי:**

פרשת הגר

ס

ושרי אשת אברם לא ילדה לו וילה שפחה ושרי אמת אברם לא ילידת ליה וילה אמתא מצרית ושמה הגר: **מצריתא ושמה הגר:**

שפחה מצרית – בת פרעה הייתה. כשראה נסים שנעשו לשרה, אמר: מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר.

ותאמר שרי אל-אברם הנה-נא עצרני-יהוה מלדת בא-נא אל-שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי: **ואמרת שרי לאברם הא כען מנעני יי מלמילד עול כען לנת אמתי מאם אתבני מנה וקביל אברם למימר שרי:**

אולי אבנה ממנה – למד על מי שאין לו בנים, שאינו בנוי אלא הרוס. אבנה ממנה – בזכות שאכניס צרתי לתוך ביתי. לקול שרי – לרוח הקדוש שבה.

ותלך שרי אשת-אברם את-הגר המצרית שפחתי מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה: **ודברת שרי אמת אברם ית הגר מצריתא אמתה מסוף עסר שנין למתב אברם בארעא דכנען ויהבת יתה לאברם בעלה ליה לאתו:**

ותלך שרי – לקחתה בדברים: אשריך שזכית לדבק בגוף קדוש כזה. מקץ עשר שנים – מועד הקבוע לאשה ששקחה עשר שנים ולא ילדה לבעלה, חייב לשא אחרת. לשבת אברם... – מגיד שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין, לפי שלא נאמר לו "ואעשה לגוי גדול" עד שבא לארץ ישראל.

ויבא אל-הגר ותהר ותרא פי הרתה ותקל גברתה בעיניה: **ועאל לנת הגר ועדיאת וחתת ארי עדיאת וקלת רבונתה בעינהא:**

ויבא אל הגר ותהר – מביאה ראשונה. ותקל גברתה בעיניה – אמרה: שרה זו אין סתרה כגלויה. מראה עצמה כאלו היא צדקת, ואינה צדקת, שלא זכתה להריון כל השנים הללו, ואני נתעברתי מביאה ראשונה.

ותאמר שרי אל-אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא פי הרתה ואקל בעיניה ושפט י-תוה ביני וביניך: **ואמרת שרי לאברם דין לי עלך אנא יהבית אמתי לך וחתת ארי עדיאת וקלית בעינהא ידין יי בינא ובינך:**

חמסי עליך – חמס העשוי לי, עליך אני מטילה העונש. כשהתפללת להקדוש ברוך הוא "מה תמן לי ואנכי הולך עירי" לא התפללת אלא עליך, והנה לך להתפלל על שנינו, והייתי אני נפקדת עמך. ועוד: דבריך אתה חומס ממני, שאתה שומע בזיוני ושומק. אנכי נתתי שפחתי... ביני וביניך – כל "ביניך" שבמקרא חסר וזה מלא. קרי ביה "וביניך", שהכניסה עין הרע בעבורה של הגר והפילה עוברתה. הוא שהמלאך אומר להגר: "הנה הרה", והלא כבר הרתה, והוא מבשר לה שמהר? אלא מלמד שהפילה הריון הראשון.

ולאמר אברם אל-שרי הגה שפחתיך בנדך עשי-לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפניה: **ואמר אברם לשרי הא אמתיך בידך עבידי לה דתקין בעינכי ועניתה שרי וערקת מן קדמהא:**

ותענה שרי – הייתה משעבדת בה בקושי.

וימצאֵה מלאך ו-הנה על-עין המים במדבר על-
העין בדרך שור:
ואשפחה מלאכא דיי על עינא דמיא במדברא על
עינא באורחא דחגרא:

ויאמר הגר שפחת שרי אי-מנה באת ואנה תלכי
ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת:
ואמר הגר אממה דשרי מנן את אתיא ולאן את אזלא
ואמרת מן קדם שרי רבונתי אנא ערקא:

אי מנה באת – מהיכן באת? יודע היה, אלא לתן לה פתח לפנס עמה בדברים. ולשון "אי מנה": "איה" המקום שתאמר עליו "מנה" אני באה.

ויאמר לה מלאך ו-הנה שובי אל-גברתך והתעני
תחת ידיה:
ואמר לה מלאכא דיי תובי לנת רבונתיך ואשתעבידי
תחות ידהא:

ויאמר לה מלאך ה'... – על כל אמירה הנה שלוח לה מלאך אחר, לכך נאמר "מלאך" בכל אמירה ואמירה.

ויאמר לה מלאך ו-הנה הרבה ארבה את-זרעך ולא
יספר מרב:
ואמר לה מלאכא דיי אסגאה אסגי נת בנכי ולא
יתמנון מסגי:

ויאמר לה מלאך ו-הנה הנך הרה וילדת בן וקראת
שמו ישמעאל כיי-שמע ו-הנה אל-ענגך:
ואמר לה מלאכא דיי הא את מעדינא ותלידין בר
ותקרון שמיה ישמעאל ארי קביל יי צלותיך:

הנך הרה – כשתשובי תהרי, כמו "הנך הרה" דאשת מנחה. וילדת בן – כמו "ויולדת". ודומה לו: "יושבת בלבנון מקננת בארזים". וקראת שמו – צווי הוא, כמו שאומר לזכר "וקראת את שמו יצחק".

והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ונד כל בו ועל-פני כל-
אחיו ישפן:
והוא יהי מרוד באנשא הוא יהי צריך לכולא ואף
אנשא יהון צריכין ליה ועל אפי כל אחוהי ישרי:

פרא אדם – אוהב מדברות לצוד חיות, כמו שפיתוב "וישב במדבר ויהי רובה קשת". ידו בכל – לסטים. ונד כל בו – הכל שונאין אותו ומתגרין בו. ועל פני כל אחיו ישפון – שיהיה זרעו גדול.

ותקרא שם-י-הנה הדבר אליה אתה אל ראי פי
אמרה הגם הלב ראיתי אתרי ראי:
וצליאת בשמא דיי דאתמלל עמה אמרת את הוא
אלהא חזי כולא ארי אמרת אף אנא שריתי חזנא
בתר דאתגלי לי:

אתה אל ראי – נקוד חטף קמץ מפני שהוא שם דבר: "א-לוה הראיה", שרואה בעלבונו של עלובין. הגם הלב – לשון תימה: וכי סבורה הייתי שאף הלוט במדברות ראיתי שלוחו של מקום, "אתרי רואי" אותם בביתו של אברהם, ששם הייתי רגילה לראות מלאכים? ומדע שהייתה רגילה לראותם, שהרי מנחם ראה את המלאך פעם אחת ואמר "מות נמות", וזו ראיה ארבעה נה אחר זה ולא חרדה.

על-כן קרא לבאר באר לחי ראי הנה בין-קדש ובין
ברד:
על כן קרא לבירא בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה
הא היא בין רקם ובין חגרא:

באר לחי רואי – כתרגומו.

ותלד הגר לאברהם בן ויקרא אברהם שם-בנו אשר-
ילדה הגר ישמעאל:
וילידת הגר לאברהם בר וקרא אברהם שום בריה
דילידת הגר ישמעאל:

ויקרא אברהם שם... – אף על פי שלא שמע אברהם דברי המלאך שאמר "וקראת שמו ישמעאל", שרתה רוח הקודש עליו וקראו "ישמעאל".

ואברהם בן-שמנים שנה ושש שנים בלדת-הגר את-
ישמעאל לאברהם:
ואברהם בר תמנון ושית שגין פד ילידת הגר נת
ישמעאל לאברהם:

ואברהם בן שמונים... – לשבחו של ישמעאל נכתב, להודיע שהיה בן שלש עשרה שנה כשנמול ולא עכב.

וַיְהִי אֲבָרָם בְּיַד־תְּשׁוּעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שְׁגִימִים וַיֵּלֶא
וְהָיָה אֶל־אֲבָרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל שֵׁ-דֵי הַתְּהַלְלָה
לְפָנַי וְהָיָה תָמִים:
וְהָיָה אֲבָרָם בַּר תְּשׁוּעִין וַתִּשַׁע שְׁגִימִים וַתֵּלֶא
לְאֲבָרָם וַאֲמַר לִיה אֲנִי אֵל שֵׁ-דֵי פִלַח קְדָמִי וְהָיָה
שְׁלִימִים:

אָנִי אֵל שֵׁ-דֵי – אָנִי הוּא שְׁשׁוּשׁ דֵּי בְּאַלְהוּתִי לְכָל בְּרִיָּה, לְפִיכָף "הַתְּהַלְלָה לְפָנַי" וְאֵתְּנָה לָךְ לֹא-לוֹת וּלְפִטְרוֹן. וְכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא
בְּמִקְרָא, פְּרוּשׁוֹ כִּי: "דֵּי שְׁלוֹ", וְהַפֵּל לְפִי הַעֲנִינוּ. הַתְּהַלְלָה לְפָנַי – כְּתוּבָה: "פִּלַח קְדָמִי", הַדְּבָק בְּעֲבוּדָתִי. וְהָיָה תָמִים – אִף זֶה
צוּי אַחַר צוּי: הָיָה שְׁלֵם בְּכָל גְּסוּוֹנוֹתִי. וּלְפִי מִדְּרָשׁוֹ: "הַתְּהַלְלָה לְפָנַי" בְּמִצְוֹת מִיֵּלֶה, וּבְדָבָר הַזֶּה תִּהְיֶה תָמִים, שֶׁפֶל זְמַן שֶׁתִּעַרְלָה
כִּי אֵתְּנָה בְּעַל מוֹם לְפָנַי. דְּבָר אַחֵר: "וְהָיָה תָמִים" – עֲכָשׁוּ אֵתְּנָה חֶסֶד תְּמַשָּׁה אֲבָרָים: שְׁמֵי עֵינַיִם, שְׁמֵי אָזְנוֹתַי, וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה. מוֹסִיף
אָנִי אוֹת עַל שְׁמֵךְ וְיִהְיֶה מְנַחֵם אוֹתִי וְיִתֵּן מֵאֵתִים אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה כְּמִנְיֵן אֵיבָרֶיךָ.

וְאֵתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְאֵתְּנָה אוֹתְךָ בְּמֵאֵד מְאֵד:
וְאֵתִין קְנִימִי בֵּין מִימְרֵי וּבֵינֶךָ וְאֵסְגִי יָתֶךָ לְחֻדָּא
לְחֻדָּא:

וְאֵתְּנָה בְּרִיתִי – בְּרִית שְׁלֵם אֶהְבֶּה, וּבְרִית הָאֶרֶץ לְהוֹרִישָׁה לָךְ עַל יְדֵי מִצְוֹתָי.

וַיִּפֹּל אֲבָרָם עַל־פְּגָיו וַיִּדְבֹּר אֶתְּוֹ אֶל־לֵהִים לֵאמֹר:
וַיִּפֹּל אֲבָרָם עַל פְּגָיו – מִמּוֹרָא הַשְּׁכִינָה: שְׁעַד שְׁלֵא מָל לֹא הָיָה בּוֹ כַח לְעֲמוּד וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִצְבָּת עָלָיו. וְנָהוּ שְׁנֹאֲמַר בְּבַלְעָם: "נֹפֵל
וַיִּגְלוּ עֵינָיו". בְּבְרִיתְךָ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

אֲנִי הָיָה בְּרִיתִי אִתְּךָ וְהָלִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם:
אֲנִי הָיָה אֲנִי קְנִימִי עִמָּךְ וְתָהִי לְאֵב סְגִי עִמָּמִין:

וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהֶם
כִּי אֲבִי־הַמּוֹן גּוֹיִם גִּתְּתִיךָ:
וְלֹא יִתְקַרֵּי עוֹד יְתִ שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְיִהְיֶה שְׁמֶךָ אֲבָרָהֶם
אֲרִי לְאֵב סְגִי עִמָּמִין יְהִבְתָּךְ:

כִּי אֲבִי הַמּוֹן גּוֹיִם – לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן שֶׁל שְׁמוֹ. וְרַי"ש שֶׁהִתְנַחֵם בּוֹ בְּתַחֲלָה, שְׁלֵא הָיָה אֵב אֵלֶּא לְאַרְם שֶׁהוּא מְקוּמוֹ, וְעַכְשָׁיו אֵב לְכָל
הָעוֹלָם – לֹא זָנָה מִמְקוּמָהּ. שְׂאֵף יו"ד שֶׁל "שְׂרִי" גִּתְּרַעְמָה עַל הַשְּׁכִינָה עַד שֶׁהוֹסִיפָה לִיהוֹשֻׁעַ, שְׁנֹאֲמַר: "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן
יְהוֹשֻׁעַ".

וְהִפְרַתִּי אִתְּךָ בְּמֵאֵד מְאֵד וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּנֶּךָ
יִצְאוּ:
וְאִפְשִׁישׁ יָתֶךָ לְחֻדָּא לְחֻדָּא וְאֵתְּנָנֶךָ לְכַנְשׁוֹ וּמְלָכִין
דְּשִׁלְטִין בְּעַמְמִיָּא מִנֶּךָ יִפְקוּן:

וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם – יִשְׂרָאֵל וְאֲדוּם. שְׁתִּירֵי יִשְׁמַעְעָל כְּבַר הָיָה לוֹ, וְלֹא הָיָה מִבְּשׂוּרוֹ עָלָיו.

שְׁבִיעִי

וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵינֶךָ וְנִרְעַף אֶתְרִיךָ
לְדוֹרְתָם לְבְרִית עוֹלָם לְהָיִית לָךְ לֹא־לֵהִים וְלִנְרַעַף
אֶתְרִיךָ:
וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי – וְמָה הִיא הַבְּרִית? "לְהָיִית לָךְ לֹא־לֵהִים".

וְנִתְתִּי לָךְ וְלִנְרַעַף אֶתְרִיךָ אֶת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֶת כָּל־
אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזַת עוֹלָם וְהִנִּיתִי לָהֶם לֹא־לֵהִים:
וְאֵתִין לָךְ וּלְבָנֶךָ בְּתָרְךָ יְתִ אֶרֶע תּוֹתּוּבּוֹתְךָ יְתִ כָּל־
אֶרֶעָ דְּכְנַעַן לְאַחֲסַנְתָּ עָלֶם וְאֵהְיֶה לְהוֹן לְאַלְהָ:

לְאַחֲזַת עוֹלָם – וְשֵׁם אֵתְּנָה לָהֶם לֹא־לֵהִים. אֲבָל בֶּן יִשְׂרָאֵל הִדָּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ כְּמִי שְׂאִין לוֹ אֶל־לוֹתָ.

וַיֹּאמֶר אֶל־לֵהִים אֶל־אֲבָרָהֶם וְאֵתְּנָה אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמְרֶה
אֵתְּנָה וְנִרְעַף אֶתְרִיךָ לְדוֹרְתָם:
וְאָמַר יְיָ לְאֲבָרָהֶם וְאֵת יְתִ קְנִימִי תִשְׁמֶר אֶת וּבְנֶךָ בְּתָרְךָ
לְדוֹרֵי־הוֹן:

וְאֵתְּנָה – וַאֲ"ו זֶה מוֹסִיף עַל עֲנָן רֵאשׁוֹן: "אָנִי הָיָה בְּרִיתִי אִתְּךָ", וְאֵתְּנָה הָיָה זֶהִיר לְשִׁמְרוֹ. וְמָה הִיא שְׁמִירָתוֹ? "זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר
תִּשְׁמְרוּ... הַמּוֹל לָכֶם..."

זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵינֶךָ וְנִרְעַף
אֶתְרִיךָ הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זְכָר:
דֵּין קְנִימִי דְּתִשְׁרוּן בֵּין מִימְרֵי וּבֵינֵיכֶם וּבֵינֶךָ בְּתָרְךָ
מְגֻזֵר לְכוּן כָּל דְּכוּרָא:

בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם... – אוֹתָם שֶׁל עַכְשָׁיו. וּבֵין נְרַעַף אֶתְרִיךָ – הַעֲתִידִין לְהִנָּלֵד אֶתְרִיךָ. הַמּוֹל – כְּמוֹ "לְהַמּוֹל". כְּמוֹ שֶׁאֵתְּנָה אוֹמַר "עֲשׂוֹת"
כְּמוֹ "לְעֲשׂוֹת".

ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם:

ותגזרון ית בסרא דעורלתכון ויהי לאת קים בין מימרי וביניכון:

ונמלתם – כמו "ומלתם", והנו"ן בו יתירה ליסוד הנופל לפרקים, כמו נו"ן של "נושך" ונו"ן של "נושא". "ונמלתם" כמו "ונשאתם", אבל "ימול" לשון יפעל, כמו "יעשה", "אכל".

ובר תמניא יומין יגזר לכון כל דכורא לדריכון יליד ביתא וזבין פספא מפל בר עצמין דלא מבנדא הוא:

ובן-שמנת ימים ימול לכם כל-זכר לדרתיכם יליד בית ומקנת-פספא מפל בן-זכר אשר לא מזרעה הוא:

יליד בית – שילדתו השפחה בבית. ומקנת פספא – שקנאו משבולד.

מגזר יגזר יליד ביתך וזבין פספא ויהי קימי בבסרכון לקים עלם:

המול ימול יליד ביתך ומקנת פספא והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם:

המול ימול יליד ביתך – פאן כפל עליו. ולא אמר לשמונה ימים, ללמדך שיש יליד בית נמול לאחד, כמו שמפורש במסכת שבת.

וערל זכר אשר לא ימול את-בשר ערלתו ונקרתה הנפש ההוא מעמיה את-בריתי הפר:

וערל זכר – פאן למד שהמילה באותו מקום שהוא נכר בין זכר לנקבה. אשר לא ימול – משיגיע לכלל עונשין "ונקרתה". אבל אביו אינו ענוש עליו פרת, אבל עובר בעשה. ונקרתה הנפש – הולך ערירי ומת קודם זמנו.

ס פרישת בשורת לידת יצחק

ויאמר יי לאברהם שרי אתה לא תקרי ית שמיה שרי ארי שרה שמה:

ויאמר א-להים אל-אברהם שרי אשתך לא-תקרא את-שמה שרי כי שרה שמה:

לא תקרא את שמה שרי – דמשמע "שרי", לי ולא לאחרים. "כי שרה" סתם "שמה", שתהא שרה על כל.

וברכתי אתה וגם נתתי ממנח לך בן וברכתיה והיתה לגולם מלכי עמים ממנח יהיו:

וברכתי אתה – ומה היא הברכה? שחזרה לנערותה, שנאמר: "היתה לי עדנה". וברכתיה – בהנחת ש-דים, כשנצרכה לכך ביום משתה של יצחק. שהיו מרגנים עליהם שהביאו אסופי מן השוק ואומרים "בננו הוא". והביאה כל אחת בנה עמה ומנקה לא הביאה, והיא הניקה את כלם. הוא שנאמר: "היניקה בנים שרה". בראשית רבה רמזו במקצת.

ויפול אברהם על-פניו ויאמר בלבו הלבן מאה-שנה יולד ואם-שרה הבת-תשעים שנה תלד:

ויפול אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה-שנה יולד ואם שרה הבת-תשעים שנה תלד:

ויפול אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה-שנה יולד ואם שרה הבת תשעין שנין תליד:

ויפול אברהם על פניו ויצחק – זה תרגם אונקלוס לשון שמחה: "ונחדי", ושל שרה לשון מחוד. למדת שאברהם האמין ושמת, ושרה לא האמינה ולגלגלה, וזהו שהקפיד הקדוש ברוך הוא על שרה ולא הקפיד על אברהם. הלבן – יש תמיהות שהן קנמות, כמו "הנגלה נגליתי", "הרואה אתה". אף זו היא קנמת, וכך אמר בלבו: הנעשה חסד זה לאחר, מה שהקדוש ברוך הוא עושה לי? ואם שרה הבת תשעים שנה – היתה כדאי לילד. ואף על פי שדורות הראשונים היו מולידין בני חמש מאות שנה, בימי אברהם נתמעטו השנים כקר, וכא משות פח לעולם. צא ולמד מעשרה דורות שמנח ועד אברהם, שמקרו תולדותיהן בני ששים ובני שבעים.

ויאמר אברהם אל-הים לו ישמעאל יתנה לפניך:

ויאמר אברהם אל-הים לו ישמעאל יתנה לפניך:

לו ישמעאל יתנה – הלואי שיתנה ישמעאל, איני כדאי לקבל מתן שכר פנה. יתנה לפניך – יתנה ביראתך, כמו "התהלך לפני", "פלה קדמי".

ויאמר יי בקושטא שרה אתה תליד לך בר ותקרי ית שמיה יצחק ואקים ית קימי עמיה לקים עלם לבנוהי בתרוהי:

ויאמר א-להים אצל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את-שמו יצחק והקמתי את-בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו:

אבל – לשון אמתת דברים. וכן: "אבל אשמים אנתנו", "אבל בן אין לה". וקראת את שמו יצחק – על שם הצחוק. ויש אומרים: על שם עשרה נסיונות, ותשעים שנה של שרה, ושמונה ימים שנמול, ומאה שנה של אברהם. והקמתי את בריתי אתו – למה נאמר?

ויאמר יי בקושטא שרה אתה תליד לך בר ותקרי ית שמיה יצחק ואקים ית קימי עמיה לקים עלם לבנוהי בתרוהי:

ויאמר א-להים אצל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את-שמו יצחק והקמתי את-בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו:

אבל – לשון אמתת דברים. וכן: "אבל אשמים אנתנו", "אבל בן אין לה". וקראת את שמו יצחק – על שם הצחוק. ויש אומרים: על שם עשרה נסיונות, ותשעים שנה של שרה, ושמונה ימים שנמול, ומאה שנה של אברהם. והקמתי את בריתי אתו – למה נאמר?

והרי כבר פתיב "ואתה את בריתי תשמור אתה ותרעה..." ? אלא לפי שאומר "נהקימותי..." , יכול בני ישמעאל ובני קטורה בכלל הקיום? תלמוד לומר: "נהקמתי את בריתי אתו" – ולא עם אחרים. "ואת בריתי אקים את יצחק", למה נאמר? אלא למד שיהיה קדוש מבטן. דבר אחר, אמר רבי אבא: מפאן אתה למד קל וחמר בן הגבירה מבן האמה. פתיב "הנה ברכתי אותו והפריתי אותו והרביתי אותו", זה ישמעאל, וקל וחמר "ואת בריתי אקים את יצחק". את בריתי – ברית המילה תהא מסורה לנרעו של יצחק.

ולישמעאל שמעתיך הנה | ברכתי אתו והפריתי אתו והרביתי אתו במאד מאד שנים-עשר נשיאם יוליד ונתתיו לגוי גדול: ועל ישמעאל קבילית צלותך הא בריכית יתיה ואפישית יתיה ואסגיית יתיה לחדא לחדא תרי עסר רבבין יוליד ואתגנייה לעם סגי:

שנים עשר נשיאים – פעננים יכלו. כמו: "נשיאים רוח".

ואת-בריתי אקים את-יצחק אשר תלד לך שרה | למועד הזה בשנה האחרת: ונת קימי אקים עם יצחק דתליד לך שרה לזמנא הדין בשתא אותרנתא:

ונכל לדבר אתו וינעל א-להים מעל אברהם: | ושיצי למללא עמיה ואסתלק יקרא די מעלוזיה דאברהם:

מעל אברהם – לשון נקיה הוא כלפי שכינה. ולמדנו שהצדיקים מרכבתו של מקום.

פרשת מלת אנשי אברהם

ויקח אברהם את-ישמעאל בנו ואת פל-ילדי ביתו | ואת פל-מקנת פסו פל-זכר באנשי בית אברהם ויקמל את-בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דבר אתו א-להים: ודבר אברהם ית ישמעאל בריה ונת פל ילידי ביתיה ונת פל זביני פספיה פל דכורא באנשי בית אברהם וגזר ית בסרא דעורלתהון בכרן יומא הדין פמא דמליל עמיה יי:

בעצם היום – בו ביום שנצטווה, ביום ולא בלילה. לא נתברא לא מן הגוים ולא מן הלצנים, ושלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים: אלו ראינוהו לא הנחנוהו למול ולקיים מצותו של מקום. וקמל – לשון ויפעל.

ואברהם בן-תשעים ותשע שנה בהמלו בשור | ערלתו: ואברהם בר תשעין ותשע שנין פד גזר בסרא דעורלתיה:

בהמלו – בהפעלו, כמו "בהבראם".

וישמעאל בנו בן-שלש עשרה שנה בהמלו את בשור | ערלתו: וישמעאל בריה בר תלת עסרי שנין פד גזר ית בסרא דעורלתיה:

בהמלו את בשור ערלתו – באברהם לא נאמר "את", לפי שלא הנה חסר אלא חתוך בשר, שפכר נתמעך על ידי תשמיש. אבל ישמעאל שיהיה ילד הונק לחתוך ערלה ולפרוע המילה, לכך נאמר בו "את".

בעצם היום הנה נמול אברהם וישמעאל בנו: | בכרן יומא הדין אתגזר אברהם וישמעאל בריה:

בעצם היום – שמלאו לאברהם תשעים ותשע שנה, ולישמעאל שלש עשרה שנים, "נמול אברהם וישמעאל בנו".

וכל-אנשי ביתו יליד בן ומקנת-כסף בן-גכר | עממיא אתגזרו עמיה: וכל אנשי ביתיה ילידי ביתא וזביני פספא מן בני עממיא אתגזרו עמיה:

כב וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וְאַתָּה בֶן־אָדָם הַתְּשֹׁפֵט הַתְּשֹׁפֵט אֶת־עֵיר הַדְּמִים וְהוֹדַעְתָּה אֶת כָּל־תּוֹעֵבוֹתֶיהָ: וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עֵיר שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לְבוֹא עִתָּהּ וְעָשִׂתָה גְלוּלִים עָלֶיהָ לְטִמְאַהּ: בְּדַמְךָ אֲשֶׁר־שִׁפַּכְתָּ אֲשַׁמַּת וּבְגִלּוּלֶיךָ אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ טִמְאַת וַתִּקְרִיבֵי יְמִיךָ וַתָּבוֹא עַד־שְׁנוֹתַיךָ עַל־כֵּן נִתְּתִיךָ חֲרָפָה לְגוֹיִם וְקָלְסָה לְכָל־הָאָרְצוֹת: הִקְרַבְוֹת וְהִרְחַקְוֹת מִמֶּךָ יִתְקַלְסוּ־בְךָ טִמְאַת הַשָּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה: הִנֵּה נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לְזָרְעוֹ הָיוּ בְךָ לְמַעַן שִׁפְךָ־דָם: אָב וְאִם הִקְלוּ בְךָ לְגַר עָשׂוּ בַעֲשָׂק בְּתוֹכְךָ יָתוּם וְאֶלְמָנָה הוֹנוּ בְךָ: הַקִּדְשֵׁי בְזִית וְאֶת־שִׁבְתֵּי חֲלָלְתָּ: אַנְשֵׁי רְכִיל הָיוּ בְךָ לְמַעַן שִׁפְךָ־דָם וְאֶל־הַהָרִים אָכְלוּ בְךָ זִמָּה עָשׂוּ בְּתוֹכְךָ: עֲרוֹת־אָב גָּלְהָ בְךָ טִמְאַת הַנְּדָה עֲנוּ־בְךָ: וְאִישׁ | אֶת־אִשְׁתּוֹ רָעָהוּ עָשָׂה תוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־כַּלְתּוֹ טִמְאַ בְּזִמָּה וְאִישׁ אֶת־אָחִיו בֶּת־אָבִיו עָנָה־בְךָ: שָׁחַד לְקַחוּ־בְךָ לְמַעַן שִׁפְךָ־דָם גִּשְׁף וְתַרְפִּית לְקַחַת וּתְבַצְעֵי רַעֲיוֹךָ בַעֲשָׂק וְאֶתִּי שָׁכַחְתָּ נָא אֶ־דְּנִי יְהוָה: וְהִנֵּה הַפִּי כַּפִּי אֶל־בַּצֵּעַךְ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְעַל־דַּמְךָ אֲשֶׁר הָיוּ בְּתוֹכְךָ: הִיעַמְד לְבַבְךָ אִם־תַּחְזֹקְנָה יַדְיֶךָ לַיָּמִים אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה אוֹתְךָ אָנֹכִי יְהוָה דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי: וְהַפִּיצוֹתִי אוֹתְךָ בְּגוֹיִם וְנִרְתִּיךָ בְּאָרְצוֹת וְהִתְמַתִּי טִמְאַתְךָ מִמֶּךָ: וּנְחַלְתָּ בְךָ לְעֵינַי גּוֹיִם וַיִּדְעַת כִּי־אָנֹכִי יְהוָה: וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם הִיוּ־לִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל לְסוּג לְסוּג כָּל־סָגְוֹת וְנִחַשְׁתָּ וּבִדְלִיל וּבְרוּז וְעוֹפְרַת בְּתוֹךְ פֹּר סָגִים כֶּסֶף הָיוּ: לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יֵעַן הָיִיתָ כָּלְכֶם לְסָגִים לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל־תּוֹךְ יְרוּשָׁלָּיִם: קִבַּצְתָּ כֶּסֶף וְנִחַשְׁתָּ וּבְרוּז וְעוֹפְרַת וּבִדְלִיל אֶל־תּוֹךְ פֹּר לְפַחַת־עַלְיוֹ אֵשׁ לְהַנְתִּיךָ כֵּן אֶקְבֹּץ בְּאִפִּי וּבְחִמָּתִי וְהִנַּחְתִּי וְהִתְכַתִּי אֶתְכֶם: וְכִנְסֵתִי אֶתְכֶם וּנְפַחְתִּי עָלֶיכֶם בְּאֵשׁ עֲבַרְתִּי וְנִתְכַתֶּם בְּתוֹכָהּ: כֹּה־תוֹךְ כֶּסֶף בְּתוֹךְ פֹּר כֵּן תִּתְכּוּ בְּתוֹכָהּ וַיִּדְעַתְּם כִּי־אָנֹכִי יְהוָה שִׁפַּכְתִּי חִמָּתִי

עָלֶיכֶם: וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם אָמַר־לָהּ אֶת אֶרֶץ לֹא מִטְהַרָה הִיא לֹא גִשְׁמָה בַּיּוֹם זֶעַם: כֹּה־קָשָׁר נְבִיאִיהָ בְּתוֹכָהּ פְּאִרֵי שׁוֹאֵג טָרֶף טָרֶף נֶפֶשׁ אָכְלוּ חֶסֶן וַיִּקַּר וַיִּקְחוּ אֶלְמָנוֹתֶיהָ הֲרָבוּ בְּתוֹכָהּ: כֹּה־נְבִיאִיהָ חָמְסוּ תוֹרְתִי וַיַּחְלִלוּ קִדְשֵׁי בֵּין־קִדְשׁ לְחַל לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין־הַטָּמֵא לְטָהוֹר לֹא הוֹדִיעוּ וּמִשְׁבְּתוֹתַי הֶעֱלִימוּ עֵינֵיהֶם וְאֶחָל בְּתוֹכֶם: כֹּה־שָׁרִיָּה בְּקִרְבָּהּ כּוֹזָאבִים טָרְפֵי טָרֶף לְשִׁפְךָ־דָם לְאָבֵד נַפְשׁוֹת לְמַעַן בַּצֵּעַ בַּצֵּעַ: כֹּה־וּנְבִיאִיהָ טָחוּ לְהֶם תִּפְּל חוּזִים שׁוֹא וְקִסְמִים לְהֶם כּוֹז אֲמֹרִים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וַיְהוּה לֹא דְבַר: כֹּה־עַם הָאָרֶץ עָשְׂקוּ עָשְׂקוּ וּגְזָלוּ גְזָלוּ וְעַנִּי וְאֶבְיוֹן הוֹנוּ וְאֶת־הַגֵּר עָשְׂקוּ בְּלֹא מִשְׁפָּט: וְאֶבְקַשׁ מֵהֶם אִישׁ גִּדְר־גִּדְרֵי וְעַמֵּד בְּפֶרֶץ לְפָנַי בְּעַד הָאָרֶץ לְבַלְתִּי שַׁחַתָּה וְלֹא מִצְאָתִי: וְאֲשַׁפֵּךְ עָלֵיהֶם וְעַמִּי בְּאֵשׁ עֲבַרְתִּי כְּלִיתִים דִּרְכָם בְּרֹאשׁם נִתְּתִי נָא אֶ־דְּנִי יְהוָה:

כג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם שְׁתִּימֵ נָשִׁים בְּנוֹת אִם־אֶחָת הָיוּ: וְתִזְנֶינָה בְּמִצְרַיִם בְּנַעֲוִרֵיהֶן זָנוּ שָׁמָּה מֵעַכּוּ שִׁ־דִּיהֶן וְשָׁם עָשׂוּ דְדֵי בְּתוּלֵיהֶן: וּשְׁמוֹתֶיךָ אֶהְלֶה הַגְּדוּלָּה וְאֶהְלִיבָה אֲחוֹתָהּ וְתִהְיֶינָה לִי וְתִלְדְנָה בָּנִים וּבְנוֹת וּשְׁמוֹתֶיךָ שְׁמֵרוֹן אֶהְלֶה וִירוּשָׁלָּיִם אֶהְלִיבָה: וְתִזְנֶינָה אֶהְלֶה תַּחְתִּי וְתַעֲגֹב עַל־מְאֵהֲבִיהָ אֶל־אֲשׁוֹר קְרוֹבִים: לְבָשִׂי תְּכֵלֶת פַּחוֹת וְסַגְנִים בַּחֲוָרֵי חֶמֶד כָּל־פְּרָשִׁים רִכְבֵי סוּסִים: וְתִתֵּן תִּזְנוּתֶיהָ עָלֵיהֶם מִבְּחַר בְּנֵי־אֲשׁוֹר כָּל־סָגְוֹת וּבְכָל־אֲשֶׁר־עָגְבָה בְּכָל־גְלוּלֵיהֶם נְטִמְאַהּ: וְאֶת־תִּזְנוּתֶיהָ מִמִּצְרַיִם לֹא עֲזָבָה כִּי אוֹתָהּ שָׁכְבוּ בְּנַעֲוִרֵיהָ וְהִמָּה עָשׂוּ דְדֵי בְּתוּלֵיהָ וַיִּשְׁפְּכוּ תִזְנוּתָם עָלֶיהָ: לָכֵן נִתְּתִיהָ בֵּיד־מְאֵהֲבִיהָ בֵּיד בְּנֵי אֲשׁוֹר אֲשֶׁר עָגְבָה עָלֵיהֶם: הִמָּה גָלוּ עָרוֹתָהּ בְּנִיָּה וּבְנוֹתֶיהָ לְקַחוּ וְאוֹתָהּ בַּחֲרֵב הֲרָגוּ וְתִהְיֶי־שָׁם לְנָשִׁים וּשְׁפוּטִים עָשׂוּ בָּהּ: וְתִרְאֵי אֲחוֹתָהּ אֶהְלִיבָה וְתִשְׁחַת עֲגַבְתָּה מִמִּצְרָיִם וְאֶת־תִּזְנוּתֶיהָ מִזְנוּתֵי אֲחוֹתָהּ: אֶל־בְּנֵי אֲשׁוֹר עָגְבָה

פחות וסגנים קרבים לבשי מכלול פרשים רכבי
סוסים בחורי חמד כלם: וַאֲרָא כִּי נִטְמָאָה דֶּרֶךְ
אֶחָד לְשִׁתִּיהֶן: וְתוֹסֵף אֶל־תְּזוּנוֹתֶיהָ וְתָרָא אֲנָשִׁי
מִחֻקָּה עַל־הַקִּיר צְלָמֵי כַשׁ-דֵּימ כַשׁ-דֵּים חֻקִּים
בְּשִׁשָּׁר: טוּ חֲגוּרֵי אֲזוּר בְּמִתְנִיהֶם סְרוּחֵי טְבוּלִים
בְּרֵאשֵׁיהֶם מֵרָאָה שְׁלָשִׁים כָּלָם דְּמוֹת בְּנֵי־בָבֶל
כַּשׁ-דֵּים אַרְץ מוֹלְדָתָם: טוּ וְתַעֲגַב וְתַעֲגַבָּה עֲלֵיהֶם
לְמֵרָאָה עֵינֶיהָ וְתִשְׁלַח מְלָאכִים אֲלֵיהֶם כַּשׁ-דֵּימָה:
וַיָּבֹאוּ אֲלֶיהָ בְּנֵי־בָבֶל לְמִשְׁכַּב דְּדִים וַיִּטְמְאוּ
אוֹתָהּ בְּתִזְנוֹתָם וְתִטְמְאוּבָם וְתִקַּע נִפְשָׁה מֵהֶם:
וְתַגְלֵ תְזוּנוֹתֶיהָ וְתַגְלֵ אֶת־עֲרוֹתָהּ וְתִקַּע נִפְשֵׁי
מֵעַלֶיהָ כַּאֲשֶׁר נִקְעָה נִפְשֵׁי מֵעַל אַחוֹתָהּ: טוּ וְתִרְבֶּה
אֶת־תְּזוּנוֹתֶיהָ לְזִכֹּר אֶת־יָמֵי נַעֲוִיָּהָ אֲשֶׁר זָנְתָה
בְּאַרְץ מִצְרַיִם: וְתַעֲגַבָּה עַל פְּלִגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בְּשַׁר־
חֲמוּרִים בְּשָׂרָם וְזָרְמַת סוּסִים זָרְמָתָם: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אֶת
זְמַת נַעֲוִירָךְ בַּעֲשׂוֹת מִמִּצְרַיִם דְּדִיךָ לְמַעַן שׁ-דֵּי
נַעֲוִירָךְ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ
הַנְּבִי מַעִיר אֶת־מֵאֵהֲבִיךָ עֲלֶיךָ אֶת אֲשֶׁר־נִקְעָה
נִפְשֶׁךָ מֵהֶם וְהִבְאֵתִים עֲלֶיךָ מִסְבִּיב: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי בָבֶל
וְכָל־כַּשׁ-דֵּים פְּקוּדֵי וְשׁוֹעַ וְקוֹעַ כֹּל־בְּנֵי אֲשׁוּר
אוֹתָם בַּחֲוֵרֵי חֲמָד פְּחוֹת וְסִגְנִים כָּלָם שְׁלָשִׁים
וְקָרוּאִים רִכְבֵּי סוּסִים כָּלָם: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי הֶצֶן רִכְבֵּי
וְגִלְגַל וּבִקְהֵל עַפְמִים צָנָה וּמִגֵּן וְקוֹבַע יִשְׁימוּ עֲלֶיךָ
סְבִיב וְנִתְתִי לְפָנֶיהֶם מִשְׁפָּט וּשְׁפָטוּךָ בְּמִשְׁפָּטֵיהֶם:
כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי קִנְאָתִי בְּךָ וְעָשׂוּ אוֹתָךְ בַּחֲמָה אַפָּךְ וְאַזְנִיךָ
יִסִּירוּ וְאַחֲרִיתָךְ בַּחֲרָב תִּפּוֹל הֵמָּה בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ
יִקְחוּ וְאַחֲרִיתָךְ תֹּאכַל בְּאֵשׁ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אֶת־
בְּגָדֶיךָ וְלִקְחוּ כְּלֵי תִפְאָרְתָךְ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי זְמַתָּךְ מִמֶּךָ
וְאַתְּזוּנוֹתָךְ מֵאַרְץ מִצְרַיִם וְלֹא־תִשְׂאֵי עֵינֶיךָ
אֲלֵיהֶם וּמִצְרַיִם לֹא תִזְכְּרֵי־עוֹד: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי
אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ הַנְּבִי גִבּוֹר גִּבּוֹר בֵּיד אֲשֶׁר שָׁנְאָת בֵּיד
אֲשֶׁר־נִקְעָה נִפְשֶׁךָ מֵהֶם: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי בְּשִׁנְאָה
וְלִקְחוּ כֹל־לִיגִיעָךָ וְעִזְבוּךָ עִירָם וְעָרֵיהָ וְנִגְלָה
עָרוֹת זְנוּנֶיךָ וְזְמַתָּךְ וְתִזְנוּתֶיךָ: עָשָׂה אֱלֹהֵי לְךָ
בְּזוּנוֹתָךְ אַחֲרֵי גוֹלִים עַל אֲשֶׁר־נִטְמָאָת בְּגִלְוֵיהֶם:

בְּדֶרֶךְ אַחוֹתָךְ הִלַּכְתָּ וְנִתְתִי כוֹסָה בְּיָדְךָ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אֶת־
אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ כוֹס אַחוֹתָךְ תִּשְׁתִּי הַעֲמָקָה וְהִרְחַבָּה
תִּהְיֶה לְצַחֲקֵךְ וְלִלְעַג מְרַבָּה לְהַכִּיל: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי וַיִּגְזוּ
תְּמַלְאֵי כוֹס שִׁמְחָה וּשְׂמֵמָה כוֹס אַחוֹתָךְ שְׂמֵרוֹן:
כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אוֹתָהּ וּמִצִּית וְאֶת־חֲרָשֵׁיהָ תִגְרָמִי וְשׁ-דֵּיךָ
תִּנְתְּקֵי כִּי אֲנִי דְבַרְתִּי נֵאֻם אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי
כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ יַעַן שָׁכַחְתָּ אוֹתִי וְתִשְׁלִיכֵי
אוֹתִי אַחֲרֵי גִוְךָ וְגַם־אֶת־שְׂאֵי זְמַתָּךְ וְאֶת־תְּזוּנוֹתֶיךָ:
כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי וְהוּהָ אֲלֵי בְּנֵי־אָדָם הַתִּשְׁפּוּט אֶת־אֱהֲלָהּ
וְאֶת־אֱהֲלִיבָהּ וְהִגֵּד לָהֶן אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהֶן: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי
וְדָם בִּידֵיהֶן וְאֶת־גִּלְוֵיהֶן נִאֲפוּ וְגַם אֶת־בְּנֵיהֶן
אֲשֶׁר יִלְדוּ־לִי הַעֲבִירוּ לָהֶם לְאֶכְלָהּ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי זֹאת
עָשׂוּ לִי טְמָאוּ אֶת־מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא וְאֶת־
שַׁבְּתוֹתַי חָלְלוּ: טוּ וּבְשַׁחַטְם אֶת־בְּנֵיהֶם לְגִלְוֵיהֶם
וַיָּבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא לְחַלְלוֹ וְהִנֵּה־כַּחַ
עָשׂוּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי: מַאֲוֹתִפְקוּדֵי כִּי תִשְׁלַחְנָה לְאֲנָשִׁים בָּאִים
מִמִּרְחֻק אֲשֶׁר מִלְּאַף שְׁלוּחֵי אֲלֵיהֶם וְהִנֵּה־בָּאוּ
לְאֲשֶׁר רָחַצְתָּ כַּחֲלֵת עֵינֶיךָ וְעַדִּית עֵדֶי: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי
עַל־מַטָּה כְּבוֹדָהּ וְשִׁלְחָן עָרוּךְ לְפָנֶיהָ וּקְטָרְתִי
וְשִׁמְנֵי שִׁמְתָה עֲלֶיהָ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי הַמּוֹן שָׁלוּ בָּהּ וְאֶל־
אֲנָשִׁים מְרַב אָדָם מוּבָאִים סוּבָאִים סְבָאִים מִמִּדְבָּר
וַיִּתְּנוּ צְמִידִים אֶל־יְדֵיהֶן וְעִטְרַת תִּפְאָרַת עַל־
רֵאשֵׁיהֶן: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי לְבַלָּה נְאוּפִים עַת עַתָּה יִזְנוּ
תְּזוּנוֹתָהּ וְהִיא: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי וַיָּבֹאוּ אֲלֶיהָ כְּבוֹא אֶל־אִשָּׁה זוֹנָה
כִּן בָּאוּ אֶל־אֱהֲלָהּ וְאֶל־אֱהֲלִיבָה אִשָּׁת הַזְּמָה:
כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי וְאֲנָשִׁים צְדִיקִים הֵמָּה יִשְׁפָּטוּ אוֹתָהֶם מִשְׁפָּט
נְאֻפּוֹת וּמִשְׁפָּט שְׁפָכוֹת דָּם כִּי נִאֲפַת הִנֵּה וְדָם
בִּידֵיהֶן: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ הַעֲלָה עֲלֵיהֶם
קָהֵל וְנִתְּן אֶתְהֶן לְזַעֲוָה וּלְבָז: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי עֲלֵיהֶן אֲבָן
קָהֵל וּבְרָא אוֹתָהֶן בַּחֲרֻבוֹתָם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם
יִהְיֶה וּבְתֵיהֶן בְּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי זְמָה מִן־
הָאָרֶץ וּנְוָסְרוּ כֹל־הַנְּשִׁים וְלֹא תַעֲשִׂינָה
כְּזַמְתְּכֶנָּה: כַּאֲוֹתִפְקוּדֵי וְנִתְּנוּ זְמַתְכֶנָּה עֲלֵיכֶן וְחִטָּאֵי גִלְוֵיכֶן
תִּשְׂאִינָה וַיִּדְעֵתֶם כִּי אֲנִי אֶת־דְּנִי יֵ-הוּהָ:

כד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בְּחֹדֶשׁ
הָעֲשִׂירִי בַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם כְּתוּב
כְּתַב־לְךָ אֶת־שֵׁם הַיּוֹם אֶת־עֵצִים הַיּוֹם הַזֶּה סִמָּךְ
מִלֶּךְ־בָּבֶל אֶל־יְרוּשָׁלַיִם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה: וּמִשָּׁל
אֶל־בֵּית־הַמֶּלֶךְ מִשָּׁל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר
אֲדֹנָי־יְהוָה שְׁפַת הַסִּיר שְׁפַת וְגַם־יִצְקוּ בּוֹ מַיִם:
וְאִסְףָּה נְתַחֲיָהּ אֲלֵיהָ כֹּל־נֹתַח טוֹב יָרֵךְ וְכַתֵּף מִבְּחַר
עֲצָמִים מִלֵּא: מִבְּחַר הַצֹּאן לְקוֹחַ וְגַם דּוֹר הָעֲצָמִים
תַּחְתֵּיהָ רֵתַח רֵתַחֲיָהּ גַם־בְּשָׁלוֹ עֲצָמֶיהָ בְּתוֹכָהּ: לָכֵן
כֹּה־אָמַר | אֲדֹנָי־יְהוָה אוֹיֵ עִיר הַדְּמִים סִיר
אֲשֶׁר חָלְאַתָּה בָּהּ וְחָלְאַתָּה לֹא יֵצֵאָה מִמֶּנָּה
לְנֹתַחֶיהָ לְנֹתַחֶיהָ הוֹצִיאָהּ לֹא־נִפְלַע עָלֶיהָ גּוֹרֵל: כִּי
דָמָה בְּתוֹכָהּ הִיָּה עַל־צַחֲיָהּ סִלַּע שָׁמַתְהוּ לֹא
שָׁפְכַתְהוּ עַל־הָאָרֶץ לְכַסּוֹת עָלָיו עֹפֵר: הֲלֹהֲעֹלוֹת
חֲמָה לְנַקֵּם נַקֵּם נָתַתִּי אֶת־דָּמָהּ עַל־צַחֲיָהּ סִלַּע
לְבַלְתִּי הַכַּסּוֹת: לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי־יְהוָה אוֹיֵ
עִיר הַדְּמִים גַּם־אֲנִי אֲגַדִּיל הַמְדוּרָה: הֲרַבָּה
הָעֲצִים הַדֹּלֵק הָאֵשׁ הַתָּם הַבָּשָׂר וְהַרְקָח הַמְרַקָּחָה
וְהָעֲצָמוֹת יַחְרוּ: וְהָעֲמִידָה עַל־גַּחְלִיָּה רִקָּה לְמַעַן
תַּחֵם וַחֲרָה נַחֲשָׁתָהּ וְנִתְּכָה בְּתוֹכָהּ טַמְאָתָהּ תַּחֵם
חָלְאַתָּה: תֵּאֲנִים הֶלְאָתָּה וְלֹא־תִצָּא מִמֶּנָּה רַבַּת
חָלְאַתָּה בָּאֵשׁ חָלְאַתָּה: בְּטַמְאָתְךָ זָמָה יַעַן
טָהַרְתִּיךָ וְלֹא טָהַרְתָּ מִטַּמְאָתְךָ לֹא תִטְהַרֶי־עוֹד
עַד־הַנִּיחִי אֶת־חַמְתִּי בְּךָ: אֲנִי־יְהוָה דִּבַּרְתִּי בָּאָה
וְעָשִׂיתִי לֹא־אֶפְרַע וְלֹא־אֲחוּס וְלֹא אֲנַחֵם כַּדְרֹכֶיךָ
וְכַעֲלִילוֹתֶיךָ שִׁפְטוֹךָ נָאִם אֲדֹנָי־יְהוָה: וַיְהִי
דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם הֲנִנִּי לְקַח מִמֶּךָ
אֶת־מַחְמַד עֵינֶיךָ בְּמַגֵּפָה וְלֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא תִבְכּוּ
וְלֹא תִבּוֹא דְמַעַתְךָ: הֲאֵנֶכָּה | דָּם מֵתִים אָבֵל לֹא־
תַעֲשֶׂה פֶּאֶרֶךְ חֲבוּשׁ עָלֶיךָ וְנַעֲלִיךָ תִשִּׂים בְּרַגְלֶיךָ
וְלֹא תַעֲטֶה עַל־שִׁפְּם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכַל:
וְאִדְבַר אֶל־הָעָם בְּבִקְרָה וְתַמַּת אֲשֶׁתִּי בָעָרִב וְאָעַשׂ
בְּבִקְרָה כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי: וַיֹּאמְרוּ אֵלַי הָעָם הֲלֹא־תִגִּיד
לָנוּ מַה־אָלֶּה לָּנוּ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ: וְאָמַר אֲלֵיהֶם
דְּבַר־יְהוָה הִיָּה אֵלַי לֵאמֹר: אָמַר | לְבֵית יִשְׂרָאֵל

כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי־יְהוָה הֲנִנִּי מְחַלֵּל אֶת־מִקְדָּשִׁי
גְּאוֹן עֵזְכֶם מַחְמַד עֵינֵיכֶם וּמַחְמַל נַפְשְׁכֶם וּבְנֵיכֶם
וּבְנוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֹזְבֹתֶם בַּחֲרֵב יִפְלוּ: וְעָשִׂיתֶם
כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי עַל־שִׁפְּם לֹא תַעֲטוּ וְלֶחֶם אֲנָשִׁים
לֹא תֹאכְלוּ: וּפֶאֶרְכֶם עַל־רַאשֵׁיכֶם וְנַעֲלִיכֶם
בְּרַגְלֵיכֶם לֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא תִבְכוּ וּנְמַקְתֶּם
בְּעֹנֹתֵיכֶם וְנִהְמַתֶּם אִישׁ אֶל־אָחִיו: וְהָיָה יַחְזֻקְאֵל
לָכֶם לְמוֹפֵת כָּכֵל אֲשֶׁר־עָשָׂה תַעֲשׂוּ בְּבוֹאָהּ
וּיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי־אֲדֹנָי־יְהוָה: וְאֵתָה בֶן־אָדָם
הֲלֹא בַיּוֹם קָחְתִּי מֵהֶם אֶת־מַעֲוֹזָם מִשׁוּשׁ תַּפְּאֲרֹתָם
אֶת־מַחְמַד עֵינֵיהֶם וְאֶת־מִשְׁאֵה נַפְשָׁם בְּנִיחָם
וּבְנוֹתֵיהֶם: בַּיּוֹם הַהוּא יָבוֹא הַפְּלִיט אֲלֵיךָ
לְהַשְׁמַעוֹת אֲזֹנִים: בַּיּוֹם הַהוּא יִפְתַּח פִּיךָ אֶת־
הַפְּלִיט וְתִדְבַּר וְלֹא תֵאֲלֵם עוֹד וְהָיִיתָ לָהֶם לְמוֹפֵת
וּיְדַעוּ כִּי־אֲנִי־יְהוָה:

כֹּה וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם שִׁים
פְּנֶיךָ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְהִנָּבֵא עֲלֵיהֶם: וְאָמַרְתָּ לְבְנֵי
עַמּוֹן שִׁמְעוּ דְבַר־אֲדֹנָי־יְהוָה כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי־
יְהוָה יַעַן אֲמַרְךָ הָאֵח אֶל־מִקְדָּשִׁי כִּי־נָחַל וְאֶל־
אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁמָה וְאֶל־בֵּית יְהוּדָה כִּי הִלְכוּ
בְּגוֹלָה: לָכֵן הֲנִנִּי נֹתֵן לְבְנֵי־קָדָם לְמוֹרָשָׁה וַיֵּשְׁבוּ
טִירוֹתֵיהֶם בְּךָ וְנִתְּנוּ בְּךָ מִשְׁכַּנְיָהֶם הֲמָה יֹאכְלוּ
פֶרֶךְ וְהֲמָה יִשְׁתּוּ חֶלְבֶךָ: וְנָתַתִּי אֶת־רַבָּה לְנוּה
גְּמָלִים וְאֶת־בְּנֵי עַמּוֹן לְמַרְבִּץ־צֹאן וּיְדַעְתֶּם כִּי־
אֲנִי־יְהוָה: כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי־יְהוָה יַעַן מַחְאֲךְ
יָד וְרַקְעַךְ בְּרַגְלֵךְ וְתִשְׁמַח בְּכָל־שֹׂאטֶךָ בְּנַפְשׁ אֶל־
אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל: לָכֵן הֲנִנִּי נֹטֵתִי אֶת־יָדִי עָלֶיךָ
וְנָתַתִּיךָ לְבַג לְבוֹז לְגוֹיִם וְהִכְרַתִּיךָ מִן־הָעַמִּים
וְהִאֲבִדְתִּיךָ מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁמִּידֶךָ וּיְדַעַת כִּי־אֲנִי
יְהוָה: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי־יְהוָה יַעַן אָמַר מוֹאָב
וְשַׁעִיר הַנָּה כְּכֹל־לְהַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה: לָכֵן הֲנִנִּי
פֹתַח אֶת־כַּתֵּף מוֹאָב מֵהָעָרִים מַעֲרִיו מִקְצָהוּ צְבִי
אָרֶץ בֵּית הַיְשִׁימָת בְּעַל מַעֲוֹן וְקָרִיתְמָה וְקָרִיתִימָה:
לְבְנֵי־קָדָם עַל־בְּנֵי עַמּוֹן וְנָתַתִּיךָ לְמוֹרָשָׁה לְמַעַן

לֹא־תִזְכַּר בְּנֵי־עַמּוֹן בְּגוֹיִם: ^אוּבְמוֹאָב אַעֲשֶׂה שְׁפָטִים וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה: ^בכֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה יַעַן עֲשׂוֹת אֲדוֹם בְּנִקְמָם נִקְמָם לְבֵית יְהוּדָה וַיֹּאשְׁמוּ אֲשׁוּם וַנִּקְמוּ בָהֶם: ^גלָכֵן כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה וְנָטַתִּי יָדִי עַל־אֲדוֹם וְהִכַּרְתִּי מִמֶּנּוּ אֲדָם וּבַהֶמָּה וַנִּתְתֶּיָה חֲרָבָה מִתִּימָן וַיִּדְדָנָה בַּחֲרֵב יִפְּלוּ: ^דוַנִּתְתִּי אֶת־נִקְמָתִי בְּאֲדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְעָשׂוּ בְּאֲדוֹם כַּאֲפִי וּכְחַמְתִּי וַיִּדְעוּ אֶת־נִקְמָתִי נָאִם אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה: ^הכֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה יַעַן עֲשׂוֹת פְּלִשְׁתִּים בְּנִקְמָה וַיִּנְקְמוּ נִקְמָם בְּשֹׂאט בְּנַפְשׁ לְמִשְׁחִית אֵיבַת עוֹלָם: ^ולָכֵן כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה הִנְנִי נוֹטֵה יָדִי עַל־פְּלִשְׁתִּים וְהִכַּרְתִּי אֶת־כַּרְתִּים וְהֵאבַדְתִּי אֶת־שְׂאֲרֵית חוֹף הַיָּם: ^זוְעַשִּׂיתִי בָם נִקְמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּתוֹכָחֹת חֲמָה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתַתִּי אֶת־נִקְמָתִי בָם:

כֹּו וַיְהִי בַעֲשֵׂתִי־עֲשָׂרָה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^אבֶּן־אָדָם יַעַן אֲשֶׁר־אָמַרְתָּ צָר עַל־יְרוּשָׁלַיִם הָאֵח נִשְׁבְּרָה דְלִתּוֹת הָעַמִּים נִסְפָּה אֵלַי אִמְלָאָה הַחֲרָבָה: ^בלָכֵן כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה הִנְנִי עֹלֶיךָ צָר וְהֵעֲלִיתִי עֲלֶיךָ גּוֹיִם רַבִּים כַּהֲעֲלֹת הַיָּם לְגַלְיוֹ: ^גוְשַׁחַתּוּ חַמוֹת צָר וְהָרְסוּ מִגְדָּלֶיהָ וְסַחֲתִי עֲפָרָה מִמֶּנּוּ וַנִּתְתִּי אוֹתָהּ לְצַחֲיַח סֹלַע: ^דמִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה בְּתוֹךְ הַיָּם כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נָאִם אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה וְהִיתָה לְבוֹ לְגוֹיִם: ^הוּבְנוֹתֶיהָ אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה בַּחֲרֵב תִּהְרַגְנָה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה: ^וכִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה הִנְנִי מִבִּיא אֶל־צָר נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל מִצָּפוֹן מֶלֶךְ מְלָכִים בְּסוּס וּבַרְכָב וּבַפָּרָשִׁים וְקָהַל וְעַם־רַב: ^זבְּנוֹתֶיךָ בְּשָׂדֵה בַּחֲרֵב יִהְרַג וְנָתַן עֲלֶיךָ דִּיק וְשָׁפַךְ עֲלֶיךָ סֹלֶלֶה וְהִקִּים עֲלֶיךָ צָנָה: ^חוּמַחִי קִבְּלוּ יַתֵּן בַּחֲמוֹתֶיךָ וּמִגְדָּלְתֶיךָ יַתֵּן בַּחֲרֵבוֹתָיו: ^טמִשְׁפַּעַת סוּסָיו יִכְסֹף אַבְקָם מִקּוֹל פָּרָשׁ וּגְלָגַל וּרְכָב תִּרְעַשְׁנָה חוֹמוֹתֶיךָ בְּבֹאוֹ בְּשַׁעְרֶיךָ כַּמְּבֹאֵי עִיר מִבְּקָעָה: ^יבַּפָּרָסוֹת סוּסָיו יִרְמָס אֶת־כָּל־חוֹצוֹתֶיךָ

עַמְּךָ בַּחֲרֵב יִהְרַג וּמִצְבוֹת עֲזָרָה לְאֶרֶץ תִּרְדּוּ: ^אוְשָׁלְלוּ חֵילֶךָ וּבְזָזוּ רַכְלֹתֶךָ וְהָרְסוּ חוֹמוֹתֶיךָ וּבְתֵי חֲמֻדְתֶּךָ יִתְצוּ וְאֲבַנֶיךָ וְעֲצֵיךָ וְעַפְרֶךָ בְּתוֹךְ מַיִם יִשְׁיֻמוּ: ^בוְהַשְׁבַּתִּי הַמּוֹן שִׁירֶיךָ וְקוֹל כְּנֹרֶיךָ לֹא יִשְׁמַע עוֹד: ^גוַנִּתְתֶּיךָ לְצַחֲיַח סֹלַע מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה לֹא תִבְנֶה עוֹד כִּי אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי נָאִם אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה: ^דכֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה לְצוֹר הַלֵּא | מִקּוֹל מִפְּלֹתֶךָ בְּאֵיךְ חָלַל בַּהֲרַג הָרַג בְּתוֹכְךָ יִרְעֲשׂוּ הָאֲיִים: ^הוַיִּרְדּוּ מֵעַל כְּסֻאוֹתָם כָּל נְשִׂאֵי הַיָּם וְהִסִּירוּ אֶת־מַעֲיִלֵיהֶם וְאֶת־בְּגָדֵי רִקְמָתָם יִפְשְׁטוּ חֲרָדוֹת יִלְבְּשׁוּ עַל־הָאֶרֶץ יֵשְׁבוּ וְחָרְדוּ לְרַגְעִים וְשָׁמְמוּ עֲלֶיךָ: ^ווַנִּשְׂאוּ עֲלֶיךָ קִינָה וְאָמְרוּ לֵךְ אֵיךְ אֲבָדְתָּ נוֹשֶׁבֶת מֵיַמִּים הָעִיר הַהִלְלָה אֲשֶׁר הִיתָה חֲזָקָה בַיָּם הִיא וַיִּשְׁבֶּיהָ אֲשֶׁר־נָתַנוּ חֲתִיתָם לְכָל־יּוֹשְׁבֶיהָ: ^זעַתָּה יִחָרְדוּ הָאֵיִן יוֹם מִפְּלֹתֶךָ וּנְבַהְלוּ הָאֲיִים אֲשֶׁר־בַּיָּם מִצִּאתֶךָ: ^חכִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה בְּתַתִּי אֶתְךָ עִיר נַחְרָבַת כְּעָרִים אֲשֶׁר לֹא־נוֹשְׁבוּ בַּהֲעֲלֹת עֲלֶיךָ אֶת־תְּהוֹם וְכִסּוֹף הַיָּם הַרְבִּים: ^טוְהוֹרְדְתֶיךָ אֶת־יֹרְדֵי בּוֹר אֶל־עַם עוֹלָם וְהוֹשְׁבֵתֶיךָ בְּאֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת כֹּחֲרָבוֹת מֵעוֹלָם אֶת־יֹרְדֵי בּוֹר לְמַעַן לֹא תִשְׁבִּי וְנִתְתִּי צָבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים: ^יכֹּה־תִהְיֶה אֶתְנֶךָ וְאֵינְךָ וְתִבְקָשִׁי וְלֹא־תִמְצָאֵי עוֹד לְעוֹלָם נָאִם אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה:

כֹּו וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^אוְאַתָּה בֶּן־אָדָם שָׂא עַל־צָר קִינָה: ^בוְאָמַרְתָּ לְצוֹר הִישַׁבְתִּי הִישַׁבְתִּי עַל־מְבוֹאֵת יָם רַכְלֹת הָעַמִּים אֶל־אֲיִים רַבִּים כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי דְנִי יְהוָה צוֹר אֶת־אֶמְרָתִי אֲנִי כָלִילַת יָפִי: ^גבְּלֵב יַמִּים גְּבוּלֶיךָ בְּנִיךָ כָּלְלוּ יִפְיָה: ^דבְּרוּשִׁים מִשְׁנִיר בְּנוּ לָךְ אֶת־כָּל־לַחְתִּים אֲרוֹז מִלְּבַנּוֹן לְקָחוּ לַעֲשׂוֹת תֵּרוֹן עֲלֶיךָ: ^האֱלוֹנִים מִבְּשָׁן עָשׂוּ מִשׁוּטֶיךָ קִרְשָׁךְ עָשׂוּ־שֵׁן בְּת־אֲשֵׁרִים מֵאֲיִי כְּתִים: ^ושִׁשׁ־בְּרַקְמָה מִמְּצָרִים הִיָּה מִפְּרִשָׁךְ לְהִיּוֹת לָךְ לְגַם תִּכְלֹת וְאֶרְגָּמָן מֵאֲיִי אֱלִישָׁה הִיָּה מִכְּסָף: ^זהִישְׁבִּי צִידוֹן וְאֶרְוֹד הֵיוּ שְׁטִים לָךְ תִּכְמִיךָ צוֹר הֵיוּ בָךְ

הָמָּה חֲבִלְיָךְ: ִזְקַנְי גָּבַל וַחֲכַמְיָהּ הָיוּ בְךָ מַחְזִיקֵי
בְדַקְךָ כֹּל־אֲנִיּוֹת הַיָּם וּמַלְחִימָם הָיוּ בְךָ לְעֶרֶב
מַעֲרֵבְךָ: פָּרַס וְלוֹד וּפּוֹט הָיוּ בַחֲלִיךְ אֲנָשִׁי
מַלְחַמְתֶּךָ מִגֵּן וְכוּבַעַל תְּלוּ־בְךָ הָמָּה נָתַנוּ הַדְּרֹךְ:
בְּנֵי אַרְוֹד וְחִילֶיךָ עַל־חוֹמוֹתֶיךָ סָבִיב וְגַמְדִים
בְּמַגְדָּלוֹתֶיךָ הָיוּ שְׁלֹטִימָם תְּלוּ עַל־חוֹמוֹתֶיךָ סָבִיב
הָמָּה כָּלְלוּ יַפְיָךְ: ִתְּרַשִׁישׁ סַחֲרֶתְךָ מֵרֵב כֹּל־הַחוֹן
בְּכֶסֶף בְּרוֹזַל בְּדִיל וְעוֹפֹרֶת נָתַנוּ עֲזוֹבוֹנֶיךָ: ִיוֹן תִּבְלִ
וּמִשֶׁךְ הָמָּה רַכְלֶיךָ בְּנֶפֶשׁ אָדָם וְכָלִי נַחֲשֶׁת נָתַנוּ
מַעֲרֵבְךָ: ִמִּבֵּית תּוֹגֵרְמָה סוֹסִים וּפְרָשִׁים וּפְרָדִים
נָתַנוּ עֲזוֹבוֹנֶיךָ: ִבְנֵי דָדוֹן רַכְלֶיךָ אֵיִים רַבִּים סַחֲרֵת
יָדְךָ קַרְנוֹת שֵׁן וְהוֹבֵנִם וְהַבְּנִים הַשִּׁיבוּ אֶשְׁכְּרֶךָ:
ִאֲרָם סַחֲרֶתְךָ מֵרֵב מַעֲשֵׂיךָ בְּנֶפֶךָ אֲרַגְמָן וְרַקְמָה
וּבוּץ וְרֵאמֶת וְכַדְפָּד נָתַנוּ בַעֲזוֹבוֹנֶיךָ: ִיְהוּדָה וְאַרְץ
יִשְׂרָאֵל הָמָּה רַכְלֶיךָ בַחֲטִי מְנִית וּפִנְג וְדָבֶשׁ וְשֶׁמֶן
וְצִרֵי נָתַנוּ מַעֲרֵבְךָ: ִדְמִשֶׁק סַחֲרֶתְךָ בְּרֵב מַעֲשֵׂיךָ
מֵרֵב כֹּל־הַחוֹן בֵּיִן חֲלָבוֹן וְצֶמֶר צָחַר: ִוָדוֹן וְיוֹן
מֵאוּזַל בַּעֲזוֹבוֹנֶיךָ נָתַנוּ בְרוֹזַל עֲשׂוֹת קֶדֶה וְקֹנֶה
בְּמַעֲרֵבְךָ הִיָּה: ִדָדוֹן רַכְלֶתְךָ בְּבַגְדֵי־חֶפֶשׁ לְרַכְבָּה:
ִעַרֵב וְכָל־נְשִׂאֵי קֶדֶר הָמָּה סַחֲרֵי יָדְךָ בְּכָרִים
וְאֵילִם וְעֵתוּדִים בָּם סַחֲרֶיךָ: ִרַכְלֵי שְׁבָא וְרַעְמָה
הָמָּה רַכְלֶיךָ בְּרֵאשׁ כֹּל־בָּשֶׂם וּבְכָל־אֶבֶן יִקְרָה
וְזָהָב נָתַנוּ עֲזוֹבוֹנֶיךָ: ִחָרֹן וְכִנֶּה וְעֵדֶן רַכְלֵי שְׁבָא
אֲשׁוּר פִּלְמֵד רַכְלֶתְךָ: ִהָמָּה רַכְלֶיךָ בְּמַכְלָלִים
בְּגִלּוּמֵי תַכְלֵת וְרַקְמָה וּבַגְנָזִי בְרַמִּים בַּחֲבָלִים
חֲבָשִׁים וְאַרְזִים בְּמַרְכְּלֶתְךָ: ִאֲנִיּוֹת תְּרַשִׁישׁ
שְׁרוֹתֶיךָ מַעֲרֵבְךָ וְתַמְלָאֵי וְתַכְבְּדֵי מֵאֵד בָּלָב יָמִים:
ִבְמַיִם רַבִּים הִבְאוּךָ הַשְּׁטִים אֶתְךָ רוּחַ הַקָּדִים
שָׁבַרְךָ בָּלָב יָמִים: ִהוֹנֵךְ וְעֲזוֹבוֹנֶיךָ מַעֲרֵבְךָ מַלְחִיךָ
וְחֲבִלְיָךְ מַחְזִיקֵי בְדַקְךָ וְעַרְבֵי מַעֲרֵבְךָ וְכָל־אֲנָשִׁי
מַלְחַמְתֶּךָ אֲשֶׁר־בְּךָ וּבְכָל־קְהֶלְךָ אֲשֶׁר בְּתוֹכְךָ יִפְלוּ
בָּלָב יָמִים בְּיוֹם מַפְלֶתְךָ: ִלְקוֹל זַעֲקַת חֲבִלְיָךְ
יִרְעָשׁוּ מִגְרָשׁוֹת: ִוַיִּרְדּוּ מֵאֲנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תַּפְשֵׁי
מְשׁוֹט מַלְחָיִם כֹּל חֲבִלֵי הַיָּם אֶל־הָאָרֶץ יַעֲמָדוּ:
וְהַשְּׁמִיעוּ עֲלֶיךָ בְּקוֹלָם וַיִּזְעַקוּ מֵרָח וַיַּעֲלוּ עֶפְרָ

עַל־רַאשֵׁיהֶם בְּאֶפֶר יִתְפַּלְשׁוּ: ִוַהֲקָרִיחוּ אֶלְיָךְ
קִרְחָה וְחַגְרוּ שַׁקִּים וּבְכוּ אֶלְיָךְ בְּמַר־נֶפֶשׁ מִסֶּפֶד
מֵר: ִבְּנִשְׂאוּ אֶלְיָךְ בְּנֵיהֶם קִינָה וְקוֹנָנוּ עֲלֶיךָ מִי
כְצוֹר כְּדָמָה בְּתוֹךְ הַיָּם: ִבְצֹאת עֲזוֹבוֹנֶיךָ מֵיָמִים
הַשְּׁבַעַת עַמִּים רַבִּים בְּרֵב הוֹנֶיךָ וּמַעֲרֵבֶיךָ הַעֲשֵׂרֶת
מִלְכֵי־אַרְץ: ִעַת נִשְׁבַּרֶת מֵיָמִים בְּמַעֲמַקֵי־מַיִם
מַעֲרֵבְךָ וְכָל־קְהֶלְךָ בְּתוֹכְךָ נִפְלוּ: ִכָּל יֹשְׁבֵי הָאָיִים
שָׁמְמוּ עֲלֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם שָׁעֲרוּ שָׁעַר רַעְמוֹ פָּנִים:
ִסַּחֲרִים בַּעֲמִים שָׂרְקוּ עֲלֶיךָ בַּלְהוֹת הָיִית וְאִינְךָ
עַד־עוֹלָם:

כַּח אֵיִהִי דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלֵי לֵאמֹר: ִבֶּן־אָדָם אָמַר
לְנַגִּיד צוֹר כַּה־אָמַר | אֶ־דְנִי יְיָ הוֹה יַעֲן גָּבַה לְבָךְ
וְתֵאמֹר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֶ־לְהִים יִשְׁבַּתִּי בָּלָב יָמִים
וְאֶתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל וְתַתֵּן לְבָךְ כָּלָב אֶ־לְהִים:
הִנֵּה חָכָם אֶתָּה מִדְּנֵי־אֵל כֹּל־לִסְתוּם לֹא
עֲמָמוּךָ: ִבַּחֲכַמְתֶּךָ וּבַתְּבוּנֶתְךָ עָשִׂיתָ לְךָ חֵיל וְתַעֲשׂ
זָהָב וְכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתֶיךָ: ִהַרְבֵּב חֲכַמְתֶּךָ בְּרַכְלֶתְךָ
הַרְבִּיתָ חֵילֶךָ וַיִּגְבַּה לְבַבְךָ בַּחֵילֶךָ: ִלָּכֵן כַּה־אָמַר
אֶ־דְנִי יְיָ הוֹה יַעֲן תַתֵּן אֶת־לְבַבְךָ כָּלָב אֶ־לְהִים:
לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא עֲלֶיךָ זָרִים עַרְיָצִי גוֹיִם וְהִרְיָקוּ
חֲרָבוֹתֶם עַל־יַפִּי חֲכַמְתֶּךָ וְחָלְלוּ יַפְעֶתְךָ: ִלְשַׁחַת
יִוֹרְדוּךָ וּמָתָה מִמוֹתֵי חָלָל בָּלָב יָמִים: ִהָאָמַר
תֵּאמֹר אֶ־לְהִים אֲנִי לִפְנֵי הַרְגָךָ וְאֶתָּה אָדָם וְלֹא־
אֵל בֵּיד מַחְלֶלְיָךָ: ִמוֹתֵי עַרְלִים תָּמוּת בְּיַד־זָרִים
כִּי אֲנִי דְבַרְתִּי נָאִם אֶ־דְנִי יְיָ הוֹה: ִאֵיִהִי דְבַר־
יְיָ הוֹה אֵלֵי לֵאמֹר: ִבֶּן־אָדָם שָׂא קִינָה עַל־מֶלֶךְ
צוֹר וְאָמַרְתָּ לוֹ כַּה־אָמַר אֶ־דְנִי יְיָ הוֹה אֶתָּה חוֹתֶם
תִּכְנִית מָלֵא חֲכָמָה וְכָלִיל יַפִּי: ִבַּעֲדֶן גֵּן
אֶ־לְהִים הָיִיתָ כֹּל־אֶבֶן יִקְרָה מִסַּכְתֶּךָ אָדָם פִּטְדָּה
וַיְהִלֵּם תְּרַשִׁישׁ שְׁהֵם וַיִּשְׁפֹּה סִפִּיר נֶפֶךָ וּבְרַקַת וְזָהָב
מִלְּאֶכֶת תַּפְיָךָ וּנְקַבֶּיךָ בְּךָ בְּיוֹם הַבְּרָאָךְ כּוֹנְנוּ:
ִאֶת־כְּרוֹב מִמֶּשַׁח הַסּוּכָךָ וּנְתַתִּיךָ בְּהַר קָדֶשׁ
אֶ־לְהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ אֲבֵנֵי־אֵשׁ הַתְּהַלְכָתָּ: ִתָּמִים
אֶתָּה בְּדַרְכֶיךָ מִיוֹם הַבְּרָאָךָ עַד־נִמְצָא עוֹלָתָה בְּךָ:

כִּי־יִשְׁבִי מִהָרֶם אֶל־לְהִים וְאֶבְדֶּךָ כְּרוֹב הַסִּכָּךְ מִתּוֹךְ אֲבִנֵי־
אֵשׁ׃ גָּבַהּ לְבָךְ בִּיפְיֶךָ שַׁחַת חֲכַמְתֶּךָ עַל־יַפְעוֹתֶיךָ
עַל־אֶרֶץ הַשְּׁלֹכְתֶיךָ לִפְנֵי מַלְכִים נִתְּתֶיךָ לְרֵאוּה
בְּךָ׃ מִרֹב עֲוֹנֶיךָ בְּעוֹל רִכְלֹתֶיךָ חָלַלְתָּ מִקִּדְשֶׁיךָ
וְאוֹצֵא־אֵשׁ מִתּוֹכְךָ הִיא אֲכָלְתָּךְ וְאַתָּנֶךָ לְאַפְרָיִם
עַל־הָאָרֶץ לְעֵינַי כֹּל־לְרֵאִיךָ׃ כֹּל־לִי־וְדַעְיָךְ
בְּעַמִּים שָׁמְמוּ עָלֶיךָ בַּלְהוֹת הָיִיתָ וְאִינֶךָ עַד־עוֹלָם׃
וַיְהִי דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם שִׁים פְּנֶיךָ
אֶל־צִידוֹן וְהִנָּבֵא עֲלֶיךָ׃ וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי
יְיָ הוֹה הִנְנִי עָלֶיךָ צִידוֹן וְנִכְבַּדְתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעוּ
כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה בַּעֲשׂוֹתַי בְּהַ שְׁפָטִים וְנִקְדַּשְׁתִּי בָהֶם׃
וְשַׁלַּחְתִּי־בָהּ דָּבָר וְדָם בַּחֲצוֹתֶיהָ וְנִפְלַל חָלַל
בְּתוֹכָהּ בַּחֲרָב עָלֶיךָ מִסָּבִיב וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה׃
וְלֹא־יְהִי עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל סֶלֶן מִמַּאִיר וְקוֹץ
מִכְאָב מִכָּל סָבִיבָתֶם הַשְּׂאֲטִים אוֹתֶם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי
אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה׃ כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה בְּקַבְצֵי |
אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ בָּם
וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּם לְעֵינַי הַגּוֹיִם וַיִּשְׁבוּ עַל־אֲדָמָתָם
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לִיעֶקֶב׃ וַיִּשְׁבוּ עָלֶיךָ לְבַטָּח
וּבְנוּ בָתִּים וְנָטְעוּ כְרָמִים וַיִּשְׁבוּ לְבַטָּח בַּעֲשׂוֹתַי
שְׁפָטִים בְּכָל הַשְּׂאֲטִים אֲתֶם מִסָּבִיבוֹתֶם וַיִּדְעוּ כִּי
אֲנִי יְיָ הוֹה אֶל־לְהִיָּהֶם׃

כֹּס בַּשָּׁנָה הַעֲשׂוֹרִית בַּעֲשָׂרֵי בַשָּׁנִים עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ
הָיָה דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם שִׁים פְּנֶיךָ
עַל־פְּרֻעַה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהִנָּבֵא עָלָיו וְעַל־מִצְרַיִם
כֹּס׃ דַּבֵּר וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר | אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה הִנְנִי
עָלֶיךָ פְּרֻעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ
בְּתוֹךְ יֶאֱרִיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יֶאֱרִי וְאֲנִי עָשִׂיתֶנִּי׃
וְנָתַתִּי חַחִיִּים חַחִיִּים בְּלַחְיֶיךָ וְהִדְבַקְתִּי דַגְתֵי־יֶאֱרִיךָ
בְּקִשְׁקֹשְׁתֶיךָ וְהַעֲלִיתֶיךָ מִתּוֹךְ יֶאֱרִיךָ וְאֶת־כֹּל־
דַּגְתֵי יֶאֱרִיךָ בְּקִשְׁקֹשְׁתֶיךָ תִּדְבַק׃ וְנִטְשָׁתֶיךָ
הַמִּדְבָּרָה אוֹתֶךָ וְאֶת־כֹּל־דַּגְתֵי יֶאֱרִיךָ עַל־פְּנֵי
הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל לֹא תִאֶסֶף וְלֹא תִקְבָּץ לַחִית הָאָרֶץ

וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם נִתְּתֶיךָ לְאֲכָלָהּ׃ וַיִּדְעוּ כֹּל־יִשְׁבֵי
מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְיָ הוֹה יַעַן הָיִיתֶם מִשְׁעַנְתִּי קִנְיָה
לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ בַּתְּפֹשֶׁם בְּךָ בַכֶּפֶךְ בַּכָּף תִּרוֹץ
וּבִקְעַת לָהֶם כֹּל־לְכַתֵּךְ וּבַהֲשָׁעֲנֶם עָלֶיךָ תִּשְׁבֵר
וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כֹּל־מִתְנַיִם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי
יְיָ הוֹה הִנְנִי מִבִּיא עָלֶיךָ חֲרָב וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ אָדָם
וּבַהֲמָה׃ וְהִיְתָה אֶרֶץ־מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה וְחֲרָבָה וַיִּדְעוּ
כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה יַעַן אָמַר יֶאֱרִי לִי וְאֲנִי עָשִׂיתִי׃ לָכֵן
הִנְנִי אֵלֶיךָ וְאֶל־יֶאֱרִיךָ וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם
לְחֲרָבוֹת חֲרָב שִׁמְמָה מִמְּגִדֹל סוּנָה וְעַד־גְּבוּל כּוּשׁ׃
לֹא תַעֲבֹר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בַּהֲמָה לֹא תַעֲבֹר־
בָּהּ וְלֹא תִשָּׁב אַרְבַּעִים שָׁנָה׃ וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם שִׁמְמָה בְּתוֹךְ | אֲרָצוֹת נִשְׁמוֹת וְעַרְיָה בְּתוֹךְ
עָרִים מְחֻרָבוֹת תִּהְיֶינָּה שִׁמְמָה אַרְבַּעִים שָׁנָה
וְהַפְצַתִּי אֶת־מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזִרִיתִים בְּאֲרָצוֹת׃ כִּי
כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה מִקֵּץ אַרְבַּעִים שָׁנָה אֶקְבָץ
אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נִפְצוּ שָׁמָּה׃ וְשַׁבְתִּי
אֶת־שְׁבוֹת מִצְרַיִם וְהִשְׁבַּתִּי אֲתֶם אֶרֶץ פְּתוּרֹס עַל־
אֶרֶץ מְכוּרְתָם וְהָיוּ שָׁם מִמְּלַכָּה שְׁפֵלָה׃ מִן־
הַמְּמַלְכוֹת תִּהְיֶה שְׁפֵלָה וְלֹא־תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל־
הַגּוֹיִם וְהִמְעַטְתִּים לְבִלְתִּי רְדוֹת בְּגוֹיִם׃ וְלֹא יְהִי־
עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְמִבְטָח מִזְכִּיר עוֹן בְּפָנוֹתֶם
אֲחֵרֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה׃ וַיְהִי
בַּעֲשָׂרִים וּשְׁבַע־שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הָיָה
דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם נְבוּכַדְרֶאֱצַר
מֶלֶךְ־בָּבֶל הַעֲבִיד אֶת־חֵילוֹ עַבְדָּה גְּדוֹלָה אֶל־צֹר
כֹּס לְרֵאשׁ מִקְרָח וְכָל־כְּתָף מְרוּטָה וְשָׂכַר לֹא־הָיָה
לוֹ וְלַחֵילוֹ מִצֹּר עַל־הָעַבְדָּה אֲשֶׁר־עָבַד עָלֶיךָ׃
לָכֵן כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה הִנְנִי נָתַן
לְנְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנִשְׂא
הַמְּנָה וְשָׁלַל שְׁלָלָה וּבְזוּ בָזָה וְהִיְתָה שָׂכַר לַחֵילוֹ׃
כֹּס־פַּעֲלָתוֹ אֲשֶׁר־עָבַד בָּהּ נָתַתִּי לוֹ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נְאֻם אֱלֹהֵי־דָנִי יְיָ הוֹה׃ בָּיִת הַהוּא
אֲצַמִּיחַ קִרְוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְלָךְ אֲתַן פְּתֻחוֹן־פֶּה
בְּתוֹכֶם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה׃

לַיְהוָה דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם הַנִּבְאָה
 וְאָמַרְתָּ כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִילִילוּ הָהָ לַיּוֹם:
 כִּי־קָרֹב יוֹם וְקָרֹב יוֹם לִי־הוּא יוֹם עֲנֹן עַתְּ גּוֹיִם
 יִהְיֶה: וּבָאָה חֶרֶב בְּמִצְרַיִם וְהִיְתָה חֲלָחֳלָה בְכוֹשׁ
 בַּנֶּפֶל חֲלָל בְּמִצְרַיִם וְלָקְחוּ הַמוֹנֶה וְנִהְרְסוּ
 יְסוּדוֹתֶיהָ: כּוֹשׁ וּפּוֹט וְלוֹד וְכָל־הָעָרֵב וְכוֹב וּבְנֵי
 אֶרֶץ הַבְּרִית אַתֶּם בַּחֶרֶב יִפְלוּ: כֹּה אָמַר יְהוָה
 וְנִפְלוּ סַמְכֵי מִצְרַיִם וְיָרַד גְּאוֹן עֵגֶה מִמִּגְדֹּל סוּנֵה
 בַּחֶרֶב יִפְלוּ־בָהּ נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: וְנִשְׁמוּ בְּתוֹךְ
 אֶרְצוֹת נִשְׁמוֹת וְעָרְיוּ בְּתוֹךְ־עָרִים נַחְרָבוֹת תִּהְיֶינָה:
 וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתַתִּי־אֵשׁ בְּמִצְרַיִם וְנִשְׁבְּרוּ
 כֹּל־עֲזָרֶיהָ: בַּיּוֹם הַהוּא יִצְאוּ מִלְּאֲכִים מִלְּפָנַי
 בָּצִים לְהַחְרִיד אֶת־כּוֹשׁ בְּטַח וְהִיְתָה חֲלָחֳלָה בָהֶם
 בַּיּוֹם מִצְרַיִם כִּי הִנֵּה בָּאָה: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 וְהִשְׁבַּתִּי אֶת־הַמּוֹן מִצְרַיִם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ־
 בָּבֶל: הֵוא וְעָמְדוּ אֹתוֹ עָרִיצֵי גּוֹיִם מוּבְאִים לְשַׁחַת
 הָאָרֶץ וְהָרִיקוּ חֲרָבוֹתֵם עַל־מִצְרַיִם וּמָלְאוּ אֶת־
 הָאָרֶץ חֲלָל: וְנָתַתִּי יְאֹרִים חֲרָבָה וּמְכַרְתִּי אֶת־
 הָאָרֶץ בְּיַד־רָעִים וְהִשְׁמַתִּי אֶרֶץ וּמְלֵאָהּ בְּיַד־זָרִים
 אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי: כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 וְהִאֲבֹדְתִי גְלוּלִים וְהִשְׁבַּתִּי אֱלִילִים מִנֶּפֶךְ וּנְשִׂיאַ
 מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וְנָתַתִּי יְרָאָה בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם: וְהִשְׁמַתִּי אֶת־פִּתְרוֹס וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּצַעַן
 וְעִשִׂיתִי שְׁפָטִים בְּנָא: וּשְׁפַכְתִּי חַמְתִּי עַל־סִין
 מֵעוֹז מִצְרַיִם וְהִכַּרְתִּי אֶת־הַמּוֹן נָא: וְנָתַתִּי אֵשׁ
 בְּמִצְרַיִם חוֹל תַּחֲלִיל תַּחֲוֹל סִין וְנָא תִהְיֶה לְהַבְקָע
 וְנֶפֶךְ צָרִי יוֹמָם: בַּחֲוָרֵי אֹן וּפִי־בֶסֶת בַּחֶרֶב יִפְלוּ
 וְהִנֵּה בִשְׁבִי תִלְכְּנָה: וּבַת־חַפְנָחַס חֲשַׁךְ הַיּוֹם
 בְּשִׁבְרֵי־שָׁם אֶת־מִטּוֹת מִצְרַיִם וְנִשְׁבַּת־בָּהּ גְּאוֹן
 עֵגֶה הִיא עֲנֹן יִכְסֶּנָה וּבְנֹתֶיהָ בִשְׁבִי תִלְכְּנָה:
 וְעִשִׂיתִי שְׁפָטִים בְּמִצְרַיִם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:
 וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּשֶׁבַע לַחֹדֶשׁ
 הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 פָּרַעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שָׁבַרְתִּי וְהִנֵּה לֹא־חִבְשָׁה לָתֵת
 רַפְאוֹת לְשׁוֹם חֲתוּל לְחִבְשָׁה לְחֻזְקָה לְתַפֵּשׁ בַּחֶרֶב:

כֹּל־כֵּן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַנְּבִיא אֶל־פָּרַעַה
 מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְשִׁבַּרְתִּי אֶת־זַרְעוֹתָיו אֶת־הַחֻזְקָה
 וְאֶת־הַנְּשִׁבָרֵת וְהִפְלַתִּי אֶת־הַחֶרֶב מִיָּדוֹ: וְהַפְּצוֹתִי
 אֶת־מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזָרִיתֵם בְּאֶרְצוֹת: וְחֻזְקָתִי אֶת־
 זַרְעוֹת מֶלֶךְ בָּבֶל וְנָתַתִּי אֶת־חֶרְבִי בְּיָדוֹ וְשִׁבַּרְתִּי
 אֶת־זַרְעוֹת פָּרַעַה וְנָאֵק נֶאֱקוֹת חֲלָל לְפָנָיו:
 וְהַחֻזְקָתִי אֶת־זַרְעוֹת מֶלֶךְ בָּבֶל וְזַרְעוֹת פָּרַעַה
 תִּפְלְנָה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתַתִּי חֶרְבִי בְּיַד
 מֶלֶךְ־בָּבֶל וְנָטָה אוֹתָהּ אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וְהַפְּצוֹתִי
 אֶת־מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזָרִיתִי אוֹתָם בְּאֶרְצוֹת וַיִּדְעוּ
 כִּי־אֲנִי יְהוָה:

לֹא וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשִׁלְשִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
 הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם אָמַר אֶל־
 פָּרַעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאֶל־הַמוֹנֵי אֶל־מִי דְמִית
 בְּגִדְלָךְ: הִנֵּה אֲשׁוּר אָרֹז בְּלִבְנוֹן יִפֶּה עֲנָף וְחָרַשׁ
 מִצַּל וּגְבָה קוֹמָה וּבֵין עֲבֹתִים הִיְתָה צִמְרָתוֹ: מַיִם
 גְּדִלוֹהוּ תַהוֹם רִמְמַתְהוּ אֶת־נְהַרְתֶּיהָ הַלֶּךְ סְבִיבוֹת
 מִטְעָה וְאֶת־תְּעֻלְתֶּיהָ שְׁלַחַה אֶל כֹּל־עֵצֵי הַשָּׁדָה:
 הַעֲלֶכֶן גְּבָהָא קָמְתוּ מִכָּל עֵצֵי הַשָּׁדָה וְתַרְבִּינָה
 סָרְעַפְתִּיו וְתִאֲרַכְנָה פֹאֲרָתוֹ מִמַּיִם רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ:
 וּבִסְעַפְתִּיו קָנְנוּ כֹּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְתַחַת פֹּאֲרָתוֹ
 יִלְדוּ כָּל חַיַּת הַשָּׁדָה וּבְצִלוֹ יִשְׁבוּ כָּל גּוֹיִם רַבִּים:
 וַיִּיף בְּגִדְלוֹ בְּאֶרֶץ דְּלִיּוֹתָיו כִּי־הָיָה שֶׁ־רָשׁוּ אֶל־
 מַיִם רַבִּים: אֲרָזִים לֹא־עֲמַמְהוּ בְּגִן־אֱלֹהִים:
 בְּרוֹשִׁים לֹא דָמוּ אֶל־סְעַפְתִּיו וְעֲרַמְנִים לֹא־הָיוּ
 כְּפֹרְאָתוֹ כֹּל־עֵץ בְּגִן־אֱלֹהִים לֹא־דָמָה אֵלָיו
 בְּיַפּוֹ: יִפֶּה עֲשִׂיתִיו בְּרַב דְּלִיּוֹתָיו וַיִּקְנֵאָהוּ כֹּל־
 עֵצֵי־עֵדֶן אֲשֶׁר בְּגִן־הָאֱלֹהִים: לָכֵן כֹּה אָמַר
 אֲדֹנָי יְהוִה יָעַן אֲשֶׁר גְּבַהַת בְּקוֹמָה וַיִּתֵּן צִמְרָתוֹ
 אֶל־בֵּין עֲבוֹתִים וְרַם לְבָבוּ בְּגִבְהוֹ: וְאֶתְנָהוּ בְּיַד
 אֵיל גּוֹיִם עָשׂוּ יַעֲשֶׂה לוֹ כְּרַשְׁעוֹ גִּרְשָׁתְהוּ:
 וַיִּכְרַתְהוּ זָרִים עָרִיצֵי גּוֹיִם וַיִּשְׁשֶׂהוּ אֶל־הַהָרִים
 וּבְכָל־גְּאִיּוֹת נִפְלוּ דְלִיּוֹתָיו וְתִשְׁבְּרָנָה פֹּרְאָתוֹ בְּכָל־
 אֲפִיקֵי הָאָרֶץ וַיִּרְדּוּ מִצְלוֹ כֹּל־עַמֵּי הָאָרֶץ

וַיִּטְשׂוּהוּ: עַל־מַפְלְתּוֹ יִשְׁכְּנוּ כֹּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם
וְאֶל־פְּרֹאֲתָיו הָיוּ כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה: לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא־
יִגְבְּהוּ בַקּוֹמָתָם כֹּל־עַצִּימִים וְלֹא־יִתְּנוּ אֶת־
צַמְרָתָם אֶל־בֵּין עֵבֶתִים וְלֹא־יַעֲמְדוּ אֲלֵיהֶם
בַּגְּבֹהֶם כֹּל־לִשְׁתֵּי מַיִם כִּי־כֻלָּם נָתְנוּ לַמּוֹת אֶל־
אֶרֶץ תַּחְתִּית בְּתוֹךְ בְּנֵי אָדָם אֶל־יוֹרְדֵי בּוֹר: כֹּה־
אָמַר אֱ־דָנִי יְיָ־הוֹה בְּיוֹם רִדְתּוֹ שְׂאוּלָה הַאֲבִלְתִּי
כִּסְתִּי עָלָיו אֶת־תְּהוֹם וְאֶמְנַע נְהוּרֹתֶיהָ וַיִּכְלְאוּ מַיִם
רַבִּים וְאֶקְדַּר עָלָיו לְבָנוֹן וְכֹל־עֵצֵי הַשָּׂדֶה עָלָיו
עָלְפָה: מִמְּקוֹל מַפְלְתּוֹ הִרְעַשְׁתִּי גוֹיִם בְּהוֹרְדֵי אֹתוֹ
שְׂאוּלָה אֶת־יּוֹרְדֵי בּוֹר וַיִּנְחְמוּ בְּאֶרֶץ תַּחְתִּית כֹּל־
עַצִּי־עֵדֶן מִבְּחַר וְטוֹב־לְבָנוֹן כֹּל־לִשְׁתֵּי מַיִם: גַּם־
הֵם אֹתוֹ יָרְדוּ שְׂאוּלָה אֶל־חֲלִיל־חֶרֶב וּזְרָעוֹ יִשְׁבוּ
בְּצִלּוֹ בְּתוֹךְ גוֹיִם: אֶל־מִי דָמִית כָּכָה בְּכַבּוֹד
וּבְגָדָל בְּעַצִּי־עֵדֶן וְהוֹרְדַת אֶת־עַצִּי־עֵדֶן אֶל־אֶרֶץ
תַּחְתִּית בְּתוֹךְ עַרְלִים תִּשְׁכַּב אֶת־חֲלִיל־חֶרֶב הוּא
פָּרַעַה וְכֹל־הַמוֹנָה נָאֵם אֱ־דָנִי יְיָ־הוֹה:

לִב וַיְהִי בִשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁנֵי־עֶשֶׂר חֹדֶשׁ
בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־
אָדָם שָׂא קִינָה עַל־פְּרַעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאָמַרְתָּ
אֲלָיו כַּפִּיר גוֹיִם נִדְמִית וְאַתָּה פְּתַנִּים בַּיַּמִּים וַתִּגַּח
בְּנְהוּרֹתֶיהָ וַתְּדַלַּח־מַיִם בְּרַגְלֶיהָ וַתִּרְפָּס נְהוּרֹתָם:
כֹּה אָמַר אֱ־דָנִי יְיָ־הוֹה וּפְרַשְׁתִּי עָלֶיךָ אֶת־רִשְׁתִּי
בַּקֶּהֶל עַמִּים רַבִּים וְהָעֶלְוָה בְּחַרְמִי: וַנִּטְשֵׁתֶיךָ
בְּאֶרֶץ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה אֶטִּילְךָ וְהִשְׁכַּנְתִּי עָלֶיךָ
כֹּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְהִשְׁבַּעְתִּי מִמֶּךָ חַיַּת כֹּל־
הָאֶרֶץ: וַנִּתְּתִי אֶת־בְּשָׂרְךָ עַל־הַהָרִים וּמִלֵּאתִי
הַגְּאִיֹת רְמוֹתֶיךָ: וְהִשְׁקִיתִי אֶרֶץ צַפְתָּךְ מִדְּמָךְ אֶל־
הַהָרִים וְאֶפְקִים יִמְלְאוּן מִדְּמָךְ: וְכִסִּיתִי בְּכַבּוֹתֶיךָ
שָׁמַיִם וְהִקְדַּרְתִּי אֶת־כַּכְבֵּיהֶם שָׁמַשׁ בָּעֵנָן אֶכְסְפוֹ
וַיִּרַח לֹא־יֵאִיר אֹרֹחוֹ: כֹּל־לִמְאוּרֵי אֹרֶךְ בְּשָׁמַיִם
אֶקְדִּירֶם עָלֶיךָ וַנִּתְּתִי חֵשֶׁךְ עַל־אֶרֶץ נָאֵם אֱ־דָנִי
יְיָ־הוֹה: וְהִכְעַסְתִּי לֵב עַמִּים רַבִּים בְּהִבְיֵאִי שְׁבָרְךָ
בַּגּוֹיִם עַל־אֶרְצוֹת אֲשֶׁר לֹא־יָדְעָתָם: וְהִשְׁמוֹתִי

עָלֶיךָ עַמִּים רַבִּים וּמִלְכֵיהֶם יִשְׁעֲרוּ עָלֶיךָ שְׁעַר
בְּעוֹפְפֵי חֶרֶב־עַל־פְּנֵיהֶם וַחֲרָדוּ לַרְגָעִים אִישׁ
לְנַפְשׁוֹ בְּיוֹם מַפְלְתֶיךָ: כִּי כֹה אָמַר אֱ־דָנִי יְיָ־הוֹה
חֶרֶב מֶלֶךְ־בָּבֶל תְּבוֹאֶךָ: בְּחַרְבוֹת גְּבוּרִים אֶפִּיל
הַמוֹנֶךָ עָרִיצֵי גוֹיִם כֻּלָּם וְשִׁדְדוּ אֶת־גְּאוֹן מִצְרַיִם
וְנִשְׁמַד כֹּל־הַמוֹנָה: וְהִאֲבַדְתִּי אֶת־כֹּל־בְּהֵמָתָהּ
מֵעַל מַיִם רַבִּים וְלֹא תִדְלַחֶם רַגְל־אָדָם עוֹד
וּפְרִסוֹת בְּהֵמָה לֹא תִדְלַחֶם: אִזּוֹ אֲשַׁקֵּעַ מִימֵיהֶם
וְנְהוּרֹתָם כַּשְׁמֹן אוֹלֶיךָ נָאֵם אֱ־דָנִי יְיָ־הוֹה: כֹּה־בַתְּתִי
אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה וְנִשְׁמָה אֶרֶץ מִמְּלֶאכָה
בְּהַפּוֹתִי אֶת־כֹּל־יְוֹשְׁבֵי בָהּ וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה:
כִּי־קִינָה הִיא וְקוֹנְנֹהָ בְּנוֹת הַגּוֹיִם תִּקְוֶנָה אוֹתָהּ
עַל־מִצְרַיִם וְעַל־כֹּל־הַמוֹנָה תִּקְוֶנָה אוֹתָהּ נָאֵם
אֱ־דָנִי יְיָ־הוֹה: וַיְהִי בִשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּחֲמִשָּׁה
עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־
אָדָם נְהָה עַל־הַמוֹן מִצְרַיִם וְהוֹרְדֵהוּ אוֹתָהּ וּבְנוֹת
גוֹיִם אֲדַרְם אֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּיֹת אֶת־יּוֹרְדֵי בּוֹר:
מִמִּי נַעֲמַת רִדְהָ וְהִשְׁכַּבְהָ אֶת־עַרְלִים: בְּתוֹךְ
חֲלִיל־חֶרֶב יִפְלוּ חֶרֶב נִתְּנָה מִשְׁכּוֹ אוֹתָהּ וְכֹל־
הַמוֹנֵיהָ: יִדְבְּרוּ־לוֹ אֵלַי גְּבוּרִים מִתּוֹךְ שְׂאוּל אֶת־
עֲזָרֹו יִרְדּוּ שָׁכְבוּ הָעַרְלִים חֲלִיל־חֶרֶב: שֵׁם אֲשׁוּר
וְכֹל־קֶהֶלָה סְבִיבוֹתָיו קִבְּרָתוֹ כֻּלָּם חֲלָלִים הַנְּפֹלִים
בְּחֶרֶב: אֲשֶׁר נָתְנוּ קִבְּרָתֶיהָ בִּירְכַתֵּי־בּוֹר וַיְהִי
קֶהֶלָה סְבִיבוֹת קִבְּרָתָהּ כֻּלָּם חֲלָלִים נְפֹלִים בְּחֶרֶב
אֲשֶׁר־נָתְנוּ חַתִּית בְּאֶרֶץ חַיִּים: שֵׁם עֵילָם וְכֹל־
הַמוֹנָה סְבִיבוֹת קִבְּרָתָהּ כֻּלָּם חֲלָלִים הַנְּפֹלִים בְּחֶרֶב
אֲשֶׁר־יִרְדּוּ עַרְלִים | אֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּיֹת אֲשֶׁר נָתְנוּ
חַתִּיתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים וַיִּשְׂאוּ כְלָמָתָם אֶת־יּוֹרְדֵי בּוֹר:
כֹּה־בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתְנוּ מִשְׁכַּב לָהּ בְּכֹל־הַמוֹנָה
סְבִיבוֹתָיו קִבְּרָתָהּ כֻּלָּם עַרְלִים חֲלִיל־חֶרֶב כִּי־נָתַן
חַתִּיתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים וַיִּשְׂאוּ כְלָמָתָם אֶת־יּוֹרְדֵי בּוֹר
בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתַן: שֵׁם מִשְׁךָ תַּבַּל וְכֹל־הַמוֹנָה
סְבִיבוֹתָיו קִבְּרָתֶיהָ כֻּלָּם עַרְלִים מְחֻלְלֵי חֶרֶב כִּי־
נָתְנוּ חַתִּיתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים: וְלֹא יִשְׁכְּבוּ אֶת־גְּבוּרִים
נְפֹלִים מֵעַרְלִים אֲשֶׁר יִרְדּוּ־שְׂאוּל בְּכֹל־מִלְחָמָתָם

וַיִּתְּנוּ אֶת־חַרְבוֹתָם תַּחַת רַאשֵׁיהֶם וַתְּהִי עֹנֻנְתָם
עַל־עַצְמוֹתָם כִּי־חַתִּית גְּבוּרִים בְּאֶרֶץ חַיִּים: ^כ וְאַתָּה
בַּתוֹךְ עַרְלִים תִּשָּׁבֵר וְתִשְׁכַּב אֶת־חֲלִיל־חֶרֶב:
^{כא} שָׁמָּה אָדוּם מַלְכִּיהָ וְכָל־נְשֵׁיאֶיהָ אֲשֶׁר־נָתַנּוּ
בַּגְּבוּרָתָם אֶת־חֲלִיל־חֶרֶב הֵמָּה אֶת־עַרְלִים יִשְׁכְּבוּ
וְאֶת־יִרְדֵי בּוֹר: ^{כב} שָׁמָּה נְסִיכֵי צָפוֹן כָּלָם וְכָל־צַדִּיקֵי
אֲשֶׁר־יִרְדּוּ אֶת־חֲלָלִים בַּחַתִּיתִם מַגְּבוּרָתְם בּוֹשִׁים
וַיִּשְׁכְּבוּ עַרְלִים אֶת־חֲלִיל־חֶרֶב וַיִּשְׂאוּ כְּלִמָּתָם
אֶת־יִוְרְדֵי בּוֹר: ^{כג} אֹתָם יִרְאֶה פְּרָעָה וְנַחַם עַל־
כֹּל־הַמוֹנֶה חֲלִיל־חֶרֶב פְּרָעָה וְכָל־חִילוֹ נָאֵם
אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹה: ^{כד} כִּי־נָתַתִּי אֶת־חַתִּיתִי חַתִּיתוֹ בְּאֶרֶץ
חַיִּים וְהִשְׁכַּב בַּתוֹךְ עַרְלִים אֶת־חֲלִיל־חֶרֶב פְּרָעָה
וְכָל־הַמוֹנֶה נָאֵם אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹה:

לֹג ^א וַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹה אֵלַי לֵאמֹר: ^ב בֶּן־אָדָם דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי־עַמֶּךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶרֶץ כִּי־אָבִיא עֲלֶיךָ
חֶרֶב וְלָקַחְתוּ עִם־הָאָרֶץ אִישׁ אֶחָד מִקְּצֵיהֶם וְנָתַנּוּ
אֹתוֹ לָהֶם לְצִפָּה: וְרָאָה אֶת־הַחֶרֶב בָּאָה עַל־הָאָרֶץ
וְתַקַּע בְּשׁוֹפָר וְהִזְהִיר אֶת־הָעָם: וְשָׁמַע הַשְּׁמַע
אֶת־קוֹל הַשׁוֹפָר וְלֹא נִזְהָר וַתָּבוֹא חֶרֶב וַתִּקְחֶהוּ
דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ יִהְיֶה: ^ג אֵת קוֹל הַשׁוֹפָר שָׁמַע וְלֹא
נִזְהָר דָּמוֹ בּוֹ יִהְיֶה וְהוּא נִזְהָר נִפְשׁוֹ מִלֹּט: ^ד וְהִצִּיֵּף
כִּי־יִרְאֶה אֶת־הַחֶרֶב בָּאָה וְלֹא־תַקַּע בְּשׁוֹפָר וְהָעָם
לֹא־נִזְהָר וַתָּבוֹא חֶרֶב וַתִּקַּח מֵהֶם נֶפֶשׁ הוּא בַּעֲוֹנוֹ
נִלְקַח וְדָמוֹ מִיַּד־הַצִּיֵּף אֶדְרָשׁ: וְאַתָּה בֶּן־אָדָם
צִיֵּף נִתְתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דְבַר
וְהִזְהַרְתָּ אֹתָם מִמֶּנִּי: ^ה בְּאִמְרֵי לְרָשָׁע רָשָׁע מוֹת
תָּמוּת וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהִזְהִיר רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ הוּא רָשָׁע
בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיַּדךָ אֲבַקֵּשׁ: ^ו וְאַתָּה כִּי־הִזְהַרְתָּ
רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ לָשׁוּב מִמֶּנֶּה וְלֹא־שָׁב מִדְּרָכּוֹ הוּא
בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה נִפְשֶׁךָ הִצַּלְתָּ: וְאַתָּה בֶּן־אָדָם
אָמַר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֵּן אָמַרְתֶּם לֵאמֹר כִּי־
פָּשַׁעֵינוּ וַחֲטָאתֵינוּ עָלֵינוּ וּבָם אֲנַחְנוּ נִמְקִים וְאַיֶּךָ
נַחִיה: ^ז אָמַר אֲלֵיהֶם חֵי־אֲנִי | נָאֵם | אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹה
אִם־אֲחַפֵּץ בְּמוֹת הַרָשָׁע כִּי אִם־בְּשׁוֹב רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ

וַחִיָּה שׁוֹבוּ שׁוֹבוּ מִדְּרָכֵיכֶם הָרָעִים וְלָמָּה תָּמוּתוּ
בֵּית יִשְׂרָאֵל: ^א וְאַתָּה בֶּן־אָדָם אָמַר אֶל־בְּנֵי־עַמֶּךָ
צְדָקַת הַצְּדִיק לֹא תִצְלִלְנוּ בְּיוֹם פְּשָׁעוֹ וְרִשְׁעַת
הַרָשָׁע לֹא־יִכָּשֵׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוֹבוֹ מִרְשָׁעוֹ וְצְדִיק
לֹא יוֹכַל לַחַיּוֹת בָּהּ בְּיוֹם חֲטָאתוֹ: ^ב בְּאִמְרֵי לְצְדִיק
חִיָּה יִחִיָּה וְהוּא־בָטַח עַל־צְדָקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל כֹּל־
צְדָקָתוֹ לֹא תִזְכְּרֶנָּה וּבְעוֹלוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה בּוֹ יָמוּת:
^ג וּבְאִמְרֵי לְרָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְשָׁב מִחֲטָאתוֹ וְעָשָׂה
מִשְׁפָּט וְצְדָקָה: ^ד חֶבְל יִשְׁיֵב רָשָׁע גְּזֻלָּה יִשְׁלֵם
בַּחֲקוֹת הַחַיִּים הַלֵּךְ לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת עוֹל חִיו יִחִיָּה
לֹא יָמוּת: ^ה כֹּל־לִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא לֹא תִזְכְּרֶנָּה
לוֹ מִשְׁפָּט וְצְדָקָה עָשָׂה חִיו יִחִיָּה: ^ו וְאָמְרוּ בְּנֵי עַמֶּךָ
לֹא יִתְכַן דֶּרֶךְ אֶ־דְּנִי וְהֵמָּה דֶּרֶכְם לֹא־יִתְכַן:
^ז בְּשׁוֹב־צְדִיק מִצְדָקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל וּמַת בָּהֶם:
^ח וּבְשׁוֹב רָשָׁע מִרְשָׁעָתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצְדָקָה
עֲלֵיהֶם הוּא יִחִיָּה: ^ט וְאָמַרְתֶּם לֹא יִתְכַן דֶּרֶךְ אֶ־דְּנִי
אִישׁ כִּדְרָכּוֹ אֲשַׁפּוּט אֹתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: ^י וַיְהִי
בְּשָׁתֵי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּעֲשָׂרֵי בַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ לְגִלוֹתָנוּ
בְּאֶ־אֵלֵי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַיִם ^{יא} לֵאמֹר הִפְתָּה הָעִיר:
^{יב} וַיִּדְּ־יְיָ־הוֹה הִיתָה אֵלַי בְּעָרֵב לִפְנֵי בּוֹא הַפְּלִיט
וַיִּפְתַּח אֶת־פִּי עַד־בּוֹא אֵלַי בְּבִקְרָ וַיִּפְתַּח פִּי וְלֹא
נִאֲלַמְתִּי עוֹד: ^{יג} וַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹה אֵלַי לֵאמֹר: ^{יד} בֶּן־
אָדָם יִשְׁבִּי הַחֲרָבוֹת הָאֵלֶּה עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל
אֹמְרִים לֵאמֹר אֶחָד הִיָּה אֲבָרְהָם וַיִּירֶשׁ אֶת־הָאָרֶץ
וְאֲנַחְנוּ רַבִּים לָנוּ נָתַנָּה הָאָרֶץ לְמוֹרֶשֶׁה: ^{טו} לָכֵן
אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר | אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹה עַל־
הַדָּם תֹּאכְלוּ וְעַיִנְכֶם תִּשְׂאוּ אֶל־גְּלוּלֵיכֶם וְדָם
תִּשְׁפְּכוּ וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ: ^{טז} עַמְדַּתְּם עַל־חַרְבְּכֶם
עֲשִׂיתֶן תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ רָעָהוּ טִמְאַתֶּם
וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ: ^{יז} כֹּה־תֹאמַר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֶ־דְּנִי
יְיָ־הוֹה חֵי־אֲנִי אִם־לֹא אֲשֶׁר בַּחֲרָבוֹת בַּחֶרֶב יָפְלוּ
וְאֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחִיָּה נָתַתִּיו לְאֲכָלוֹ וְאֲשֶׁר
בַּמְּצֻדוֹת וּבַמְּעָרוֹת בְּדַבֵּר יָמוּתוּ: ^{יח} וְנָתַתִּי אֶת־
הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמִשְׁמָה וּנְשַׁבַּת גָּאוֹן עֲזָה וּשְׁמָמוֹ
הָרִי יִשְׂרָאֵל מֵאִין עוֹבֵר: ^{יט} וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה

בַּתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמִשְׁמָה עַל כֹּל־
תּוֹעֵבֹתֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ: וְאֵתָהּ בֶן־אָדָם בְּנֵי עַמֶּךָ
הַגְּדֹבְרִים בְּךָ אֶצֶל הַקִּירוֹת וּבִפְתָחֵי הַבָּתִּים וּדְבַר־
חַד אֶת־אֶחָד אִישׁ אֶת־אָחִיו לֵאמֹר בְּאוֹנָא
וְשָׁמְעוּ מָה הַדָּבָר הַיּוֹצֵא מֵאֵת יְ-הוָה: ^אוַיָּבֹאוּ
אֵלַיךָ כַּמְּבֹאֲעִים וַיֵּשְׁבוּ לִפְנֵיךָ עִמִּי וְשָׁמְעוּ אֶת־
דְּבָרֶיךָ וְאוֹתָם לֹא יַעֲשׂוּ כִּי־עַגְבִּים בְּפִיהֶם הֵמָּה
עֹשִׂים אַחֲרַי בְּצַעַם לִבָּם הַלֵּךְ: ^בוַהֲנַךְ לָהֶם כְּשִׁיר
עַגְבִּים יָפָה קוֹל וּמִטְּב נִגַן וְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ
וְעֹשִׂים אֵינָם אוֹתָם: ^גוַבְּבֹאֶה הַנָּה בָּאָה וַיִּדְעוּ כִּי
נָבִיא הִיָּה בְּתוֹכָם:

לֵד ^אוַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם הַנִּבְא
עַל־רוּעֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבְא וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם לְרָעִים כֹּה
אָמַר | אֶ-דְּנִי יְ-הוָה הוּא רַעֲיִי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ
רָעִים אוֹתָם הַלּוֹא הֵצֵאן יָרְעוּ הָרָעִים: אֶת־הַחֶלֶב
תֹּאכְלוּ וְאֶת־הַצֶּמֶר תִּלְבְּשׁוּ הַבְּרִיָּאָה תִּזְבְּחוּ הֵצֵאן
לֹא תָרְעוּ: וְאֶת־הַנְּחֹלֹת לֹא חִזַּקְתֶּם וְאֶת־הַחֹלָה
לֹא־רַפֵּאתֶם וְלִנְשַׁבְּרַת לֹא חִבַּשְׁתֶּם וְאֶת־הַנְּדַחַת
לֹא הִשְׁבַּתֶּם וְאֶת־הָאֲבֹדֶת לֹא בִקְשַׁתֶּם וּבַחֲזוֹקָה
רָדִיתֶם אֹתָם וּבִפְרֹךְ: ^הוַתְּפֹוצִינָה מִבְּלֵי רָעָה
וַתְּהִינָה לְאֹכְלָה לְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וַתְּפֹוצִינָה: וַיִּשְׁגּוּ
צֹאנִי בְּכָל־הַהָרִים וְעַל כֹּל־גְּבַעַת רָמָה וְעַל
כֹּל־פְּנֵי הָאָרֶץ נִפְצוּ צֹאנִי וְאִין דּוֹרֵשׁ וְאִין
מִבְּקֵשׁ: לָכֵן רָעִים שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְ-הוָה: ^החִי־אֲנִי
נָא | אֶ-דְּנִי יְ-הוָה אִם־לֹא יַעַן הָיִיתִי־צֹאנִי לְבוֹ
וַתְּהִינָה צֹאנִי לְאֹכְלָה לְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה מֵאִין רָעָה
וְלֹא־דָרְשׁוּ רַעֲיִ אֶת־צֹאנִי וַיָּרְעוּ הָרָעִים אוֹתָם
וְאֶת־צֹאנִי לֹא רָעוּ: לָכֵן הָרָעִים שָׁמְעוּ דְבַר־
יְ-הוָה: כֹּה־אָמַר אֶ-דְּנִי יְ-הוָה הַנְּבִי אֶל־הָרָעִים
וּדְרַשְׁתִּי אֶת־צֹאנִי מִיָּדָם וְהִשְׁבַּתִּים מִרְעוֹת צֹאן
וְלֹא־יָרְעוּ עוֹד הָרָעִים אוֹתָם וְהִצַּלְתִּי צֹאנִי מִפִּיהֶם
וְלֹא־תְהִינָן לָהֶם לְאֹכְלָה: ^אכִּי כֹה אָמַר אֶ-דְּנִי
יְ-הוָה הַנְּבִי־אֲנִי וּדְרַשְׁתִּי אֶת־צֹאנִי וּבִקְרַתִּים:
^בכַּבְּקַרְתָּ רָעָה עֲדָרוּ בְּיֹם־הַיּוֹתוֹ בְּתוֹךְ־צֹאנֹו

נִפְרָשׁוֹת כֵּן אֲבַקֵּךְ אֶת־צֹאנִי וְהִצַּלְתִּי אֶתְהֶם
מִכֹּל־הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִפְצוּ שָׁם בְּיוֹם עֲנַן וְעַרְפֵּל:
וְהוֹצֵאתִים מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּים מִן־הָאָרְצוֹת
וְהִבִּיאֹתִים אֶל־אֲדַמְתֶּם וְרַעֲיִתִים אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל
בְּאִפְיָקִים וּבְכָל מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: ^דבְּמִרְעָה־טוֹב
אַרְעָה אֲתֶם וּבְהָרֵי מְרוֹם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה נוֹהֵם שָׁם
תִּרְבְּצֶנָה בְּנוֹה טוֹב וּמִרְעָה שָׁמֶן תִּרְעִינָה אֶל־הָרִי
יִשְׂרָאֵל: ^טאֲנִי אֶרְעָה צֹאנִי וְאֲנִי אֲרַבִּיצֶם נָאִם
אֶ-דְּנִי יְ-הוָה: ^יאֶת־הָאֲבֹדֶת אֲבַקֵּשׁ וְאֶת־הַנְּדַחַת
אֲשִׁיב וְלִנְשַׁבְּרַת אֲחַבֵּשׁ וְאֶת־הַחֹלָה אֲחַזֵּק וְאֶת־
הַשְּׁמֵנָה וְאֶת־הַחֲזוֹקָה אֲשַׁמֵּיד אֶרְעֶנָה בְּמִשְׁפָּט:
^יוְאִתְּנָה צֹאנִי כֹה אָמַר אֶ-דְּנִי יְ-הוָה הַנְּבִי שִׁפְטִי
בֵּין־שֵׁה לְשֵׁה לְאֵילִים וְלַעֲתוּדִים: ^יהִמְעַט מִכֶּם
הַמִּרְעָה הַטוֹב תִּרְעֹו וְיִתֵּר מִרְעֵיכֶם תִּרְמָסוּ
בְּרַגְלֵיכֶם וּמִשְׁקַע־מִים תִּשְׁתּוּ וְאֵת הַנּוֹתָרִים
בְּרַגְלֵיכֶם תִּרְפְּשׁוּ: ^יוְצֹאנִי מִרְמָס רַגְלֵיכֶם תִּרְעִינָה
וּמִרְפֵּשׁ רַגְלֵיכֶם תִּשְׁתִּינָה: ^כלָכֵן כֹּה אָמַר אֶ-דְּנִי
יְ-הוָה אֲלֵיהֶם הַנְּבִי־אֲנִי וְשִׁפְטִיתִי בֵּין־שֵׁה בְרִיָּה
וּבֵין שֵׁה רְחוּ: ^כיַעַן בְּצַד וּבְכַתֵּף תִּהְדָּפוּ וּבִקְרַנֵּיכֶם
תִּנְגְּחוּ כֹל־הַנְּחֹלֹת עַד אֲשֶׁר הִפִּיצוֹתֶם אוֹתְנָה
אֶל־הַחֹצְפָה: ^כוְהוֹשַׁעְתִּי לְצֹאנִי וְלֹא־תְהִינָה עוֹד
לְבוֹ וְשִׁפְטִיתִי בֵּין שֵׁה לְשֵׁה: ^כוְהִקְמַתִי עֲלֵיהֶם רָעָה
אֶחָד וְרָעָה אֶתְהֶן אֵת עַבְדִּי דָוִד הוּא יָרְעָה אֹתָם
וְהוּא־יְהִיָּה לָהֶן לְרָעָה: ^כוְאֲנִי יְ-הוָה אֶהְיֶה לָהֶם
לֹא־לֵהִים וְעַבְדִּי דָוִד נָשִׂיא בְּתוֹכָם אֲנִי יְ-הוָה
דְּבַרְתִּי: ^כוְכִרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי חַיַּה־
רָעָה מִן־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ בְּמִדְבָר לְבִטָּח וַיִּשְׁנוּ
בִּיעָרִים: ^כוַנִּתַּתִּי אוֹתָם וּסְבִיבוֹת גְּבַעְתִּי בְּרַכָּה
וְהוֹרַדְתִּי הַגִּשְׁמִ בְּעֵתוֹ גִּשְׁמִי בְּרַכָּה יִהְיוּ: ^כוַנִּתַּן עֵץ
הַשָּׂדֶה אֶת־פְּרִיו וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ וְהָיוּ עַל־
אֲדַמְתֶּם לְבִטָּח וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ-הוָה בְּשַׁבְּרִי אֶת־
מִטּוֹת עֲלֶם וְהִצַּלְתִּים מִיַּד הָעַבְדִּים בָּהֶם: ^כוְלֹא־
יִהְיוּ עוֹד בּוֹ לְגוֹיִם וְחַיַּת הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלֶם וַיֵּשְׁבוּ
לְבִטָּח וְאִין מַחְרִיד: ^כוְהִקְמַתִי לָהֶם מִטַּע לְשֵׁם
וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד אֲסִפִּי רָעַב בְּאָרֶץ וְלֹא־יִשְׁאוּ עוֹד

כְּלַמַּת הַגּוֹיִם: וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְ-הוָה אֶ-לֹהֵיהֶם
אַתֶּם וְהִמָּה עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל נָא אֶ-דַּנִּי יְ-הוָה:
וְאַתָּן צֹאנִי צֹאן מִרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי
אֶ-לֹהֵיכֶם נָא אֶ-דַּנִּי יְ-הוָה:

לֹה אֵיִתִּי דְבַר-יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן-אָדָם שִׁים
פְּנֶיךָ עַל-הָר שְׁעִיר וְהִנְבֵּא עָלַי: וְאָמַרְתָּ לוֹ כֹּה
אָמַר אֶ-דַּנִּי יְ-הוָה הִנְנִי אֵלֶיךָ הִר-שְׁעִיר וְנָטִיתִי
יָדִי עָלֶיךָ וְנִתְתִּיךָ שְׂמֵמָה וּמִשְׂמָה: דַּעֲרִיךָ חֲרֻבָּה
אֲשִׁים וְאַתָּה שְׂמֵמָה תִּהְיֶה וַיִּדְעַת כִּי-אֲנִי יְ-הוָה:
הִיעֵן הָיֹוֹת לָךְ אֵיבַת עוֹלָם וַתִּגַּר אֶת-פְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
עַל-יַד־חֲרֻב בְּעַת אֵיִלָּם בְּעַת עֹוֹן קֶץ: וְלָכֵן חִי-
אֲנִי נָא אֶ-דַּנִּי יְ-הוָה כִּי-לָדָם אֶעֱשֶׂךָ וְדָם
יִרְדֹּפֶךָ אִם-לֹא דָם שָׁנֵאתָ וְדָם יִרְדֹּפֶךָ: וְנִתְתִּי אֶת-
הָר שְׁעִיר לְשְׂמֵמָה וּשְׂמֵמָה וְהִכְרַתִּי מִמֶּנּוּ עֶבֶר
וְשָׁב: וּמִלֵּאתִי אֶת-הָרִיו חֲלָלִיו גְּבַעוֹתֶיךָ וְגִיאֹוֹתֶיךָ

וְכָל-אֲפִיקֶיךָ חֲלָלֵי-חֲרֻב יִפְּלוּ בָהֶם: שְׂמֵמֹת עוֹלָם
אֶתְנֶךָ וְעָרִיךָ לֹא תִשְׁבְּנָה תִשְׁבְּנָה וַיִּדְעַתְּ כִּי-אֲנִי
יְ-הוָה: יַעֲזֹב אֶת-שְׁנֵי הַגּוֹיִם וְאֶת-שְׁתֵּי
הָאָרְצוֹת לִי תִהְיֶינָה וִירִשְׁנֶנּוּ וִי-הוָה שֵׁם הָיִה:
לָכֵן חִי-אֲנִי נָא אֶ-דַּנִּי יְ-הוָה וְעָשִׂיתִי כְּאֲפֶךָ
וְכִקְנֵאתֶךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ מִשְׁנֵאתֶיךָ בָּם וְנִוְדַעְתִּי
בָּם כְּאֲשֶׁר אֶשְׁפֹּטֶךָ: וַיִּדְעַת כִּי אֲנִי יְ-הוָה
שָׁמַעְתִּי | אֶת-כֹּל-נִאצוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ עַל-הָרִי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שְׂמָמוּ שְׂמָמוּ לָנוּ נִתְּנוּ לְאֹכְלָה:
וַתִּגְדִּילוּ עָלַי בְּפִיכֶם וְהִעֲתַרְתֶּם עָלַי דְּבַרֵּיכֶם אֲנִי
שָׁמַעְתִּי: כֹּה אָמַר אֶ-דַּנִּי יְ-הוָה כְּשִׁמְחָה כֹּל-
הָאָרֶץ שְׂמָמָה אֶעֱשֶׂה-לָךְ: כְּשִׁמְחָתֶךָ לְנַחֲלַת בֵּית-
יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר-שְׂמָמָה כֵּן אֶעֱשֶׂה-לָךְ שְׂמָמָה
תִּהְיֶה הִר-שְׁעִיר וְכָל-אָדָם כָּלָה וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי
יְ-הוָה:

הלכות קדוש החדש פרק ה

קובעין על הראיה; ובני ארץ ישראל בזמן הזה, עושין יום אחד פמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא יום טוב שני שאנו עושין בגליות בזמן הזה, מדברי סופרים שתקנו דבר זה.

הז יום טוב שלראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראיה, היו רב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים טובים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את החדש, שאין השלוחין יוצאין ביום טוב.

הח ולא עוד, אלא אפלו בירושלים עצמה שהוא מקום בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב שלראש השנה שני ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום שלושים, נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש; והואיל והיו עושין אותו שני ימים, ואפלו בזמן הראיה, התקינו שיהיו עושין אפלו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים, בזמן הזה שקובעין על החשבון. הגה למדת שאפלו יום טוב שני שלראש השנה בזמן הזה, מדברי סופרים.

הט אין עשית יום אחד, תלויה בקריבת המקום. פיצד: אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות, שפנדאי אפשר שיגיעו להן שלוחין-אין אומרין שאנשי מקום זה עושין יום אחד, שמי יאמר לנו שהיו השלוחים יוצאין למקום זה. שמה לא היו השלוחים יוצאין למקום זה, מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שתזרו לקבע על החשבון, ישבו שם ישראלים שהן חבין לעשות שני ימים; או מפני שהיה חרום בדרך, בדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי חכמי משנה; או מפני שהיו הגויים מונעין את השלוחין לעבר ביניהן.

הי ואלו היה הדבר תלוי בקריבת המקום, היו כל בני מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא מהלך שמונה ימים או פחות; וכן רב סוריה. הא למדת, שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.

היא נמצא עיקר דבר זה על דרך זו, כך הוא: כל מקום שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים-עושין שני ימים לעולם פמנהגם

הא כל שאמרנו מקביעת ראש החדש על הראיה, ועבור השנה מפני הזמן או מפני הצורך, אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל, או בית דין הסמוכים שבארץ ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות: שפך נאמר למשה ואהרן "החדש הזה לכם, ראש חדשים"; ומפי השמועה למדו איש מאיש ממשנה רבנו, שפך הוא פרוש הדבר-עדות זו תהיה מסורה "לכם", ולכל העומד אחריהם במקומם. אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל, אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים, אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום.

הב ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא-שבזמן שיש סנהדרין, קובעין על הראיה; ובזמן שאין שם סנהדרין, קובעין על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום. ואין נזקקין לראיה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה הוא יום הראיה, או קדם לו ביום, או אחריו ביום; וזה שיהיה אחר הראיה ביום פלא הוא, ובארצות שהן למערב ארץ ישראל.

הג ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה, מסוף חכמי תלמוד בעת שחרבה ארץ ישראל, ולא נשאר שם בית דין קבוע; אבל בימי חכמי משנה, וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אבני ורבא-על קביעת ארץ ישראל היו סומכין.

הד כשהיתה סנהדרין קימת, והן קובעין על הראיה, היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי תשרי, עושין ימים טובים יום אחד בלבד; ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהם, היו עושים שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש.

הה בזמן הזה שאין שם סנהדרין, ובית דין שלארץ ישראל קובעין על חשבון זה, היה מן הדין שיהיו בכל המקומות עושין יום טוב אחד, אפלו המקומות הרחוקות שבחוצה לארץ כמו בני ארץ ישראל-שהפל על חשבון אחד סומכין וקובעין; אבל תקנת חכמים היא, שיזכרו פמנהג אבותיהם שבידיהם.

הו לפיכך כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו כשהיו השלוחין יוצאין, יעשו שני ימים, ואפלו בזמן הזה, כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל

מקדם, שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעין אלא למקום שבינו ובין ירושלים, מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים בשונה או פחות, שאפשר שהיו שלוחין מגיעין אליו-רואים: אם אותו המקום מארץ ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראיה בכבוש שני, כגון אושא ושפרעם ולוד ויבנה ונוב וטבריה וכיוצא בהן, עושין יום אחד בלבד. ואם אותו המקום מסוריה, כגון צור ודמשק ואשקלון וכיוצא בהן, או מחוצה לארץ, כגון מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן-עושין כמנהג אבותיהן שבידיהן: אם יום אחד, יום אחד; ואם שני ימים, שני ימים.

היב מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות מעשרה, והוא סוריה או חוצה לארץ ואין להם מנהג, או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או

מקום ששכנו בו ישראל עתה-עושין שני ימים כמנהג רב העולם. וכל יום טוב שני מדברי סופרים-ואפלו יום טוב שני שלראש השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.

היג זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרין שלראש חודש יום פלוני, ויום טוב ביום פלוני-לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ; ואין אנו סומכין, אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה שאנו מחשבין, לגלות הדבר בלבד: פיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הן סומכין, אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל אינה יום הוא; ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חודש או יום טוב, לא מפני חשבון שאנו מחשבין.

הלכות קדוש החדש פרק ו

ותמישים יום ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושבעים חלקים; ואם תהיה מעברת, ותהיה השנה שלוש עשר חודש-יהיה כללה שלוש מאות ושלושה ושמונים יום ואחת ועשרים שעות וחמש מאות וששה ושמונים חלקים. ושנת החמה, היא שלוש מאות חמשה ושמנים יום ושש שעות. נמצא תוספת שנת החמה על שנת הלבנה, עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים.

וה פשתשליך ימי חודש הלבנה שבעה שבעה, שהן ימי השבוע-ישאר יום אחד ושתיים עשרה שעות ושבע מאות ושלושה ותשעים חלקים, סימן להם א' י"ב תשצ"ג; וזו היא שארית חודש הלבנה. וכן פשתשליך ימי שנת הלבנה שבעה שבעה-אם שנה פשוטה היא-ישאר ממנה ארבעה ימים ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושמנים חלקים, סימן להם ד' ח' תתע"ו; וזו היא שארית שנה פשוטה. ואם שנה מעברת היא-תהיה שאריתה חמשה ימים ואחת ועשרים שעות וחמש מאות וששה ושמנים חלקים, סימן להם ה' כ"א תקפ"ט.

וה פשתיהנה עמוד ידוע מולד חודש מן החודשים, ותוסיף עליו א' י"ב תשצ"ג-נצא מולד חודש שאחריו, ותדע באי זה יום מימי השבוע ובאי זו שעה ובכמה חלק יהיה. פיצד-הרי שהיה מולד גיסן

ו,א בזמן שעושין על הראיה, היו מחשבין ויודעין שעה שיתקבץ בה הירח עם החמה בדקדוק הרבה, כדרך שהאצטגנינין עושין, כדי לידע אם יראה הירח או לא יראה. ותחלת אותו החשבון, הוא החשבון שמתשבין בקרוב ויודעין שעת קבוצם בלא דקדוק; ושעת קבוצם בלא דקדוק אלא במהלכם האמצעי, הוא הנקרא מולד. ועיקרי החשבון שמתשבין בזמן שאין שם בית דין שיקבעו על הראיה, והוא חשבון שאנו מחשבין היום-הוא הנקרא עבור; ואלו הן:

ו,ב היום והלילה, ארבע ועשרים שעות בכל זמן, שתיים עשרה ביום, ושתיים עשרה בלילה. והשעה מחלקת לאלף ושמונים חלקים; ולמה חלקו השעה למגן זה-לפי שמגן זה יש לו חצי ורביע ושמין ושליש ושתיים ותשיע וחמש ועשור, והרבה חלקים יש לכל אלו השמות.

ו,ג משיתקבץ הירח והחמה לפי חשבון זה, עד שיתקבצו פעם שניה במהלכם האמצעי-תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות מיום שלושם מתחלת לילו, ושבע מאות ושלושה ותשעים חלקים משעת שלוש עשרה; וזה הוא הזמן שבין כל מולד ומולד, וזה הוא חדשה שללכונה.

ו,ד שנה שללכונה-אם תהיה שנים עשר חודש מתדשים אלו-יהיה כללה שלוש מאות וארבעה

באחד בשבת בחמש שעות ביום ומאה ושבעה חלקים, סימן להם א' ה' ק"ז.

וז' פשתוסיה עליו שארית חדש לבנה, והוא א' י"ב תשצ"ג-יצא מולד אר' בליל שלישי חמש שעות בלילה ותשע מאות חלקים, סימן להם ג' ה' תת"ק. ועל דרך זו עד סוף העולם, חדש אחר חדש.

ו,ח וכן פשיהיה עמך ידוע מולד שנה זו, ותוסיה שאריתה על ימי המולד-אם פשוטה היא שארית הפשוטה, ואם מעברת שארית המעברת-יצא לך מולד שנה שלאחריה. וכן שנה אחר שנה, עד סוף העולם. והמולד הראשון שממנו תתחיל, הוא מולד שיהיה בשנה ראשונה שליציירה, והוא היה בליל שני חמש שעות בלילה ומאתים וארבעה חלקים, סימן להם ב' ה' ר"ד; וממנו היא התחלת החשבון.

ו,ט בכל החשבונות האלו שתדע מהן המולד, פשתוסיה שארית עם שארית, פשייתקבץ מן החלקים אלה ושמונים, תשלם שעה אחת ותוסיה אותה למנין השעות; וכשייתקבץ מן השעות ארבע ועשרים, תשלם יום ותוסיה למנין הימים; וכשייתקבץ מן הימים יותר על שבעה, תשליך שבעה מן המנין ותניח השאר, שאין אנו מתשבין לידע מנין הימים, אלא לידע באינה יום מימי השבוע ובאיזו שעה ואינה חלק יהיה המולד.

ו,י כל תשע עשרה שנה, שיהיו מהן שבע שנים מעברות ושנים עשרה פשוטות-נקרא מחזור; ולמה סמכנו על מנין זה, שבזמן שאתה מקבץ מנין ימי שנים עשרה שנה פשוטות ושבעה מעברות ושעותיהן ותלקיהן, ותשלים כל אלה ושמונים חלקים שעה, וכל ארבע ועשרים שעות יום, ותוסיה למנין הימים-תמצא הפל תשע עשרה שנה משני החמה, שפל שנה מהן שלוש מאות וחמשה וששים יום ושש שעות בשונה; ולא ישאר ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה זו, חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים, סימן להם א' תפ"ה.

ו,יא נמצא במחזור שהוא בנה, החדשים כלם חדשי

הלבנה, והשנים שני החמה; והשבע השנים המעברות שבכל מחזור ומחזור לפי חשבון זה, הם שנה שלישית מן המחזור וששית ושמניית ושנת אחת עשרה ושנת ארבע עשרה ושנת שבע עשרה ושנת תשע עשרה.

ו,יב פשתקבץ שארית כל שנה משנים עשרה שנה הפשוטות, שהיא ד' ח' תתע"ו, ושארית כל שנה משבע שנים המעברות, שהיא ה' כ"א תקפ"ט, ותשליך הפל שבעה שבעה-ישאר שני ימים ושש עשרה שעות וחמש מאות וחמשה ותשעים חלקים, סימן להם ב' י"ו תקצ"ה; וזה הוא שארית המחזור.

ו,יג פשיהיה לך ידוע מולד תחלת מחזור, ותוסיה עליו ב' י"ו תקצ"ה, יצא לך מולד תחלת המחזור שאחריו; וכן מולד כל מחזור ומחזור, עד סוף העולם. וכבר אמרנו שמולד תחלת המחזור הראשון היה ב' ה' ר"ד. ומולד השנה, הוא מולד תשרי שלאותה השנה.

ו,יד ובדרך הזאת תדע מולד כל שנה שתראה, ומולד כל חדש שתראה, משנים שעברו, או משנים שעתידים לבוא. כיצד: תקח שני יצירה שעברו וגמרו, ותעשה אותם מחזורין שלתשע עשרה תשע עשרה, ותדע מנין המחזורין שעברו, ומנין השנים שעברו ממחזור שעדין לא נשלם; ותקח לכל מחזור ומחזור ב' י"ו תקצ"ה, ולכל שנה פשוטה משני המחזור שלא נשלם ד' ח' תתע"ו, ולכל שנה מעברת ה' כ"א תקפ"ט. ותקבץ הפל, ותשלים החלקים שעות, ותשלים השעות ימים, והימים תשליכם שבעה שבעה; והנשאר מן הימים ומן השעות והחלקים, הוא מולד שנה הבאה שתראה לידע מולדה.

ו,טו מולד השנה שיצא בחשבון זה, הוא מולד ראש חדש תשרי. וכשתוסיה עליו א' י"ב תשצ"ג, יצא מולד מרחשון; וכשתוסיה על מולד מרחשון א' י"ב תשצ"ג, יצא מולד פסלו; וכן לכל חדש וחדש זה אחר זה, עד סוף העולם.

הלכות קדוש החדש פרק ז

באחד משלושה ימים האלו, קובעין ראש החדש ביום שלאחריו. כיצד-הרי שהיה המולד באחד בשבת, קובעין ראש חדש תשרי יום שני; ואם יהיה

ז,א אין קובעין לעולם ראש חדש תשרי לפי חשבון זה, לא באחד בשבת, ולא ברביעי בשבת, ולא בערב שבת-סימן להם אד"ו; אלא פשיהיה מולד תשרי

המולד ברביעי, קובעין ראש חודש בתמישי; ואם יהיה המולד בששי, קובעין ראש חודש בשביעי.

ז,ב וכן אם יהיה המולד בתצי היום או למעלה מחצי היום, קובעין ראש חודש ביום שלאחריו. פיצד-הרי שהיה המולד ביום השני שש שעות ביום או יתר על שש שעות, קובעין ראש חודש בשלישי. ואם יהיה המולד קדם תצי היום, אפלו בחלק אחד-קובעין ראש החודש באותו יום המולד עצמו: והוא, שלא יהיה אותו היום מימי אד"ו.

ז,ג כשיהיה המולד בתצות היום או אחר תצות, וידחה ליום שלאחריו-אם יהיה היום שלאחריו מימי אד"ו-הרי זה נדחה לשלאחר אחריו, ויהיה ראש החודש קבוע בשלישי מיום המולד. פיצד: הרי שהיה המולד בשבת בתצות היום, סימן ז' י"ח-קובעין ראש החודש בשנה שמולדה פנה, בשני בשבת; וכן אם היה המולד בשלישי בתצות או אחר תצות, קובעין ראש החודש בתמישי בשבת.

ז,ד מולד תשרי שיצא בחשבון זה בליל שלישי בתשע שעות בלילה ומאתים וארבעה חלקים משעה עשירית, סימנה ג' ט' ר"ד, או יותר על זה-אם היתה שנה פשוטה, דוחין את ראש החודש, ואין קובעים אותו בשלישי בשנה זו, אלא בתמישי בשבת.

ז,ה וכן אם יצא מולד תשרי ביום שני בשלוש שעות ביום וחמש מאות ושמונים ותשעה חלקים משעה רביעית, סימנה ב' ט"ו תקפ"ט, או יתר על כן-אם היתה אותה השנה מוצאי המעברת, שיתהיה השנה הסמוכה לה שעברה מעברת-אין קובעין ראש החודש בשני בשנה זו, אלא בשלישי.

ז,ו היה מולד השנה הפשוטה שאמרנו שתדחה

לתמישי פחות חלק אחד, פגון שיצא סימנה ג' ט' ר"ג או פחות מזה-קובעין אותה בשלישי; וכן אם היה מולד מוצאי העבור פחות חלק, פגון שהיה סימנה ב' ט"ו תקפ"ח או פחות מזה-קובעין אותה בשני.

ז,ז נמצא דרך קביעת ראש חודש תשרי לפי חשבון זה, כך הוא: תחשב ותדע המולד באי זה יום יהיה, ובכמה שעות מן היום או מן הלילה, ובכמה חלקים מן השעה. ויום המולד הוא יום הקביעה לעולם, אלא אם כן היה באחד בשבת או ברביעי או בערב שבת, או אם היה המולד בתצות היום או אחר תצות, או אם היה בר"ד חלקים משעה עשירית מליל שלישי או יותר על זה והיתה שנה פשוטה, או שהיה המולד בתקפ"ט חלקים משעה רביעית מיום שני והיתה השנה פשוטה שאחר המעברת-שאם יארע אחד מארבעה דברים האלו, אין קובעין ביום המולד, אלא ביום שלאחריו או שלאחר אחריו, כדרך שבארנו.

ז,ח ומפני מה אין קובעין בחשבון זה בימי אד"ו-לפי שהחשבון הזה הוא לקבוץ הירח והשמש בהלוכם האמצעי, לא במקומם האמתי, כמו שהודענו; לפיכך עשו יום קביעה ויום דחה, כדי לפגוע ביום הקבוץ האמתי. פיצד-בשלישי קובעין, ברביעי דוחין, בתמישי קובעין, בששי דוחין, בשבת קובעין, באחד בשבת דוחין, בשני קובעין.

ז,ט ועיקר שאר הארבע דחיות האלו, הוא זה העיקר שאמרנו, שהחשבון הזה במהלך אמצעי; וראיה לדבר, שהרי המולד יהיה בליל שלישי וידחה לתמישי, ופעמים רבות לא יראה ירח בליל תמישי. ולא עוד, אלא ולא בליל ששי, מפלל שלא נתקבצו השמש והירח קבוץ אמתי אלא בתמישי.

הלכות קדוש הלכות קדוש פרק ח

א,הא תדשה שללכנה, תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים כמו שבארנו. ואי אפשר לומר שראש החודש יהיה במקצת היום, עד שיהיה מקצת היום מחודש שעבר ומקצתו מהבא: שנאמר "עד חודש ימים" - מפי השמועה למדו שימים אתה מחשב לחודש, ואין אתה מחשב שעות.

ב,לפיכך עושין חודשי הלכנה, מהם חודש חסר תשעה ועשרים יום בלבד, ואף על פי שחודשה

ה,ג אלו היה חודשה שללכנה תשעה ועשרים ומחצה בלבד, היו כל השנים חודש מלא וחודש חסר, והיו ימי שנת הלכנה שלוש מאות ארבעה וחמשים יום, ששה חודשים חסרים וששה מלאים; אבל מפני החלקים שיש בכל חודש וחודש יותר על תצי היום, יתקבץ מהן

ח,ב לפיכך עושין חודשי הלכנה, מהם חודש חסר תשעה ועשרים יום בלבד, ואף על פי שחודשה

שעות וימים, עד שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יותר על המלאים, ובמקצת השנים חדשים מלאים יותר על החסרים.

ה, ד יום שלושים, לעולם עושין אותו ראש חדש בחשבון זה: אם הנה החדש שעבר חסר, יהנה יום שלושים ראש החדש הבא. ואם הנה החדש שעבר מלא, יהנה יום שלושים ראש חדש, הואיל ומקצתו ראש חדש, ויהנה תשלום החדש המלא שעבר; ויהנה יום אחד ושלושים ראש החדש הבא, וממנו הוא המנין, והוא יום הקביעה. ולפיכך עושין ראשי חדשים בחשבון זה, חדש אחד יום אחד בלבד, וחדש אחד שני ימים.

ה, ה סדר החדשים המלאים והחסרים לפי חשבון זה, כך הוא: תשרי, לעולם מלא; וחדש טבת, לעולם חסר; ומטבת ואלול, אחד מלא ואחד חסר על הסדר. כיצד-טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא, אייר חסר, סיון מלא, תמוז חסר, אב מלא, אלול חסר. ובשנה המעברת, אדר ראשון מלא, ואדר שני חסר.

ה, ו גשארו שני החדשים, שהן מרחשון וכסלו-פעמים יהיו שניהם מלאים, ופעמים יהיו שניהם חסרים, ופעמים יהנה מרחשון חסר וכסלו מלא. ושנה שיהיו בה שני חדשים אלו מלאים, היא שנקראו חדשיה ששלמים; ושנה שיהיו בה שני חדשים אלו חסרים, נקראו חדשיה חסריו; ושנה שיהנה בה מרחשון חסר וכסלו מלא, נקראו חדשיה פסדרו.

ה, ז דרך ידיעת השנה אם חדשיה שלמים, או חסריו, או פסדרו לפי חשבון זה-כך הוא: תדע תחלה יום שנקבע בו ראש השנה שתמצא לידע סדור חדשיה, כמו שבארנו בפרק שביעי; ותדע יום שיקבע בו ראש

השנה שלאחריה, ותחשב מנין הימים שביניהן חוץ מיום הקביעה שלזו ושלזו. אם תמצא ביניהן שני ימים, יהיו חדשי השנה חסריו; ואם תמצא ביניהם שלושה ימים, יהיו פסדרו; ואם תמצא ביניהם ארבעה, יהיו שלמים.

ה, ח במה דברים אמורים, בשהיתה השנה שתמצא לידע סדור חדשיה פשוטה. אבל אם היתה מעברת-אם תמצא בין יום קביעתה ובין יום קביעת שנה שלאחריה ארבעה ימים, יהיו חדשי אותה השנה המעברת חסרים; ואם תמצא ביניהם חמשה ימים, יהיו פסדרו; ואם תמצא ביניהם ששה, יהיו שלמים.

ה, ט כיצד: הרי שרצינו לידע סדור חדשי שנה זו, והנה ראש השנה בחמישי והיא פשוטה, וראש השנה שלאחריה בשני בשבת; נמצא ביניהן שלושה ימים, ידענו ששנה זו חדשיה פסדרו. ואלו הנה ראש השנה שלאחריה בשלישי, היו חדשי שנה זו שלמים; ואלו הנה ראש השנה בשנה זו בשבת, ובשנה שלאחריה בשלישי בשבת, היו חדשי שנה זו חסריו. ועל דרך זו תחשב לשנה המעברת, כמו שבארנו.

ה, י יש שם סימנין שתסמוך עליהם כדי שלא תטעה בחשבון סדור חדשי השנה, והן בנויין על עיקרי זה החשבון והקביעות והדחיות שבארנו דרפם; ואלו הן: כל שנה שיהנה ראש השנה בה בשלישי, תהנה לעולם פסדרו לפי חשבון זה, בין פשוטה, בין מעברת; ואם יהנה ראש השנה בשבת או בשני, לא תהנה פסדרו לעולם, בין בפשוטה, בין במעברת; ואם יהנה ראש השנה בחמישי-אם פשוטה היא, אי אפשר שיהיו חדשיה חסרים לפי חשבון זה, ואם מעברת היא, אי אפשר שיהיו חדשיה פסדרו לפי חשבון זה.

הלכות קדוש החדש פירק ט

ט, א רבע מאות וחמשה ושמנים חלקים, כמו שאמרנו. ויהנה בין תקופה לתקופה, אחד ותשעים יום ושבע שעות וחצי שעה; ומשתדע תקופה אחת באיזה יום ואיזו שעה היא, תתחיל למנות ממנה לתקופה השנייה שאחריה, ומן השנייה לשלישית, עד סוף העולם.

ט, ב תקופת ניסן, היא השעה והחלק שתפנס בו השמש לתחלת מזל טלה; ותקופת תמוז, היות השמש

ט, א שנת החמה-יש מתכמי ישראל שהיא אומר שהיא שלוש מאות חמשה ושישים יום ורביע יום, שהיא שש שעות; ויש מהן שהיא אומר שהיא פחות מרביע היום. וכן חכמי יון ופרס, יש ביניהן מחלוקת בדבר זה.

ט, ב מי שהיא אומר שהיא שס"ה יום ורביע יום, ישאר מפל מחזור שלתשע עשרה שנה, שעה אחת

בראש מזל סרטן; ותקופת תשרי, היות השמש בראש מזל מאזנים; ותקופת טבת, היות השמש בראש מזל גדי. ותקופת ניסן היתה בשנה הראשונה שליציירה לפי חשבון זה, קדם מולד ניסן בשבעה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים-סימנה ז' ט' תרמ"ב.

ט, ד דרך חשבון התקופה, כך הוא: תדע תחלה כמה מחזורין שלמים משנת הציירה עד מחזור שתראה, וקח לכל מחזור מהן שעה אחת ותפ"ה חלקים; וקבץ כל החלקים שעות, וכל השעות ימים, ותגרע מן הכל שבעה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים; והשאר תוסיף אותו על מולד ניסן שלשנה ראשונה מן המחזור, יצא לך באיזו שעה ובכמה בחדש תהיה תקופת ניסן שלאותה השנה הראשונה באותו מחזור. וממנה תתחיל למנות אחד ותשעים יום ושבע שעות ומחצה, לכל תקופה ותקופה.

ט, ה ואם תראה לידע תקופת ניסן שלשנה זו שהיא שנת כך וכך במחזור שאמה עומד בו, קח לכל המחזורין השלמים שעה ותפ"ה חלקים לכל מחזור; ולכל השנים הגמורות ששלמו מן המחזור, עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים לכל שנה; וקבץ הכל, ותגרע ממנו שבעה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים, והשאר תשליכם חדשי לבנה תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות ושבע מאות שלוש ותשעים חלקים. והנשאר פחות מחדש לבנה, תוסיף אותו על מולד ניסן שלאותה השנה, ותדע זמן תקופת ניסן שלאותה השנה, בכמה יום בחדש היא ובכמה שעה.

ט, ו תקופת ניסן לפי חשבון זה, אינה לעולם אלא או בתחלת הלילה, או בחצי הלילה, או בתחלת היום, או בחצי היום; ותקופת תמוז, לעולם אינה אלא או בשבע שעות ומחצה, או בשעה אחת ומחצה, בין ביום, בין בלילה; ותקופת תשרי, לעולם אינה אלא או בתשע שעות, או בשלוש שעות, בין ביום, בין בלילה; ותקופת טבת, לעולם אינה אלא או בעשר שעות ומחצה, או בארבע שעות ומחצה, בין ביום, בין בלילה.

ט, ז אם תראה לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזו שעה תהיה התקופה-קח שנים גמורים שעברו משנת

הציירה עד שנה שתראה, והשלך הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים; והנשאר פחות משמונה ועשרים, קח לכל שנה ושנה יום אחד ושש שעות, וקבץ הכל, והוסף עליו שלושה, והשלך הכל שבעה שבעה; והנשאר מן הימים ומן השעות, תתחיל למנותו מתחלת ליל אחד בשבת. ולאשר יגיע החשבון בו, תהיה תקופת ניסן. ולמה מוסיפין שלושה, לפי שתקופה ראשונה שלשנת הציירה היתה בתחלת ליל רביעי.

ט, ח פיצד: הרי שרצינו לידע תקופת ניסן שלשנת שלושים ותשע מאות וארבעת אלפים ליציירה-כשתשליך הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים, תשאר שנה אחת; תקח לה יום אחד ושש שעות, ותוסיף עליו שלושה, נמצאת תקופת ניסן, בליל חמישי שש שעות בלילה. וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת תמוז בשעה ומחצה מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת תשרי בתשע שעות מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת טבת בארבע שעות ומחצה מליל ששי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת ניסן הבאה בתחלת יום ששי. ועל דרך זו, עד סוף העולם, תקופה אחר תקופה.

ט, ט אם תראה לידע בכמה יום בחדש תהיה תקופת ניסן שלשנה זו-תדע תחלה באיזה יום מימי השבוע תהיה, ובאיזה יום יקבע ניסן שלשנה זו, וכמה שנים גמורים עברו מן המחזור; ותקח לכל שנה אחד עשר יום, ותוסיף על סכום הימים שבעה ימים בזמנים אלו, והשלך הכל שלושים שלושים; והנשאר פחות משלושים, תתחיל למנותו מראש חדש ניסן. אם יגיע ליום התקופה, מוטב; ואם לאו, הוסף יום או שני ימים או שלושה ימים על המנין, עד שיגיע ליום התקופה. ואם תהיה השנה מעברת, תתחיל למנות מראש חדש אדר שני; וליום שיגיע החשבון, באותו היום מן החדש תהיה התקופה.

ט, י פיצד: הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת ניסן שלשנת שלושים ותשע מאות, שהיא שנה תשיעית ממחזור ר"ס-מצינו ראש חדש ניסן נקבע בה בחמישי, ותקופת ניסן בחמישי, ולפי שהיתה שנה זו תשיעית למחזור, יהיו השנים

הזאת תעשה, בכל שנה ושנה.

ט, יא זה שאמרנו תוסיף יום אחר יום עד שתגיע ליום התקופה, לעולם לא תהיה צריך להוסיף אלא יום אחד או שנים או שלושה; ופלא גדול הוא, שתהיה צריך להוסיף ארבעה. ואם מצאת שאתה צריך להוסיף יתר על זה, תדע שטעית בחשבון, ותחזור ותחשב בדקדוק.

הלכות קדוש החדש פרק י

מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלושים רגע לכל תקופה ותקופה, עד סוף המחזור.

יד אם תרצה לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה, תדע תחלה שנים גמורות שעברו מן המחזור, ותקח לכל שנה מהן תוספתה, והיא י' כ"א קכ"א מ"ח; וקבץ פל הרגעים חלקים, וכל החלקים שעות, וכל השעות ימים, כדרך שתחשב במולדות; ותגרע מן הפל, תשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים, והנשאר, תשליכו חדשי לבנה; והנשאר שאין בו חדש לבנה, תוסיף אותו על מולד ניסן שלאותה שנה. וברגע שניגע בו המנין, תהיה תקופת ניסן שלאותה שנה.

יג, מה מראין לי הדברים, שעל חשבון תקופה זו היו סומכין לענין עבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהן מעברין מפני הזמן, או מפני הצורך-לפי שתשבון זה, הוא האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב מדברים שנתבארו באצטגנינות, יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת החמה שלוש מאות ותשעה וששים יום ורביע יום.

יד, וחשבון שתי התקופות האלו שבארנו דרפם, הפל בקרוב הוא, ובמהלך השמש האמצעי, לא במקומה האמתי; אבל במקום השמש האמתי תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו, בכמו שני ימים קדם שתי התקופות שיוצאין בחשבון זה, בין בחשבון מי שמחשב רביע יום גמור, בין למי שמחשב לפחות מרביע יום.

הלכות קדוש החדש פרק יא

יב, נראה, ידענו שפל מי שרוחו נכונה ולבו תאב לדברי החכמות ולעמד על הסודות, יתאנה לידע אותן

הגמורות שמונה; כשתקח לכל שנה מהן אחד עשר יום, יהיו פל הימים שמונה ושמונים; תוסיף שבועה, הרי הפל תמשה ותשעים; תשליך הפל שלושים שלושים, ונשאר חמשה ימים; כשתתחיל למנות חמשה ימים מראש חדש ניסן שהיה בתמישי, יגיע החשבון ליום שני. וכבר ידענו שאין התקופה בשני בשבת, אלא בתמישי; לפיכך תוסיף יום אחר יום, עד שתגיע לתמישי שהוא יום התקופה-נמצאת תקופת ניסן בשנה זו, ביום שמיני מחדש ניסן. ועל הדרך

יא, שנת החמה למי שהוא אומר שהיא פחות מרביע מחכמי ישראל, אומר שהיא שלוש מאות תמשה וששים יום ותמש שעות ותשע מאות שבועה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע; והרגע, אחד מששה ושבעים בחלק. ולפי חשבון זה, תהיה תוספת שנת החמה על שנת הלבנה עשרה ימים ואחת ועשרים שעה ומאה ואחד ועשרים חלק ושמונה וארבעים רגע-סימן להן י' כ"א קכ"א מ"ח. ולא תמצא תוספת במחזור שלתשע עשרה פלל, אלא בכל מחזור מהם ישלמו שני החמה עם שני הלבנה הפשוטות והמעברות.

יב, בין פל תקופה ותקופה לפי חשבון זה, אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלושים רגע-סימן להם צ"א ז' תקי"ט ל"א. וכשתדע תקופה מן התקופות אימתי היתה, תחשב מאותו רגע מנין זה, ותדע תקופה שאחריה, על הדרך שבארנו בתקופת השנה שהיא רביע. תקופת ניסן לפי חשבון זה, היתה בשנה ראשונה שליצירה קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים-סימן להם ט' תרמ"ב. וכן היא לעולם בכל שנה ראשונה שלכל מחזור, קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים.

יג, כשתדע תקופת ניסן שלשנה ראשונה מן המחזור, תחשב ממנה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש

יא, לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבין בדקדוק ויודעים אם נראה הנרס או לא

הדרכים שמתשבין בהם-עד שיזע אדם אם יראה
הירח בליל זה, או לא יראה.

יא, ב ודרכי החשבון, יש בהן מחלוקות גדולות בין
חכמי הגוים הקדמונים שחקרו על חשבון התקופות
והגימטריות. ואנשים חכמים גדולים נשתבשו בהן,
ונתעלמו מהן דברים ונגדו להן ספקות; ויש מי
שמדקדק הרבה, ולא פגע בדרך הנכונה בחשבון
ראית הירח, אלא צלל במים אדירים, והעלה חרס
בידו.

יא, ג ולפי ארץ הימים ורב הבדיקות והחקירות, נודע
למקצת החכמים דרכי חשבון זה; ועוד שיש לנו
בעיקרים אלו, קבלות מפי החכמים וראיות שלא
נכתבו בספרים הידועים לכל. ומפני כל אלו הדברים,
כשר בעיני לבאר דרכי חשבון זה, כדי שיהיה נכון
לכל מי שמלאו לבו לקרבה אל המלאכה, לעשות
אותה.

יא, ד ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין
אנו צריכין להם בזמן הזה: שאלו הדרכים, דרכים
רחוקים ועמוקים הן; והוא סוד העבור שהיו החכמים
הגדולים יודעים אותו, ואינן מוסרין אותו לכל אדם
אלא לסמוכים גבוהים. אבל זה החשבון שמתשבין
בזמן שאין בית דין לקבע על הראיה שאנו מתשבין
בו היום, אפלו תינוקות שלבית רבן מגיעין עד סופו,
בשלושה ארבעה ימים.

יא, ה שמה יתבונן חכם מחכמי האמות, או מחכמי
ישראל שלמדו חכמת יון, בדרכים אלו שאני מתשב
בהן לראית הירח-ויראה קרוב מעט במקצת הדרכים,
ויעלה על דעתו שנתעלם ממנו דבר זה ולא ידענו
שיש באותה הדרך קרוב. אל יעלה זה על דעתו-אלא
כל דבר שלא דקדקנו בו, מפני שיזענו בעיקרי
הגימטריות בראיות ברורות, שאין דבר זה מפסיד
בידיעת הראיה, ואין חוששין לו; לפיכך לא דקדקנו
בו.

יא, ו וכן פשיראה בדרך מן הדרכים חסרון מעט
מחשבון הראוי לאותה הדרך, בכונה עשינו זה, לפי
שיש פנגדו יתרון בדרך אחרת, עד שיצא הדבר
לאמתו בדרכים קרובים בלא חשבון ארוך-כדי שלא
יבהל האדם שאינו רגיל בדברים אלו, ברב
החשבונות שאין מועילין בראית הירח.

יא, ז העיקרים שצריך אדם לידע אותן תחלה לכל
חשבונות האצטגנינות, בין לזרכי חשבון הראיה, בין
לשאר דברים-אלו הן: הגלגל, מחלק בשלוש מאות
וששים מעלות; כל מזל ומזל שלושים מעלות,
והתחלה מתחלת מזל טלה. וכל מעלה ומעלה,
ששים חלקים; וכל חלק וחלק, ששים שניות; וכל
שניה ושניה, ששים שלישיות. וכן תדקדק החשבון,
ותחלק כל זמן שתראה.

יא, ח לפיכך אם יצא לך בחשבון שפוכב פלוני מקומו
בגלגל בשבעים מעלות ושלושים חלקים וארבעים
שניות, תדע שפוכב זה הוא במזל תאומים בחצי
מעלת אחת עשרה ממזל זה-לפי שמזל טלה שלושים
מעלות, ומזל שור שלושים, נשאר עשר מעלות
ומחצה ממזל תאומים, וארבעים שניות מחצי
המעלה האחרון.

יא, ט וכן אם יצא מקומו בגלגל בשלוש מאות
ועשרים מעלות, תדע שפוכב זה במזל דלי בעשרים
מעלה בו. ועל דרך זו, בכל המנינות; וסדר המזלות,
כך הוא-טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה,
מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים.

יא, י בכל החשבונות פלם, פשתקביץ שארית לשארית
או פשתוסיה מנין על מנין, תקביץ כל מין עם מינו-
השניות עם השניות, והחלקים עם החלקים,
והמעלות עם המעלות. וכל שיתקביץ מן השניות
ששים, תשים אותו חלק ותוסיה על החלקים; וכל
שיתקביץ מן החלקים ששים, תשים אותו מעלה
ותוסיה אותה על המעלות; וכשתקביץ המעלות,
תשליך אותן שלוש מאות וששים שלוש מאות
וששים, והנשאר משלוש מאות וששים ולמטה, הוא
שתופסין לחשבון.

יא, יא בכל החשבונות פלן, פשתרצה לגרע מנין
ממנין-אם יהיה זה שגורעין אותו יתר על זה
שגורעין ממנו אפלו בחלק אחד-תוסיה על זה
שגורעין ממנו שלוש מאות וששים מעלות, כדי
שיהא אפשר לגרע זה המנין ממנו.

יא, יב פיצד: הרי שהצריכך החשבון לגרע מאתים
מעלות וחמשים חלקים וארבעים שניות, סימן ר' נ'
מ', ממאה מעלות ועשרים חלקים ושלושים שניות,
סימן ק' כ' ל'-תוסיה על המאה שלוש מאות
וששים, יהיו המעלות ארבע מאות וששים; ותתחיל

למחר.

יא, טו המהלך השונה שמהלך הכוכב או השמש או הירח בגלגלו, הוא הנקרא אמצע המהלך; והמהלך שיהיה בגלגל המזלות שהוא פעמים יותר ופעמים חסר-הוא המהלך האמתי, ובו יהיה מקום השמש או מקום הירח האמתי.

יא, טז כבר אמרנו שאלו הדרכים שאנו מבארים בהלכות אלו, אינן אלא לחשבון ראית הירח בלבד; לפיכך עשינו העיקר שממנו מתחילין לעולם לחשבון זה, מתחלת ליל חמישי שיזמו יום שלישי לחדש ניסן משנה זו-שהיא שנת שבע עשרה ממחזור ר"ס, שהיא שנת שמונה ושלושים ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה, שהיא שנת תשע ושמונים וארבע מאות ואלף לשטרות, שהיא שנת תשע ומאה ואלף לחרבן בית שני. וזו השנה היא שאנו קוראים אותה, שנת העיקר בחשבון זה.

יא, יז ולפי שהראיה לא תהיה אלא בארץ ישראל, כמו שבארנו, עשינו כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר ירושלים, ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו ששה שבעה ימים-שבהם רואין את הירח תמיד, ובאים ומעידים בבית דין. ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו השונה המסבב באמצע העולם פנגד רוח צפונית, בכמו שתים ושלושים מעלות-עד חמש ושלושים, ועד תשע ועשרים; וכן הוא נוטה מאמצע הישוב פנגד רוח מערב, בכמו ארבע ועשרים מעלות-עד שבע ועשרים, ועד אחת ועשרים.

לגרע השניות מן השניות. תבוא לגרע ארבעים משלושים, אי אפשר; תרים חלק אחד מן עשרים החלקים, ותעשה אותו ששים שניות, ותוסיף על השלושים, ונמצאו השניות תשעים; תגרע מהם הארבעים, ישאר חמשים שניות. ותחזור לגרע החמשים חלקים מתשעה עשר חלקים, שפבר הרימות מהם חלק אחד ועשיתו שניות-ואי אפשר לגרע חמשים מתשעה עשר; לפיכך תרים מעלה אחת מן המעלות, ותעשה אותה ששים חלקים, ותוסיף על התשעה עשר, ונמצאו החלקים תשעה ושבעים; תגרע מהן החמשים, ישאר תשעה ועשרים חלקים. ותחזור לגרע המאתים מעלות מן ארבע מאות ותשע וחמשים מעלות, שפבר הרימות מעלה אחת ועשיתה חלקים; ישאר מאתים ותשע וחמשים מעלות. ונמצא השאר, סימנו רנ"ט כ"ט נ'. ועל דרך זו, בכל גרעון וגרעון.

יא, יג השמש והירח, וכן שאר השבעה כוכבים-מהלך כל אחד ואחד מהן בגלגל שלו, מהלך שונה: אין בו לא קלות, ולא כבדות-אלא כמהלכו היום, כמו מהלכו אמש, כמו מהלכו למחר, כמו מהלכו בכל יום ויום. וגלגלו שלכל אחד מהם, אף על פי שהוא מקיף את העולם, אין הארץ באמצעו.

יא, יד לפיכך אם תערוף מהלך כל אחד מהן לגלגל המקיף את העולם שהארץ באמצעו, שהוא גלגל המזלות-ישתנה הלוחו, ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות פחות או יותר על מהלכו אמש או על מהלכו

דער רבי האט געזאגט אז מ'שיח וועט איינגעמען די נאנצע וועלט און קיין שאם פולווער, נאר דורך תפלה, ער וועט אזוי שטארק אריינברענגען דעם אייבערשטן אין דער וועלט אז יעדער וועט אנהויבן צו רעדן צום אייבערשטן. ווי וואויל און ווי גוט איז פאר דעם וואס טוט שוין יעצט דאס וואס מ'שיח וועט אויסלערנען, ער רעדט שוין יעצט צום אייבערשטן, וועט אים זיכער גוט זיין אויף די וועלט און אויף יענע וועלט.

דער רבי האט זייער שטארק געהאלטן פון די תפלות פון פרויען, ווייל פרויען רעדן צום אייבערשטן פשוטערהייט און קיין שום חכמות, און ווען א מענטש רעדט אזוי צום אייבערשטן ווערן זיינע תפלות שנעל אנגענומען.

מען האט אמאל נאכגעזאגט פאר'ן רבי'ן אין נאמען פון בעל שם טוב זי"ע אז ווען מ'שיח וועט קומען וועט מער נישט זיין קיין ווייבער שול. ווען דער רבי האט דאס געהערט האט ער זייער געלאכט דערפון, ער האט געזאגט אז דער בעל שם טוב האט דאס זיכער קיינמאל נישט געזאגט. פארקערט, די תפלות פון פרויען זענען נאך חשוב'ער פון די מענער, און ווערן נאך שנעלער אנגענומען, ווייל א פרוי האט געווענליך א צובראכענע הארץ, און זי וויינט שנעלער, און דערפאר קען זי נאך שנעלער פועל'ן א ישועה פון א מאן.

מיר זעען דאך אז אין בית המקדש איז אויך געווען אן עזרת נשים, א פלאץ פאר די פרויען, און ווען מ'שיח וועט קומען וועט מען דאך בויען דעם בית המקדש אויפ'ן זעלבן וועג ווי עס איז געווען געבויעט, מ'מילא ווי אזוי קען מען זאגן אז ווען מ'שיח וועט קומען וועט נישט זיין קיין ווייבער שוהל?!

א פרוי דארף זיך צוגעוואוינען שטענדיג צו בעטן דעם אייבערשטן פאר זיך, פאר איר מאן, פאר אירע קינדער און פאר אלע אידישע קינדער, ווייל אירע תפלות איז זייער חשוב ביים אייבערשטן, און זי קען אויס'פועל'ן גאר גרויסע ישועות.

<p>22</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>ז 7</p>	<p>7:15 _____ נץ החמה 9:57 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:51 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:18 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין ע. ירושלמי: חלה ט. תוספתא: כלאים ג נ"ך: יחזקאל כב-כג • רמב"ם: קדוש החודש ה</p>	<p>6:02 _____ עלות השחר 9:21 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:27 _____ סו"ז תפלה - מג"א 6:05 _____ שקיעה בבלי: קידושין עא • ירושלמי: חלה ט. תוספתא: כלאים ד נ"ך: יחזקאל כד-כה • רמב"ם: קדוש החודש ו</p>
<p>23</p> <p>שני Monday</p>	<p>ח 8</p>	<p>7:16 _____ נץ החמה 9:57 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:51 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:17 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין עא • ירושלמי: חלה יא • תוספתא: כלאים ד נ"ך: יחזקאל כד-כה • רמב"ם: קדוש החודש ו</p>	<p>6:03 _____ עלות השחר 9:21 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:27 _____ סו"ז תפלה - מג"א 6:04 _____ שקיעה בבלי: קידושין עב • ירושלמי: חלה יא • תוספתא: כלאים ה נ"ך: יחזקאל כז-כח • רמב"ם: קדוש החודש ז</p>
<p>24</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>ט 9</p>	<p>7:17 _____ נץ החמה 9:58 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:52 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:15 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין עב • ירושלמי: חלה יא • תוספתא: כלאים ה נ"ך: יחזקאל כז-כח • רמב"ם: קדוש החודש ז</p>	<p>6:04 _____ עלות השחר 9:22 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:28 _____ סו"ז תפלה - מג"א 6:02 _____ שקיעה בבלי: קידושין עג • ירושלמי: חלה יב • תוספתא: שביעית א נ"ך: יחזקאל כח-כט • רמב"ם: קדוש החודש ח</p>
<p>25</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>י 10</p>	<p>7:18 _____ נץ החמה 9:58 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:52 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:14 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין עג • ירושלמי: חלה יב • תוספתא: שביעית ב נ"ך: יחזקאל כח-כט • רמב"ם: קדוש החודש ח</p>	<p>6:05 _____ עלות השחר 9:22 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:28 _____ סו"ז תפלה - מג"א 6:01 _____ שקיעה בבלי: קידושין עג • ירושלמי: חלה יב • תוספתא: שביעית ב נ"ך: יחזקאל כח-כט • רמב"ם: קדוש החודש ח</p>
<p>26</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>יא 11</p>	<p>7:19 _____ נץ החמה 9:59 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:52 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:13 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין עד • ירושלמי: חלה יג • תוספתא: שביעית ב נ"ך: יחזקאל ל-לא • רמב"ם: קדוש החודש ט</p>	<p>6:06 _____ עלות השחר 9:23 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:28 _____ סו"ז תפלה - מג"א 6:00 _____ שקיעה בבלי: קידושין עד • ירושלמי: חלה יג • תוספתא: שביעית ב נ"ך: יחזקאל ל-לא • רמב"ם: קדוש החודש ט</p>
<p>27</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 5:40 הדלקת הנרות</p>	<p>יב 12</p>	<p>7:21 _____ נץ החמה 9:59 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:52 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:11 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין עה • ירושלמי: חלה יד • תוספתא: שביעית ג נ"ך: יחזקאל לב-לג • רמב"ם: קדוש החודש י</p>	<p>6:08 _____ עלות השחר 9:23 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:28 _____ סו"ז תפלה - מג"א 5:58 _____ שקיעה בבלי: קידושין עה • ירושלמי: חלה יד • תוספתא: שביעית ג נ"ך: יחזקאל לב-לג • רמב"ם: קדוש החודש י</p>
<p>28</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>Shabbos Ends 7:10 זמן מוצש"ק</p>	<p>יג 13</p>	<p>7:22 _____ נץ החמה 10:00 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:53 _____ סו"ז תפלה - גר"א 7:10 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: קידושין עו • ירושלמי: חלה טו • תוספתא: שביעית ד נ"ך: יחזקאל לד-לה • רמב"ם: קדוש החודש יא</p>	<p>6:09 _____ עלות השחר 9:24 _____ סו"ז קר"ש - מג"א 10:29 _____ סו"ז תפלה - מג"א 5:57 _____ שקיעה בבלי: קידושין עו • ירושלמי: חלה טו • תוספתא: שביעית ד נ"ך: יחזקאל לד-לה • רמב"ם: קדוש החודש יא</p>

דָּאָם זָאָגֵן אַמֶּת בְּרַעֲנָנִי דִּי גְאוּלָּהּ.

(סִפְרֵי הַמִּדְרוֹת אוֹת מְשִׁיחַ סִימָן ד')